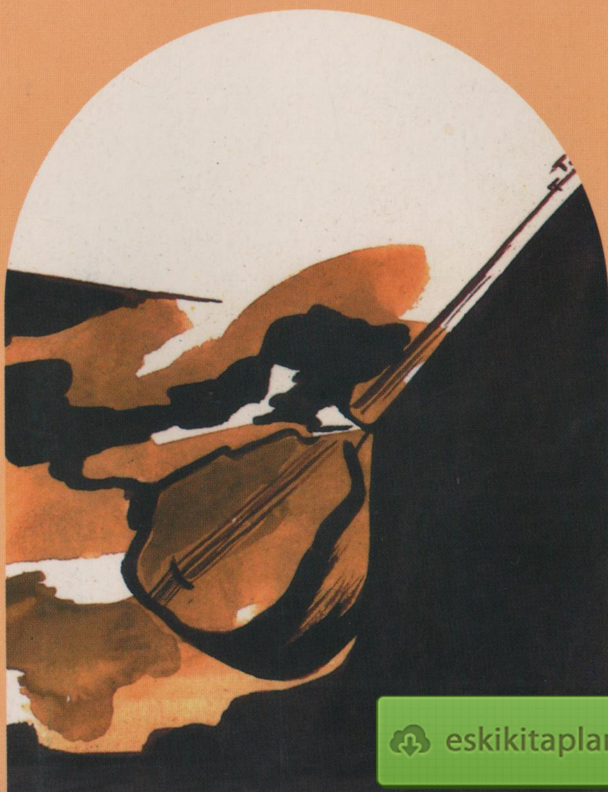
ALEVÎLİK

İNANÇ - EDEB - ERKÂN

Mehmet YAMAN

GARİPDEDE TÜRBESİ
KORUMA ONARMA ve YAŞATMA DERNEĞİ

Dış Kumsal Göl Kenarı Küçükçekmece
Tel.: (0212) 541 43 16 - İSTANBUL

Redaksiyon	:	Dr. Ali YAMAN
Dizgi	:	Ufuk ALTINER
Birinci Baskı	:	Nisan - 1993
İkinci Baskı	:	Kasım - 1993
Üçüncü Baskı	:	Temmuz - 1994
Dördüncü Baskı	:	Eylül - 1995
Beşinci Baskı	:	Ağustos - 2001

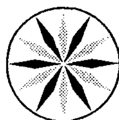
Bu kitap Ağustos / 2001'de
Ufuk Reklamcılık & Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır.

Litros Yolu Çiftehavuzlar Caddesi I. Matbaacılar Sitesi
No. 68 Bayrampaşa - İstanbul
Tel. : (0212) 544 92 30 - 31
Fax : (0212) 544 92 29
e-mail : ualtiner@superonline.com

ALEVÎLİK

İNANÇ - EDEB - ERKÂN

Mehmet YAMAN

İstanbul - 2001

YÜZYILLARDIR GİZLENEN, EZİLEN ALEVÎLİK; ARTIK KİMLİĞİNİ AÇIKÇA HAYKIRMALI, ORTAYA KOYMALI; ONURLU KİŞİLİĞİNİ VE KÜLTÜRÜNÜ CİHANA DUYURMALIDIR!

SEVİLMEK İSTİYORSAK, ÖNCE SEVMEYİ ÖĞRENMELİYİZ.

EHL-İ BEYT ÂŞIKLARININ YOLU; İLİM, İRFAN VE İNSANLIK SEVGİSİ ÜZERİNE KURULMUŞTUR. YOLA BİRLİKTE GİDİLİR. BU YOLDA BİRBİRİMİZİ HOR GÖRMEYELİM. HEP GÜZELLİK ARAYALIM.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

"Aynayı tuttum yüzüme, Ali göründü gözüme
Nazar eyledim özüme, Ali göründü gözüme."

ALEVÎLİK, tarihte eşine az rastlanan bir ezilmişliğin şerefle, dipdiri ayakta kalma "Destanı"dır. İnançlı, yiğit, dürüst, gönlü sevgiyle dolu Alevî toplumu, Şâh-ı Risâlet Muhammed Mustafa'dan, Şâh-ı Velâyet Alîy-yel-Murtazâ'dan ve Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ İmam Hüseyin'in çektiği zulümden başlıyarak, tâ Seyyid Nesîmî'nin canlı canlı derisinin yüzülmesinden, Pîr Sultanlar'ın asılmasından günümüze dek hep ezilmiş, horlanmış, iftiralara uğramış, sömürülmüş, günümüzde de politik çevrelerce hâlâ hem de sinsice sömürülmektedir. Alevî'nin düşünce ve inanç özgürlüğüne, haklarına hiçbir zaman, hiçbir iktidar döneminde kulak asılmamış, seçim meydanlarında verilen sözler yalan çıkmış, koskoca Alevî toplumu ile âdeta alay edilmiştir.

Oysa ki nedir şu Alevî'nin suçu? Kime, nerede, ne kötülük yapmış?

İşte yanıt! Alevî'nin suçu meğer şunlarmış:

Alevî, HAK-MUHAMMED-ALÎ'ye inanıp, îman getirmiş, İslâm'ın özüne (Tasavvuf'a) bağlanmış. Tasavvuf neymiş? Hakk'ı ve halkı seven, kimseye zarar vermeyen bir insân-ı kâmil olma öğretisi imiş!

Alevî, Hz. Muhammed'in biricik varlığı olan Ehl-i Beyt'e muhabbetle bağlanmış, Tevellâ eylemiş; bu kutsal emânete

hıyânet eden Emevî zâlimlerini aslâ sevmemiş, Teberrâ eylemiş!

Alevî, Hakk'ı Âdem'de yani kendi özünde bulmuş, ona secde kılmış.

Alevî, müminin gönlü Kâbe-i Beytullâh'dır (Allah'ın Evi'dir) demiş.

Alevî, "Ey temizlikten dem vuran insan! Önce kendi özünü arıt. Kendisi temiz olmayan, başkalarını nasıl temizler?" demiş.

Alevî, İslâm'ın özünü Dört Kapı-Kırk Makam'da bulmuş, bunu da Eline-Diline-Beline kuralıyla özetlemiş. Görgü Cemi'nde mürşid, tâlibine "Dal gel, doğru söyle" demiş.

Alevî, yetmiş iki milleti, Tanrı eseri diye sevmiş, eşitlik, kardeşlik, demokrasi istemiş.

Alevî, "Bin defa mazlum olsan bile, bir defa zâlim olma!" diyerek, her dönemde mazlumun yanında yer almış.

Alevî, "Kimseye kin, kibir, haset besleme, insan gönlünü incitme, haram yeme, döktüğün varsa doldur, ağlattığın varsa güldür, Allah katına kul hakkı ile gitme..." diyormuş.

Yalnızca birkaç örnek verdiğimiz şu özelliklere sahip olmak Alevîlik suçu işlemekse ve Alevî olmak bir suç ise "alnı açık, yüzü ak" Alevî toplumu çoktan kabul etmiştir bu suçları. Ama, bu İslamî ve insanî meziyetleri suç olarak niteleyen ham-ervâh'ın da nasıl bir kokuşmuş vicdan ve akıl yapısına sahip olduklarını bilmiyor değil artık Alevîler ve aydın insanlar!...

Madem ki Alevîler hep yanlış tanıtılıyor, hep hakları çiğneniyor, (Hakem Olayı'nda Amr b. As'ın, Hz. Ali'ye kalleşlik yaptığı gibi...) her seçim arefesinde kandırılıyor, öyleyse iş başa düştü!... Alevî cemâatı başının çaresine bakmalı, şu gibi çalışmalar yapmalı ki bunlar bir namus borcu, bir gecikmesiz kutsal vazifedir:

İLK İŞİMİZ CEM EVLERİ YAPTIRMAKTIR

Türkiye genelinde Cem Evleri yapmak, cem törenlerini yaygınlaştırmak. Çünkü, Alevîliğin okulu olan Cem'de, çocuklarımıza eğitim verilmezse, 5-10 yıla varmaz, Alevîlik unutulup, ortadan kalkar.

Alevî din bilgini (dede, mürşid) yetiştirecek OKULLAR açmalıyız. Cem'in yürütülmesi, nikâh törenleri, cenaze namazı ve benzeri tüm dînî hizmetleri, bu okullardan yetişenlerin uhdesine vermeliyiz.

Dernekler, vakıflar, yayın organları ve özel televizyon kurmalı, yol-erkân ve geleneklerimizi yaymalı, yaşatmalıyız.

Bu çalışmaların başarılı olması için aydınlarımızın ve bilgili mürşidlerimizin elele vererek bir komisyon oluşturması gerekecektir. Alevîliği, sadece teorik değil de pratik olarak sunmalıyız. Yani, yaşanan Alevîliği, başka bir deyimle gelenek ve törenlerimizi canlı, uygulamalı (görsel) olarak sunmalıyız.

"MUHAMMED ALİ'nin gittiği yola
Biz dahi gidelim, yorulmayalım
İmamlar defterine kaydolalım
Bir başka defterde bulunmayalım.

Sevdiğimiz bizim onlar da bilsin
İnsaf ehli olan insafa gelsin
Bir olsun, birlik olsun, dirlik olsun
Biz gittiğimizden ayrılmayalım.

Kaba saba olsun heman yük olsun
Arıtalım "Gönül evi" pâk olsun
ŞAH HATÂYİ'm nefesimiz hak olsun
Biz nefesimizden ayrılmayalım."

Değerli okuyucular, kardeşlerim!

"Fırsat elde iken bir amel kazan / Gül cemalin bir gün solsa gerektir!" diyor ozanımız Genç Abdal. Benliğimizi, varlığı-

mızı, muhalif esen rüzgârlardan korumaz isek, bunun vebali hepimizin boynunda olacaktır. Birgün fırsatlar elden gidince, son pişmanlık fayda vermeyecektir. Geliniz, Hazret-i Pîr efendimizin aşkına, gaflet uykusundan uyanalım. YAŞAYALIM, YAŞATALIM!

Erler, Pîr'ler, bizlere şöyle duâ ederler:

"MUHAMMED ALÎ'yi candan sevenler
Yorulup yollarda kalmaz inşallah
İmam-ı Hasan'ın yüzün görenler
Hüseyin'den mahrum olmaz inşallah!"

(Hatayi)

Bilenleri olmakla birlikte, gerçeği bilmeyen birçok gençlerimiz, âile ocağında:

"Anne, baba! Biz Alevîyiz diyoruz amma, ne olduğunu bilmiyoruz. Niçin bize öğretmiyorsunuz?..." diye zaman zaman sorular soruyor ve bu konuda eğitilmediklerinden yakınıyorlar. Çünkü onlar da, bağlı oldukları yolun esasını ve kurallarını bilmemek bir yana, Alevî olmayan arkadaşları tarafından bu konuda (sorular sorulduğundan) bilgi vermek zorunda kalıyor, her zaman, her yerde hesaba çekiliyorlar. (Mum söndü masalı, yıkanmamak... gibi) Ve net olarak yanıt veremeyince, yenilme ve suçluluk duygusu altında, anlatılmaz derecede moral çöküntüsünün sahibi olarak bir ömür boyu, hak etmedikleri azaba dûçar oluyorlar!...

GELECEK NESİL BOŞLUKTA MI KALSIN?

Şimdi, gençlerimizi bilgisiz yetiştirmemizin kötü sonuçlarını hiç düşündünüz mü? Birgün, çocuklarımızın boşlukta kalacağını düşünmüyor musunuz? Bu ihmalcilik, bu vurdumduymazlık, bizim için zillet, ayıp, yazık ve günah değil mi? Geliniz, ey Hünkâr Hacı Bektaş yolunun sahipleri, vazgeçelim bu uyuşuk tutumlarımızdan!... Okuyalım, okutalım.

Yaşayalım, yaşatalım. (İki sözcük, bundan böyle bizim parolamız olsun.) Ve de ALEVÎLİK nedir, öğrenelim, öğretelim:

Alevîlik, uçsuz bucaksız, engin bir SEVGİ DENİZİ'dir. Bu denizi oluşturan damlalar, birbirinin öz kardeşidir. Aralarında Tevhîd (birlik) vardır. Tevhîd demek; Hakk'ın ve halkın tek vücud oluşu, aralarında ikilik olmaması demektir.

Alevîlik, dürüstlüğün, namus ve iffetin, zararsız bir insan olabilmenin okuludur. Bu okulda pîr'ler, tâliblerine EDEB-ERKÂN eğitimi verirler.

Alevîlik, bir şereftir, bir kazançtır. Çünkü; ırk, renk, cins, dil, din, servet farkı gözetmeden, elele vererek, buram buram özgürlük kokan bir dünya kurmak, insanca, dostça yaşamak isteyen bu yolun yolcusu, tüm varlığıyla şöyle seslenir:

TÜM İNSANLAR KARDEŞTİR

"Dünya benim ülkem, insanlar benim kardeşimdir."

Tüm insanlar arasında barışı ve kardeşliği sağlamak için, elimizden gelen her çabayı göstermeliyiz. Kur'ânda, âlemlerin Rabbi şöyle buyurur:

"VE LEKAD KERREMNÂ BENÎ ÂDEME" yani, "Biz, insanoğlunu çok şerefli yarattık." Allah'ın varlıkların en şereflisi diye rütbe verip övdüğü insanlar, nasıl olur da sevgi dururken birbirlerine düşmanca davranırlar?

ALEVÎ sözcüğünün kökeni ULVÎYET (Ulvîlik, yücelik)tir. Bunun karşıtı ise SÜFLİYET (Süflîlik, aşağılık)tır. Ulvîlikten amaç; câhillikten kurtulup, hakîkata (insân-ı kâmil mertebesine) erişmektir. Alevî-Bektaşî inancında insân-ı kâmil ALÎ'dir. ALÎ, müminlere yani gerçeği bilenlere kılavuz olur. Her neye bakılsa, göze ALÎ görünür. ALÎ merttir, ALÎ yiğittir. ALÎ cömerttir. Eğer Alevî de ALÎ gibi olmak dilerse; mert, yiğit, cömert ve dürüst olmalıdır. ALÎ'ye varmanın en kısa yolu, gerçeği (Hakk'ı ve Hakîkatı) öğrenmektir.

Hz. Peygamber "Ben ilmin şehriyim, Alî de kapısıdır." buyurdu. Hz. Mevlâna ***"İhlâsı, doğruluğu Ali'den öğren."*** dedi. Yunus Emre de Hz. İmam efendimizi şöyle tanıtıyor: ***"Alî gibi er gerek/İş bu sırra eresi."*** Bilgi ve doğruluk ALÎ'ye vergidir:

O kazancını yoksullarla paylaşır, herkesi korur, gözetir. Eğer ALÎ'ye varmak, ALÎ olmak isteniyorsa, ulvîlikten ayrılmamak gerekir. Alevî, hayat felsefesinin yüce bölümünü alır. Görüş ve yaşayışında, geri düşünceli ve aşağılık olan, kötülüklere bulaşan bir kişi, Alevî değildir, olamaz. Alevî, hayatın aşağılık yanından uzak durur, aslâ zevk almaz. Çünkü "Elestü Bezmi"nde ruhlar âleminde, dünyaya gelmeden önce Hakk'a ikrâr vermiştir, fenalık yapmamaya söz vermiştir. Yine Alevî, bu dünyada "Erenler Cemi'nde, Pîr huzurunda "müsahiblik töreni sırasında sıkı bir eğitimden geçmiştir.

Dede: "... Yalan söylemeyeceksiniz. Dedikodu etmeyeceksiniz. Elinizle koymadığınızı almayacaksınız. Gözünüzle görmediğinize <Gördüm!> demeyeceksiniz. Kimseyi incitmeyeceksiniz. Büyükleri sayacaksınız. Küçükleri seveceksiniz. Nihayet, Cenâb-ı Hakk'ın yasak dediğini yasak, doğru dediğini doğru bileceksiniz. İşittiniz mi evlâtlarım!"

Müsahibler: "Eyvallah!" diye söz verirler.

Dede: "Ey tâlib! Benim sana bu sözleri söylediğime Cem'de bulunan şu topluluk şahit olsun mu? Vaktin imamı (Kutbu) şahit olsun mu? Ay, gün şahit olsun mu? Ölünceye kadar ikrârınızdan dönmeyeceğinize, elinizden geldiğince, gücünüzün yettiğince ALLAH'a kul, MUHAMMED'e ümmet, ALÎ'ye tâlib olacağınıza, İmam Hüseyin'in yolundan ayrılmayacağınıza söz veriyor musunuz? Verdiğiniz ikrârdan dönerseniz, iki cihanda yüzünüz kara olsun mu?"

Müsahibler: "Eyvallah!" diye ikrâr verirler.

Dedenin verdiği hayır duâdan sonra, Cem'de bulunan cemâat da, yola yeni giren müsahiblere, kutlama ve dileklerini sunarlar:

"Hü, sofular! menziliniz mübârek olsun. Allah, ikrârınızda kararlı eylesin!..."

Demek ki Hakk'ın ve halkın huzurunda verdiği ikrârından dönene, Alevîlikte yer yoktur. O kişi kendisine başka bir kapı aramalıdır.

Alevîlik'te NAMAZ değil, NİYÂZ vardır. İbâdet yerleri de CAMİ değil, CEM-EVİ'dir. Tasavvuf ve Ledün İlmi, Alevîliğin öğretisidir. İbâdetleri salât-ı dâim (sürekli zikir)dir, yani ALLAH-MUHAMMED-ALÎ'yi dâima anmaktır, "Tevhid halkası"nda "Hak ve Halk ile" birliğe erişmektir.

Pek değerli okuyucular, Erenler!

Alevîlik konusunda bize en doğru (kaynak) bilgiyi gelmiş-geçmiş Pîr ve Mürşidlerimizin yol-erkân öğretileri ile Hak ve Halk âşıklarımızın deyiş-düvazimamları vermiştir. Bunlar ne buyurmuşsa, hepsi gerçektir. Hiçbir Alevî ozanı ve ulusu "gericilik" ve "din sömürüsü" için şiir yazmamış, irşadda bulunmamıştır. Hattâ, halkı aydınlatma uğrunda ellerinde silah olan sadece kırık bir SAZ ile çektikleri zulümleri ve Pîr aşkına seve seve göze aldıkları ölümleri "Halkımı sevdiğim için asıldım..." diye özetlemişlerdir.

Ne yazık ki sayısı az da olsa günümüzde türeyen, Alevîcilik taslayan, Alevî dedesi, yazarı ve önderi geçinen, saf insanımızı sömüren, erenlerden-Pîrlerden bize ulaştırılan ilkeleri ard niyetleri ile "Bunların hepsi gericiliktir" diye zihinleri bulandırarak yok etmeye çalışan, fakat gerçekte Alevîliğe inanmayan bazı kişiler (ki bunları halkımız iyi tanıyor) diyorlar ki:

"Artık hangi çağda yaşıyoruz? Geri kafalı olmayın, gericiliği bırakın. Ali'ye, Hüseyin'e, Hacı Bektaş'a inanma çağı gerilerde kaldı. Cem töreni, saz, semah, müsahiblik, dede nedir?

Bunlar hep din sömürüsüdür. Bunları biz modern, çağdaş (!) Alevîler olarak ayıplıyoruz!..."

Kuşkusuz bilerek-bilmeyerek böyle konuşanların amacı, 1400 yıldır süregelen inanç ve geleneklerimizi unutturup, bizi başka yollara götürmektir. Tamam, götürsünler amma uydurdukları, bu yeni modern (!) yola Alevîlik demesinler, başka bir ad bulsunlar. Kendilerine yandaşlar da bulabilirler. Fakat kim söküp alabilir, Alevî'nin yüreğindeki Ehl-i Beyt sevgisini? Binlerce ozanımızın söylediği deyişlerdeki ilkeler, Alevî halkının ruhuna yerleşmiştir. Örneğin, Pîr Sultan Abdal diyor ki:

"Elele tutuşup gidelim kardaş
MUHAMMED, Alî'nin yoludur bu yol

İhlâs ile gelen bu yoldan dönmez
Dost olan dostunda ikilik bilmez
Eri hak görmeyen, Hakk'ı da görmez
Gözü bakar amma körden sayılır."

Halkını da, yolunu da seven Pîr Sultan "Muhammed, Alî'nin yoludur bu yol" diyor, amma "Alî'yi, Hüseyin'i, Cem törenlerini ortadan kaldırın!" demiyor. Çağdaş (!) Alevî olduğunu, fakat hiçbir çağda aslâ eskimeyecek olan kutsal Alevî değerlerine inanmanın gericilik olduğunu söyleyen, yazan kişilere soruyoruz:

Diyelim ki bir Hıristiyan "Ben, Hz. Îsa'ya inanmıyorum, İncil'i de Hz. Meryem'i de kabul etmiyorum, kiliseye de gitmiyorum. Çağımız, uzay çağıdır çünkü. Bense, çağdaş bir insanım, gerici değilim. Öyle masallara da karnım tok..." dese, sonra da bu adam kalkıp "Ben Hıristiyanım" dese, bu adam Hıristiyan sayılır mı? Elbette sayılmaz.

Ey kendini Alevî olarak tanıtan kişi!

Eğer, sen de Alevîlik ilkelerine inanmıyorsan, Muhammed ve Alî'nin süreğini inkâr ediyorsan, sakın "Ben Alevî'yim" deme, kendine başka bir ad bul. Örneğin, de ki: "Ben, hiçbir şeye hattâ anneme, babama da inanmıyorum. Ben bir Nihilist'im" "Bunu demezsen, dost da düşman da seni Alevî, gittiğin o modern (!) yolu da Alevîlik sanır ve sen yola taş getirmiş olursun. Nâzenîn tarîkinden (seçkinlerin yolundan) olan, senden de modern, ilerici, aydın, demokrat, saf, dürüst ve inançlı olan halkımıza, dünyanın en büyük kötülüğünü yapmış ve suç işlemiş olursun. Alevîler, hiçbir çağda gerici olmamıştır. Ama Alevî, ne inancından ne de aydınlığından ödün vermeyerek ilerici olma özelliğini kazanabilmiştir. İnkârcı da gerici de zaten Alevî değildir.

Başka hangi davranışlar Alevîlik'te hoş karşılanmaz? Bunlardan bazıları şunlardır:

Kumarhane ve benzeri yerler çalıştıranlar, gece gündüz buralarda sabahlara kadar kumar oynayanlar; ailesini, çoluk çocuğunu ihmal edenler; kendi nefsini, kendi evini idare etmekten âciz olup, ülke yönetimine kalkışanlar; kendi yaşamını düzene sokamayıp, çoluk çocuğa ahlâk ve fazîlet dersi vermeye kalkan babalar ve yaşını-başını almış insanlar; ilkokulu bitirince anasını-babasını câhil görüp horlayanlar; sonu zillet ve iflas olan sefâlet ve israf sahipleri; bütün çalışıp kazandığını bir anda içkiye ve kumara verenler... Sonra da kalkıp ben Alevîyim, ben mü'minim diyenler... Gerçekte ise bunlar, ne yazık ki Tanrı'nın "Ben insanı şerefli, üstün, olgun ve edepli yarattım" övgüsünü unutanlardır. Aşını, eşini, işini bilmeyenler; eline-diline-beline sahip olmayanlar; yolu-erkânı unutmuş gafillerdir. Yol dilinde DÜŞKÜN (Suçlu) sayılan bu insanlarımızı, mümkünse uyaralım, düştükleri yanlışlardan kurtaralım. Bizler insanız, hatâlarımız vardır elbette. Öz gönül birliği ile şöyle yalvaralım, iyi insan olanların safında yerimizi

alalım ki, bir gün yorulup yollarda kalan kimselerden olmayalım:

"Dünü günü hatâ etmektir işim
Tevbe günahıma estağfirullah
Muhammed, Alî'ye bağlıdır başım
Tevbe günahıma estağfirullah"

Başkaca titizlik göstermemiz gerekli birçok önemli konulardan biri de şudur:

Erenlere verdiğimiz ikrâr, aynen ALLAH-MUHAMMED-ALÎ'ye verdiğimiz ikrârdır, buna inanmışız. Öyleyse, Pîr Sultan Abdal'a önce ikrâr verip, sonra ikrârından dönen, o cihanda bu cihanda yüzü kara olan Hızır Paşa'lardan sakınmalıyız. Eğer ölmek, unutulmak istemiyorsak, ölmez eserler bırakalım. Sevilmek, rahmetle anılmak, iyi bir ad bırakmak istiyorsak, Erenlerin izini izleyelim. Bunun yolları ise; insan olduğumuzu, insanca yaşamamız gerektiğini hiçbir zaman unutmamak, toplumun her bakımdan yükselmesi için özveride bulunmak, halka hizmet götürecek hayırlı evlâtlar yetiştirmek için eğitim ve öğretimi ihmal etmemek. Zira, çocuklarımız gelecekte varlık ve benliğimizin garantisi olacaklardır.

Çalışalım, çalışalım... En büyük İBÂDET çalışmaktır. Meyhane, kahvehane gibi izbelerde tenbel tenbel vakit öldürmek bizlere yakışmaz. Kurt atasından gördüğünü işler: Babası kahvehaneden çıkmayan bir çocuk da oraya alışır. Ama babası işinin başında çalışırsa, çocuk da öyle yapar, işini ve geçimini sağlama alır, başarılı ve mutlu olur, Hak da halk da onu sever. Sakın unutmayalım, ihmalci olmayalım, sağlığımızı, kişiliğimizi koruyalım, irâdemize ısrarla sahip olmasını bilelim. Vakit nakittir: Vaktini uykuyla geçiren bir toplum, varlığını yitirmeye adaylığını koymuş toplumdur.

Değerli Okuyucular!

Sizlerin hoşgörüsüne sığınarak hazırlama cesâretinde bulunduğum bu kitap, ALEVÎLİK inancını; yol ve erkânını; gelenek ve göreneklerini gücü yettiği oranda bir araya getirip, EHL-İ BEYT muhiblerine arzetmiştir. Elbette ki bu iş, bir kişinin değil, bir bilim kurulunun yapabileceği hizmetlerdendir. Çünkü, ALEVÎLİK basit bir bilgi yumağı değil, zengin bir kültür hazinesidir.

Bu kitabın asıl amacı, kısa zamanda bir "Alevî Bilim ve Din Adamları Kurulu" oluşturularak, inanç ve ilkelerimizi bilimsel biçimde ele alan bir ***"ALEVÎ EL KİTABI"***'nın derlenip yayınlanmasına ön-ayak olmak, bunun kaçınılmaz bir görev olduğunu hatırlatmak ve böylece gelecek nesillerimizin güvenilir bir yapıta kavuşmalarını sağlamaktır. Bu ulu yolun sahipleri (Dede ve bilginlerimiz) bir saniye bile vakit geçirmeden kolları sıvamalı değil midir? Aksi halde, çoluk-çocuğumuza öz benliğimizi öğretmemenin vebali hepimizin olacaktır. Çalışıp çabalama bizden, himmet Erenlerden.

Mehmet YAMAN
İstanbul, 1993

YENİ BASKIYA SUNUŞ

Zaman içerisinde bu çalışmamız dört baskı yaptı ve toplumumuz tarafından da benimsendi. Yurtiçi ve yurtdışında düzenlediğimiz inanç hizmetleri kurslarımız nedeniyle, üç yıldır tükenmiş olan bu kitabın yeni baskısını hazırlayamamıştık. Kitabımızın bu baskısının çalışkan ve yolumuza, erkânımıza bağlı kurumlarımızdan olan Garip Dede Derneği'nce yapılması da benim için mutluluk kaynağıdır.

Hak Muhammed Ali cümlemizin yardımcısı olsun.

Mehmet YAMAN
İstanbul, 2001

ALEVİ TOPLUMUNA AÇIK MEKTUP

Değerli Canlar!

HAZRET-İ HÜSEYİN'LERİMİZİN, PİR SULTAN ABDALLARIMIZIN, GERÇEK ERENLERİMİZİN, ATALARIMIZ'IN HAK YOLU OLAN İNANÇ VE KÜLTÜRÜMÜZÜ AYAKTA TUTMAK, BOYNUMUZUN BORCU VE EN KUTSAL GÖREVİMİZ OLDUĞU İÇİN

ALEVİLİK

İNANÇ, İBADET VE GELENEKLERİNİ İÇEREN

DERS KİTAPLARIMIZI

HAZIRLAYALIM VE ARDINDAN ELELE, GÖNÜL GÖNÜLE, ÖZÜ ÖZE BAĞLAYIP, BENLİĞİMİZİ VE GELECEK KUŞAKLARIMIZIN İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK İÇİN HIZLI BİR PLAN, PROJE VE PROGRAM İLE

YURTİÇİNDE - YURTDIŞINDA

İMZA KAMPANYALARI

BAŞLATIP ALEVİ DİN BİLGİNİ YETİŞTİRECEK

OKULLARIMIZI AÇALIM

BU HAKKIMIZI ELDE ETMEK İÇİN DEVLETİMİZ KATINDA GİRİŞİMLERDE BULUNALIM YILLARDIR İHMAL EDİLDİĞİMİZ VE İHMAL ETTİĞİMİZ YETER HİÇ OLMAMAKTANSA GEÇ OLSUN SORUYORUZ:

BAŞKALARI, ŞU SON BEŞ YIL İÇİNDE 500 TANE OKUL, YÜZLERCE TELEVİZYON VE RADYO KURDULAR, BİNLERCE YAYIN YAPTILAR, YA BİZ NE YAPABİLDİK? YILLAR ÖNCE KURULAN DERGAH, VAKIF VE DERNEKLERİMİZ BİR TANE OKUL, TELEVİZYON, RADYO KURAMAZLAR MIYDI? ALEVİ TOPLUMU OLARAK İLGİLİLERE SORUYOR, YANIT BEKLİYOR VE ARTIK BU KONUDA HAYIRLI GİRİŞİMLERİNİ BEKLİYORUZ!

GERÇEĞE HÜ...

VE BİR SORU :

KARACA AHMED SULTAN DERNEĞİ, ŞAHKULU DERNEĞİ VE DİĞER DERNEK VE DERGÂHLARIMIZ VE BUNLARIN YÖNETİM KURULLARI, ALEVÎ ZENGİNLER, İLGİLİLER, BİR TANE OLSUN ALEVÎLİK KURSU YA DA OKULU AÇAMAZLAR MIYDI? BU SORUNUN YANITINI KENDİLERİ İNSAFLA DÜŞÜNÜP YANITLASINLAR!

DİN NEDİR VE İSLÂM DÎNİ

"Kişinin dîni aklıdır; aklı olmayanın dîni yoktur"

(Hazret-i Muhammed)

İSLÂM DÎNİ'nin özgün bir meşrebi (ekolü) olan ALEVÎ-BEKTAŞÎ toplumu, İSLÂM'a aşağıdaki kurallar çerçevesinde inanmış yani "TEVHİD, DOĞRULUK ve İNSAN SEVGİSİ"ni esas alıp, nefislerinde özümsemişlerdir:

Hz. ÂDEM'den beri tüm peygamberlerin insanlara öğretilerinin özü, ALLAH'ın bir olduğunu tanıtmak ve insanları doğruluğa çağırmaktır. Din; doğruluğa, gerçeğe eşitliğe ve iyiliğe inanmaktır. Örneğin: Ben müslümanım deyip de başkalarına her türlü fenalığı yapanlar, müslüman değildir.

Asıl temeli ALLAH'ın Birliğine ve Hazret-i MUHAMMED'in peygamberliğine inanmak ve aynı zamanda diğer peygamberlere, kutsal kitaplara, meleklere, âhiret gününe inanmak olan İslâmlık'ta, ALLAH'ın birliği ve DOĞRULUK esastır. Bu ilkelere bağlı olan ALEVÎLİK İslâm'ın özgün bir ekolüdür.

İbadette, Tanrı'nın en çok önem verdiği konu "Kul hakkı"dır. Haram mal ile alınmış seccadede kılınan NAMAZ'dan, haram ile beslenmiş vücuttan, riyâ ile yapılmış ibâdetten, yalandan gösterilmiş dincilikten, zulmü örtbas etmek için (Yezit v.b. gibi) iddiâ edilmiş DİYÂNET'ten hayır yoktur. ELİNE-DİLİNE-BELİNE sahip olmayan ne insan ne İslâm, ne Alevî ne de Sünnî olabilir. Alevî ozanı ne güzel demiş:

"MİR'ÂTÎ sözlerin canlı muammâ
Ülül-ebsâr olanlara hüveydâ
Elsiziz, dilsiziz, belsiziz amma
Gezeriz âlemde erkekçesine."

Siyasi görüş ayrılığı diye birbirinin gözünü çıkarmağa kalkışanlar, hırs bürümüş gözler, taassup maskesiyle çapulculuğu hoş görenler, yüzyıllardır ALEVÎ-SÜNNÎ ayrımı yapanlar, "Ben iyi olayım da başkaları ne olursa olsun" diye kendisinden başkasını düşünmez olanlar... Bunlar mı müslüman?

Ticâret hırsızları, vurguncular, adâleti satan vicdansız yargıçlarla satın alan zenginler, iftirâcı ve yalancılar, cimriler, kin ve düşmanlıkla dolu pis yürekler, özü sözüne uymayan yalancılar, dîni kendi çıkarına araç edenler, fitne ve fesat çıkartıp insanları birbirine kırdıran katiller... Bunlar mı müslüman? Gerçek İslâm; ahlâk güzelliği ve "RÂZILIK" demektir: KUL, KULDAN RÂZI OLMADIKÇA, ALLÂH DA RÂZI OLMAZ.

Binlerce, onbinlerce kitaplar, dergiler gazeteler, aynı konuda çeşit çeşit, başka başka fetvâlar, vaazlar. Kişisel çıkar sağlamaktan başka düşüncesi olmayan sahte din adamları ve yıkıcı yayınlar yapan bir takım yazarlar, saf ve samimî insanları yanıltmakta, sömürmekte ve birbirine düşman etmektedir. Bu gidişle vatandaş gerçekleri nasıl, kimden öğrenecektir? **"Dine aykırı âdetler çıktığında, bilginler susup görevden kaçınırsa, Allâh'ın lâneti onların üzerine olsun."** (Hadîs-i Şerif)

Şebüsteri, ünlü eserinde din işlerinin cahiller elinde kaldığından yakınıyor:

"Görünüşe kapılan adamlar, dağınıklığa topluluk derler, bir eşeği de kendilerine şeyh (önder) yaparlar. Şaşılacak şey: Şimdi ululuk bilgisizlere düştü. Onun için halkın hali kötüleşti. Bak hele şu kör Deccal âleme nasıl bir örnek gönderilmiştir!... Ey duygusu olan akılsız adam, örnek olarak Deccal'ın Habbaş adlı eşeğine bak, ardına düşen eşekleri gör. Bilgisiz-

liğinden o eşek de onların önüne düşmüş. Peygamber, âhir zamanı anlatırken bunu kaç kez söyledi. Bak, şimdi kör ile sağır çoban kesildi. Din bilginleri de göklere çekildi. Arada ne yumuşaklıkla muamele kaldı, ne de utanma. Kimse bilgisizliğinden artık utanmıyor."[1]

Pir Sultan Abdal da ne güzel özetliyor şu dörtlüğünde:

"Koyup dünya dâvasını
Hakk'a verip sevdâsını
Doğrulayıp öz nefsini
Şeytanı öldüren gelsin!"

(Pîr Sultan Abdal)

(1) *Mahmud Şebüsteri, Gülşen-i Râz, Beyit: 900.*

MEZHEP

Bir dinin, görüş ayrılığı yüzünden ayrılan başlıca kollarına mezhep (yol, parti, ekol) denir. Hz. Muhammed'in vefatından sonra İslâmlık birtakım mezheplere ayrılmıştır. İlk belirli ayrılık, Hz. Alî'nin halifeliği döneminde ortaya çıktı. Hz. Alî-Muaviye arasında M. 661 yılında yapılan Sıffîn Savaşı'nın ardından müslümanlar üç ayrı mezhebe (siyasî parti'ye) ayrıldılar:

1- ŞİÎLER : Ehl-i Beyt'e (Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin'e) bağlı olanlar. Şiîler, ilk üç halîfenin (Ebu Bekir, Ömer, Osman), Alî'nin halîfelik hakkını gasbettiklerini ileri sürerler.

2- SÜNNÎLER : Muaviye'ye (Emevîlere) bağlı olanlar, aynı zamanda özellikle Hz. Alî'ye karşı olanlar.

3- HARİCÎLER : Hem Hz. Alî'ye hem de Muaviye'ye karşı olan siyasî grup.[1]

"Sorma be birader mezhebimizi
Biz mezhep bilmeyiz yolumuz vardır
Çağırma meclis-i riyâya bizi
Biz şerbet içmeyiz dolumuz vardır."

(Nesîmi)

(1) *Bahsedilen bu mezhepler, Sıffîn Savaşı öncesi ve sonrası meydana gelen durumu ifade etmekte olup, günümüzdeki mezhepsel yapıyla karıştırılmamalıdır.*

TARÎKAT

"Şerîat, Tarîkat yoldur varana
Hakîkat meyvası ondan içeri."
(Yunus Emre)

Tarîkat, yol anlamına gelen Arapça bir sözcüktür. Bir dinin içinde, "TASAVVUF"a dayanan ve kimi ilkelerle birbirlerinden ayrılan "Tanrı'ya erişme yolları'ndan her birine TARÎKAT adı verilir. İlk doğuşunda "Bu dünyaya önem vermemek, nefsi eğitmek, kalbi arındırmak.." biçiminde açıklanan Tarîkat, XI. yüzyıldan sonra ayrı ayrı görüşlere bürünen sofi kuruluşların adı oldu.

İslâm tarikâtlarının en ünlüleri şunlardır:

Bayramî, Bedevî, Bektaşî, Celvetî, Halvetî, Kadirî, Mevlevî, Nakşibendî, Rifaî, Sa'di, Şâzilî,

Bektaşîlik ve Mevlevîlik, Anadolu'da geniş bir yayılma alanı buldu. Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında büyük yararı görülen tarîkatlara, padişahların tutumu olumlu oldu. Yeniçeri Ocağı'nın manevî kurucusu olan Hacı Bektaş Velî'nin tarîkatı Bektaşiliğin etkinliği, II. Mahmud dönemine kadar sürdü. Bu dönemde Bektaşîlere karşı amansız bir mücadele başladı, Bektaşî tekkeleri yakılıp yıkıldı, ileri gelenleri ya idam ya sürgün edildi.

"EL-Mevâhib" sahibi Hüseyin Vaiz Kâşifi'ye göre, tarikatların hepsi Hazret-i Alî'ye bağlıdır.[1]

---

(1) Mahir İz, Tasavvuf, İstanbul, 1969, sh. 118.

Alevî-Bektaşîler'in Tarîkat anlayışlarını merhum M. Tevfik Oytan şöyle anlatıyor:

"Hz. Peygamber'in HUDEYBİYYE'de, (ŞECERE-İ RIDVAN) denilen bir ağacın altında altıyüz kadar ashâba el sunduğu, bu ashâb'ın, Allah ve Resûlü uğrunda can ve başlarını fedâ etmek şartıyle eline yapışıp ahd bağlandıkları, hiçbir savaştan, hiçbir belâ ve kazadan yüz döndürmeyeceklerine dair, ciddî söz verdikleri malumdur.

Müslümanların, Hz. Muhammed'den bağlandıkları bu ahd, hemen orada:

"Lekad radıyallâhü anil-mü'minîne iz yübâyiûneke taht-eş-Şecere..." (Feth Suresi, âyet: 18)

Âyet-i celilesiyle belgelenmiş ve mü'minlerin sadakat yemininin riyâdan âri olduğu tasdik olunmuştur.

BEKTAŞÎLERİN itikadınca: (İşte ilk anayasa diyebileceğimiz EL ELE, EL HAKK'A keyfiyeti, Biat-ür-Rıdvan diye isimlendirilen bu dinî olay ile meydana gelmiş ve TARÎKAT'IN ESASI da buradan alınmıştır. Ve Muhammed'le Ali'den oğulları ve torunları olan ONİKİ İMAM vasıtasıyla Hoca Ahmet Yesevî ve Pîr Hacı Bektaş Velî ve Balım Sultan kanalıyle, tarîkatların kapatılmasına kadar, yetkili ellerden intikal edegelmiştir.)

Bunun için Bektaşîler kendilerini bu (El ele, el Hakk'a hükümlerine bağlı) sayarak, İslâmiyetin ana hatlarından zerre kadar ayrılmamış bir zümre olduklarını iddia ederler. Kendilerini (GÜRÛH-İ NACÎ) ve yollarını da (TARÎK-İ NÂZENÎN) diye isimlendirirler."[2]

Bektaşî yolunda, Şerîat-Tarîkat-Mârifet ve Hakîkat diye DÖRT KAPI vardır. Asıl amaç, ilk üç kapıyı geçip Hakîkat'a erebilmektir.

---

(2) M. Tevfik Oytan, Bektaşîliğin İçyüzü, sh. 238.

MUHAMMED-ALÎ'NİN NÛRU

"Ali Muhammed'dir, Muhammed Alî
Gördüm bir elmadır, elhamdü-lillâh"

(Fakir Ednâ)

Ehl-i Sünnetin dört mezhep imamından biri olan Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde şu hadîs-i şerifi yazıyor:

"Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: Hz. Âdem yaratılmadan önce tek nur idik; Hz. Âdem'in alnındaki nur ikiye bölünmüş ve birisi benim, birisi de Ali'nin alnında doğmuştur."

Yine Hz. Peygamber buyuruyor:

"Yâ Alî! Allah Taalâ beni ve seni bir nurdan yarattı. Beni peygamber, seni de imam olarak seçti. Senin imamlığını kim yok sayarsa, benim peygamberliğimi inkâr etmiş olur. Buna kim inanmazsa, beni peygamber bilmiyor demektir. Ben sana, İmam'sın diyorum; sen benim halifemsin; sen elbette Allâh'ın huccetisin."

Kudret Kandilinde parlayıp duran
Muhammed Ali'nin nurudur vallah
Zuhur edip küffar askerin kıran
Elinde Zülfikâr Ali'dir billâh.

VÎRANÎ'yem niyazım var üstaza
Elinde Zülfikar hem ehl-i gazâ
Binbir dondan baş gösterdi Mürtazâ
Biz bir bildik, dedik Allah eyvallah.

İLK ÎMAN EDENLER

Hz. Muhammede ilk önce Hz. Ali, İkinci olarak da Hz. Hatice inanmıştır. Neseî'nin Hasâis adlı kitabında Hz Ali'nin:

"Ben Allâh'ın kuluyum. Resûlullâh'ın kardeşiyim, sıddıyk-ı ekber benim. Ben, insanlardan yedi yıl önce inandım" dediğini yazar. Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye büyük yakınlık ve güven göstermiş en önemli işlerin yapılmasını ona vermiştir. Hz. Şâh-ı Velâyet de tüm savaşlarda ve tehlikeli anlarda, canını ortaya koyarak, Resûlullah'ı korumuştur. Bedir, Uhud, Hendek, Tebük ve Hayber gibi tüm savaşlarda Hz. Alî'nin gösterdiği olağanüstü kahramanlıklar sonunda, İslâmiyet güçlenmiştir.

Hz. ALİ, "İnsanlardan yedi yıl önce Resûlullah ile ibâdet ettim." demiştir.[2] Hz. Peygamber, imam-ı Alî'nin eğitimini üzerine aldıktan sonra, Ali peygamberden ayrılmamış, İslâmlığa âit bütün olayları yakından, görmüş, içinde yaşamıştır.

Tarafgir yazarlar ilk iman edenin Hz. Ali olmasını inkar etmekte ve Ebu Bekir'in ilk iman eden olduğunu tarihsel gerçeklere aykırı olarak iddia etmektedirler.

(1) A. Gölpınarlı, Sosyal Açıdan İslâm Tarihi, sh. 51.
(2) Üsüd-ül-Gâbe, C: 4, sh. 16.

HAZRET-İ ALÎ'NİN HALİFELİĞİ KONUSUNDA ALEVÎLERİN DAYANDIĞI KAYNAKLAR

Yüzyıllardır tartışılan "Halifelik kimin hakkı idi?" konusunda, Alevîlerin dayandıkları âyet, hadîs ve tarihî olaylardan bazıları şunlardır:

A) Hz. Muhammed, sahabeler arasında Alî'ye gözle görünür bir ayrıcalık ve yakınlık göstermiş, ALEVÎLİK inancı da Hz. Peygamber döneminde kökleşmiştir. Şöyle ki:

Daha islâm'ın ilk yıllarında, "Önce en yakın akrabanı islâm'a çağır."[1] âyeti inince peygamber, en yakın akrabalarını Ebû Tâlib'in evinde topladı ve:

"Ey Abdülmuttalib soyundan gelenler, Arap toplumu içinde benden daha hayırlı bir işle gelen yoktur. Dünya ve âhiretin hayrı bendedir. Sizi çağırmamı Allah istedi. Kim bu işte bana yardımcı olacak?" dedi. Gelenler arasında daha yaşlılar olduğu halde, herkesten önce Alî ayağa kalktı, "Bu işte ben senin yardımcın olurum..." dedi. Hz. Muhammed, Alî'nin omuzuna ellerini koyarak:

"BU TANRI'NIN İSTEĞİ GEREĞİDİR: ALÎ BENİM KARDEŞİMDİR, VASÎMDİR VE HALÎFEM'DİR. SÖZÜNÜ DİNLEYİN VE KENDİSİNE İTÂATTA BULUNUN!" dedi ve onu kutladı.[2]

---

(1) Şuarâ Sûresi, âyet: 214.

(2) Ahmed b. Hanbel, Müsned, Cilt: I, sh. 159.

Böylece, Hz. Peygamber akrabalarının yanında, daha küçük yaşta iken İmam-ı Alî'yi kendisine HALÎFE ve VASÎ atamış oluyordu.

B) Kur'ân-ı Kerîm'de MÂİDE Süresi'nin 55. âyeti, Hazret-i Muhammed'den sora, yerine Hazret-i Alî'nin Halife (İmam-Velî) olacağını buyurmaktadır. Bu âyetin, İmam-ı Alî hakkında indirildiğini, sünnî Tefsirciler hem de Resülullah'ın duâsı ile beraber aynen yazmışlardır. (İbn-i KESÎR Tefsiri v.d.) Bu âyetin inmesine sebep olan olayı, Ebu Zer-i Gıfarî hazretleri şöyle [3] anlatır:

"Bir gün, Mescid'e giren bir sâil (muhtaç): (Yâ Rabbi şâhid ol! Resülullah'ın mescidine geldim, şey'en lillâh (yardım) istedim, kimse bana birşey vermedi.) diye yakındı. Hazret-i Alî namaz kılıyordu ve rükü'da idi. Yoksula, serçe parmağındaki bir yüzüğü alması için işaret etti ve elini uzattı, o da sevinerek yüzüğü çıkarıp aldı. Bu durumu Resülullah, Muhammedî bakışları ile izliyordu. Bakışlarındaki hâli, orada bulunan sahabelere bir heyecan vermişti. Bundan duygulanan Resül-i Ekrem hazretleri, mübârek ellerini göğe kaldırarak:

(Allahım! Kardeşim Mûsa, Birlik Makamı'ndan, Rabbiişrahlî sadrî... ve eşrikhü fî emrî diye[4] yalvardı. Sen de: Seneşüddü adudeke bi-ahîke... diye, Tevrât'ı indirdin. Allahım! Ben de peygamberin Muhammedim. Benim de göğsüme genişlik ver, işimi kolaylaştır, bana da ehlimden Alî'yi vezir yap. Ve bununla güçlendir beni.) diye dua etti ve henüz sözlerini bitirmeden Cebrâil indi:

(Yâ Muhammed! İnnemâ Veliyyü-kümullâhü ve Resülühü... âyetini oku!) dedi. Bu âyet, Mâide Süresi'nin 55. âyetidir ki, anlamı şöyledir:

---

(3) Şemseddin Yeşil, Füyuzât, Cilt: 11, sh. 67.

(4) "Ey Rabbim, bana göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır, bana ehlimden kardeşim Harun'u vezir eyle, onunla sırtımı pekiştir, işimde onu bana ortak kıl." (Kur'ân, Tâhâ Sûresi, âyet: 25-26-29-30-31-32).

"Sizin dostunuz, işlerinizde yardımcınız (Velî'niz), muhibbiniz ancak Allah'tır, Peygamberidir. Ve Allah ve Resûlü'nün buyruklarına uyarak namazı (salât-i dâim'i) dosdoğru kılan, rükû'da iken zekâtı veren mü'minlerdir."

Allah'ın emirlerine uyarak İmam-ı Alî'nin halife tâyin edilmesi, Kur'ân buyruğudur:

"Şüphesiz ki Allah size emânetleri (kamu hizmetlerini) ehline vermenizi, insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle davranmanızı emreder. Allah bununla size, gerçek, ne güzel öğüt veriyor. Şüphe yok ki Allah hakkıyle işidici, görücüdür."(5)

C) Tevbe (Berâe) Sûresi inince, Ebu Bekir'e verip okuması için Mekke'ye gönderen Resûlullah, Cebrâil'in, "Ya Muhammed, bu sûre'yi ya kendin ya da vekilin okuyacaktır." diyerek, bunun Allah'ın emri olduğunu bildirmesi üzerine, İmam-ı Alî'yi göndermiştir. (Tüm İslâm tarihlerinde yazılıdır.) Böylece, sağlığında Alî'yi ikinci kez halife atamıştır.

D) Hendek Savaşı'nda atıyla hendeği geçip İslâm Ordusuna meydan okuyan Amr b. Abdu Vüd'ün karşısına çıkmaya kimse cesaret edemeyince, Hz. Alî bu kâfirle dövüşmek için izin istedi. Hz. Muhammed başındaki kırmızı sarığı Alî'ye giydirip Zülfikar'ı da beline kuşattı ve onu meydana uğurladı. Alî, Amr'ı öldürünce, Hz. Peygamber, Allah'a şükredip Alî için buyurdu ki:

"Alî'nin Hendek Savaşında Amr'la savaşı, ümmetimin Kıyâmete dek yaptığı ve yapacağı ibâdetlerden üstündür." Bu hadîse "Darbe Hadisi" denir.

E) Mekke'nin alınışında, Hz. Peygamberin omuzuna çıkarak Kâbe'deki putları kıran İmam-ı Alî oldu. Başka birinin bu görevi yapmaması, gerçekten düşündürücüdür.

---

(5) Nisâ Sûresi, âyet: 58.

F) Hayber Savaşı'nda, önce gönderdiği komutanların başarısızlığı üzerine, Resûlullah:

"Ey insanlar, yarın İslâm kumandanlığını öyle birine vereceğim ki, onu Allah da Resûlü de sever, o da Allah ve Resûlü'nü sever. Cenâb-ı Hak zaferi onun eli ile bize nasip edecektir." buyurdu. (Tüm İslâm tarihlerinde vardır.)

G) Uhud Savaşı'nda zor durumda kalan Hazret-i Muhammed, "YETİŞ YA ALÎ!" diyerek onu yardıma çağırdı. Anında bu çağrıya uyan Şâh-ı Velâyet (Allah'ın Arslanı), kâfir ordusunu dağıttı ve İslâm'ın yok olmasını önledi. "LÂ FETÂ İLLÂ ALÎ, LÂ SEYFE İLLÂ ZÜLFİKAR" yani, "Alî'den üstün yiğit, Zülfikar'dan keskin kılıç yok." övgüsünü kazandı.

"Bu meseleyi inceleyen Bektâşîlere göre:

Hz. Muhammed, ölüm bahanesiyle her ne kadar aramızdan ayrılmış, Medine'deki kutsal türbesine çekilmiş ise de, gerçek durumda o ölmemiştir, yer değiştirmiştir, yani onun manevî ruhâniyeti her zaman İslâmiyet üzerinde egemendir, her zaman aramızdadır. Onun için zaman ve mekân kavramı, ölüm-dirim olayları hep itibarî ve zahiridir. Muhammedin nurlu vücudu her vakit karşımızdadır. Şeytanın dedi-kodusuna kapılarak Muhammed'i terketmeyelim. Hz. Muhammed (A.S.) Ali'yi nasıl (YETİŞ YA ALÎ!) diye imdadına çağırmışsa, biz de peygamberimize uyarak, her zaman Alî'ye: (Yetiş hey Allah'ın Arslanı!) diye çağıralım, elbette şâhımız bize yardıma koşar, inancındadırlar...

Bektâşî evradında (NÂD-İ ALÎ) okumak âdettir."(6)

Hâkim-i mutlaktır ezel ezeli
İmdâda yetişen Hızır'dır Alî
Sıdk ile çağırsan (Yetiş yâ Velî)
Tarfet-ül-ayn içre hazır olan Şâh

(Gencî)

---

(6) M. Tevfik Oytan, Bektâşîliğin İçyüzü, sh. 37.

H) Hz. Peygamber (A. S.) Arafât vâdisinin ortasında, 124 bin hacıya karşı, insanlık tarihinde büyük değer taşıyan, insanlığın geleceğine ışık tutan ünlü VEDÂ HUTBESİ'ni okuduktan sonra Medine'ye doğru yola çıkıp, "GADÎR HUM" denilen yerde konakladılar. Burada iken, Cebrâil aleyhisselâm nâzil olup, şu âyet-i kerimeyi getirdi:

"Ey peygamber! Sana rabbinden indirilen emri bildir ve eğer bu teblîği yerine getirmezsen, O'nun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah seni insanlardan korur; şüphe yok ki Allâh, kâfir olan kavme, doğru yola gitmek hususunda başarı vermez." (Mâide Sûresi, 67. âyet)

Kur'an-ı Kerîm'in bu âyetine uyarak, İmam-ı Alî'yi üçüncü kez müminlerin başkanı olarak ilân etmek üzere Hz. Resûlullâh, İmam-ı Alî'yi yanına çağırıp, onu da minbere çıkarıp, sağ yanına aldı, halka yönelerek bir konuşma yaptı ve "Ben, müminlere nefislerinden daha yakın değil miyim?" sorusunu yöneltti. Hazır bulunan sahâbeler: "Evet Yâ Resûlullah! Sen bizim nefsimize bizden daha çok tasarruf ve velâyet sâhibisin." diye bağrışıp, tasdik ettiler. Bunun üzerine, İmam-ı Alî'nin elini tutup kaldırdı ve yüce sesle buyurdu ki:

"MEN KÜNTÜ MEVLÂH FE-HÂZÂ ALİYYÜN MEVLÂH..."

Anlamı: "Ben kimin mevlâsı isem (kimin üzerinde tasarruf ve velâyetim varsa) bu Alî, onun mevlâsıdır."

Sonra minbere oturup, mübârek ellerini açıp, şu duâyı ettiler:

"Allâhım! O'nu seveni sev, ona düşman olana düşman ol. Ona yardım edene yardım et. Onu hor tutanı aşağılandır. Nereye giderse, hakkı onunla birlik et!"

Hz. Peygamberin bu sözlerinden sonra sahâbe, Hz. Ali'yi bu müjde için koşup kutladılar. İlk önce Ömer bin Hattab, Alî'nin yanına gelerek: "Ne mutlu, ne mutlu sana ki ey Ebu

Tâlib'in oğlu, bugün benim ve kadın, erkek bütün müminlerin mevlâsı oldun" dedi.

Bu olay ve "Gadîr Hadisi" adıyla şöhret bulan bu hadis-i şerif, sünnî hadis kitaplarında vardır. (bk. Siyer-i Halebî, Yenâbî-ül-Mevedde, Sahih-i Müslim, Neseî, Tirmizî, İbn-i Mâce, Ahmed bin Hanbel, Ravzat-ül Ahbâb...).

Gadîr Hum'dan Medîne'ye hareket edilince, "Bugün size dîninizi ikmâl ettim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı verip, ondan hoşnut oldum." âyeti nâzil oldu. (Mâide Sûresi, 3)

Gadîr Hadîsi'ni Hz. Peygamber kendiliğinden değil, âyet-i kerîme indikten sonra, Allah'ın emriyle buyurmuştur. İlâhi emirde, elbette bir hikmet olacaktır. Bu hikmeti Hz. Ali'nin yalnız muhabbetine, sevgisine bağlamak doğru ve yeterli olamaz. Gerçekte, bu hadîs-i şerif Alî'ye muhabbetle birlikte, daha önemli bir görev için ferman buyurulmuştur. Bunu Ravzât-ül-Ahbâb şöyle açıklıyor:

"Görülüyor ki: Gadîr Hum günü, üçüncü kez olarak, İmam-ı Alî aleyhisselâm yaklaşık 124 bin müslümanın önünde (MEVLÂ, VELÎ ve HALÎFE) tâyin edilmiştir. Ve ashâbın çoğunluğu sırasıyla Hz. Alî'yi kutlamış ve ona biat (ikrar, ahd) etmişlerdir."

Gadir Hum'da da açıkça görülüyor ki İmam-ı Alî, resmen "HALÎFE" tayin edilmiştir ve "ALEVÎLER" 1400 yıldır ALÎ'yi tutmakta, sevmekte haklıdırlar.

"Düzgün ve kuvvetli bir binanın inşâsını sağlayacak olan bu (ahd)in bozulmaması gerekirdi. Allah'ın emri gereği ile, Muhammed'in Alî'ye ihale ettiği bu hakkın ayaklar altına alınmaması lâzımdı. Fakat böyle olmadı. Medine'ye döner dönmez bu atılan (temel) yıkılmak istendi. İçine aşağılık ihtiraslar karıştırıldı. Ezelden beri Peygamber soyuna düşman olan Emevîler, telâşe düştüler. Din kaygısını bir tarafa bıraktılar.

Karanlıktaki yarasalar gibi çalıştılar. Köstebekler gibi alttan alta entrikalar çevirmeye başladılar.

Eğer bu (ahd) devam eder de, Muhammed'in yerini Alî alırsa, egemenliğin bir daha kendi ellerine geçmeyeceğini, bütün Arap kabileleri yanında şerefleri kırılacağını, zelilâne bir hayat geçirmeye mahkûm olacaklarını sandılar. Türlü hile yollarına saptılar. Gizli gizli konuşmalar, plânlar tertip ettiler ve emellerine kavuştular.

GADÎR-HUM'da Peygamber'in eliyle çelikten döğülmüş olan bu (HAK BERÂTI)nı, az zaman içinde ihtiras körüğü ile erittiler, yok ettiler. Böylece İslâm peygamberinin ilahi emrini gümbürtüye getirdiler."[7]

Hz. Muhammed'e, "Ümmetin içinde kurtuluşa erecekler kimlerdir?" diye soranlara, O: "Ali ve Ali'ye uyanlardır!" cevabını vermişti.[8]

O sırada inen bir âyet de Hz. Muhammed'in bu sözünü doğrulamıştır:

"Fakat, inanıp yararlı iş işleyenler, işte bunlar yaratılanların en iyileridirler." (Beyyine, âyet: 7) Hz. Muhammed bu âyeti yorumlarken, Ali'ye dönmüş:

"Sen ve sana uyanlar Kıyamet günü Allah'tan râzı olmuş ve O'nun râzılığını kazanmış olarak diriltileceksiniz." demiştir. İşte, Alevîler bu ve daha nice apaçık belgelere (âyet, hadîs, tarihî olaylar...) dayanarak İmam-ı Alî'nin yanında yer almışlar, kendilerine 1400 yıldan beri bundan dolayı (ALİ YANDAŞI), "ALİ PARTİSİNDEN OLAN" anlamında "ALEVÎ" adı verilmiştir.

---

(7) M. Tevfik Oytan, Bektâşiliğin İçyüzü, sh. 241.
(8) Abbas Kummî, Sefinetü'l-Bihâr, II. sh. 360.

SÜNNÎ KAYNAKLARI NE DİYOR?

"Çoğunluğu Sünnî olmak üzere 20 tarihçi, 54 hadisçi ve 26 tefsirci yani toplam olarak tam 100 bilgin, belgesel olarak yazmış oldukları eserlerde GADÎR-HUM'da ALÎ'nin TANRI emriyle peygamber tarafından, kendisinden sonra ve kendi yerine HALÎFE olarak ümmetine tanıtıldığını teyid ve tasdik etmişlerdir ve bu bilginlerin en ünlüleri şunlardır:

Belâzurî, Taberî, Şehristanî, Hatîb-i Bağdadî, Yakut-ı Hamevî, İbn-i Esîr, İmam Şâfiî, İmam Mâlik, İmam Ahmed b. Hanbel, Buhârî, Tirmizî, Fahr-i Razî, Kadı Beyzâvî, Sadeddin-i Teftâzanî, Dr. Tâhâ Hüseyin...

Şehbender-zâde Filibeli Ahmed Hilmi bakınız ne yazıyor:

"Ashâb hakkındaki hadîs-i şerîfler iyice tedkik edilirse görülür ki Cenâb-ı Nebî, Hz. Alî'nin kendisinden sonra Kaafile-sâlâr-i İslâm (mü'minlerin önderi) olmasını istiyordu. Çünkü Alî'yi bizzat ve hususî ihtimam ile yetiştirmiş ve bütün sır ve işlerine mahrem etmişti."

Gerek kendisi ve gerekse eserleri, değil yalnız Doğu âleminde Batı dünyasında da şöhret kazanmış olan Mısırlı tarih bilgini ve sünnî Dr. Tâhâ Hüseyin, (ALÎ VE EVLÂDLARI) adlı eserinde Hz. Ali ile ilgili tüm tarihî olayları (Hicret-Kardeşlik-Uhud-Hendek-Hayber-Tebük-Gadîrhum v.b.) ve hadisleri naklettikten sonra, şu sonuca varıyor, diyor ki:

"Hülâsa: Hz. Muhammed'den sonra Hilâfet hakkı Alî'nindir."[9]

---

(9) Abbas Kummî, Sefinetü'l-Bihâr, II. sh. 360.

HAZRET-İ MUHAMMED'İN YAZILAMAYAN VASİYET-NÂMESİ

Resûlullah (A.S.) hastalığının arttığı bir gün, "Bana bir kâğıt, bir kalem getirin de size bir yazı (vasiyet) yazdırayım ki benden sonra ebediyen ihtilâfa ve sapıklığa düşmeyesiniz." buyurdu. Yanındakiler, bu yazının yazılıp yazılmaması konusunda tartışmaya balşadılar. Bu tartışmada bulunanlardan Ömer b. Hattab, "Peygamber hastadır, sayıklıyor; Kur'ân bize yeter..." demiş, hatta başka bir söz de söylenmişti. Hz. Peygamber de "Kalkın ve yanımdan gidin!" buyurdular. (Bu rivâyeti, Sahîh-i Buharî ve diğer İslâmi kaynaklarda okuyabilirsiniz.)

Tarihçiler derler ki: Yazılamayan bu vasiyetinde, Hz. Peygamber, İmam-ı Ali'nin halîfe seçilmesini tavsiye edecekti"[1]

İmam-ı Alî, Ebû Bekir'in halîfe seçildiğini duyunca mescide gidip kendisinin "Peygamberin Halîfesi" olduğunu halka anlattı ve ispat etti. Sahâbeler bu duruma üzülüp ve pişman olup, "Yâ Alî! Biz bu durumu her nasılsa hatırlayamadık. Bize önce gelip bildirseydin, inan ki senden başka kimseye bîat etmezdik." dediler. İmam-ı Alî ise onlara, "Acabâ Resûlullâh'ın mübârek cenâzesini evde bırakarak halîfelik peşinde koşmam o dakika için doğru olabilir miydi? Sonra, esasen buna ne gerek vardı? Halifeliğin bizim hakkımız olduğunu inkâr edecek bir kişi bulunacağını düşünmezdik. Çünkü, Allah'ın

---

(1) A. Gölpınarlı, Sosyal Açıdan İslâm Tarihi, sh. 287.

emriyle ben sizlerin üzerinize Mevlâ (önder) tâyin edilmedim mi?" buyurmuştu.

Müslümanların büyük çoğunluğu (Selmân-ı Farisî, Mikdâd, Ammâr, Ebû Zer gibi ünlü sahâbeler...) ile İmam-ı Alî ve Hazret-i Fatıma, halife Ebu Bekir'e biat etmediler.

"Nedir sende ey dil bu dağ-ı elem
Tarîk ehli çekmez felekten sitem
Meded hak olanlar görür dembedem
Ali'den mürüvvet Ali'den kerem

Ali'dir vasiyy-i Resûl-i Hudâ
Onundur inâyet, O'nundur atâ
Olan bârigâh-i Ali'den cüdâ
Çeker tâ be-mahşer azâb-u nedem

Cihan olsa şâyet bugün rehzeni
Yolundan döndüğüm görülmez benim
Alî zât-ı hak'dır diyenlerdenim
O'dur rûh-u mânây-ı levh-ü kalem

Yalandır bu varlık, bu sahn-ı şühûd
MUHAMMED-ALÎ var cihan bî-vücûd
Ne lâzım taharri-i bûd-u nâbûd
Getir sâkiyâ sen heman câm-ı cem."

(Samih Rif'at)

HAZRET-İ MUHAMMED'İN İKİ EMÂNETİ VE TEVELLÂ - TEBERRÂ

TEVELLÂ : Ehl-i Beyt'i cân-ü gönülden sevmektir.

TEBERRÂ : Ehl-i beyt'e düşman olanlara, Kerbelâ'da İmam Hüseyin'i şehid edenlere lânet etmektir.

A) Tevellâ ile ilgili Kur'ân âyetlerinden biri:

Şûrâ Sûresi'nin 23. âyetinde şöyle buyurulur:

"Kul lâ es'elüküm aleyhi ecrâ, illelmeveddete fi'lkurbâ..."

Bu âyetin anlamı:

"İşte bu, Allâh'ın, inanıp da güzel amel (davranış ve ibâdet)lerde bulunan kullarına muştulamakta olduğu (mutluluk)dur.

Sevgili Resûlüm Muhammed, buyur ki:

Ben bu (tebliğime, getirdiğim İslâm'a) karşılık olarak, EHL-İ BEYTİM'e sevgiden başka bir ücret istemiyorum. Kim bir güzellik (Ehl-i Beyt-i Resûl'e bağlılık ve sevgi) kazanırsa biz onun bu yoldaki güzelliğini (sevabını) arttırırız. Çünkü Allah çok yarlıgayıcıdır, güzel amellere ödül vericidir."

Bu âyette, Ehl–i Beyt'e sevgi (Tevellâ) emrolunmuştur.

Resûl-i Ekrem (A.S.) Efendimize, "Bu âyetteki (yakınlık-akrabalık) kelimesinden Allah'ın muradı (belirttiği) kişiler kimlerdir?" diye yorumu istenince:

"Ali, Fatıma ve iki oğulları (Hasan, Hüseyin)" buyurmuşlardır.

Ne yazık ki bu âyeti yorumlayan bazı tefsirciler (günümüzde de) Ehl-i Beyt'in kimlerden oluştuğunu müslümanlara öğretmekten her nedense kaçınmışlardır. Hem de Hazret-i Peygamber, Ehl-i Beyt'i tanımladığı halde! O'nun ünlü "İki Emânet" hadîsi, merhum H. Basri ÇANTAY'ın (KUR'ÂN-I HAKÎM VE MEÂL-İ KERİM)inde nasılsa ihmâl edilmemiş:

"Bir hadis-i şerîf meâli: Şübhesiz ki ben yakında dâvet olunup buna icâbet edeceğim-yani vefat edeceğim- Size İKİ AĞIR EMÂNET bırakıyorum: Allâh'ın kitâbı ile akrabam. Allah'ın kitabı gökten yere uzayan ilâhi bir ipdir. Akrabam Ehl–i Beytim'dir. Lûtufkâr ve her şeyden haberdâr olan Allah, bana haber verdi ki bu iki emânet benim havzıma gelinceye kadar birbirinden ayrılmayacaktır. Artık bunlar hakkında ardımdan bana nasıl halef olacağınızı siz düşünün." (İbni Ebî Şeybe, İbni Sa'd, İmam Ahmed, İbni Hıbban: Zeyd b. Erkan r.a...)[1]

Ehl-i Beyt emânetini muhafaza etmeyenler, Evlâd-ı Resulü Kerbelâ'da susuz şehit edenler, Allah ve Resûlü'nün emrini hiçe sayan dönekler, yarın âhirette ne yüzle Resulullâh (S.A.V.)'ın huzuruna çıkacaklar?

B) Teberrâ'yı buyuran Kur'ân ayetlerinden biri:

Âl-i İmran Sûresi'nin 61. âyetinde şöyle buyurulur:

"Ya Muhammed, sana (gereken bu) bilgi geldikten sonra, artık kim bu konuda seninle tartışacak olursa, de ki: Haydi, gelin de oğullarınızı,ve oğullarımızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra da duâ edelim ve Allah'ın lânetini yalancıların üstüne okuyalım."

Bu âyet, Hz. Îsa'nın Tanrılığını savunan Necran Hıristiyanlarından bir gruba karşı, Hz. Muhammed'in torunları Hasan ve

---

(1) Hasan Basri Çantay, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, sh. 839.

Hüseyin'le İmam-ı Alî'yi ve kızı Fatıma'yı da yanında götürerek tartışması üzerine inmiştir.

Âyette "oğullarımız"dan maksat, torunları Hasan ve Hüseyin'dir ki Allah tarafından, Resûl-i Ekrem'in oğulları sayılmaktadır. "Kadınlarımız"dan maksat, Hz. Fatıma'dır. "Kendilerimiz"den kasdedilen de, Mü'minlerin Emîri Hz. Alî'dir. Ve Alî, Hz. Muhammed'le birlikte zikredilmiş, O'nun kendi öz nefsi sayılmıştır.

C) Hz. Muhammed'in Tevellâ - Teberrâ konusunda bazı hadisleri

SAHÎH-İ BUHARÎ'den aldığımız bu hadisler, hemen her hadis kitabında da vardır:

"Ya Ali, sen benim dünyada da âhirette de kardeşimsin." (C: 4, s. 41)

"Ey insanlar, siz Muhammed'e hürmetinizi Ehl-i Beyt için de gösteriniz." (C: 7, s. 367)

"Allahım, amcamın (Hz. Hamza'nın) katillerine ve onların soyuna lânet eyle." (C: 7, s. 250)

Bir gün Ehl-i Beyt'in (Ali-Fatıma-Hasan-Hüseyin'in) hepsinin hazır bulunduğu bir sırada Hz. Muhammed şöyle diyor:

"Ben sizlere savaş açana savaş açtım ve sizlerle barış içinde olanla barıştım." (Buharî, Müslim)

Görülüyor ki Tevellâ ve Teberrâ'yı Hz. Peygamberin kendisi yapmış ve biz mü'minlerin de yapmamızı buyurmuştur. Tevellâ-Teberrâ konusunu, Sünnî kaynaklardan alıyoruz ki, sonra kimse kalkıp da "Bunlar hep Alevîlerin uydurması" demesin.

"Muhammed, Ali'ye salevât eyle
Kevser şerabından içmek istersen
Ali evlâdına muhabbet eyle
Gevheri sırçadan seçmek istersen

Ulaş bir mürşide vâden yetmeden
Müşkülün hallolsun fırsat gitmeden
Sorusuz, hesapsız azab görmeden
Sırat köprüsünü geçmek istersen

Mürşidin, rehberin nefesin hakla
Erenler sırrını gönlünde sakla
Kalbini mâmur et özünü pakla
Aşkın deryasına dalmak istersen"

(Genç Abdal)

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

CÂMİLERDE HAZRET-İ ALÎ'YE KÜFÜR ve İSLÂM'DA İLK BÖLÜCÜLÜK

İmam-ı ALÎ'yi politika oyunlarıyle deviren Muâviye ilk olarak (İslâmiyette Saltanat) kurduğu zaman, İslâm toplumunun birliği derhal ikiye ayrılmıştır. Muâviye hükmettiği yerlerde:

- Biz Ehl-i Sünnetiz, Ali ve yandaşları ise yoldan çıkmıştır... Propagandasiyle, Hz. Alî ve onu sevenlere camilerde küfür ettiriyor ve SÜNNÎLİK adiyle halkı aldatmaya çalışıyordu.

Emevîler, dinin yasak ettiği şeyleri, sanki helalmış gibi işlediler. Hz. Peygamberin torunu Hz. Hüseyin, dinin esaslarına uymayan Yezid'i tanımıyor ve ona karşı çıkıyor. Yezit ordusu onu en feci bir şekilde Kerbelâ'da şehid ediyorlar.

Peygamberimizin eşi ***Ümmü Seleme, Muâviye***'ye yazdığı bir mektupta müslümanların duygularını şöyle dile getirmiştir.

"Ey Emevîler! Siz minberleriniz üzerinde ALLAH'a ve PEYGAMBER'ine lânet okuyorsunuz demektir. Çünkü ALİ'ye ve onu sevenlere lânet okuyorsunuz. Ben şahitlik ederim ki ALLAH da PEYGAMBER'i de ALİ'yi sevdiler!)[1]

İstemiyerek ve zorla müslüman olan Emevîler, Peygamberimizin ölümünü fırsat bilip eski putperestliğe yöneldiler.

---

(1) Prof. Muhammed Ebu Zehrâ, Ebu Hanife (Diyânet İşleri Başkanlığı Yayınları), sh. 88.

"Emeviler, fethettikleri ülkelerde kendilerinin Ehl-i sünnet olduğunu, Hz. Alî'nin ve onun taraftarlarının ise kâfir olduklarını ilân ediyorlardı.

Bu vaziyet Ömer b. Abdülaziz'e kadar devam etmişti. Ömer b. Abdülaziz halife olunca (H. 99) bu hâle bir nihayet vermek için bir garip yola başvurdu. İtimat ettiği bir Yahudiyi çağırarak, ona talimat verdi.

Ertesi gün ahâli câmiye toplanmış, Hâlife de minberde vazediyordu. Yahudi birdenbire câmiye gelerek:

- Ey müslümanların halifesi, sizden bir dileğim var... demiş, Halife de ne istediğini sormuştu. Yahudi:

- Sizin kızınızı oğluma almak istiyorum... cevabını vermişti. Halife.

- Sen Yahudisin. Ben sana kızımı nasıl veririm? deyince, Yahudi de:

- Sizin peygamberiniz, neden câmilerde sövdüğünüz Ali gibi kâfire kızını veriyor da, siz kızınızı benim oğluma vermek istemiyorsunuz? Sözü ile Halifeyi susturmuştu.

Fakat ondan sonra yine başlamıştı. Emevîler tarafından Sünnîlik adının bir âlet edildiği ve bunun da Hz. Alî aleyhinde kullanıldığı görülüyor."[2]

Emeviler saltanat uğruna bölücülük yapmışlar ve insanların arasına nifak sokmuşlardır. Bugün olmuş hala bu nifaktan çıkar sağlayan belli çevreler bulunmaktadır. Yetmişiki milleti bir gözle gören Alevileri doğaldır ki bu bölücülüğü ve kötülüğü iş edinmiş çevreler sevmemişler ve sevmeyeceklerdir.

---

(1) Ziya Şakir, Mezhepler Tarihi, sh. X.

HAZRET-İ ALİ'DEN ÖZDEYİŞLER

• Dünya bir topluma yöneldi mi başkalarının iyiliklerini, güzelliklerini eğreti olarak onlara verir; bir toplumdan da yüz çevirdi mi kendilerindeki iyilikleri, güzellikleri de onlardan gidiverir.

• Dünyadakiler, uykuda yol alan kervan halkına benzerler.

• Zaman bedenleri yıpratır, dilekleri tâzeler, ölümü yakınlaştırır, umulanı uzaklaştırır. Kim ona dost olur, onu elde ederse zahmete düşer; kim onu yitirirse yorulur, darlığa uğrar.

• İnsanların solukları, ecellerine doğru attıkları adımlarıdır.

• Dünya görünüşü yumuşak olan, içinde öldürücü zehir bulunan bir yılana benzer. Aldanan bilgisiz ona meyleder, akıllı kişiyse ondan çekinir.

• Zaman ikidir: Ya sana yâr olur, ya aleyhine döner. Yâr oldu mu, aldanıp gaflete düşme; aleyhine döndü mü de dayan.

• (Bir cenazede gülen birisini duyunca buyurdular ki): Sanki ölüm bizden başkalarına yazılmış, sanki bu gerçek bizden başkasına hükmedilmiş. Sanki görüp durduğumuz şu ölüler bir yere gidiyorlar ki tez bir zamanda dönüp tekrar gelecekler bize. Onları kabirlerine götürmedeyiz; miraslarını yemedeyiz. Sanki bizler onlardan sonra kalacaklarmışız. Her öğüdü unutmuşuz, her âfeti ardımıza atmışız. Bizi kökümüzden çıkaracak her belâya göz yummuşuz.

Ne mutlu kendisini alçaltana, kazancını tertemiz bir hâle koyana, özünü düzgün bir hâle getirene, huyunu güzelleştirene, malının fazlasını yoksullara verene, ağzını beyhude sözlerden yumana, şerrini insanlardan giderene; kendisine sünnet ağır gelmeyene, bid'ata mensup sayılmayana.

• Şaşarım nekese ki korktuğu yoksulluğa doğru koşup durur; arayıp istediği zenginlik, elinden yiter gider. Dünyada yoksullar gibi yaşar, âhiretteyse zenginlerin sorusuyla soruya çekilir.

Şaşarım o gülen, benliğe düşen kişiye ki, dün bir menî parçasıydı, yarın bir leş olacak.

Şaşarım ALLAH'ın varlığından şüpheye düşene ki ALLAH'ın halkını görüp durur. Şaşarım ALLAH'ın varlığından şüphe edene ki ilk yaratılışı görür, bilir. Şaşarım yokluk yurdunu yapıp durana ki, varlık yurdunu terkeder gider.

(Sıffîn'den dönerlerden Kûfe dışındaki mezarlığa gelince buyurdular ki:)

• Ey yalnızlık diyarının, ıssız yerlerin, karanlık kabirlerin halkı! Ey toprağa döşenmiş, gurbete düşmüş, yalnızlığa eş olmuş, korkunç ve tenhâ yerlere sığınmış kişiler! Siz bizden önce yaşadınız, gittiniz; biz ise ardınıza düştük, size ulaşmak üzereyiz. Bıraktığınız evlerde oturanlar var; zevcelerinizi nikâhladılar; mallarınızı paylaştılar. Bu, bizim size verdiğimiz haber. Sizden ne haber var?

(Sonra arkadaşlarına dönerek buyurdular ki:)

Söz söylemelerine izin verilseydi, size elbette haber verirler, derlerdi ki: Gerçekten de en hayırlı azık (takvâ)dır.

Not: II. Sûrenin, 197. âyetine işâret buyurmaktadırlar.

• Allah'ın bir meleği vardır, her gün bağırır; Doğun ölüm için. Toplayın yok olmak için. Yapın yıkılmak için.[1]

Gerçek kardeşin, zor günlerde yardımına koşandır.

---

(1) Nehc-ül Belâga, A. Gölpınarlı, sh. 407.

Nefsine uyma, rahat yaşarsın.

Allah korkusu kalbe cilâ verir.

İnsanın sözü dîni demektir.

Kılıç yarası iyileşir, dil yarası aslâ.

Helâl yemek, kalbi aydınlatır.

Akıllı düşman, ahmak dosttan yeğdir.

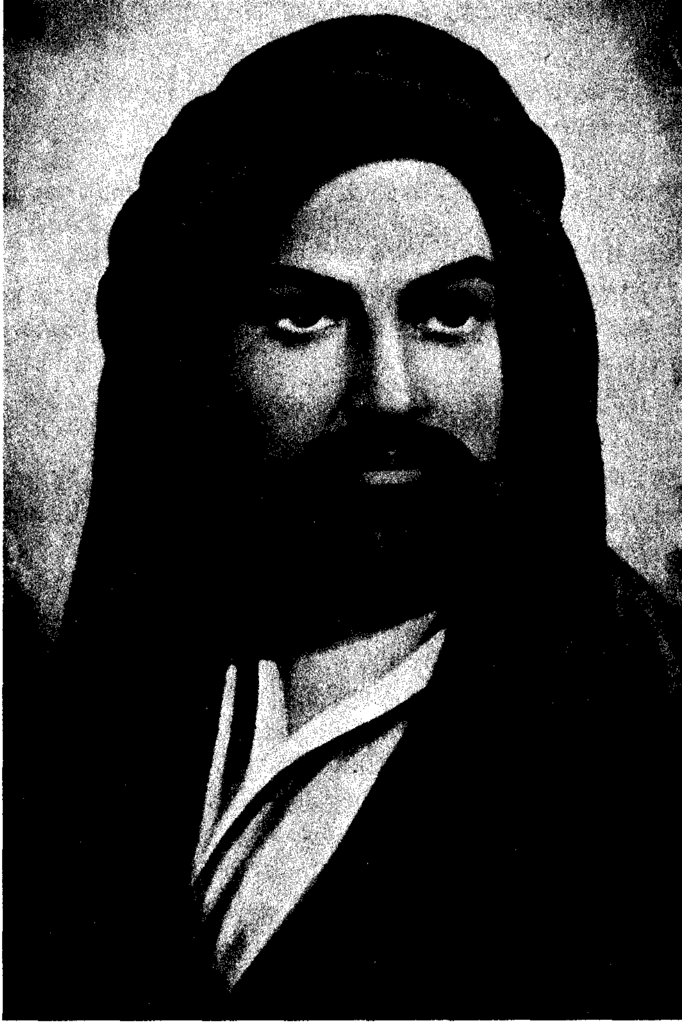
Hiçbir kederin olmasa, sonunda öleceğini bilmen yeter.

Dert mi dedin? İşte ihtiyarlık.

İnançsız olana güven olmaz.

İnsan eceli görse, emeli sevmezdi.

Yüz aklığı doğruluktur.

Şah-ı Merdan Hz. Ali

KIZILBAŞLIK NEDİR?

Kızıl tâc giyilmesi (Kızılbaşlık) şu rivâyetlere dayanır:

1- UHUD savaşında, Hz. Muhammed'in korumak için kendini siper eden Ebu Dücâne'nin başındaki sarık al kana boyanmış, kızıl olmuştu.

2- HAYBER Savaşında Hz. Ali başına kırmızı sarık sarmıştı.

3- SIFFÎN Savaşında, Muaviye askerlerinden ayırt etmek için Hz. Ali askerinin başlarına kırmızı sarık sardırmış, kendisi de bağlamıştır.

4- Hz. Ali, Kûfe'de İbn-i Mülcem'in vurduğu kılıçla başından yaralanmıştı. Başındaki bez, akan kanlarla kızıl tâc'a benzemişti.

5- Safevî soyunun atası sayılan Şâh Fîruz, bazen başına kırmızı külâh giyerdi. Kaynaklarda da Zerrîn Külah, (yani kızıl külahlı) Fîruz Şah olarak anılmaktadır.

6- Şeyh Cüneyd'in oğlu Şeyh Haydar, babasını öldüren Sultan Halil'den öc olmak için Şirvan'a yürürken, askerine kırmızı sarık bağlattı.

7- Şah İsmâil'in ordusu (Kızılbaş Ordusu) Kızıl sarıklı idi.[1]

"Bunlar olmuştur. Şâh İsmail'in askerleri için belki KIZILBAŞLAR denmiştir. Fakat, bu tevillere ve benzetmelere ne gerek var... Kızılbaş sözcüğü, genel olarak, bu benzeyişler-

---

(1) Hasan Basri Erk, Târih Boyunca Alevîlik, sh. 36.

den değil, ALEVÎ-BEKTÂŞÎ'leri asıl adlarıyla anmak istemeyenlerin onları kötülemek kasdıyle söyledikleri bir söz, bir ad olarak ortaya çıkmıştır.

Bazı yazarların, Alevî-Bektâşîlerden ayrı Kızılbaş diye bir topluluğu var sanmaları veya böyle tanımlamaları kesin bir yanılgıdır. Alevî-Bektâşî nefeslerinde, Kızılbaş deyiminin, kendilerine dost olmayanlar tarafından uydurulmuş bir söz olduğu açıklanmaktadır:

Gidi Yezid bize Kızılbaş demiş
Meğer Şâh'ı sevdi dese yeridir.
Yetmiş iki millet sevmedi Şâh'ı
Biz severiz Şâh-ı Merdan Ali'dir.

(Pîr Sultan Abdal)

Ehl-i îmana Kızılbaş dediler ey KEMTERÎ
Nezd-i münkirde Bi-hamdi-lillâh Kızılbaş olmuşum.

(Kemterî)

Kemteri, (İnkârcılar gözünde Kızılbaş olmak, Allah'a şükredilecek bir şeydir. Onlardan ayrı olmakla mutluyum.) diyor.

Genellikle Alevî-Bektâşîler, Kızılbaş lâfının kendilerini kötü göstermek amacı ile söylendiği bilinci içindedirler. Kendileri için söylenmiş de olsa, Kızılbaş sözcüğü makbul sayılmamıştır. Ancak, madem ki bizi kasdediyorlar, kabul ederiz gibilerden, biraz da onu söyleyenlerin bilgisizliğine acıma hissi içinde bunu kabullenmişlerdir.

XIII. ve XVI. yüzyıllarda Anadolu dini hayatından bahsedilirken; Yunus Emre'den başlayarak birçok büyük mutasavvıflar ve mutasavvıf şâirler yetiştiren bu muhitte Babaîlik, Abdallık, Bektâşîlik, Hurûfilik, Kızılbaşlık, Kalenderilik, Hayderilik adı altında Bâtınıyye zümresine girebilecek bir çok mezhep ve tarîkatlar teşekkül etmiş ve yayılmış, denmektedir.

Tarihî kaynaklarda, özellikle Osmanlı devri elyazmalarında İran'dan Kızılbaş diye bahsedilmekte, Anadolu ve Türkmen oymaklarından da Kızılbaş Tâifesi olarak sözedilmektedir. O çağlarda Bektâşîlere nisbeten saygılı davranıldığı halde, Kızılbaş ve Râfızî dedikleri Türkmen aşiretleri sürgünlerle cezalandırılmışlardır. Örneğin, II. Bayezid Bektâşîlere yakınlık gösterip himaye ederken, onlarla hiç bir inanç farkı olmayan Türkmenleri KIZILBAŞ diye adlandırmış, Bulgaristan, Yunanistan ve Arnavutluk'a sürmüştür.

Alevî-Bektâşîleri MUM SÖNDÜREN, âileye ve namusa önem vermeyenler biçiminde anlatarak, insafsızca ve bilgisizce çıkardıkları bu iftiraları kanıtlamayan softalar ve mutaassıplar, uydurma bir Kızılbaşlık ve Râfızîlik sözü ortaya atmışlardır. Kamu vicdanına musallat edilen bu yanlış ve vicdansız kanı zamanla genişlemiş, yerleşmiştir.

Hz. Muhammed, Ali ve onların Ehl-i Beyti'ni sonsuz ve içtenlikle sevmekten başka günâhı olmayan bu tertemiz insanları, İmam ŞÂFİÎ en iyi tanımlamaktadır:

(Ben ALİ'yi severim, halk bana Râfızî diyor. Öyleyse Tanrı, Muhammed, Cebrâil de Râfizîdir.)"(2)

Toprakları ve dirlikleri ellerinden alınan Alevîlerin, Osmanlı'ya karşı ayaklanmalarının haklı oldukları, tarihçi İsmail Hami Danişmend'in şu sözlerinden anlaşılmaktadır.:

"Fatih döneminden beri Devşirmelerin elinde bulunan kozmopolit İstanbul hükûmeti, vaktiyle Karamanoğullarının, sonra Şiîlerin ve ondan sonra Dulgadır beylerinin tenkil ve te'dibi gibi birtakım vesilelerle Türklerin başına çeşitli milletlerden devşirilmiş ve birer müslüman ismi takınmış birtakım vatansız serserileri serdâr olarak musallat edip, binlerce aileleri matem içinde bıraktırmış, servetler müsadere edilmiş, ocaklar yıkılmış, şehirler ve köyler yıkılıp yakılmış, tımarlar zapte-

---

(2) A. Celalettin Ulusoy, Hünkâr Hacı Bektaş Velî ve Alevî-Bektâşî Yolu, sh. 198.

dilmiş ve hattâ tehcirler bile yapılarak anavatan fecî bir müstemleke muamelesi görmüştür. Azamet devrinin en parlak zamanlarında bile Osmanlı yönetiminin gelecekte çöküş asırlarını hazırlayan en zayıf tarafı işte budur."[3]

Buradan anlaşılıyor ki Osmanlı yönetimi, adâlet isteyen Alevî halkını, "Dinsiz, Kızılbaş, kâfir, öldürülmeleri vâciptir..." gibi fetvâlarla ezmeye çalışmış ve ezmiştir de. Yavuz Selim döneminde, Anadolu'ya adamlar gönderilerek, Kızılbaşların yediden yetmişe tespiti yapılmış ve kırk bin Alevî öldürülmüştür. Bunu tarihçi Ahmet Refik bakınız nasıl ifade ediyor:[4]

"... Gerek dinî hareketler ve gerek dinî içtihada dayanan olaylar, Osmanlı yönetiminde hiç bir zaman eksik olmamıştır. Rafızilerin "Defterleri tutulup" öldürülmeleri, bazılarının "Kızılırmağa atılıp" bazılarının "İhrak Bi'nnâr" edilmeleri, yani ateşte yakılmaları düzenli bir sistem içinde uygulanmıştır. Rafızileri bulup ortaya çıkarmak için casuslar tayin olunduğu gibi, Bektaşi tekkeleri de edilen ihbar üzerine denetim altında bulundurulmuştur..."

Ehl-i Beyt'i sevmekten ve adâlet istemekten başka bir suçu olmayan Alevîlere, Kızılbaş sıfatının takılması ve törenlerinde mum söndü yaptıkları iftirâsı bu dönemde devlet eliyle körüklenmiş ve masum halkımız ALEVÎ-SÜNNÎ diye parçalanmıştır. Ne yazık ki bugün eğitim görmüş insanlarımıza bile, mum söndü diye birşeyin olmadığını anlatmak olanaksızdır. Bu kafaları taşıyanlara acımaktan başka birşey yapılmaz. Ne var ki âhiret günü Allah'a ve Peygambere, yaptıkları bu iftirânın hesabını nasıl verecekleri kendi sorunlarıdır.

---

(3) *İ.H. Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C: II. sh. 122.*

(4) *Ahmet Refik, Onaltıncı Asırda Rafizilik ve Bektaşilik, 1932, sh. 12.*

ALEVÎ-BEKTAŞÎ-KIZILBAŞ-RÂFIZÎ KİMLERDİR?

Yüzyıllardır Alevî-Bektâşî-Kızılbaş'ların müslüman olmadığı söylenir durur. Bu tertemiz inançlı insanlara bilgisiz ve hoşgörüsüz kimseler tarafından atılan iftiralar ise içler acısıdır. Alevîlere kâfir diyenler ve Tanrı katında boyunca günaha batanlar, Alevîlerin üstün ahlâk ve inancını tanımayanlardır. Alevîler kâfir olsa, Alevî ozanı Kul Himmet, yüreğindeki temiz inancını şöylece haykırmazdı elbette:

"Sevdiğim ALLAH Bir, MUHAMMED, ALİ
Üç güzel severim eli neylerim
Gülbangı çekilen BEKTAŞ-I VELÎ
Daha senden gayrı kulu neylerim

KUL HİMMET ÜSTADIM artıyor derdim
Kalbimde ihlâsım, dilimde virdim
Server MUHAMMED'in yüzünü gördüm
Dünya dedikleri çölü neylerim."

(Kul Himmet)

Yüzlerce Alevî-Kızılbaş ozanının insan sevgisi, doğruluk, edep gibi konularda söyledikleri şiir (deyiş)lerin bir benzerini dünya edebiyatında bulmak zordur. Alevîlerin müslüman olup olmadığını tartışmak, büyük bir günah ve insanlık ayıbıdır. "Alevîdir, Kızılbaştır, Sünnî'dir gibi lüzumsuz kelimeleri konuşup dedikodu yapmak medenî insana yakışmayan hâl

ve harekettir. İslâm Dini kaba-saba, uluorta bir din değildir: edep, terbiye, nezâket şarttır.

Dikkat: Bazı vaaz hocalarının kürsülerde bağıra çağıra cemâata karşı (Alevî, Kızılbaş!.) diye edep dışı sözleri, terbiyeye aykırı olduğunu bile bilmedikleri kendi zan ve kin duygularını, cemâata aşılamak cehâlet örneğidir."[1]

Alevilerin kendine özgü bir İslam anlayışları vardır. Sünnilerin veya başkalarının İslam anlayışlarını benimsemek zorunda da değillerdir.

ALEVÎLİĞİN DOĞUŞU

"... ALEVÎ deyimi, (İmam Ali'ye bağlı olan ve onu seven kişi) anlamına gelir. Ehl-i Beyt veya Âl-i Abâ diye anılan Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'i içine alan Hz. Muhammed'in yakınları, Alevî olsun Sünnî olsun Müslümanların büyük çoğunluğunca sevilir ve sayılır. Fakat bunlara Alevî denmemektedir. Alevîlik, sadece Ali'yi ve Ehl-i Beyt'i sevmeyi değil, bunun yanında belli inançların tümüne sahip olmayı ve Alevîlik kurallarına uymayı da kapsamaktadır.

Bu anlamdaki Alevîlik belirtileri, Hz. Muhammed'in hayatında başlamıştır. Hz. Muhammed, sahâbeler arasında Hz. Ali'ye gözle görünür bir ayrıcalık ve yakınlık gösteriyordu. Diğerlerinden daha genç yaşta olmasına rağmen en önemli işlerin yapılmasını ona havale ediyor, zaman zaman bazı sorunlarda onun görüşünü ve reyini alıyordu. İslâmın ilk yıllarında:

"Ve önce en yakın akrabana ihtarda bulun" âyeti[2] inince, Hz. Muhammed yakın hısımlarını Ebû Tâlib'in evinde topladı. "Ey Abd-ül-Muttabil soyundan gelenler" dedi, "Arap kavmi, içinde benden daha hayırlı bir işle gelen yoktur. Dünya ve

---

(1) Nurettin Altınay, Edebî Hayat- Hâl Bilgisi, sh. 3.

(2) Şuarâ Sûresi, âyet: 214.

âhiretin hayırı bendedir. Sizi çağırmamı Allah istedi. Kim bu işte bana yardımcı olacak?"

Toplulukta çok daha yaşlılar olduğu halde herkesten önce Ali ayağa kalkarak, (Bu işte ben senin yardımcın olurum) dedi Hz. Muhammed, Ali'nin omuzuna ellerini koyup: (Bu, Tanrı'nın isteği gereğidir. Ali benim kardeşimdir, vasî'mdir.) dedi ve onu kutladı.

Bunu takiben:

(Kardeşim Harûn'u bana yardımcı yap. Beni onunla destekle, onu görevimde ortak kıl ki senin emrini ve seni daha çok analım) âyetleri(3) indiği zaman Hz. Muhammed, Musa hakkında inen bu âyetleri kendi açısından yorumlamış ve (Ey Ulu Tanrı, beni kardeş saydığım Ali ile güçlendir. Onu bana yardımcı yap!) demiştir.

(Allah, inanıp yararlı işler işleyen kullarını bununla müjdeler. Yâ Muhammed! sen ümmetine söyle ki: Size tebliğ ettiğim din hükümlerine mukabil yakınlarıma muhabbetten başka bir şey istemem. Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini arttırırız. Doğrusu Allah bağışlayandır. Şükrün karşılığını verendir) âyeti(4) indiği zaman, ashâbın bir bölümü tereddütte kalmıştı. Âyet, (senin yakınlarıma muhabbetten başka bir şey istemem) demekle, farzların da üstünde bir hüküm getiriyordu.(5) Yakınlarından maksat, EHL-İ BEYT'dir.

---

(3) Tâhâ Sûresi, âyet: 29-30-31-32.

(4) Şûrâ Sûresi, âyet: 23.

(5) A. Celâlettin Ulusoy, H. Bektaş Velî ve Alevî-Bektâşî Yolu, sh. 113.

ANADOLU'DA ALEVİLİK ÖNCESİ GELİŞMELER[1]

Anadolu'da Alevilik, yüzyıllar süren oluşum sürecinde, birçok değişkeni birlikte ele alarak incelemek gereken çok kapsamlı bir olgudur. Bazı araştırıcıların yaptıkları gibi, Anadolu'da Alevîliğin doğuşunu sadece bir veya birkaç nedene bağlamak, bilimsel açıdan oldukça sakıncalıdır. Anadolu'da Aleviliği, doğrudan *İmamet*[2] *sorununa; Hz. Ali - Muaviye* mücadelesine veya sadece Anadolu'nun içinde bulunduğu sosyal, siyasal, ekonomik ve dinsel atmosfere bağlamak v.b. zorlama yargılar, sorunu analize yönelik çalışmalar olmaktan çok, işin kolayına kaçmaktır. Doğal olarak bu şekilde yapılmış Anadolu'da Aleviliğe yönelik sözde araştırmalar, sözde Alevilik uzmanlarının, deyim yerindeyse "peydahlanmalarına" yol açmaktadır. İşin garip yanı, bu araştırıcılardan bazıları bu sözde araştırmalarıyla, "Alevi (Bektaşi) sırrının çözüldüğünü[3] dahi ifade edebilmektedirler. İnancımız odur ki, kamuoyu bir gün bu bilim somürgenlerine gereken yanıtı verecektir.

---

(1) Alevilik, çok geniş anlamlı kullanılabilmektedir. Bu anlamda Aleviler, Anadolu dışında da varolmaktadır. Ancak, Anadolu Alevileri ayrıca incelenmek gerekir. Bizim konumuzu Anadolu'da Alevilik oluşturduğundan, bu deyimi kullanmayı yerinde bulduk.

(2) Peygamberin ölümü sonrası kimin halife yahut imam olacağı sorunu.

(3) Bu tür kitapların içeriklerinin, Alevi (Bektaşi) sırrını çözemedikleri meydandadır; ancak baskı sayılarının bazı şahısların ticari sorunlarını çözdüğü söylenebilir.

Anadolu'da Alevilik, oluşumu açısından çeşitli mekân ve zaman dilimlerini gözönüne almak gereken, ancak nihai olarak Anadolu'da gelişimin halâ da sürdüren bir olgudur.

Bu nedenle, *Anadolu'da Alevilik* incelenirken bu olguya etki edebilecek bütün olaylar kronolojik ve sistematik olarak incelenmek gerekir. Konuya yönelik önyargılı yaklaşımlar ise, araştırmayı daha başlamadan kısırlaştırır. Şöyle ki: varılmak istenen sonucun niteliği önceden düşünülmüş ise, burada araştırıcı işe önyargıyla başlamış demektir. Oysa yargıyı verecek, inceleme doğrultusundaki sonuçtur, araştırmayı yapanın önyargıları ya da isteği değil...[4]

Konuyu, tarihsel süreç içerisinde incelemeye geçmeden önce, araştırıcının tarih araştırmaları konusunda yaşadığı zorluklara da değinmek istiyorum. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Tarih, ilk elde, günümüzde yaşayan tarihçinin geçmişte yaşamış olan "başkasını" okuyarak yaptığı bir bilimdir. tarihçiyle nesnesi arasında zamansal ve mekânsal bir mesafeleşme vardır. Geçmişte yaşamış başkasından tarihçiye ardakalan belgeler, anı, tanıklık ve kronikler gibi metinlerdir. Tarihçi için belgelerdeki bu olgular, sanki kendisi tarafından yapılmış birer gözlemdir. Ne var ki, asla yinelenebilir ve sınanabilir olmadıklarından, bunlar ancak tekil gözlemler olarak kalırlar.[5]

Tarihçinin ve doğal olarak bizim de karşılaşacağımız zorluklara da değindikten sonra, şimdi esas konumuza dönebiliriz. Anadolu'da Aleviliğin doğuşunu incelerken, başlangıç noktamızı, *Hz. Muhammed'in* ölümü ve *Dört Halife Dönemi* oluşturacaktır.

---

(4) Ayrıntılı bilgi için bak: İsmet Zeki Eyüboğlu, Tarihin İlkeleri, Say Yay. İst, 1991, sh. 31.

(5) Bkz: Sencer Divitçioğlu, Nasıl Bir Tarih, Bağlam Yay., İst, 1992, sh. 11-14.

I- Hz. MUHAMMED'İN ÖLÜMÜ VE DÖRT HALİFE DÖNEMİ:

İslâm Tarihindeki ilk siyasî ve dinsel ayrılıkların bu dönemde oluşmaya başladığı gerçeğinden hareketle, bu dönemde olmuş bazı önemli olayları ayrıntılarıyla inceleyeceğiz. Hz. Muhammed'in peygamberliği döneminde, müslümanlar arasında kayda değer bir ihtilafın varlığından sözetmek ise zordur,[6] Müslümanlar arasındaki ayrılık rüzgârlarının başlangıç noktasının, Hz. Muhammed'in Hakka yürümesi[7] ve bunun sonucu olan *"kimin halife olacağı"* sorunu oluşturmaktadır. Biz burada sırasıyla, vasiyetname, imamet, Ebubekir, Ömer ve Osman'ın halifelik dönemleri ve Hz. Ali'nin halifeliği dönemini inceleyeceğiz.

1- VASİYETNAME OLAYI:

Bu olay, Şiî-Sünni ihtilafına kaynaklık eden en önemli olaylardandır. Vasiyetname olayı, Hz. Muhammed'in ölmeden önce bir kalem ve kâğıt isteyerek vasiyetini yazdırmak istemesi ve bu arzusunun yerine getirilmemesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Buhârî, Müslim ve Taberî tarafından nakledilen olay, şu şekilde olmuştur: ***"Hz. Muhammed, hastalığı şiddetlendiğinde yanındakilere: Bana bir kalem ve kağıt getirin size bir kitap (vasiyet) yazdırayım ki, benden sonra ihtilafa, sapıklığa düşmeyesiniz, demiştir. Bunun üzerine, orada bulunan müslümanlar arasında ihtilaflar başgöster-***

(6) *Bu yargının tek istisnası, Hz. Muhammed'in ölümünden kısa bir süre önce olmuş,* ***Üsâme Olayı****'dır. Hz. Muhammed, Üsame'yi ordu kumandanı yapmış, ancak müslümanlardan buna itiraz edenler olmuştu.*

(7) *Yine sözedilmesi gereken bir önemli olay da* ***Gadîru Humm*** *olayıdır. Bu olay en güvenilir kaynaklarda (Örn. İbni Mace, Neseî, Tirmizî vd.) yer almaktadır. Buna göre, Hz. Muhammed,* ***Veda Haccı*** *dönüşünde (632)* ***Gadîru Humm*** *denilen yerde konaklayarak, Hz. Ali'nin ümmete imam ve halife tayin olduğunu ifade etmiştir.*

di. Bir kısım, onun bu son emrinin yerine getirilmesini savunurken, diğer bir kısım da Hz. Muhammed'in bu sözlerinin geçirmekte olduğu hastalık tesiriyle söylenmiş olabileceğinin, esasen kendilerine Allah'ın kitabı ve peygamberin sünnet'inin yeteceğini söylüyordu. Bu ihtilaflar ve kargaşa üzerine Hz. Muhammed, odadakilerden çıkmalarını istedi ve daha sonra da vefat etti. Böylece vasiyetname yazılamadı."[8] Bu konuda kaynakların verdiği bu ve benzeri rivayetler, daha sonraları Şîa ile Ehli Sünnet arasında önemli bir ihtilafa yol açmıştır.[9]

2- İMAMET MESELESİ:

a) İmametle İlgili İddilar:

"Vasiyetname" olayıyla da bağlantılı olan *"İmamet"* meselesi yani Hz. Muhammed'den sonra kimin halife olacağı sorunu, Müslümanları bölen en önemli ihtilaftır denilebilir. Hz. Muhammed'den sonra halife'nin kim olacağı konusunda, Şiî ve Sünnî kaynaklar kendi görüşlerini destekleyen hadisler ve rivayetleri kullanmakta ve haklılıklarını kanıtlamaya çalışmaktadırlar.[10] Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi Hz. Muhammed vasiyetnamesini yazdıramamıştır. Ancak, Şîa tarafından belirtilen birçok olay, Hz. Ali'nin, Peygamberden sonra, halife olması gerektiğinin Ali hakkında söyledikleri sözler, Gadi-

---

(8) Daha ayrıntılı bilgi için bkz: Ethem Ruhi Fığlalı, İbadiye'nin Doğuşu ve Görüşleri, A.Ü. İlahiyat Fak. Yay, Ank, 1983, sh. 25-26; Abdülbaki Gölpınarlı, Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik,Der Yay., İst, 1979, sh. 49-50.

(9) Bazı Sünni tarihçi taslakları, bu olaya, işlerine gelmediğinden uydurma diyorlar. Onların sakat tarih anlayışlarına göre Buharî, Müslim ve Taberî'nin naklettiği bazı rivayetler uydurma, işlerine gelen bazıları ise gerçektir.

(10) Araştırıcılar için önemli bir sorun da, ele alınmaya çalışılan olaylarla ilgili toplanan birçok kaynağın en az bir asır sonra meydana getirilmiş oluşudur.

ru Humm olayı ve Hz. Fatıma'yı ona eş olarak lâyık görmesi vb. gibi sıralıyabiliriz.[11] Ehli Sünnet ise, statükocu tavrı doğrultusunda, Hz. Ali'nin halifeliğini teyid eden delilleri de ya yok saymakta ve yahut da, farklı yorumlamaktadır. Halifelik konusuna yönelik ileri sürülen rivayetlerden bazı örnekler sunarak konumuzu sürdüreceğiz. Şîa'ya göre, Hz. Muhammed, Hz. Ali hakkında söylediği sözlerle onu halife tayin ediyordu. Üstelik Peygamber, Hz. Ali'nin katıldığı hemen hemen bütün savaşlarda, onu komutan olarak atamıştır.[12] Taberî'nin naklettiğine göre, İbni İshak şunları anlatmıştır: ***"Hz. Muhammed, ailesine ve işlerine bakmak üzere Ali'yi Medine'de bırakmış, ona Medine'den ayrılmamasını emretmişti. Bu durum üzerine, münafıklar, Ali'nin hakkında yalan haberler yaymaya başladılar. Ali, aşağı sayılarak, önemsiz görülerek geride bırakıldı, diye söylediler. Ali, münafıkların bu gibi sözlerini işittikten sonra, silahını alarak yola çıktı. Cüref'de bulunan Hz. Muhammed'in yanına gelerek: Ey Tanrı elçisi! Münafıklar, senin beni istiskal edip ve önemsiz sayarak Medine'de bırakmış olduğunu söylüyorlar, dediğinde; Tanrı Elçisi: Onlar yalan söylüyorlar, ben seni, arkamda kalanlara bakmak üzere, Medine'de bıraktım. Sen Medine'ye dön, âilemde ve kendi âilende halefim ol. Ey Ali, Musa'ya nisbetle Harun ne ise, sen de bana nisbetle o mevkide bulunmaya razı değil misin? Fakat benden sonra Peygamber gelmeyeceğine göre, ancak Peygamber-***

---

(11) Bunlardan bazıları: "Ben ilim şehriyim, Ali kapısıdır.", "Ben kimin mevlâsı isem, Ali onun mevlâsıdır.", "Ali bendendir, ben Ali'denim; o benden sonra inananların velisidir; benden sonra o sizin velinizdir.", "Hüküm ve kaza işlerinde en uzmanınız Ali'dir."

(12) Daha ayrıntılı bilgi için bkz: "Taberi, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi, MEB yay, İst. 1992, c: 5, sh. 890-902; İbni Haldun, Mukaddime, MEB yay,c: I, sh. 495-510.

***lik derecesi bunun haricindedir, buyurdu. Bundan sonra Ali Medine'ye döndü.'*[13]**

Sünni taraf ise, namaz kıldırmanın, müslümanlığın en önemli meselesi olduğunu, Hz. Muhammed'in ise ölmeden önce bu görevi Ebu Bekir'e vermesinden dolayı ve mağarada Ebu Bekir'in Hz. Muhammed'in yanında bulunuyor olmasından dolayı ve Hz. Muhammed'in sağlığında imam tayin etmediği iddiasından hareketle, hilâfetin Hz. Ali'nin hakkı olduğu şeklindeki yaklaşımları reddetmektedir. Oysa İslâm Tarihi incelendiğinde, görülecektir ki, Hz. Ali'nin diğer sahabilere üstünlüğünü gösteren yüzlerce olay mevcuttur. Buhari, Müslim, İbni Mâce, Tirmizî, Neseî ve Taberî gibi en güvenilir kaynaklar incelendiğinde, İslâm'ın gelişmesinde Hz. Ali'nin tartışmasız en büyük hizmetleri gördüğünü söylemek mümkündür.

b) Sakife Toplantısı:

İmamet sorununa yönelik, şimdi de Hz. Muhammed'in Hakka yürümesi (632) sonrası gelişmeler üzerinde duralım. Hz. Muhammed'in ölümü sonrası müslümanlar başsız kalmış, bu durum kargaşa ve belirsizlik yaratmıştır. Hz. Ali ve bazı aile üyeleri, Hz. Muhammedin defin işlemleriyle uğraşırken, Ebu Bekir ve Ömer de dahil, diğer müslümanlar, bir halife arayışına yönelmişlerdir. Bu bağlamda, Ensar'ın[14] bu amaçla yaptığı Sakîfe toplantısından da sözetmek gerekir. **Bu toplantıda Ensar, Hz. Muhammed'den sonra Halifeliğe Sa'd bin Ubâde'yi aday göstermişti. Sa'd bin Ubâde ise bu öneriyi kabul etmişti. Ömer, Sakife toplantısını haber alınca Ebu Bekir'e gelerek durumu anlatmış ve Ebu Bekir ile Ömer derhal**

---

(13) Taberi, agy, sh. 746. Peygamberin, kendisinden sonar Ali'yi halife olarak atadığını teyid eden yüzlerce olay ve söz bulmak olanaklıdır.

*(14) **ENSAR:** Müslümanlar; Mekkeden Medine'ye göç edince (622), orada kendilerini karşılayıp evlerinde misafir edenlere, bakan ve barındıranlara bu isim verilmiştir.*

MUHACİR: 622'de Mekke'den Medine'ye göç eden müslüman demektir.

***"Sakîfetu Beni Sâide"* denilen avlu'ya gelmişlerdir. Ebu Bekir burada yaptığı konuşmada halifelik hakkının Kureyş'e ait olduğunu, muhacirlerin üstünlüklerini bir bir sıralar, Emirliğin muhacirlere yani Kureyş mensuplarına ait olduğunu anlatır. Daha sonra söz alan Ensar'dan biri *"O halde bir emir onlardan, bir Emir bizden seçilsin"* der. Bunun üzerine Ömer araya girer ve Hz. Muhammed Kureyş'tendir diyerek, halifenin Kureyşten seçilmesi gerekliliğine işaret eder. Sakife toplantısını nakleden Taberî, daha sonra bir kaç konuşma sonrası, Ömer'in Ebu Bekir'e biat ettiğini ve bazı Ensarların da Ömer'i izleyerek, Ebu Bekir'e biat ettiğini naklediyor. Bu arada Ensar'dan bir bölümü, *"Biz Ali'den başkasına biat etmeyeceğiz."* dediler.**[15]

Sözünü ettiğimiz Sakife toplantısını iki şekilde ele almak mümkündür. Bunlardan birincisi, bu olayın tamamıyla siyasi bir güç mücadelesi olarak ele alınmasıdır. Yani bu olay, günümüz siyasi güç odaklarının, partilerin yaptığı gibi bir mücadele ve liderlik yarışının doğal bir örneğidir. Bu halde, halifelik mücadelesinde yaşanan bu olaylar, müslümanlıkla, faziletle, dürüstlükle vb. moral değerlerle değil, siyasetle, siyasi mücadeleyle ilişkilendirilmelidir. Halifelik mücadelesinde yaşanan olayları ikinci şekilde, moral değerler bağlamında ele alırsak, Hz. Ali dışındaki halifelik mücadelesine katılanları aklamak, haklılıklarını iddia etmek olanaksızdır.

Nakledilen rivayetler doğrultusunda, görülen, halifelik meselesinin bir oldu-bitti ile sonuçlandığıdır. Zira Ebu Bekir ve Ömer'in halifeliğe yönelik bu davranışları ve neticenin kendi istekleri doğrultusunda oluşu, eğer hak üzere ise, ya da Hz. Muhammed, Ebu Bekir'i halifeliğe lâyık görmüş ise Hz. Muhammed'in yakın akrabasının, Hz. Ali'nin ve müslümanlardan bir bölümünün Ebu Bekir'e biat etmeyişi, Peygamber'in bu yönde bir isteği olmadığını kesin kes kanıtlamaktadır. Ebu Bekir'in halifeliği, (Ömer ve Osman'ın halifelikleri de dahil),

---

(15) Taberî, agy, sh. 898-899.

deyim yerindeyse, peygamberin Ehl-i Beyti'ne rağmen gerçekleşmiş, bu nedenle de tartışmalı bir halifelik olagelmiştir. Tüm bu saydıklarımızdan dolayı, Sünni alimlerin hilafete ilişkin formülasyonlarında ısrarı sürdürmeleri, tarihsel gerçeklere tamamen aykırı ve dayanaksız olmaktadır.

Sakife toplantısı sonrası gelişmelere de kısaca değinelim ve tarihçilerce nakledilen iki olay ile konuyu sonuçlandıralım:

A- Taberî'nin naklettiği olay: *"... Ömer'in Ebu Bekir'e biatı sonrası, halk yerlerinden sıçrayarak Ebu Bekir'e biat ettiler. Ancak Ali ve Zübeyr biate yanaşmadılar. Zübeyr kılıcını kınından çıkardı ve "Halife olarak Ali'ye biat edilmeden önce kılıcımı kınama sokacak değilim." dedi. Ebu Bekir ile Ömer bunu duydular. Ömer, Zübeyr'in kılıcını elinden alarak, "Kılıcını taşa vurunuz." dedi. Bundan sonra Ömer kendisi onların yanına gitti. Onları Ebu Bekir'in yanına gelerek biate mecbur etti ve: "Siz elbette ya itaat ederek, yahut arzu etmediğiniz halde zorlanarak biat edeceksiniz."dedi. Nihayet onlar da biat ettiler.*(16) Burada biat ettikleri bahsi yanlıştır. Çünkü Hz. Ali ve haşimîler, altı ay kadar Ebu Bekir'e biat etmemişler, Hz. Fatıma'nın Hakka yürümesinden sonra biat etmişlerdir.(17)

B- El-İmame ve's Siyase'den nakledilen olay: *"Ebu Bekir ve Ömer, Ensar ve Muhacirlerden bir grubun Hz. Ali ile birlikte Hz. Fatıma'nın evinde olduklarını öğrenince, Ömer yanında birkaç kişiyle oraya gider ve içeridekileri dışarı çağırır. Hiç kimse çıkmayınca, evi içeridekilerle birlikte yakacağını söyler. Kendisine içeride Hz. Fatıma'nın da bulunduğunu söyleyenlere aldırmaz. Hz. Fatıma bağırarak yardım ister. Bunun üzerine Hz. Ali dışarı çıkarak onlarla birlikte Ebu Bekir'in yanına gider. Hz. Ali'den biat etmesini isterlerse de o, "Benim bu işteki hakkım sizinkinden fazladır. Siz bu makamı Ensar'dan aldınız ve onlara Resûlullah'a yakınlığı delil getirdiğiniz ve*

---

(16) Taberî, agy, sh. 902.

(17) Fığlalı, agy, sh. 31.

biz Ehl-i Beyt'ten zorla aldınız... Hz. Muhammed sizden olduğu için, bu işe onlardan daha yakın olduğunuzu söylemiştiniz. Ben de sizlere, sizin Ensar'a karşı sürdüğünüz delilleri ileri sürüyorum; Biz Resûlullah'a hayatında da ölümünde de en yakınız..." der. Daha sonra biat etmeden ayrılır.[18]

Sakife toplantısı sonrasında meydana gelen bu gelişmeleri vermemizden amaç, halifeliğin nasıl çözüme bağlandığını, gözler önüne sermektir. Taberî ve diğer kaynaklar incelenirse halifeliğin nasıl çözüme bağlandığını Ebu Bekir ve Ömer'in tavırlarına bakarak görmek mümkündür. O kadar ki Hz. Muhammed'in vefatını izleyen günlerde Hz. Fatıma'nın da içinde bulunduğu eve gelen Ömer'in evi yakacağını, Hz. Ali'nin biatını istemesi, halifeliğin hangi mecrada Ebu Bekir'e tevdi edildiğini açıkça gözönüne sermektedir. Tüm bunları görmezden gelen Sünni câmia, hiçbir dayanak olmaksızın ve ortada tarihsel bilgiler varken, bu gerçeklerin dile getirilmesinden dahi rahatsız olmaktadır.[19]

C)Hz. Ali'nin Ebu Bekir'e hangi koşullarda biat ettiği :

İmamet meselesine yönelik üzerinde durulması gereken bir diğer husus da, Hz. Ali'nin, hangi koşullarda ve niçin biat ettiğinin ortaya konulmasıdır. Daha önce sözünü ettiğimiz gelişmeleri özetle verecek, bir hatırlatma yapacağız ve bu hususu bilgilerinize sunacağız. Sözünü ettiğimiz üzere, Hz. Muhammed'in ölümü öncesi yazılamayan bir *"VASİYETNAME"* İslam dünyasında ilk ayrılık tohumlarını atmıştı. Bu olayın ardından müslümanlar, bir idareci arayışına yönelmişler ve Sakife toplantısı vb. olaylar sonucunda, Ebu Bekir halifelik makamına gelmişti. Hz. Ali, halifeliğin kimin hakkı olduğu tartışmasına, Ebu Bekir ve Ömer'e verdiği şu açık ve net yanıtla karşılık vermişti : ***"Sizin Ensar'a karşı sürdüğünüz delilleri***

---

(18) Bkz. Ethem Ruhi Fığlalı, Türkiye'de Alevilik Bektaşilik, Selçuk Yay., Ank, 1990, sh. 31.

(19) Tamamıyla Sünni kesime hizmet eden İlahiyat Fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı ele alındığında, bazı gerçeklerin ortaya çıkmaması için adeta bir ambargonun varlığından söz edilebilir.

ileri sürüyorum; Biz Resûlullah'a hayatında da ölümünde de en yakınız." Hz. Ali, Ebu Bekir'e, Hz. Fatıma'nın ölümüne kadar biat etmemiştir. Zaten Hz. Fatıma da Fedek olayı[20] nedeniyle, Ebu Bekir ile bir daha konuşmamış ve vefat etmiştir.

Ebu Bekir, sözü edilen çeşitli olaylar sonucunda halifelik makamına gelmiştir, ancak halifeliği, Hz. Ali'nin ve müslümanlardan bir bölümünün biat etmemesiyle halâ *"meşru temeller üzerine oturmuş"* değildir, iktidarının meşruluğu tartışmalıdır. Bu arada, Hz Ali'yi zorla biat ettirmeleri mümkün olamayan Ebu Bekir ve Ömer, onun kendiliğinden biat etmesini bekliyorlardı. Hz. Ali'nin Ebu Bekir'e biatında bize göre iki ana etken rol oynamıştır. Ebu Bekir'in çeşitli olaylar sonucu fiilen halifelik makamında oturuyor oluşu ve müslümanların bölünmesine, ayrılığına sebep olmamak düşüncesi, Hz. Ali'yi Ebu Bekir'e biat etmeye sevketmiştir. O zamanın koşulları değerlendirildiğinde, Hz. Ali'nin bu davranışı siyasal anlamda bir başarısızlık olarak görülsede, yaşadığı toplumun siyasal istikrarı açısından, çok yerinde bir karar olduğu görülmektedir.

3- EBU BEKİR, ÖMER VE OSMAN'IN HALİFELİK DÖNEMLERİ :[21]

Daha önce, Ebu Bekir'in halifeliğe gelişine kadar olan gelişmeleri ele almıştık, Esasen biz burada Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın halifelik dönemlerinden ayrıntılı olarak bahsetmeyeceğiz.

---

(20) Fedek, Medine'nin kuzeyinde küçük bir hurma bahçesi idi. Hayber Vakası'nda burası Hz. Muhammed'e geçmişti. Onun hayatı boyunca, ailesi için bir gelir kaynağı idi. Ebu Bekir tarafından Hz. Fatıma'nın elinden alınan Fedek, Ömer zamanında Hz. Ali'ye iade edilmiş, Osman ise burayı Mervan'a bağışlamıştır. Fığlalı, agy, sh. 32-33.

(21) Bkz. İslâm Ansiklopedisi'nin ilgili maddeleri; ayrıca Fığlalı, agy., sh. 39-41.

Ebu Bekir döneminde (632-634) zekât vermekten kaçınan bazı Arap kabilelerine askeri müdahalede bulunmuş, yine bu dönemde bazı kişilerce peygamberlik iddiaları ortaya atılmıştır. Bu olayların dışında sorun olarak nitelendirilebilecek olaylar olmamıştır.[22] Ebu Bekir ölmeden önce, hasta iken, yerine Ömer'i halife adayı olarak önermiş ve sahabeler de Ömer'i halifeliğe getirmişlerdir. (634)

Ömer'in halifelik dönemi (634-644) daha çok fetihlerle geçmiştir. Bu dönemde devletin fetihler sonucu yayılmasıyla, devlet örgütü de yavaş yavaş kabile yapısını aşarak daha organize bir yapıya bürünmüştür. Vasiyetname ve İmamet meseleleri bahislerinde ele aldığımız müslümanlar arasında baş gösteren ayrılıklar, Ebu Bekir ve Ömer'in halifelik yıllarında pek su yüzüne çıkmamış, deyim yerindeyse bir olgunlaşma sürecinden geçmişlerdir. Ömer, azatlı bir köle tarafından hançerlenerek öldürülmüştür. (644) Ömer ölmeden önce, kendisinden sonraki halifenin seçimini şûra'ya havale etmişti. Bunun üzerine toplanan şûra, Osman'ı halifeliğe seçmiştir.

Osman'ı halifelik dönemi, (644-656) daha önce tohumları ekilmiş bulunan bölünmelerin, çıkış noktası bulduğu, su yüzüne çıktığı bir dönem olmuştur. Osman'ın idarî tavırları da bu karışıklıkları körükleyici rol oynamıştır. Akrabalarına, yani Emevi ailesine gösterdiği aşırı yakınlık ve valiliklere onları tayin etmesi, yakınlarına savaş ganimetlerinden hisse ayırması vd. etkenler, Osman'a karşı Irak, Mısır, Hicaz ve Suriye'de yoğun bir hoşnutsuzluk duyulmasına yol açmıştır. Öyle ki Osman, atadığı Emevi Valiler halka kötü davranıyor ol-

---

(22) Ancak, Sa'da bir Ubâde ve taraftarları Ebu Bekir'in halifeliğini kabul etmediler, hatta siyasi mücadelelerini, Ömer zamanında da sürdürdüler. Bu mücadele, Sa'd'ın ölümüyle hafiflemiştir.

masına karşın, bir bölümü akrabası olan bu valileri koruyucu bir tutum takınmıştır. İşte sözünü ettiğimiz bu nedenlerle, halkın Osman'a hoşnutsuzluğu artmış, sonuçta, Mısır, Basra ve Kûfe'den yola çıkan gruplar, Osman'ın evini kuşatmışve onu öldürmüşlerdir. (656)

4- Hz. ALİ DÖNEMİ:

Osman'ın isyancı gruplarca öldürülmesi sonrası, Hz. Ali halifeliği ashabın ısrarları üzerine kabul etti. Esasen Hz. Ali (598-661) iç karışıklıkların çok yoğun olduğu bir dönemde ve bu karışıklıkları sonlandırmak amacıyla halifelik teklifini kabul etmiştir. Daha önce onun halifeliğini destekleyen Talha ve Zübeyr, umdukları valilik veya hilafette ortaklık talepleri reddedilince, Osman'ın kanını talep iddiasında bulundular. Yine, önceleri Osman'a açıkça cephe olan Ayşe ise, Hz. Ali'ye biat edildiğini haber alır almaz, Osman'ın kanını talep iddiasıyla,[23] Talha ve Zübeyr'le birlik oldu. İşin ilginç yanı, Hz. Ali'ye biat edilinceye kadar, Ayşe, Talha, ve Zübeyr de dahil hiç kimse onu Osman'ın ölümünden sorumlu tutmamıştı. Tamamiyle siyasi nedenlerle, Talha, Zübeyr, Ayşe ve Muaviye, Hz. Ali'ye biat edilmesi (656) sonrası, onun Osman'ın ölümünden sorumlu olduğunu iddia etmeye başlamışlardı. Bu gelişmeler, Hz. Ali ile Ayşe Talha ve Zübeyr'in orduları arasında *Cemel Savaşı*'na; ve daha sonra da yine Hz. Ali ile Muaviye arasında *Sıffin Savaşı*'na yol açmıştır. Cemel Savaşı, (656) Hz. Ali'nin ordusunun galibiyetiyle sonuçlanmıştır. Hz. Ali bu olaydan sonra Şam'da hüküm sürekte olan ve kendisine biat etmeyi reddeden Muaviye'nin yarattığı bu ikiliğin çözümüne girişti. Muaviye, Hz. Ali'yi Osman'ın katlinden sorumlu tutuyor ve Şam'da bunun propagandasını yapıyordu. Hz. Ali'nin anlaşma girişimi sonuçsuz kalınca Sıffin Savaşı

(23) *Halbuki Ayşe, öldürülmeden önce Osman hakkında "O bu Kitab'ın hükümlerini çiğnemiş ve küfre gitmiştir." derken; onun ölümünü ve Hz. Ali'ye biat haberini alınca, "Mazlum olarak öldürülmüştür." demiştir. Fığlalı, agy, sh. 41.*

(657) başlamış oldu. Hz. Ali savaşı kazanmak üzereyken, Muaviye'nin en yakın adamı Amr İbn-ül As'ın, askerlerin mızraklarının ucuna Kur'ân nüshalarını bağlatarak *"Allahın kitabı sizinle bizim aramızda hakem olsun"* diye bağırtması sonucu kendi askerlerinin saldırıdan vazgeçmesi Hz. Ali'yi istemediği bir anlaşmaya zorladı. Amr'ın hilesi ise yaramış işe ve iki taraftan da hakem seçilmek yoluna gidilmiştir. Ancak Muaviyenin hakemi Amr, Hz. Ali'ye rağmen hakemliğe getirilen Ebu Musa'yı kandırmış ve Muaviye'yi halife ilan etmiştir. Bu çözümü kabul etmeyen bir grup hem Hz. Ali, hem de Muaviye'ye düşman olmuşlar ve Hariciler adını almışlardır. Böylece müslümanlar, üçe bölünmüş oluyorlardı,[24] Hz. Ali ölümünden bir süre önce, Medain'i zaptederek halka eziyet eden Haricilere bir askeri sefer düzenlemiş ve bir bölümünü yok etmiştir. Daha sonra Kûfe'ye çekilen Hz. Ali'ye, intikam almak isteyen İbni Mülcem adlı bir Harici tarafından kılıçla saldırılır ve üç gün sonra da şehid olur. (661)

II- EMEVİLER DÖNEMİ:

Sözünü ettiğimiz gibi Muaviye (610-680) "kısas" adıyla din kisvesine büründürdüğü siyasi amaçlarını ne pahasına olursa olsun elde etmek için uğraşmış, Hz. Ali'ye savaş sırasında yenileceğini anlayınca hile yoluna başvurmuş ve Hz. Ali'nin öldürülmesi ile de Emevi Saltanatını kurma emeline ulaşmıştır.[25] Hz. Ali'nin ölümü sonrası, Kûfeliler oğlu Hz. Hasan'ı halife seçtiler. Ancak Hz. Hasan kendi yandaşları arasındaki ayrılıklardan ürkerek Muaviye ile savaşı göze alamadı ve onunla anlaşarak halifelikten çekildi. Anlaşmaya göre, Hz. Ali taraftarlarına eziyet edilmemesi, hutbelerde Hz. Ali'nin kötülen-

(24) Hz. Ali yandaşları, Haricîler ve Muaviye yandaşları olmak üzere. Bu bölünme üzerine çok kapsamlı bir araştırma için bkz: Julius Welhausen, İslâmiyetin ilk devrinde Dinî-Siyasi Muhalefet Partileri, (Çev: Fikret Işıltan), TTk Yay, Ank. 1989.

(25) Emevilerin idareleri zamanında, tamamıyla ırkçı ve zulme dayalı bir siyaset izlenmiş ve bu durum Emevi Hanedanının kanlı bir şekilde yıkılmasının en önemli nedeni olmuştur.

memesi, halifeliğin Muaviye'den sonra soyuna geçmemesi konuları hükme bağlanıyordu. Ancak daha sonraları siyasi gücünü iyice sağlamlaştıran Muaviye, ***"Hasan'la olan ahdim ayağımın altındadır."*** (26) demek suretiyle anlaşma hükümlerini bir bir çiğnemiştir. Peygamberin ashab-ı kiramı da dahil olmak üzere, Hz. Ali yandaşlarına her türlü eziyeti yaptırmış, camilerde Hz. Ali'ye lanet okutmuş ve kendisinden sonra oğlu Yezid'in halife olmasını sağlamak yoluna gitmişti. Hz. Hasan'ın da öldürtülmesi sonucunda, Emevi hanedanının önündeki en büyük engel olarak Hz. Hüseyin bulunmaktaydı.

1- Kerbelâ Olayı (680):

Muaviye'nin ölümü sonrası tahta çıkan Yezid'in ilk buyruğu, kendisine herkesin biat etmesini sağlayıcı zorlama önlemleri almak oldu. Bu buyruğu valilerine bildirdi. Medine Valisi bu buyruğu Hz. Hüseyin'e bildirdiğinde, Hz. Hüseyin ailesiyle Mekke'ye gitti. Hz. Hüseyin'in Mekke'de olduğunu öğrenen Kûfeliler, Mektup yazarak ve elçiler göndererek onun yanında olduklarını, ona biat edeceklerini bildirdiler ve kendisini Kûfe'ye çağırdılar. Bunun üzerine Hz. Hüseyin durumu yerinde görmek üzere amcasının oğlu Müslim'i Kûfe'ye gönderdi. Müslim, Kûfe'de Hz. Hüseyin adına yirmi bin kişinin biatını aldı. Bu arada Yezid, Müslim'in öldürülmesi için emir verir. Yezid'in adamları, Kûfe'de yoğun bir sindirme operasyonuna girişirler ve Müslim'i bularak öldürürler. Bu olaylar sonucunda Kûfelilerin bir çoğu Hz. Hüseyin'in yanında yer almaktan vaz geçer. Bu gelişmelere rağmen Hz. Hüseyin'in çeşitli anlaşma önerileri, Yezid'in komutanlarınca reddedilir. Hz. Hüseyin son olarak Yezid'in ordusuna karşı kendi haklılığını ifade eden ve kendisinin ve ailesinin niçin öldürülmek istendiğini soran, çok etkileyici bir konuşma(27) yapar. Doğal olarak bu konuşma, tamamıyla para ile satın alınmış, mevki hedefleri olan bu ordu mensuplarını etkilemez. Daha sonra Yezid'in or-

(26) Gölpınarlı, agy. sh. 80.

(27) Fığlalı, agy, sh. 66-67

dusunca yapılan katliamda, Hz. Hüseyin, ailesi ve dostlarından birçoğu kılıçtan geçirilir, çadırlar yağmalanır. Ancak Peygamberin soyuna mensup insanları katletmekle dinmesi mümkün olan bu Emevi kini, Hz. Hüseyin'in esir edilmiş kız kardeşleri ve kızları ile alay edilmesiyle de sürer. Bu kıyımdan sadece erkek olarak Hz. Hüseyin'in hasta oğlu Zeynel Abidin (Ali) kurtulabilmiştir.

Kerbela Olayı, İslam alemindeki bölünme halkalarına en şiddetli bir yenisini daha eklemekteydi. Hz. Hüseyin ve yanındakilerin feci bir şekilde öldürülmesi ve Peygamber'in soyuna yönelik Emevilerin izledikleri bu siyaset ve karalama, halkın pek yakında tamamıyla Emeviler aleyhine tavır almasına neden oldu. Mesela, Hicaz halkı topyekün Emevi iktidarına cephe aldı ve Abdullah bin Zübeyr'e biat ettiler. Böylece, biri Şam'da, öteki Mekke'de olmak üzere iki halife ortaya çıkmış oldu. Şam'da ve Irakta olaylar hızla birbirini kovaladı. Yezid bir kaç yıl sonra öldü. Yerine geçen oğlunun halifeliğide çok sürmedi.Irak'ta Muhtar-üs-Sakafi ayaklanıp, Kerbelâ'da Hz. Hüseyin'i ve yanındakileri öldürenleri sırasıyla bularak, işkencelerle öldürdü ve öclerini aldı. Emevilerin, kan ve nefretle kurulması mümkün olan saltanatları, ancak 80 yıl yaşayabildi. 750 yılında Emevi hanedanını iktidardan deviren Haşimiler soyundan Abbasiler, onlardan öyle bir öc aldılar ki, ölülerinin kemiklerini mezardan çıkarıp yaktılar.[28]

III- ABBASİLER DÖNEMİ :

Daha önce de söz ettiğimiz üzere, Emevilerin Hz. Ali'nin soyuna karşı giriştiği kıyım hareketi bütün Arap dünyasında ve hatta Arapların ilişkilerde bulunduğu toplumlarda dahi büyük bir nefrete yol açmıştı. Bu şekilde oluşmuş birçok ayaklanma kanlı bir şekilde bastırılmıştı. Bu durum İran, Irak ve Horasan bölgelerinde büyük hoşnutsuzluk yaratmış ve Abba-

---

(28) Bkz. Neşet Çağatay, 100 Soruda İslâm Tarihi, İst, 1972, sh. 415 ve sonrası.

siler de bu durumdan faydalanmayı bilmişlerdir. Özellikle Ebu Müslim adlı bir Türk, halktan Ehlibeyt adına biat toplamak suretiyle gücünü arttırmış ve altıncı İmam Câfer-i Sadık bu davranışı tasvib etmeyince de iktidara Abbasoğulları gelmişti. Abbasiler, hilafeti Ehlibeyt adına almakla birlikte, derhal kendilerine en güçlü rakip olarak gördükleri Ehlibeyt soyu mensuplarına zulüm etmeye başlamışlardır. İzledikleri baskı metodları yönünden Emevileri aratmayan Abbasi Hanedanı, idari yapı kadrolarında değişiklikler yaptı ve Horasanlılar vb. Arap olmayan unsurlar, idari mevkilere geçmeğe başladılar. Hatta Horasanlı Ebu Müslim bile, Hanedanın güçlenmesi sonrası, kendisinden çekinilerek Halife Mansur tarafından öldürtülmüştür.

Abbasiler döneminde, Türk topluluklarının İslam dinini benimsemeleri de artmıştır. Çünkü Emeviler, Araplar dışındaki müslüman ulusları aşağı görüyorlardı Abbasiler idaresinde bu yaklaşım terkedilmişti. Nitekim Abbasilerin iktidarı elde etmeleri de büyük ölçüde Arap olmayan ulusların da yardımıyla gerçekleşmişti. Abbasiler dönemi fetihler bakımından pek başarılı geçmesede, bu dönemde bilim alanında birçok bilgin(29) yetişmiştir. Abbasi Hanedanı, o dönemde bölgeye dehşet saçan Moğollar tarafından yıkılmıştır. (1258)

IV- TÜRKLERİN İSLÂMA GİRİŞLERİ :

Daha öncede sözünü ettiğimiz gibi, özellikle Abbasilerin hüküm sürdüğü dönemde(750-1258) Araplar dışındaki uluslarca İslam, yoğun olarak benimsenmeye başlanmıştır. Türkler ve Acemler bu ulusların önünde geliyorlardı. Sonrada görüleceği gibi bu iki ulus da büyük imparatorluklar kurmayı başarmışlardır. Özellikle Abbasi idari kademelerinde Türk ve Acem müslümanların yer alması, bu topluluklarda İslâm'a karşı yakınlaşmayı da birlikte getirmiştir. 751 yılındaki Talas

(29) Bu bilginlerin bir çoğu Arap olmayan uluslardandır. Özellikle Acemler ve Türklerden. İbni Haldun, agy, cilt: 3, sh. 167-173.

Savaşı ve bu savaşta Abbasi kuvvetlerinin Türklerinde yardımıyla Çin tehlikesini önlemesi, Türk-Arap ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır.[30] Moğolistan'dan Tuna boylarına kadar çok geniş bir alanda yaşayan Türkler, İslâmiyeti benimsemeden önce Şaman Kültürünün etkisi altında bulunuyorlardı. Ayrıca az miktarda, Budizmi, Maniheizmi ve Hıristiyanlığı benimseyen Türk gruplarıda vardı. Türklerin İslamı benimsemelerinde, bu dinin Türklerin eski inançlarıyla olan benzerlikleri de önemli rol oynamıştır.

Abbasiler ve diğer İslâm devletlerinin ordularının büyük bir bölümünü oluşturan askerlerin Maveraünnehir'den sağlanması, Türk kütlelerini yeni din ve medeniyet çevresine sokmak konusunda aracı olması, bu bölgenin önemini arttırmaktaydı. Ayrıca Horasan ve Maveraünnehir'de hüküm sürmüş olan Samaniler de, (819-1005) gittikçe artan oranda ordu ve devlet yönetiminde Türklerden yararlanma yoluna gitmişlerdi. İslâm'ın Orta Asya bozkırlarında yaşayan Türk kütleleri arasında yayılmasında, Maveraünnehir'deki ilmi ve ticari faaliyetlerinde önemli etkii olmuştu. Türkler ile sürekli ilişkilerde Müslüman tüccarlar ile, uç bölgelerdeki medreselerde yetiştikten sonra bu ticaret kervanlarına katılan mutasavvıf dervişlerde Türk kütleleri arasında İslâm'ın yayılmasına ön ayak olmuşlardı. İşte bu gibi nedenlerle, Türkler arasında İslâm hızla yayılmıştı.[31] Netice itibariyle Türkler İslâm'ın bir çok unsurlarını, Araplardan değil, Acemler aracılığıyla aldılar. İslâm medeniyeti Türklere, İran harsının merkezi olan Horasan yolu ile Maveraünnehir'den geçerek geliyordu.[32]

(30) Çünkü bu tarihe kadar Türk-Arap ilişkileri pek dostane bir mahiyette seyretmiyordu. Özellikle Emeviler döneminde Türk topluluklara oldukça kanlı hareketlerde bulunulmuştu.

(31) Bkz. Erdoğan Merçil, Müslüman-Türk Devletleri Tarihi, TTK Yay, Ank., 1991, sh. 2-3.

(32) Bkz. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında ilk Mutasavvıflar, Ank, 1966, sh. 16. Horasan, tüm ortaçağ boyunca milletlerin karıştığı bir kavşak noktası ve tarikatlerin, sufiliğin odak noktası olmuştur.

V- ŞİÎ - SÜNNÎ AYRILIĞI VE ANADOLU'DA ALEVİLİK :

Türklerin, Müslümanlığı benimsemeleri bahsini de ele aldıktan sonra, Şii-Sünni ihtilafına kısaca değinerek bu durumun Anadolu'ya ne şekilde yansıdığını ele alalım. Bilindiği üzere, İslâm'da bölünmeler, vasiyetname ve imamet meseleleri ile başlamış, Emevilerin, Ehlibeytin haklarını gaspetmeleriyle devam etmiş ve özellikle Kerbela olayı ile had safhaya varmıştır. Bu durum, Abbasilerin, Ehlibeytin hakkını almak amacıyla gelip, sonra yine Ehlibeyte ve taraftarlarına zulüm uygulamalarıyla da sürdürülmüştür. Sözü edilen tüm bu gelişmeler, Şia (Alevi) görüş yandaşlarının artmasına, dolayısıyla İslâm dünyasının Sünni-Şii şeklinde ikiye bölünmesine yol almıştır. Yine sünniliğin resmi mezhep olarak sürekli iktidarda oluşu ve varolan baskılar ve zulümlerde ona pay biçilmesi de, Şiiliğin bir muhalefet karakteri kazanması sonucunu doğurmuş ve Şiilik taraftarları giderek artmıştır. Ancak, Şiiliği bayrak edinen ve bu sayede güçlenmeleri mümkün olan Safevilerin, Şii görüşleri bir muhalefet hareketi olmaktan çıkarıp iktidara taşıdığı söylenebilir. Özellikle Şah İsmail döneminde Safeviler, Anadoluya yönelik yoğun bir propaganda faaliyetine girişmişler[33] Anadolu'daki toplulukları yanlarına çekmeye çalışmışlardır. Selçuklu ve Osmanlı devletinin, kuruluş yıllarından daha sonraları halktan kopuk bir idare sergilemeleri, resmen Sünniliği benimsemeleri ve bazan ekonomik, bazan sosyal karakterli sorunları olan Anadolu'daki kitleleri baskı yoluyla sindirmeye çalışmaları, onların egemen devlete ve onun resmi mezhebi Sünniliğe cephe almaları sonucunu doğurmuştur.[34]

---

(33) Daha ayrıntılı bilgi için bkz: Bekir Kütükoğlu, Osmanlı - İran Siyasi Münasebetleri, İ.Ü. Ed. Fak. Yay, İst. 1962, sh. 1-29.; Hüseyin Mircaferi, Şiilik ve Safevi Şiiliği, İ.Ü. Ed. Fak. Yay, İst, 1972, sh. 1-14. Şunu da belirtmeliyiz ki günümüzde, Anadolu Aleviliği ile İran Şiiliği arasında, Hz. Ali ve Ehl-i Beyt sevgisi dışında ortak nokta bulunmamaktadır.

(34) Anadolu'da halkın içinde bulunduğu koşullar ve Osmanlı idaresinin halka karşı izlediği yöntem konusunda, özellikle Ahmet Refik'in, "Onaltıncı Asırda Rafızilik ve Bektaşilik" adlı yapıtı çok önemli bilgiler sunmaktadır. Bu eser tarafımızdan yayınlanmıştır. (M.Y.)

Burada, şehirde ve köyde yaşayan Anadolu halkını da ayrı olarak incelemek gerekir. Şehirde devlet örgütlenmesi olduğundan, medreseler vb. eğitim kurumları ve resmi devlet temsilcilerinin varlığından dolayı, kendi resmi mezhebini yani Sünniliği egemen kılabilmiştir. Ancak kırsal bölgelerde, köylerde yaşayan çiftçi kitleler, İslâm'ı benimsemekle birlikte, oruç, namaz vd. şer'i hükümlere uymamışlar, bir takım şaman inançlarınıda sürdürmüşlerdir. Anadolu'nun büyük bir bölümü, işte bu sözünü ettiğimiz görüşlere sahip, Alevi Türkmen babalarının, Horasan abdallarının manevi nüfuzu altında idiler.

Anadolu insanını, Hz. Ali ve onun soyuna yapılan, yüzyıllarca süren haksızlıklar ve kıyımlar çok derinden etkilemiştir. Anadolu insanının günlük yaşantısının her alanında bu izleri görmek mümkündür. Onların gözünde Emeviler ve Abbasiler ne ise, Selçuklular ve Osmanlılar da odur. Onlar Sünni Ortodoksinin temsilcileridir ve Hz. Ali'ye de soyuna da haksızlık eden onlardır. Görüldüğü gibi Anadolu insanının, Ali ve Ehlibeyt sevgisi en üst düzeydedir.Anadolu insanı, namaz kılmıyor, oruç tutmuyor, camiye gitmiyordu,[35] eski Türk geleneklerini de muhafaza ediyor, kadın erkek bir arada tarlada, evde, cemevinde omuz omuza onurlu ve koşulları zor bir yaşam sürüyordu. Öyle ki onların bu yaşam tarzları, inanca sadece biçimsel önem veren Osmanlı idarecilerini bazı utanmazca fikirlere sevk ediyordu. **Temiz Anadolu insanı hakkında zalim Osmanlı Padişahlarının Şeyhülislâmlarına dikte ettirdikleri fetvalar incelendiğinde görülecektir ki, hiç bir suçları olmaksızın[36] bazan yurtlarından sürülmüşler, bazan iftiralara uğratılmışlar, bazan da Osmanlı Padişah-**

---

(35) Camiye gitmeme konusu da istismara açık bir konudur ve sürekli istismar edilmiştir. Bu konunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

(36) Örneğin; "Rum Beylerbeyine gönderilen bir hükümde, Amasya'da Kızılbaşlar'a meyl-ü muhabbeti tespit edilenlerden 37'sinin Kızılbaşlığı

larının ve komutanlarının İslâmı adına öldürülmüşlerdir. İşte Anadolu'da Alevilik, bu bin yılı aşkın maceranın, tüm yok edilme çabalarına karşın, ayakta kalmanın onurlu bir destanıdır.

Yol içinde yol ararsın
Yol Muhammed Ali'nindir
Yetmiş iki dil içinde
Dil Muhammed Ali'nindir

....

Söyler Pir Sultan'ım söyler
Hakkın birliğini birler
Doğmuş alemlere parlar
Nur Muhammed Ali'nindir

(Pir Sultan Abdal)

---

tahakkuk ettiği, fakat 27'si hakkında fena şehadet olmadığı arzedildikte: layıkıyle teftiş edilip, Kızılbaşlığı tahakkuk edenlerin hakkından gelinmesi, başka sebepten sû-i hali görülenlerin ise küreğe konulmak üzere İstanbul'a gönderilmesi hakkında" emir veriliyor. İşte Anadolu'da resmi mezhep dışındaki (Hıristiyan, Musevi ve Yahudiler hariç) hiç bir eğilime yaşama olanağı sağlanmayışı, devletin bizzat kendi belgelerinde de görülmektedir. Kütükoğlu, agy, sh. 9.

KIZILBAŞLARIN ÖLDÜRÜLMESİ İÇİN OSMANLILAR DÖNEMİNDE VERİLEN FETVÂLARDAN ÖRNEKLER

1) Kızılbaşların katli için Mütfü Hamza'nın verdiği fetvâ şudur:

(FETVÂ)

"Müslümanlar! Bilin ve öğrenin ki şu Kızılbaş toplumunun başkanları Erdebil-oğlu Şâh İsmâil'dir. Peygamberimiz aleyhisselâmın şerîatını ve sünnetini ve İslâm dinini ve din bilgisini ve Kur'ânı küçümsedikleri ve de Allâh Taâlâ'nın haram kıldığı günahlara helâldır dedikleri ve Kur'ân'ı ve mushafları ve şerîat kitaplarını hor görüp ateşte yaktıkları ve de bilginlere ve dindarlara ihânet edip öldürüp mescidleri yaktıkları ve de pis başkanlarını Tanrı sayıp secde ettikleri ve de Hazret-i Ebu Bekir'e ve Hazreti Ömer'e sövüp halifeliklerini inkâr ettikleri ve de Peygamberimizin eşi Âyişe anamıza iftirâ edip sövdükleri ve de peygamberimizin şeriatını ve İslâmı yok etmeye kastettikleri bu anılan ve de bunların Şeriate karşı söz ve davranışları bu fakire ve diğer İslâm âlimlerine göre tevatürle bilinip açıkça belli olduğundan biz dahi şeriat'ın hükmü ve kitaplarımızın nakli ile FETVÂ VERDİK ki adı geçen toplum-Kızılbaşlar-Kâfir ve dinsizdirler ve de her kimse ki onlara uyup o sapık dinlerine râzı ve yardımcı olurlarsa onlar da kâfir ve dinsizlerdir. BUNLARI ÖLDÜRÜP, TOPLUMLARINI darmadağın etmek tüm Müslümanlara vâcip ve farzdır. Müslümanlardan ölen said ve şehid olup cennete girer ve onlardan ölen

aşağılık cehennemin dibindedir, bunların hâli kâfirlerin hâlinden daha fenâ ve çirkindir, zira bunların kestikleri ve avladıkları ister doğan'la ister ok ile ve gerekse av köpeği ile olsun murdardır ve NİKÂHLARI gerekse kendilerinden ve gerekse başkasından alsınlar bâtıldır ve de bunlara kimseden mirâs yemek yoktur (bir bucak halkı bunlardan olsa da) Allah yardımcısı olsun Osmanlı Pâdişahına gerekir ki bunların (Kızılbaşların) ileri gelenlerini öldürüp mallarını ve kadınlarını ve çocuklarını İslâm gâzilerine taksim ede ve bunları ele geçirince tevbelerine ve pişmanlıklarına inanmayıp öldürülmeli ve de bir kimse ki bu vilâyette olup onlardan olduğu bilinirse ya da onlara giderken yakalanırsa öldürülmeli ve tüm bu toplum hem dinsizdir ve hem bozguncudur, iki yönden katledilmeleri vâciptir. Ey Allahım dine yardım edene sen de yardım et ve müslümanları hor göreni sen de hor gör, (bu fetvâyı veren) Saru Görez adıyla meşhur el-Müftü Hamza"[1]

Masum insanların sorgusuz-sualsiz toplu kıyımına sebep olan bu yargıyı veren Saru Görez'de Allah korkusu olsaydı, insanlardan ve tarihten utansaydı, birazcık merhamet sahibi olsaydı, acaba bu haksızlığa imza atar mıydı?

2) Kızılbaşların katli için Şeyhülislâm Ebussuüd'un verdiği fetvâlardan biri şudur:

(FETVÂ)

Kızılbaş toplumunun şeriatça katli (öldürülmesi) helâl olup, öldüren gâzi ve kızılbaşlar elinde ölenler şehid olurlar mı?

---

(1) Bk. Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi, İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi, sayı: 22, sh. 17, 1968.

Olur. En büyük savaş ve ulu şehitliktir.

Pâdişah buyruğu ile kızılbaş tayfası vurulup, küçüğü ve büyüğü esir olanlardan kimisi Ermeni olduklarından, bu durumda kurtulurlar mı?

Olurlar. Ermeniler kızılbaşlar askeri ile İslâm askeri üzerine gelip savaşmadıkça, Şeriate göre esir olmak yoktur.

Mürtedde dâr-ül-harbe lâhika olmadan alıp esir etmek câiz olduğuna İmâm-ı Âzam'dan gelen rivâyete göre, Kızılbaş avratlarını esir edince İslâm askerlerine güç ve kuvvet, din düşmanlarına sonunda zaaf ve aşağılık gelse, o rivâyete uymak şeriatçe câiz olur mu?

Câizdir.

Büyük sahâbelerden Muâviye'ye lânet eden kişiye şeriatçe ne yapılır?

Azarlama, dayak ve hapis gerekir.(2)

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE DİYÂNET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NIN BİR FETVÂSI

K.E. Kürkçüoğlu'nun yorumu ile fetvânın metni şöyle:

"Alevîlerin dinsiz tanınması", "kestiklerinin yenmemesi", "Cenâze namazlarının kılınmaması", "Katillerinin vâcib sayılması" iddiaları töhmetten başka bir şey değildir.

Bundan dolayıdır ki Diyânet İşleri Reisliği bütün müftülüklere gönderdiği 24952 sayılı ve 10/10/1953 tarihli genelgede:

"Ehl-i Sünnet'e karşıt mezheplere bağlı olanların tekfîr (kâfirlikle suçlama) olunamıyacakları İslâm fakihlerince (din uzmanlarınca) kabul edilmiş olduğuna göre yalnız Hazret-i Ali'nin tafdîline (diğer halifelerden üstün olduğuna) kail olan

(2) Ebussuûd Efendi Fetvaları, E. Düzdağ, sh. 126.

vatandaşlarımızın kestiklerinin yenmiyeceği şeklinde düşüncelere sahip olmak ve bilhassa bunu basın yoluyla yaymak İslâm bilginlerinin bu husustaki görüş ve açıklamalarına tamamiyle aykırı, yersiz ve gereksiz bir harekettir. Gereksiz yere vatandaşlar arasında yanlış anlamaya ve tefrika (bölücülük) doğmasına meydan verebilecek olan ve dînimizle hiçbir ilgisi bulunmayan bu gibi hurâfeler konusunda çok hassas ve dikkatli bulunulması" husûsuna "önemle" işaret etmiştir. Din konusunda Türkiye'de yasal yönden en yetkili makam olan Diyânet İşleri Başkanlığı'nın hükmü budur. Kalanı: mesnedsiz dedikodudur."[3]

Diyânet İşleri Başkanlığınca yayınlanan bu genelgenin Alevîlere ne yararı oldu? Alevîler için ağız dolusu küfür ve insanlık-dışı iftiralar, "Dinsiz, kestikleri yenmez, namazları kılınmaz." diye insan ve İslâm aklının aslâ kabul edemeyeceği töhmetler, sulanmış beyinlerden silindi mi? Ne gezer! Madem ki ülkemizde demokrasi var, adâlet var, inanç, düşünce ve vicdan özgürlüğü var da, niçin Alevîler horlanıyor?

Diyânet İşleri, 1953 yılında yayınladığı genelgesine kendisi uymadığı gibi, Sünnî halkı da Alevîlik konusunda eğitmedi!

Şu gerçek iyi bilinsin ki:

Alevîler, Alevîlik'ten zerre kadar ödün vermezler. Sünnî, Sünnî olarak kalsın; Alevî de Alevî olarak, Mecnûn'un gönlünde yerleşen Leylâ'nın aşkını, hiçbir güç oradan söküp atamaz; Onun yerine zorla başkasının sevgisini yerleştiremez. Yaradanımız, hiçbir kuluna bu zorlama gücünü ve iznini vermemiştir. O halde, kimse boşuna yorulmasın!.

Zincir kâr eylemez bizlere sofu
Bin cân ile bir cânân'a bağlıyız!

---

(3) Kemal Edib Kürkçüoğlu, İmanda Birlik - Vatanda Dirlik, Diyânet İşleri Reisliği Yayınları, No: 42, sh. 14.

Kimdir Alevî canların "Cânân" dedikleri? Bu Cânan: Hz. Muhammed'dir, Hz. Ali'dir. Hz. Hasan'dır. Hz. Hüseyin'dir, Hz. Fatma Anamız'dır, Pir Hacı Bektaş Velîmiz'dir. İnsanlıktır, kardeşliktir, demokrasidir, doğruluktur...

SONUÇ: Osmanlılar döneminde "Kızılbaşların malı, canlı, ırzı, namusu, İmam-ı Âzam'dan gelen bir rivayete (!) göre müslümanlara helaldir... Kızılbaş kadınlarını esir etmek ve müslümanlara paylaştırmak câizdir... Kızılbaşlar pistir, kestikleri yenmez..." gibi insanlık dışı davranışlar, İslâm adına utanç verici ve acı olaylardır. Günümüzde Sırpların Bosna-Hersek halkına yaptığı, hepimizin de tiksindiği akıl almaz zulüm ve müslüman kadınlara hayâsızca yapılan tecâvüzlerle, geçmişte Alevîlere yapılan zulmün sorgulanması bir gün Ulu Divan'da elbette yapılacaktır.

BASIN'DA ALEVÎ DÜŞMANLIĞI

Emevî, Abbasî, Osmanlı döneminde "Fetva"larla, günümüzde de gazete ve dergilerle Alevî düşmanlığı sürüp gidiyor. Kin ve düşmanlık aşılayan bu yazarlar, Sünnî müslüman kardeşlerimizin çocuklarını daha beşikte iken Alevîler'e saldırmayı öğütleyerek, düşmanlık aşılıyorlar. Allah Taalâ'dan korkmayan, kuldan utanmayan bu din ve millet düşmanı (ki bunlar Sünnî değil Haricî'dir) heriflerin gidişine "Dur!" demedikçe, Alevî-Sünnî düşmanlığı bitmez, mutlu da olamayız!...

Yüzlerce gazete, dergi ve binlerce makale yazılıyor, Alevîlerin insanlık-dışı bir toplum ve kâfir olduğu, yeni yetişen kuşağa aşılanıyor. Emevî zehirleri saçılıyor. Allah, Muhammed, Ali yoluna, İslâm'a candan bağlı ve Ehl-i Beyt'i sevmekten başka suçları olmayan Alevîler'e, Allah'dan korkmadan şu fetvâ veriliyor:

"Yetmiş kâfiri öldürmekten sevaptır.
Kim öldürürse bir Kızılbaşı!"[1]

Alevîleri insan yerine koymayan, hayvanlardan aşağı ve kâfir gösteren binlerce yazıdan sadece ikisini alıyoruz:

1- Eşref Edib'in "Türk-İslâm Ansiklopedisi"ndeki yazısı.

2- Hilmi Işık'ın "Tam İlmihâl"indeki yazısı.

---

(1) Şâir Mahfî Divanı, sh. 97.

EŞREF EDİB'İN ALEVÎ TOPLUMUNA YAPTIĞI İFTİRÂLAR

Eşref Edib'in utanç verici yazısında ALEVÎLERE yaptığı saldırıları, eğer insanlık ve İslâmlık adına kahrolmadan okuyabilecek kimse varsa okusun:

"... Din üzerindeki baskıyı devam ettirmek için şimdi bir de ALEVÎ SORUNU ortaya çıkardılar. Okullarda din dersi okutulurken EHL-İ SÜNNET mezhebinde olan milletimizin çocukları aldıkları din duygusu ile ülkede önemli bir yekûn oluşturan ALEVÎLERE, RÂFİZÎLERE düşman oluyorlarmış. EHL-İ SÜNNET'in bu düşmanlığı bölücülüğe neden oluyormuş. Memlekette din dersleri genellikle kaldırılıp da eğitim-öğretim lâikleştirilince, Türk milletinin Alevîlere, Rafizilere karşı bir düşmanlığı kalmayacakmış. Bu sayede milli birlik sağlanacakmış. İşte bu birliği sağlamak için DİN adına hiçbir şey okutulmamalı, öğretilmemeli! İşte Falih Rıfkı'nın AKŞAM Gazetesi yazarına "Din ve Lâiklik" konusundaki açıklaması böyle. Nasıl? Tam komünizm prensibi değil mi? Komünistler de böyle diyor. DİN, insanlar arasında bir bölücülük nedenidir, din düşüncesi tümden ortadan kalkarsa, yetişen çocuklar dinsiz olarak yetişirse, insanlar arasında birlik doğar..." **dedikten sonra Eşref Edib, saldırılarını şöyle sürdürüyor:**

"Şimdi ALEVÎLİK meselesine gelelim: Alevîlerin, Rafizîlerin, Kızılbaşların gönlü olsun diye Müslüman Türk çocuklarına din dersi, din eğitimi vermemek çok garip bir iddiadır. Eğer, Falih Rıfkı bu sözü beynamaz özrü olarak değil de, ciddî olarak söylüyorsa şaşılır. Midesi bozuk hastaları memnun et-

mek, onlarla beraber olmak için iyilerin de yemek yememesi gibi bir şey. Müslüman Türk milleti çocuklarına KIZILBAŞLARIN içine düştükleri cehâlet ve hurâfat gayyâsına düşmemek için, DÎN-İ MÜBÎNİMİZ'in yüksek esaslarını okutmaları, öğretmeleri en büyük farîzadır. Aradaki birliği sağlamak için bizi onların derecesine indirmek değil, onları bizim derecemize yükseltmek daha akıllı bir iş olmaz mı? Rafızîlik, Bâtınîlik, Kızılbaşlık... gibi türlü adlar alan ALEVÎLİK nedir? Falih Rıfkı Bey bunu biliyorlar mı? Alevîlerin içyüzlerini, Büyük Millet Meclisi Başkan Vekili Üstad Şemseddin Günaltay'dan dinleyelim.:

"Dünyada, tarihi kendi keyiflerine göre bozmak konusunda en çok maharet gösteren bir bölük varsa o da Alevîlerdir. Gûya Kur'ânı Hazret-i Ebu Bekir ve Ömer değiştirmişlermiş. Hazret-i Osman da bu değişmiş Kur'ânı yakarak, kendisi bir kitap yapmış ve herkese Kur'ân diye tanıtmış imiş. Alevîler, aldatıcı düzmecelerle halkı ayarttıktan sonra, nerede bir Kur'ân bulurlarsa yakmışlardır. Amaçları Kur'ânı ortadan kaldırıp, eski geleneklere dönülmesine güvenilir bir zemin hazırlamaktı.

ALEVÎYE Mezhebi, önce EHL-İ BEYT'e SEVGİ perdesi altında gizlenerek, sonraları Hazret-i Ali'nin tanrılığını savunmak gibi gülünç bir şekil ile sonuçlandı. Hazret-i Ali'yi tanrı edinenler, O'nun resmine tapmayı ve secde etmeyi de câiz görüyorlar. Anadolu'da bilgisizlik ve saçma inançlar altında inleyen Rafızîlerin kendi millettaşlarına karşı beslemiş oldukları kin ve nefret, hep bu yoldaki iğrenç telkinlerin uğursuz sonuçlarıdır.

Rafızîlerin Sünnîler hakkındaki kızgınlık ve nefretleri, hükûmetin gözünden kaçacağına inandıkları takdirde, KÖYLERİNE DÜŞEN BİÇARELERİ DİRİ DİRİ ATEŞTE KIZARTMAK gibi acı olaylara yol açacak kadar köklü ve haincedir. Bir Alevî'ye göre Sünnî'nin MALI-CANI-IRZI kendisi için helâldır. Fır-

sat buldukça, Sünnî'nin vücutlarını ortadan kaldırmaya çalışmak kendisinin dinsel bir görevidir."

Yukarıdaki korkunç yalanları Allah'dan korkan, kuldan utanan bir kişi elbette yazamaz. Bunlar, şeytanın bile aklına gelmeyen şeyler. "Alevîler, köylerine gidenleri kızartmış" Bunu okuyan Sünnîler, gerçek düşman kesilir. Güzel yurdumuzu kavga alanına çevirmek, kardeş kavgası yaratmak için bundan daha güzel silâh olur mu? Yorum yapmayı insaflı, vicdanlı ve aydın okuyucularımıza bırakıp, bu çirkef kokan düzmeceleri bitirelim. Bu adamın, ALEVÎLER aleyhindeki yazıları şöyle sürüyor:

"Anadolunun en câhil, en uydurmacalara inanan topluluğu bu biçarelerdir. Akla, irfana hattâ İNSANA YAKIŞMAYACAK inançlar bu bedbahtları HAYVAN SEVİYESİNE indirmiştir.

Ali'ye tapınmayan, Ali'nin hakkını yiyen Halifelere sövüp saymayan Sünnîler'i, Kızılbaşlar kâfirden daha kötü sayarlar. Kızılbaş, karısını sünnî Türk'ten sımsıkı kaçırır, fakat bir Hıristiyandan kaçırma gereğini duymaz.

Ârif Bey'in "Başımıza Gelenler" kitabında dediği gibi, bu adamlar Sünnîleri Yezit olarak tanırlar, her vakit söver ve lânet ederler. Askerlik hizmetini bir angarya gibi görürler. Onun için savaşta ölmek, onlarca intihar etmek kadar fena bir şeydir. Alevî'ye göre bir Moskof askeri, dindar ve yurdunu ulusunu seven bir Sünnî'den bin kat hayırlıdır.

Alevîlerin köylerinde, Sünnîlerde olduğu gibi imam, okul ve benzeri şeyler yoktur. Halk, okumak diye birşey bilmez. Kendi ağa ve beylerine vergi verirler. Dedeler, ocaktan yâni, Ali evlâdından olduklarından kendilerine SEYYİD denir. Dedelerin elinde SERDESTE denilen alaca bir değnek bulunur. Bu sopa, yeşil bir torba içinde saklıdır. Kadın erkek bütün halk, gece dede'nin konuk olduğu eve toplanırlar. Dedenin huzurunda âyin-i cem yaparlar. Kadınlar, kızlar, erkekler de-

de'nin duâ edip kutsadığı içkilerden içerler. Şarkıcılar saz çalar ve koşma söylerler. Ortalık kızışınca, dede alaca değneği torbadan çıkarır. Herkes bu odun parçasını öpmeğe can atar ve niyazlarını yaparlar. Dedenin nefesi, doğurmayan kadınlara ruh üfler.

Çoluk çocuk dağılıp da toplantı özellik kazanınca dede, gereken telkinleri yapmaya başlar. Birkaç gün sonra oradan kalkar, başka bir köye gider.

Batıniyelerin ibahiye kolunda olanlar için MUM SÖNDÜRMEK gibi kötü davranışlar isnat edilmektedir. Anadolunun bazı semtlerinde Kızılbaşlar TAVŞANYEMEZ diye anılır. Gûya tavşan, Ali'nin kedisi imiş.

Bunların inançlarının özü uydurma masallara-hurâfelere-inanmak ve mutlak bir cehâletten ibarettir. İnançları arasında akıl ve mantık namına bir şey aramak abestir. İnanç diye o kadar köhne o kadar kokmuş saçmalıklara inanırlar ki bunlara inananların insan cinsinden olduklarına insanın kuşku duyacağı geliyor. Bir dağa, bir ağaca, bir dedeye, bir mezara, bir direğe tapmak, bunların başlıca huylarıdır. Bunlar, Sünnîlere bir zarar gelse sevinir, kuvvet gelse üzülürler.

... Kızılbaş, Vazalak adiyle anılan kütle ise dağa, taşa, ağaca, direğe tapmaktadır. 1271 (M. 1853) Kırım savaşiyle uğraşıldığı tehlikeli günlerde Kars kalesi Ruslar eline düştükten sonra, devletin son günü ve son demidir diye, bunlardan Hüseyin beyin babası Ali bey adında bir Kızılbaş isyan etmiş, yörede bulunan Tercan İlçesinin Kızılbaş olmayan köylerini yakmış, yıkmış ve birçok mal ve hayvan gasbetmiştir.

Bu hastalığa karşı ciddî ÖNLEMLER almak gerektir. İslâmi Evkaf'dan yararlanarak bir yandan yer yer yatılı ve uygulamalı okullar açmak, diğer yandan vâizler, mürşitler yetiştirmek, muhtelif illerde bunları yetiştirecek vaaz ve irşâd kurumları açmak gereklidir.

... HALK PARTİSİ her nedense bu ALEVÎLİK MESELESİNİ ikidebir ortaya sürmektedir. Ne vakit Müslüman Türk milletinin çocuklarına din eğitimi verilmek gereğinden bahis açılsa, "İyi ama, Alevîleri ne yapalım? O vakit onlar da KENDİ ÇOCUKLARINA KENDİ DİNLERİNİ ÖĞRETMEK İSTEYECEKLER..." derler. Eğer Alevîler bağımsız bir din ve inanç sahibi iseler istedikleri gibi dinlerini, inançlarını çocuklarına öğretsinler. FAKAT BUNLARDA NE DİN VAR NE MEZHEB!...[1]

Bu zavallı şahsın saçmalıkları böyle sona eriyor. Şimdi de bir başka zavallının iftiralarını görelim:

(1) Eşref Edib, Türk-İslâm Ansiklopedisi Mecmuası (Muhit-ül-Maarif), C. II, No. 89 sh. 5, Aralık 1947.

HİLMİ IŞIK'IN ALEVÎ TOPLUMUNA YAPTIĞI İFTİRÂLAR

Yıllardır Alevî-Bektaşî müminlere en çirkin iftiraları yapan Hüseyin Hilmi Işık, ANADOLU'yu bize yurt yapan, Balkanların İslâmlaşmasında en büyük hizmeti gören BEKTAŞÎLİK, Hacı Bektaş Velî ve O'nun yüce halifelerinden (Horasan Erenlerinden) ABDAL MÛSÂ hazretleri ve Türk evlîyâlarına açıkça "KÂFİR" demeye cür'et etmiş ve yazık ki yazdığı düzmece ilmihâli okuyan gençlerimiz de bu yalanlara kanıp, birbirine düşman olmuştur. Abdal Musâ hazretleri gibi bir Allah dostuna kâfir diyen bu adama göre hemen herkes kâfir oluyor. Peygamber efendimiz'in, **"Bir mü'mine kâfir diyenin kendisi kâfirdir."** hadîsi'ni Hilmi Işık bilmiyor mu? Hazret "Tam İlmihal" kitabında şöyle diyor:

"İslâmiyet'i yıkmak için çalışanlardan biri de Bektaşîler oldu... Hiç namaz kılmazlardı. Böyle kimselere iyi denilir mi? Bunların en meşhurları olan, Osmancık'ta KOYUN BABA, Elmalı'da ABDÂL MÛSÂ, Eskişehir'de ŞÜCÂEDDİN, Dimetoka'da KIZIL DELİ, Kalkandelen'de SERSEM ALİ adındaki babaları, hep CÂVİDÂN okumakta, KÂFİRLİĞİ yaymakta idiler.

Sahte Bektaşîler de sahte Alevîler gibi, bıyıklarını uzatırlar. Bıyık uzatmak Hazret-i Ali'nin sünnetidir derlerdi. Bıyık kesmek Muâviyenin sünnetidir derlerdi.

Sahte Bektaşîlerin zikirleri, ibâdetleri, okumaları yoktur. Her sabah pîr'in evinde, meydan odasında toplanırlardı. Birisi, bir elindeki tepsi içinde, adam sayısında şarap kadehi ve

birer dilim ekmek peynir alarak odaya girer, bunu saygı ile ve gülbank okuyarak karşılarlardı. Herkesin önüne gelerek birer tane verir. Saygı ile alır, yüzlerine sürer, sonra yerler, içerlerdi. Bütün ibâdetleri bundan ibaretti.

Evli olanı kadınlarını, kızlarını da toplantıya getirir. İçerler ve dans ederler. Birisi, birinin kadınını veya kızını beğenirse, erkeğe gelip, SİZİN BAHÇEDEN BİR GÜL KOPARACAĞIM der, izin ister. O da karısını çağırıp, BU CANIN TALEBİNİ HAK ET der. Sonra takbîl ederdi (öperdi). Bu talep karşılıklı olursa, iki adam da Baba'nın önüne gelip izin isterler. Baba izin verirse, ömürleri boyunca, birbirlerininin eşlerini istifrâş ederlerdi. (odalık gibi kullanır, cinsel ilişkide bulunurlardı)."[1]

Yukarda yazılanlar sanki bir gerçekmiş, Alevîler ve Bektaşîler işte böyle yaparlarmış gibi sunulmuş okuyucuya. Gerçekten tüyler ürpertici iftirâlar! İşte yüzyıllardır ve günümüzde de hâlâ yazılıp, saf sünnî kardeşlerimiz aldatılıyor, inandırılıyor bu masallara ve sonunda ne oluyor? Alevî-Sünnî sürtüşmeleri, düşmanlıklar...

Tam İlmihâl'de yazılan sayısız iftirâlardan biri de şöyle devam ediyor.

"Bir toplantı gecesinde, Baba'nın önüne bir kadın gelip baş eğdi. Baba buna bukağı çöz dedi. Baba, dilediği birine, kalk şu bacıyı tomruğa vur dedi. Adam, kadınla bir odaya çekildiler. Bir derdine derman arayan bir kadın, bir Bektaşî kadınına sorar. O da, bizim baba iyi büyü yapar diyerek, tekkeye götürür. Soyun! Baba geliyor derler. Kadın, olmaz der ise de, sakın hâ. Buradan sır çıkmaz, cenâzen çıkar diyerek korkuturlar. Kadın teslim olur. Sonra, getiren kadın buna, Baba'nın işi kötülük değildi, Hazret-i Ali'nin sünnetini yaptı der.

---

(1) H. Hilmi Işık, Tam İlmihal, 28. Baskı, sh. 450.

Bunlarda helâl, haram diye bir şey olmadığından, en aşağı KÂFİRLERİN BİLE YAPAMAYACAĞI çirkin, alçak işleri yapmaktan çekinmezler!"

Bakınız, ne aşağılık yalanlar! Bu adam, görmediği bir olayı, görmüş gibi anlatıyor, Alevî müminleri kâfir ve ahlâksız olarak tanıtıyor, Sünnî yurttaşlarımızı yanıltıyor, bölücülük yapıyor. Böyle iğrenç bir şey olamaz. Bir ülkede devletin gözüne baka baka bölücülük yapılırsa, devlet bu suçu işleyene dur demezse; demokrasiden nasıl bahsedilir, birlik-beraberlik-kardeşlik nasıl istenir, anarşiden niçin şikayet edilir? Bunların yerine gelmesi için Devlet'in yapacağı iş: FİTNE ve NİFAKIN kaynaklarını kurutmaktır. Geri kalanı, boşuna gönül eğlendirmektir.

MUM SÖNDÜ İFTİRALARI

"İnsanlar bilmedikleri şeye düşmandır."

"Haksızlıklara isyan etmeyenler, onlardan gelecek belâya katlanmalıdır!"

"Aklı az kişiler bilgisizlikle bana sözler söylerler; onlara cevap vermekten nefret ederim ben."

(Hz. Ali)

Peygamber Efendimiz bir gün yanındakilere, "Müflis kimdir?" diye sormuş, onlar da: "Elinde, avucunda parası kalmayandır." diye cevap vermişler. Bunun üzerine Peygamberimiz buyurdular ki: "Bilmediniz! Asıl müflis şu adama derler ki dünyada iken yapmış olduğu birçok ibâdetlerin sevap ve hasenâtı ile Kıyâmet gününde Allah'ın huzûruna gelir. Bu adam dünyada bir çok ibâdetler, hayırlar yapmış. Diğer taraftan da başkalarına zulmetmiş, kimini dövmüş, kimini sövmüş, kiminin canına tecavüz etmiş, kiminin malını almış, gönlünü kırmış, şuna buna eliyle ve diliyle eziyet etmiş... İşte bu hak sahiplerinin hepsi, o adamın etrafına toplanacaklar, haklarını isteyecekler: "Bana dünyada iken şöyle yaptı, hakkımı al Ya Rabbi!" diye dâvacı olacaklar. Allâhü Teâlâ bunun hayrat ve hasenâtından hasıl olan sevapları bunlara bölecek, fakat yine borcu kapanmayacak, nihayet onların günahlarını, bunun üzerine yükleyerek Cehenneme gönderecek... İşte, asıl müflis böyle adamdır."

Peygamberimizden bize gelen bu haberi, kara ruhlu yobazlar okusun diye yazdık. O yobazlar ki, insaniyet ve İslâmi-

yet'ten uzaktırlar. Uzak olmasalardı, ALEVÎLER için şu iftiraları yapmazlardı:

"Bu Kızılbaşlar, hâşa hâşa, yetmiş iki milletten dışarıdır. Anayı, bacıyı, avrattan ayırmazlar. Kadın, erkek, çoluk-çocuk bir odaya dolarlar. Ortaya bir mum yakarlar. Sonra meydana bir horoz salarlar. Horoz kanatlarını çırparken, (mum)'u söndürürler. O (mum) söndü mü, artık kadın, erkek birbirine karışırlar...?

(ALDANMAYALIM) adlı kitapta şöyle yazıyor: "Alevî babaları, Cuma gecesi istediği eve giderek, istediği kadınla zinâ yapar..."

Böyle düşünen iftiracılara soruyoruz:

1- Karını kaç kez Kızılbaşların (Mum Söndü) törenine gönderdin?

2- Yoksa anan seni (Mum Söndü) töreninde mi kazandı?

3- Bu çirkin iftiraları yaymakla, kâfir olduğunun farkında mısın?

Türk Ulusunun namus, ahlâk ve itikad bakımından en mutaassıp bir kolu olan KIZILBAŞLAR hakkında bilerek veya bilmeyerek İFTİRÂ etmekte olanlar, bu yanlış, haksız ve günahkâr tutumlarından vazgeçmelidir. (Mum Söndü) masalına inanmakla, milyonlarca insanın namuslu olmadıklarına inanmış oluyoruz. Halkımıza bundan büyük hakaret ve saldırı olamaz. **Düşmanlarımız aleyhimizde birçok kitaplar yazmış, kötü propagandalar yapmış, örneğin: (Türkler barbardır...) demişlerdir amma, bizim topluluk halinde, hem de ana, bacı demeden (ahlâksızlık) yaptığımızı iddia eden bir tek kişi bile çıkmamıştır.**

Yetmiyecek yere elin uzatma
Ben bilirim diye halkı aldatma
Mânasız mantıksız kem lâf sarfetme
Boş sözler kavga'nın dili sayılır

Baykuş gibi durup durma yuvada
İnsanlar kuş olmuş GEZER HAVA'DA
Giriş VEYSEL kollarını sıva da
Çalışan ALLAH'ın kulu sayılır.

Tarafsız bir bilim adamı olan Besim Atalay "Mum Söndü" konusunda şöyle yazıyor:

"Sünnîlerin zannettiği gibi Mum Söndürme yoktur; bu, çirkin bir iftirâdır.

... Mum Söndürme değil, ufak bir hareket, bir küçük gürültü bile olmaz. Her şey usûl, âdâb, erkân dairesinde dini bir mâhiyette devam ve cereyân eder. Bu âyinlerde erenlerin rûhaniyeti hazır bilindiği için, ufak bir hürmetsizlik yapılamaz."[1]

"Mum Söndürme" yalanı konusunda İsmet Zeki Eyüboğlu şunları yazıyor:

"... Kızılbaşlık'ta kadın boşama, çok kadın alma gibi sünnîlerce uygulanan bir gelenek de yoktur. Zinâ, yalan, hırsızlık, sözünden dönme, sırrını açıklama, arabozuculuk, çekiştirme yasaktır, topluluktan kavulmayı, DÜŞKÜN olmayı gerektirir. Kızılbaş kadınları, kimi yörelerde, sünnî erkeklerle konuşmaz onlardan kaçınır. Sünnî erkekle evlenmek, sünnî kadın almak da yasaktır, suçtur.

Oysa Sünnîlik'te kadın boşamak, dört kadın birkaç odalık almak, zinâ yaptıktan sonra "tövbe" ederek bulunduğu topluluk içinde kalmak, işlenen en ağır suçlardan bile "tövbe" ile kurtulacağına inanmak gibi - Alevîlik'in kesinlikle karşı çıktığı - bütün eylemler vardır.

Kızılbaşlarla ilgili bu köksüz, gerçekdışı suçlamalar OSMANLI DEVLETİ'nin kurulduğu yıllardan başlar. Sünnî Osmanlı yönetimi, kendi gibi düşünmeyen yüzbinlerce

(1) Besim Atalay, Bektaşîlik ve Edebiyatı, sh. 21.

Alevî'yi öldürmüş, ortadan kaldırmıştır. *Bunun en korkunç örneklerini YAVUZ SELİM, DÖRDÜNCÜ MURAT ile onların görevli paşaları vermiştir. KANUNÎ dönemi, ondan sonra gelen üç padîşah Alevî öldürmekte birbirleriyle yarışa tutuşmuşlar gibidir. Osmanlı Devletinin en büyük din görevlisi olan ŞEYHÜLİSLÂM bile Kızılbaşların, Alevîlerin öldürülmelerini din bakımından gerekliliği görüşünü savunmuş "FETVÂ"lar vermişlerdir."*[2]

Ebussuud Efendi ve Saru Görez'in Türklük ve İslâmlık adına utanç verici fetvaları, kitabımızın "FETVÂLAR" bölümündedir.

Bu fetvâlarda görülüyor ki Osmanlı müftülerine göre tek gerçek yol kendi yolları, geçerli tek ölçü kendi yargılarıdır. Halbuki Alevîler-Kızılbaşlar-Bektaşîler arasında Kur'âna dil uzatan, Peygamberi sevmeyen, dini küçümseyen bir kimse yoktur. Eğer varsa, zâten o kişi Alevî olamaz. Ne yazık ki okumuş yüksek okul bitirmiş, profesör olmuş, devlet yönetiminde söz sahibi bazı kimselerin de "Mum Söndü" yalanına inanmaları affedilmeyecek bir ayıptır. Sünnîler, kendi inançlarını gerçek bilip, diğerlerini çürütmek için bu yalanlara başvururlar ki bu da müslümanlıkla bağdaşmayan bir davranıştır.

İFTİRÂ EDENLER, ZÂLİM VE KÂFİRDİRLER

İftirâ'nın İslâm'da ne ağır bir suç olduğunu, sünnî bir hocanın ağzından dinleyelim:

"İftirâ da ahlâksızlık sıfatlarının başında gelen bir zemîmedir. Bunu irtikâb edenler hükmen insanlığa veda etmiş kimselerdir. İftirâ, aynı zamanda zulümdür.

Hz. Ali'den sormuşlar:

"Göklerden ağır ne vardır?"

---

(2) İsmet Zeki Eyüboğlu, Bütün Yönleriyle Bektaşîlik, sh. 400.

Şöyle cevap vermiş:

"İsnad olunan fiilden beri olan bir kimseye iftirâ etmek, göklerden daha ağırdır."

Hz. Ali bu cevabı Kur'ândan vermiştir. Zira Kur'ân'da iftirânın imanla uyuşmadığı hakkında âyet mevcuttur:

Âyet meâli: "İftirâya cür'et edenler, Allah'ın âyetlerini inkâr edenlerdir."

Her ne olursa olsun, bir kimseyi insanların düşmanlığına maruz bırakacak iftirâ, vicdanları sızlatacak bir hareket olduğundan, bunun Allah katında ne büyük bir sorumluluğu gerektireceği de meydandadır.

Nitekim aslı olmayan bir şeyi olmuş gibi söylemek yani iftirâ etmek büyük günahlardan olduğu için, Allah katında cezâsı da elemli azâbı muciptir."(3)

Belli çevreler yüzyıllar boyunca Alevi toplumuna yönelik dayanaksız ve maksatlı iftiralarda bulunmuşlardır. Bazı saf kişiler de bu iftiralara inandırılmışlardır. Yeni yeni Alevileri tanımaya başlayan bu iftiralarla zihinleri bulandırılmış insanlar, nasıl kandırıldıklarını anlayarak Alevi tanıdıklarından özür dilemektedirler. Bu Türkiyemiz bakımından olumlu bir gelişmedir.

---

(3) Hüsamettin Ergezen (Erzurumlu-vâiz), İslâmiyetin Esasları, sh. 165.

ALEVÎLER ALEYHİNDE UYDURULAN MASALLARDAN SADECE BİRKAÇI

Alevî (Hz. Ali partisinden) olanlara saldırma geleneğinin temeli, M. 661 yılında Sıffin Savaşında Ali-Muaviye kavgasından sonra atılmıştır. Temel kazma işi ise daha öncelere, halîfelik seçimine dayanır. Emevîler döneminde Hz. Ali ve onu sevenlere karşı zulüm ve düşmanlık kampanyası başlatılmıştı. Biz burada tarihi olaylara girmeyeceğiz. İçinde bulunduğumuz 20. yüzyılda bile, o eski düşmanlıklar, utanç verici garip iftirâlardan vazgeçmeyen Emevî meddahlarının söz ve davranışlarından sadece birkaç örnek vereceğiz. Eğer hepsi yazılsa, binlerce sayfa tutar ve müthiş bir bilim-kurgu (!) eseri meydana gelir. Akıl almaz bu iftirâları yayanlar, elbetteki Sünnî kardeşlerimiz değildir, onları tenzih ederiz. Bunları yayanlar tek kelime ile münafıklardır. Bakınız, meğer şu Alevîler-Kızılbaşlar neymiş:

1- İmam-Hatip Lisesi'nde okuyan bir Alevî çocuğu, bir sınıf arkadaşı ile takonya alırken satıcı sordu:

- Maşallah evlâdım, namaz mı kılacaksınız?

- Evet, amca.

- Nerelisin evlâdım?

- Erzincanlıyım.

- Aman ne güzel, akraba çıkacağız. Neresinden?

- Kemâliye'nin Ocak Köyünden.

- Neee? Ocak mı? Sizin köy Kızılbaştır. Vay Kâfirler, demek seni İmam-Hatip'e ajan olarak soktular. Yetmiş iki millet müslüman olur, fakat sizinkiler aslâ. Ver şu takonyayı, al paranı. Takonyamızı murdar etme!

(Takonyayı Alevî öğrencinin elinden öyle hızlı çekti ki, çocuğun eli kopuyordu nerdeyse. Demek ki Ehl-i Beyt'i seven bir Alevî namaz da kılsa, yine Kızılbaş derler, iftira ederler bu adamlar.)

2- Cumhuriyet Türkiyesinde, bir sınıfta öğretmen körpe dimağları şöyle yanıltıyordu:

"Çocuklar, devir bozuldu. Her tarafımız, İstanbul, Alevî-Kızılbaş doldu. Dinimize, imanımıza kastetmek istiyorlar. Emevî halifesi Yezid, bizim halîfemizdir. Bu kızılbaşlar ona küfrediyorlar. Falan yazarın kitaplarını okuyun ki cennete gidesiniz. Âilenizi (eşinizi) benim gibi, kardeşlerinize bile göstermeyesiniz. vs."

3- Sebîl-ür-Reşad Dergisi 90. sayısında Alevîlere şöyle hücum ediyordu:

"Alevîler, Kızılbaşlar komünist midir? Alevîlerin, çocuklarını dinî tedrisattan uzak tutacaklarının manâsını anlıyamadık. Alevîler komünist mi? Kızıl dinsiz mi? Üçbuçuk Alevî ve Kızılbaş hatırı için bütün Türk milleti bu kızıllık hareketine sürüklenmeğe mecbur mudur? Alevîlerin, Kızılbaşların böyle bir davası varsa icabına bakılır..."

4- Cuma namazından çıkınca, arkadaşlarına şöyle diyor:

"Namaz esnasında yanıma bir Kızılbaş durmuştu, namazım da bozuldu. Şimdi ne yapacağım?"

5- Bir Alevî ile bir Sünnî arasında şu konuşmalar geçer:

Sünnî: Sen Kızılbaşsın. Niçin camiye gelip namaz kılıyorsun?

Alevî: Bazı suçlarım olduğu için Alevîler beni Cemevine almıyorlar. Camiye ise rahatça girebiliyorum.

6- Manisa'dan Eşme'ye gitmek için bir taksi kiralayan Alevî din adamı, iki gün önce Âşık Veysel ile yaptığı sohbeti anlatıyordu. Onun Alevî olduğunu bilmeyen şoför dedi ki:

- Hocam, Âşık Veysel gerçekten değerli bir ozan. Âh, keşke Alevî olmasaydı.

7- Ankara'da bir dolmuş şoförü, trafik durunca camdan kafasını uzatıp ünü çıktığı kadar, "Tavşaaaan!" diye bağırınca, Alevî yolcu sordu:

- Şoför kardeş, tavşan nerede?

Şoför:

- Efendim, bizim taksici arkadaşımız var. Kendisi Kızılbaştır. Tüm arkadaşlarla bir olup, her zaman onunla "Tavşan" diye alay ederiz.

Yolcu bir subaydı. Şoföre, kendisinin de Kızılbaş olduğunu söyleyince, şoför:

- Allahaşkına komutanım şu Kızılbaşlık nedir, bana anlat.

Aydınlık Evler'de Ferhat'ın kahvesine gidip, çay içtiler. Din bilgisi güçlü olan subay şoföre Kızılbaşlığı anlattı, onlara iftirâ edildiğini bir bir belgeledi. Şoför birden kalktı ve dedi ki:

- Komutanım, Allah gönderdi seni bana. Ben o arkadaşın çok iyi bir insan olduğun zaten biliyordum. Demek Alevîlik, dürüstlükmüş. Fakat aile ocağında anne ve babam, camide hocalar Alevîlerin çok kötü olduğunu öğretmişlerdi. Hemen gidip o arkadaşımı öpecek ve özür dileyeceğim!

8- Koskoca İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay, 1957 yılında Bayram Gazetesi'nde Rafızî (Alevî)ler hakkında ne yazık ki şunları yazmıştı:

"Hiçbir şeye inanmayan, kudsiyetleri inkâr eden Râfızîler, cemiyet içerisinde zehirli baldıranlardır... Bunlar manevî kıymetleri yok etmeğe uğraşırlar. Bayram gününde, eski bir hoca olarak, Türk gencine bu sırrı açıklamakla bahtiyarlık duyuyorum."

9- Alevîlerin yetmiş iki milletten dışarı olduğunu yayan bazı fetvaların içeriği özetle şöyledir:

"Her kim ki bir kızılbaşı öldürürse, öldürdüğü âleti kullanan kolunu sıvayıp bir bal küpüne daldırsa, oradan çıkarıp bir darı çuvalına soksa, kolunun üzerine ne kadar darı yapışmış ise o miktar sevap olur."

10- Bir diğer fetvanın özeti de şöyle:

"Alevîler dinsizdir, mum-söndü yaparlar. Gusül abdesti almazlar. Bunların müslüman olması için önce Ermeni (!) olması gerek. Sonra da ayaklarının altındaki tuğlalar eriyinceye kadar bol sabunla yıkanmaları gerek. Ondan sonra müslümanlığa girebilirler. Yine de tam (!) müslüman olmazlar!"

Kara softanın bu gûne mantığına, eşekler bile güler, yazık! Bu mantığın, müslümanlıkla bağdaşmadığını, eski Diyânet İşleri Başkanı merhum Ahmet Hamdi Akseki'nin İslâm Dini kitabından okuyalım:

"İftira, bir adama muttasıf olmadığı bir fenalığı isnad etmektir. İftira da, gıybet de, bazı kerre hırsızlıktan daha cinâidir. Çünkü iftira bir kere insanlar arasına yayılınca, onun aslı olmadığını anlatmak çok güçtür. İftira, ahlâk kanunlarına mugayirdir. Böyle insanlar, Müslümanlık nazarında, en aşağı ve alçak birer mahlûktur. (S. 385). Müslümanlık insanların manevî hayatına o kadar önem vermiştir ki, namuslu bir insana iftira etmek sûretiyle onun namusunu lekeleyen kimselerin şehadetleri bile kabul değildir. Hiç kimsenin duruşundan gidişinden ve gelişinden şüpheye düşüp de onun kötü olduğuna hüküm vermemelidir. K. Kerîm'in bize kat'i olan buyruğu budur (S. 433)."

11- Gelelim başka bir değişik örneğe:

Aziz Mahmud Hüdaî'nin Osmanlılar döneminde, "Her Alevî köyüne bir cami yaptırın ve her camiye bir Sünni imam tayin edin!" fetvasına uyarak, Cumhuriyet döneminde de son yıllarda Alevî köyüne atanan bir imam, "Alevîler müslümanları (!) diri diri yakarlar! "Öyküsünü (!) bildiğinden, korka korka köye gelmiş, birkaç gece uyku uyumamış, hep tetikte beklemişti. Fakat, manzara imamın beklediği gibi çıkmamıştı. Yiyeceğini, yatacağını, yakacağını bol bol veriyorlardı. Alevîlerin, anlatılanlarla hiç ilgisi olmadığını anlayan imam köylüleri, köylüler de imamı çok sevmişlerdi.

Bir gün Cem töreni yapılacaktı ki, köylüler imamı da çağırıp çağırmamayı tartışıyorlardı. Sonunda imamın Cem'e gelmesini kabul ettiler. Cem boyunca deyiş-düvazimamları dinleyen, Tevhid ve Semahları izleyen genç imam, hayretler içinde kaldı ve o da Cem-evinde bulunan canlar gibi coştu, onlar gibi "Lâ ilâhe illallah" tevhidine katıldı. Ertesi gün teypini alıp dede'ye geldi:

- Dede, akşamki okuduğunuz nefesleri, ilâhileri kasete almak istiyorum, çok hoşuma gitti de.

Dede sazla çalıp okudu. İmam da bu kaset götürüp kendi köylülerine dinletti ve dedi ki:

- Bakınız, dinleyiniz şu kasetteki hak kelâmlarını. Çocuk yaşımızdan beri siz büyüklerimiz bize hep Alevî düşmanlığı aşıladınız. Halbuki Alevîler bizlerden kat kat iyi insanlarmış!...

Şimdilerde o imamın saz çalmayı ve deyiş söylemeyi öğrendiği de söyleniyor.

12- Şimdi de yaşanmış ve kahramanları sağ olan, fakat bu kez aslı Alevî olanlardan bir olay şöyle:

Babası Alevî, üvey annesi Sünnî olan bir kızımız, yakını olan Alevî dedesine bir gün soruyor:

- Dedeciğim, Alevî denilen bir topluluk varmış, bunlar mum söndü yaparmış, kestikleri yenmezmiş, kendileri ve evleri pismiş, yıkanmazlarmış...

Dede:

- Kızım, sana kim söyledi bu saçmaları?

Kız:

- Üvey annem. Daha neler neler söyledi!

Dede:

- Kızım, bak: Sen bir Alevî çocuğusun, baban Alevî, Öz annen ölmeden önce de şimdi de sizin eviniz pis mi? Bak, çiçekler gibi. Baban tekbir getirip, kurban kesiyor. Etini yemiyor musunuz? Sana bunları anlatan üvey annen de yiyor değil mi? Baban pis mi, yıkanmıyor mu? Kızım, dünyada yıkanmayan insan var mı?...

Dede bunları sormuş, gerçekleri kızcağıza anlatmış amma, Sünnî üvey anneden aşılanan yanlış fikirler onun kafasından bu iftirâların izini silememiş.

Türkiye'de daha böyle nice olaylar oluyor: Bir lise öğrencisi, Din Bilgisi öğretmeninin Aleviler hakkında anlattığı şeylerden sonra, anne ve babası Alevî olduğu için annesinin yaptığı yemekleri yemiyormuş! Anne-baba, çocukları kandırılıp elden çıktığı için çok mutsuz olmuşlar, dünyaları yıkılmış.

Ey doooost! Medet, mürüvvet! Yok mudur Emevî zihniyetinden bizi kurtaracak bir güç?...

- Kızılbaşların malı, canı, ırzı müslümana helaldır.

- Alevilerin kanı bozuktur. Yetmiş iki millet müslüman olur, onlar olmaz. (Demek ki bilinen kan gruplarının dışında Alevîler!)

- Alevîler sünnet olmazlar. (Ne biliyorlar? Kontrol mu ettiler. Belki de bunu uyduran sünnetsiz biridir!)

- Abi, Alevîler göbekten aşağısını yıkamazlar.

- Kızımı keserim, yine de bir Alevî'ye vermem! (Herif, kasap galiba!)

- Aleviler, Hz. Alî'yi peygamber olarak kabul (!) ederler. (Bu da Emevî şarlatanlarından kalmış sayısız yalanlardan biri.) Alevî'nin peygamberi Hz. Muhammed'dir.

Bu safsata ve herzelere gerçek insan ve İslâm olanlar inanmaz, hatta bunları uyduranlara lânet ederler. Bu iftiracılar, hadi diyelim Allah'tan korkmuyorlar, peki, kuldan da mı utanmıyorlar?!

Evet, bir kişi İslâm'a inanıyorsa, mü'mindir. Fakat çeşitli mezhepler ve bu mezheplere bağlı insanların ayrı ayrı görüşleri vardır. "Vay, sen benim gibi niçin düşünmüyorsun?" diye niçin karşısındaki insana düşman oluyorsun? Bu hakkı sana kim verdi? Allah, her kuluna düşünme özgürlüğü veriyor da sen mi vermiyorsun?

İYİ VE KÖTÜ RUHLU İNSANLAR (ULVÎLİK VE SÜFLÎLİK)

İnsanın, eşref-i mahlûkat (varlıkların en şereflisi) olması, ruhunun yüceliğinden (ulviliğinden)dir. Kötülüklere yönelebilmesinin nedeni; unsuru, süflî (aşağılık) bir vücud giyinmiş, hayvanî bir nefis taşımış olduğundandır. Yoksa, melekler gibi günahsız ve olumlu bir halde kalırdı. Hayvanlar, muzır diye çekindiğimiz böcekler, hep süflî alemdendir. Yüksek ruhlar, aşağılıktan sıkıldıkları gibi, süflî ruhlar da ulviyetten zevk alamazlar. Yüksek ruhlu insanlar fenalıktan çekinir; hep hayırlar, iyilikler yapmak ister ve bu uğurda yapacağı özveri ve yorgunluktan zevk alırlar. Bir fenalık işledikleri zaman, pişmanlık duyarlar, vicdanları azap duyar. Alçak ruhlu insanlarda ise, bu duygu yoktur ve iş tersinedir: onlar da iyilikten bir zevk, kötülükten pişmanlık duymazlar. Kimileri, ancak kötülük yaparak nefsini rahatlatabilir. Yılan, akrep ve muzır böcekler de alçaklarda gezer, kuytularda gizlenirler ve kendi hesaplarına fırsat gözetirler.

İNSANIN ALLÂH'I ARAMASI

Kardeşlerim, değerli okuyucular!

Allah'ı tanımak, Allah'ın varlığını hissetmek konusu, ne ilme ne de cahilliğe ait bir sorundur. Her yaratık en doğal hissi ile bunu hissediyor. En doğal ihtiyaç ile bir ALLAH'a olan ihtiyacı duyuyor. Öyleyse, yaratılmışlarda tabiatiyle asıl olan hâl, ÎNKÂR değildir.

Doğu'lu, Batı'lı, bilgin, cahil insanların çoğunluğunun ALLAH'a inanır olması da, bu doğal durumun imanda olduğunu kanıtlar. Çağımızın en büyük bilim adamları da inanmıştır ve içinde bulunduğumuz yüzyıl ile ilkçağlara kadar olan her çağda her insan HAK ya da BÂTIL her ne biçimde olursa olsun bir ALLAH istemiş, ALLAH aramış ve Hakk'ın hakikatini öğreninceye kadar da boş durmayıp yine bir şeye ALLAH diyerek sığınmış, sarılmış, tapmış, her halde birşeyi sevmiş, bir şeyi tanrı olarak benimsemiştir. Peygamberlerin mesajlarını işitmeyen, dinsel irşadlardan mahrum kalan hücra yerlerdeki, uzak ülkelerdeki insanlar, toplumlar, vahşi kalmışlar, fakat tanrısız yaşayamamışlar. Hepsi, içgüdüyle tapacak birşey aramışlar ve birşeyi göze kesdirerek, kutsallığını düşünerek ve tespit ederek (Ay, güneş, put, ateş, hayvan v.b.) bir şeye tapmışlardır. Ancak, yanlışlık bunların vicdanlarında değil, cahilliğindedir. "Yaratan" diye "yaratılana" tapmışlardır. Ve zamanla, bilgi sayesinde, "eserden müessir'e" geçmeğe başlamışlardır. Fakat, ilginç olan nokta; bütün vicdanlarda "kul olma"nın, Allah'a tapma isteğinin asıl olması ve ruhların buna susamış bulunmasındadır. İnsan, her an ve her zaman karşılaştığı işler (oluşlar) karşısında güçsüzlüğünü görerek, kendinin sahibini ve o işlerin "yaratıcısı"nı arayıp, ona sığınmaya kesin zaruret duymuştur.

Mâbud (tapılacak varlık) için, gönlünde muhabbet, aşk kaynayan insanlar dahi çıkmış ve bunlar da aşkının önüne düşerek mahbub ve mâşuku olan mâbud'u aramaya ve bulmaya çalışmışlardır. Fakat, irşad dâiresinden (bilinçten) uzak ya da mahrum kalanları, gözüne "Tanrı'nın cemâli" tecelli eden yaratıklara bağlanmışlar, kimisi de gözlerine bir şey kestiremiyerek, kendisini göstermesini Cenâb-ı HAK'dan niyaz ile meşgul olmuşlar, hasret kalmış âşıklar gibi yanıp durmuşlardır. Hatta, bunlardan biri Mevlânâ'nın Mesnevî'sinde şöyle anlatılır:

ÇOBAN'IN ALLÂH'I ARAMASI

Bir çoban olan öykü sahibi, bir gün kendince ibâdetini yaparken, görünmeyen (gâib) mâbudu'na sevgisini bildirmek ve onu yanına çağırmaktan ibaret olan yakarışlarına devam ederken, Hazret-i MÛSA oradan geçiyormuş.

Dalgın, baygın, kendi kendine birşeyler söyleyen bu çoban'ın hali dikkatini çekmiş ve ne diyor diye dinlemiş. Bakmış ki çoban:

"ALLAH'ım, gel, yüzünü göster, seni seviyorum, senin hasretine dayanamıyorum! Yalvarırım, gel. Ve bilsen sana neler ikrâm edeceğim, sana ne iyilikler yapacağım, gel: Sana sıcak süt içireyim, gömleğini yıkayayım, bitini ayıklayayım..." diyormuş.

Hz. Musâ aleyhisselâm bu sözlerden müteessir olmuş, din adına kendisini uyarmak istemiş ve asâ ile dürterek azarlayıp demiş ki:

"Ey gafil! Sen neler söylüyorsun? ALLAH, senin zannettiğin gibi değil. Hiç sana böyle muhtaç olacak Allah olur mu? Allah'ın biti, kirli gömleği olur mu? Süt içer mi?...

Çoban, ürkmüş, hemen Allah'ını yüreğine basdırarak, saklıyarak sinmiş. Cenâb-ı HAK ise bu olaydan sonra kırk gün geçmiş ki Hz. Musa'ya hiç hitapta bulunmamış. Hz. Musa, üzüntüden, yerlerde yuvarlanmağa, göz yaşları dökerek, ilâhî gazabın sebebini anlamak için yalvarmaya başlamış. Sonunda Cenâb-ı HAK, hitap etmiş:

"Yâ Musa! Niye incittin benim sevgili çobanımı!"

İşte çoban deyip geçmeyelim, cahil deyip atmayalım, ALLAH ile KUL arasına girmeyelim.

"Bezm-i Vahdette ne ilm ve ne alîm isterler

Yevme lâ yenfâ'da kalb-i selîm isterler."

Din, adâlet emreder. Hz. Peygamber, "**Mazlumun duâ ve gücenmesinden korkun, hattâ kâfir bile olsa. Çünkü ALLAH ile arasında perde yoktur.**" buyurmuştur.

GERÇEK İNSAN NASIL OLUNUR?

Gerçek bir insanın (insân-ı Kâmil'in) özelliğini, Resûl-i Ekrem Efendimiz şu hadîs-i kudsî ile haber vermişlerdir:

"Cenâb-ı HAK, kıyamette buyurur ki:

Ey kulum, ben hasta oldum, niçin gelip hatırımı sormadın? Kul cevap verir: Aman Allahım, biz seni nasıl ziyaret edebiliriz? Sen, âlemlerin Rabbisin. Buyurulur ki: Bilmedin mi, falan kulum hasta idi. Eğer sen onun ziyaretine gelmiş olaydın, beni orada bulurdun. Yine Allah buyurur ki: Ey kulum, ben senden yiyecek istedim, niçin bana birşey yedirmedin? Kul cevap verir: Aman Allahım, biz sana nasıl yedirebiliriz, sen âlemlerin Rabbisin. O zaman buyurulur ki: Filan kulum yiyecek istediydi, eğer yedirmiş olaydın, şimdi onun ödülünü yanımızda bulurdun. Yine Allah buyurur ki: Ey kulum, su istedim, niçin su vermedin? Kul cevap verir: Aman Allahım, sen âlemlerin Rabbisin, sen susar mısın, sana nasıl su verebilirdik? Buyurulur ki: Filan kulum susamıştı, su istedi, niçin vermedin? Eğer verseydin, şimdi onun sevabını yanımızda bulurdun."

"Dünyanın varlığına, ey hırsla sarılanlar
Yemeyip, yedirmeyip yük altında kalanlar
Başkasına kalır bir gün hasetle toplananlar
Hasretle ayrılırlar, Ahrete yollananlar."

(Hacı Bektaş Velî)

Cenâb-ı HAK kendisine ait olan kulluk haklarımızdan dolayı yaptığımız kusurları affedebilir. Fakat kul hakkını aslâ affetmeyeceği anlaşılıyor.

Hadîs: "Yemekten içmekten kesilmek ORUÇ değildir. Oruç ancak fena sözlerden ve davranışlardan çekinmekle olur. Eğer birisi sana fena sözlerle saldırırsa, sen de fenalıkla karşılık verme, derhal kendi kendine hatırlat: Ben oruçluyum, ben oruçluyum..."

İşte görülüyor ki, gecelerini ibâdetle ve gündüzlerini oruç tutarak geçiren insanların ihlâsı olmazsa, boştur. İnsanlara zararı dokunan biri ise, yine boş. Örneğin: Görevinde adâlet yapmayan bir memur, halka hile yapan esnaf ya da muzır bir adamın orucu, namazı, Allah'ın rızâsını kazanamaz.

Hadis: Bir ülke küfr ile yaşar, zulüm ile yaşayamaz.

"Edeb-Erkân'a bağlıdır ayağımız, başımız
Güllerden koku almıştır, toprağımız taşımız
Soframızda bulunan lokmalar hep helaldir.
Yiyenlere nur olur, ekmeğimiz aşımız."[1]

(Hacı Bektaş Velî)

---

(1) Canlar canı Yunus Emre'nin deyimiyle "Dört Kitab'ın mânasını açıklayan" Hünkâr Bektaş'ımızın bu anlamı derin sözünü, sayın Hasan SÜZER'in derlemesinden aldım. (M. YAMAN.)

ALEVÎLER NE GİBİ ÇALIŞMALAR YAPMALIDIR?

HAK-MUHAMMED-ALÎ, PÎR HACI BEKTAŞ VELÎ YOLU'NUN YOLCULARINA ÇAĞRI:

İSLÂM'ın özünü kendine düstur edinmiş, yetmiş iki milleti YARADAN'dan ötürü sevmiş, DÖRT KİTAB'ın özetini DOĞRULUK'ta bulmuş, YURDU, ULUSU ve KUTSAL CUMHURİYETİ için canlar feda etmiş kardeşlerim!

Geliniz, okuyalım, okutalım...

Geliniz, CEM EVLERİ kuralım...

Geliniz, İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerimizde ALEVÎ-BEKTAŞÎ kültürünü öğreten okullar açalım...

Geliniz, Batı üniversitelerinde ecnebi profesörlerin inceleyip sevdikleri Hacı Bektaş Velî'mizin ve Yunus Emre'mizin felsefesine sahip çıkalım.

Geliniz, YAŞATALIM, YAŞAYALIM...

Geliniz, GERÇEK ERENLER'in yolunu unutmayalım...

Yoksa, BÂTIN KILICI Keskin olur sonra!...

Eğer CEM, SEMAH, MÜSAHİPLİK gibi değerlerimiz başka milletlerde olsaydı, örneğin:

Bir Alman'da, bir Fransız'da, Yahudî'de olsaydı, bu üstün ve insanî ilkeleri dünya çapında yaymazlar mıydı? Biz niçin yaymıyoruz? Tanıtma yolunda niçin çalışmalar yapmıyoruz?

CEM törenleri Türkiye genelinde yaygınlaştırılmaz ise bir gün gelir unutulabilir.

Aleviliğin İNANÇ, İBÂDET, EDEB, ERKÂN ve YOL kurallarını içeren bir kitabı niçin uzmanlarımız derleyip yayınlamıyor? Bu kutsal görev yapılmazsa, vebali kimin boynunadır? Yarın boşlukta kalacak Alevî toplumu, benliğini yitirmez mi?

TRT'de bir belgesel hazırlanıp, tüm halkımıza o güzelim CEM töreni gösterilmeli, tanıtılmalı, Toplumda güç birliğini, törenlerimizin devamını sağlamak için herkesin bir MÜSAHİB kardeşleri tutması şarttır. Bu gelenek bize Hz. Muhammed ve Hz. Alî'den kalmıştır. Özellikle gençlerimize müsahibliğin önemini ve kutsallığını anlatmamız gerekmektedir.

KIRKLAR MECLİSİ'nden bize kadar dedelerimizin taşıdığı kutsal yol ilkelerini en ince ayrıntılarına kadar öğretecek kurumlar, kurslar, Alevîliği öğretecek okullar niçin açmıyoruz? Boşlukta kaldığı, ömründe bir kez bile CEM töreni görmediği, MÜRŞİD'inden öğüt almadığı için bu güzelim YOL'u bırakıp başka YOLLAR'da derman arayan genç kuşaklarımızın hali ne olacak? Yarın, HAK-MUHAMMED-ALÎ divanında suçlu olmaz mıyız? Alevîlik yol ve ilkelerini dedelerimiz kendi dönemlerinde nasıl öğretmişlerse, biz de çocuklarımıza öylece öğretmeliyiz. Yoksa, bir gün sabaha çıktığımızda, Allah korusun bir de bakarız ki herşeyimiz elden çıkmış, çocuklarımız yabana gitmiş!

Sayın Murat Sertoğlu Alevîlik için şu gerçekleri dile getiriyor:

"Alevîler bugün memleketimizde pek dağınık şekildedirler. Kendileri asırlarca önce her türlü tazyiklere, hakaretlere hattâ katliamlara uğradıktan sonra pek ziyade yalnız kalmışlardır. Devlet baba, hiçbir devirde bunlara kulak vermemiş meşgul olmamıştır. Ne kadar acıdır ki bugün halkının yarısına yakın kısmı bu inançta olduğu halde koca memlekette (Alevî din adamı) yetiştirecek bir tek okul yoktur.

Asırlardan beri palalara sarıldık, bunları doğradık durduk, Alevî olanları okullara hatta memuriyetlere bile almadık. Bu tertemiz, fedakâr, yüksek ahlâklı Türk oğlu Türklere düşman gözüyle baktık. Memlekette bulunan birkaç bin Nasturî için kiliseler, papaz okulları kurulmasına izin verdiğimiz halde, onların vicdan ve inanç hürriyetlerini hiçe saydık. Netice ne oldu? Meydanda...

Devlet baba ne zaman bunu düşünecek, ne zaman vergisini veren, askerliğini yapan, devlet için her zaman seve seve kanını akıtan bu hâlis Türk kütlesinin haklarını düşünecek?"

Prof. Dr. Çetin Özek'de aynı gerçekleri şöyle dillendiriyor:

"Benim bildiğim kadarı ile, Alevilik, bir hoş görünün, insan sevgisinin, tutuculuğa karşı çıkışın, aydınlığın belirtisi olmuştur. Tarihsel kökleri yönünden de, Alevilik, Emevi zulmüne ve burjuvazisine karşı oluş şeklinde türemiştir. Bu kökteki ayrılık ve bağımsızlık günümüzde de süregelmektedir. Bugün Anadoluda, Alevî köyleri genellikle ilerici, aydın, mert, yurtsever kişilerin, toplumculardan yana olanların köyleridir. Aleviler Osmanlı tarihi boyunca, dini-siyasi iktidarı elinde bulunduran Halife-Padişah tarafından ezilmiştir. Bu ezgi geniş anlamda, hoşgörü ile tutuculuğun, sömürgenler ile sömürülenlerin savaşı olmuştur. Aleviler Cumhuriyet Devrinde de, lâikliğin, sosyal adaletin ve Atatürkçülüğün savunucusu olarak gözükmüşlerdir. Özgür düşünceyi, din çerçevesi içinde onlar temsil etmişlerdir.[1]

Köylerimizde hatta kentlere göçmüş Alevîlerde çok değerli elyazması kitaplar, cönkler var. Dedelerimizin ömür tüketip yazdıkları en güzel deyiş, düvazlar var. Bunlar en değerli kültür varlığımız. Bunları niçin derleyip toplamıyoruz?

---

(1) Cem, 5 Ekim 1966, Sayı: 4, sh. 8-9.

CEM yapılmazsa, GÖRGÜ olmazsa, DÜŞKÜNLER kaldırılmazsa, MÜSAHİBLİK kurulmazsa, MUHAMMED-ALÎ'nin yolu yürütülmezse, Alevîlik bir gün unutulur. Tüm varlığımızla seferber olup benliğimizi yaşatmalı, daha da canlı tutmalıyız.

KIRKLAR MECLİSİ'nde temeli atılan SEMAH, bir oyun değil, gerçek bir ibâdettir. Düğünlerde, eğlence yerlerinde içkili olarak "semah oynayalım" diyenler oluyor. Bu çok yanlış bir davranıştır ve giderek "İlâhi bir aşk hali" olan semah dejenere edilmektedir. SEMAH, eğlence ve oyun için değil, HAK-MUHAMMED-ALÎ aşkına yapılan bir ibadettir.

Alevîlik, güzel huylar sistemidir. Öyleyse, ben Alevîyim diyen her fert, örnek insan olmalıdır. Olduğu mevkii tanımayan, köküne, geçmişine ve geleceğine saygısız olarak yetişen kişiden hayır gelmez. Şahsiyetsizlik yapan, kişiliğe sahip olmayan örneğin: yaşını-başını almış bir insan, gençlere örnek olacağı yerde, onlarla oturup içki içerse, kumar oynarsa, lâübali lakırdılar ederse, insân-ı kâmilliğin dairesinden çıkarsa sonra da kalkıp "Ben Alevîyim..." derse, aslâ inanmayınız. İblisten farksız ve karaktersiz olan yol kaçkınlarına Alevîlikte yer yoktur. Böyleleri başka kapılara yakışır.

Eğer Alevîliğin canlanmasını istiyorsak, önce YOL-ERKÂN-SÜREK usullerini gelecek nesillere uygulamalı olarak aktarmalıyız. Bunun için de, o güzelim CEM olayını gençlere göstermek gerek. CEM törenini izleyen gençler, ONİKİ HİZMET'i canlı olarak yaşayacak, sevecek, coşacak ve böylece ALEVÎLİK yaşatılacaktır. Bu CEM ibâdetinin dışında hiçbir okul, kitap ve konferans, gençliğimize hiçbir şey veremez. Tüm emekler boşa gider. Her inancın ibâdet ve gelenekleri, ancak yaşanarak öğrenilir. Bundan sonra Türkiye genelinde, köylerde ve kentlerde CEM ve MÜSAHİBLİK törenlerinin yapılmasına özenle devam edilmelidir. Aleviliği bilmeyen Alevî'ye de Sünnî'ye de bu güzel gelenekleri açıkça anlatmalıdır.

Milyonlarca bir topluluk olan Alevîler, niçin kendi nikâhlarını kıyacak bir mürşid'e (hoca'ya), niçin kendi cenâze merasimlerini yönetecek bir din adamına sahip olmasın?

Sünnî müslümanlar, Alevîlik konusunda ya bilgisiz ya da yanlış bilgilere sahiptir. Alevî ve Sünnî din bilginleri niçin açık oturumlar yapıp da gerçekleri halkımıza öğretmiyorlar?

Bir Yahudî "Ben yahudiyim!" diyebiliyor, bir Süryanî "Ben Süryanîyim!" diyebiliyor, bir dinsiz "Ben dinsizim!" diyebiliyor da, bir Alevî niçin göğsünü gererek "Ben Alevîyim!" demesin ki? Korku ve politik nedenle ya da çıkarı zedelenir diye Alevî olduğunu gizleyenler bu korkaklıktan ve ikiyüzlülükten vazgeçmelidir. Bu ülke, bu devlet hepimizindir. Alevî, Alevî olduğunu, Sünnî de Sünnî olduğunu söyleyecektir elbette.

Alevî kültürü basında TRT'de, heryerde açıkça tanıtılmalıdır. Camide, okulda ve kışlada ipe-sapa gelmez mezhep ayrımları yapılmamalıdır. Ortaöğretimde din dersleri veriliyorsa, Sünnîlik kadar Alevîlik hakkında da bilgi verilmelidir. Musevîlik, Hıristiyanlık, Budizm hatta Totemizm inançları anlatıldığı halde, Alevîlik'ten bir kelimeyle dahi bahsedilmiyor. Sonuç olarak milyonlarca Alevî öğrenci kendilerini toplumdan soyutlanmış ve boşlukta kalmış olarak hissediyorlar. Çünkü aile ocağında Alevî olduğu öğretilirken, okulda din öğretmenlerinin sadece Sünnîlik dersi vermeleri onları şaşırtıyor ve çocuk manevî bunalıma giriyor. Günümüzde Almanya, Avusturya, Hollanda gibi ülkelerde çalışan Alevîler de aynı dertten yakınıyorlar. Çünkü çocuklarına Alevî kültürünü verecek doğru-dürüst bir kurum yoktur. Fakat şimdilerde bu ihtiyacın karşılanması için yoğun çalışmalar ve örgütlenmeler başlamış durumdadır. Okullarda Alevilik dersleri ile ilgili olarak yurtdışında özellikle Almanya'daki kurumlarımız, çeşitli önerilerde bulunmuşlardır, ancak bu konu henüz sonuçlanmış değildir. Bu da geleceğimiz için sevindirici bir olaydır.

Yurt çapında, köyde ve kentte sık sık toplantılar, konferanslar yapılmalı, tanışmalı, bilişmeli ve bütünleşmelidir.

Toplantılarda birbirimizi kırmamalı, tam aksine yapıcı eleştiriler yapmalıyız. Her kafadan ayrı bir ses çıkmamalı. Hükûmet ve parlamenterlerle yakın ilişki kurmalı, yasalarımıza uymalıyız. Tüm çalışmalarımızda üzerimize düşen görevleri yapmalı, benliğimizi, örf ve âdetlerimizi sağlıklı bir merkezde toplayıp, halkımızın gönlüne serpmeliyiz, lâfta kalmayıp halkımıza yararlı olmalıyız. Hepimiz birbirimize karşı sevgi-saygı duymasını bilmeliyiz. Yaşadığımız şu yüzyılda toplumun liderlerden beklediği çok şeyler var: Cem-evleri yapımı, okullar, vakıflar, yayın kuruluşları bekliyorlar. Yoksa, Alevîliği temsil ediyorum diye ortaya atılan birçok câhil, sömürücü ve sadece çıkar peşinde koşan kişiler Aleviliği oyuncak haline getireceklerdir. Bu gibilere ve bazı ısmarlama liderlere meydan vermeyelim. Şu koca Türkiye'de kendi kendilerini Alevî lideri ilân edenlerden başka, Alevî felsefesini bilen dedelerimiz, bilginlerimiz, yok mu? Hele yıllardır Alevileri kandırıp, onları politik basamak yaparak başa geçen bazı siyasî kişilere artık bu toplum aldanmamalı, sözde samîmî görünüp özde bozuk olan kişilere aslâ prim vermemeliyiz.

Alevîlik, İslâm'ın dışında değildir. Unutmayalım ki; Aleviliğin İslam dışı olduğunu söyleyenler ve "Ali'siz Alevilik iddiasını yayanlar, siyasi amaçlar peşinde koşan gafillerdir. Alevilik, İslamın özüdür ve Hz. Ali olmadan Alevilik düşünülemez.

Bu yolda Allah'tan korkmak değil, "Allah'ı sevmek" vardır. Allah Taâla "Kul hakkı ile karşıma gelmeyin" buyuruyor. Alevîlik de "Kimseye zarar vermeyeceksin." diye aynı inanç ve felsefeyi benimsiyor. Bu felsefenin dinsizlik neresinde, gericilik neresinde? Alevîliğin söz değil öz olduğunu, yetmiş iki millete (Allah yarattığı için) bir gözle bakan sevgi yolu olduğunu bilmeyenler böyle söylüyorlar. Alevî olsun, Sünnî olsun, Aleviliği tanımayanlar, gerçeği araştırıp öğrenmek ve içlerine sindirmek zorundadırlar. Alevîlik, İslâm'ın özgün bir dalıdır. Fakat ne bir mezhepçilik ne de gericiliktir. Çünkü masal ve

safsatalara yer vermez. Allah'ı Rab, Hz. Muhammed'i peygamber, Hz. Alî'yi de evliyaların şâhı ve Veliyyullah biliyor, Cem, Semah yapıyor, sazla inancını terennüm eden deyişdüvazimam çalıp çağırıyor ve coşuyorsa, Mürşid'in manevî öğütlerine kulak verip dinliyorsa ve bütün bunların sonucunda eline diline-beline sahip bir insân-ı kâmil olarak insanlarla iyi geçinip, kimseye zarar vermemeyi öğreniyorsa, namusuyla çalışıp helâl kazanç elde ediyorsa, bu adam gerici (çağdışı) ve bu yol (Alevîlik) gericilik midir? Bunu iddia edenler utansın, utansın! Avrupa'ya bir baksınlar: Orada da kiliseler var, havrâlar var, dinsel törenler var... Onlar da mı gerici, çağdışı? Ha, eğer içimizden birkaç cahil ve sömürücü çıkıp da masallar, safsatalar anlatıyorsa, bunda Alevîliğin ne suçu var? Örneğin: Hacı Bektaş Velî hazretleri "Cansız duvarı yürütmüş" denilince, günümüzün yüksek eğitim görmüş gençleri buna inanmaz, hattâ gülüp geçer ve bu menkıbeye inanan kimselere de "gerici" diyebilirler. Ama biraz emek çekip araştırma yaptıkları zaman görürler ki:

Sembolik olarak anlatılagelen "Cansız duvar yürütme" demek, "13. yüzyılda Moğol istilasına uğrayan Anadolu halkının imdadına Hızır gibi yetişen Pîr Hacı Bektaş Velî hazretleri, yok edilmek üzere olan (cansız bir hale gelen) insanlarımızı derleyip toparlayarak onları ölümden kurtarmıştır (cansız duvarı yürütmüştür)" demektir. Diğer ermişler özellikle Hz. Ali için anlatılan bir dizi kerametler de var ki elbette bunların sembolik (rumuzî) anlatımları iyi yorumlanmalıdır. Böyle menkıbelerden olan şu örneklerin yorumunu siz sayın okuyuculara bırakıyoruz:

Hz. Alî dev'in parmağını bağladı, her vuruşta Zülfikar kırk arşın uzardı, doğmadan üçyüz yıl önce Selman'a bir deste nergis verdi...

Hacı Bektaş Velî hacca giden ve Kâbe'de bulunan hocası Lokman-ı Perende'ye, Karahöyük'ten bir tepsi "bişi" sundu...

Sarı Saltık Kaligra Kalesi'ndeki yedi başlı ejderhayı öldürdü...

Halkı aydınlatan, halkı zâlimlerin zulmünden kurtaran erenlerin hayatlarını, daha sonra halk efsaneleştirmiş ve bu kurtarıcılara böyle olağanüstü kerametler atfetmişlerdir ki bunlar elbette sembolik benzetmelerdir.

Bizi ayrılığa götürecek her türlü sorumsuz davranışlardan kaçınmalı, bütünleşmeye götürecek yolları bulmalıyız. Bakıyorsunuz her kafadan bir ses çıkıyor. Bu olamaz. Zaten samîmî olarak HAK-MUHAMMED-ALÎ yoluna can-ü gönülden bağlı olan aydın insanlarımız kendi çıkarı için bu mâsum toplumu aldatmaz, sömürü ve fitne yolunu tutmaz. Son yıllarda kimi açıkgözler, halkımızın saflığından yararlanarak neler yapmıyorlar ki? Dede olmadığı halde dedelik yapmaya cür'et edenler, bilgisi olmadığı halde başımıza lider kesilenler, bu yola zerre kadar inancı olmadığı halde sırf para kazanmak sevdasıyla "Alevîcilik oyunu aktörlüğü"ne soyunanlar, elife mertek demesini bilmeden Alevî kitapları (!) yayıncılığı yapanlar, sırf av avlamak tav tavlamak için kendisini Alevî dergâhlarının ve derneklerinin başkanı ilân eden fakat hiçbir bilimsel eser meydana koyamayan adamlar ve daha ince düzenler içinde olan türediler. Halkımız bir gün bunların hiçbir yararlı çalışmaları olmadığını anlayınca, hayal kırıklığına uğrayacak, yoldan-yolaktan da soğuyacak, ama bu topluma yazık olacak! Adama bir gün sormazlar mı: "Efendi, sen bu toplumun isteklerini hâlâ niçin Devlet katlarına gelip geçmiş bunca hükümetlerimize arz etmedin? Bir avuç gayr-i müslimin okulları, tapınakları varken, niçin 25 milyonluk toplumun hizmetine bir kurs olsun açtırmadın?..." Bu ve daha birçok soruları halkımız bir gün sizlere soracak ve siz Hak katında, Alî divanında mahcup olacaksınız. (Görevlerini hakkıyla yapanlara diyeceğimiz yok.)

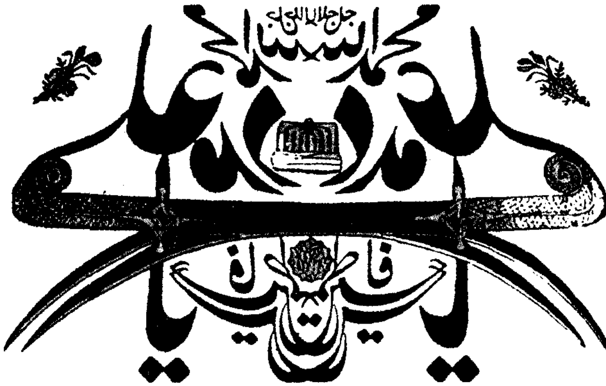
"ALEVÎ KURULTAYI" yapılması iyi bir atılım. Fakat bu kurultayı oluşturacak üyelerin içinde kaç tane Alevilik uzmanı

profesör, doçent, bilgili mürşid, işi iyi bilen kariyer sahibi uzmanımız var? Varolanlarda siyasi emeller ve kurumlarda post kapma peşinde koşmak ancak Aleviliğe yararlı hiç bir iş üretmemekle meşguller. Başkaları da böyle kurultay, konferans, seminer gibi çalışmalar yapıyor, vakıf ve dernekler kuruyor amma içlerinde çoğunluğu üniversite hocaları olduğu için, adamlar her başladıkları işi başarıyla sonuçlandırıyor ve semeresini görüyorlar. Bize gelince: Belki de Kerbelâ'dan Pîr Sultan'a ve o günden bugüne 1400 yıldır toplanıyoruz, bol bol konuşuyoruz, hepsi orada kalıyor. Çünkü yaptığımız toplantılarda kendini bilgiç sanan, aslında hiçbir şey bilmeyen gevezeler, lafı eline aldığı gibi "Hz. Ali ile Kesik Baş" öyküsünü saatlerce anlatıyor ve iş bitirecek bilgili kimselere ağız bile açtırmıyor. Böylece halkın asıl ihtiyaçları olan gerçekler dile getirilmeden toplantılar bitiyor. Bir sonraki toplantılara da bilgili insanlarımız ve günümüzün aydın-okumuş gençliği "Birçok toplantılara katıldım, hep hikâye..." deyip, itibar göstermeyince, bizden medet bekleyen yığınların umutları her zaman askıda kalıyor. Astro-fizik gibi üstün bilgilerle uğraşan çağımızda, insanları masal ve hikâyelerle uyutma dönemi bitmiştir. Ve bundan sonraki çalışmalarımızı ciddiyetle yapmak dönemi başlamıştır.

ONİKİ HİZMET'i tam ve gerçek olarak yansıtan bir filmi televizyon kanalları ile (TRT, CNN...) tüm dünyada gösterime geçirmek için çalışabiliyor muyuz? Dünyanın her köşesinde Mevlevî semahları'nı gösterenler, işi nasıl başarıyorlar? Üzerimize ölü toprağı mı serpilmiş? Güzelim CEM törenimizi görsünler diye Azerbaycan'dan, Arnavutluk'tan, Almanya'dan ve diğer ülkelerden niçin delegeler çağırmıyoruz? Türk ve dünya basınını, TV kuruluşlarını niçin dâvet etmiyoruz? Bu işi elbette istersek başarabiliriz. Yeter ki bu işin uzmanı olan beyin takımımızı ve finanse edecek iş adamlarımız kollarını sıvasınlar!... Yeter ki ülkemiz genelinde toplantılar yapalım, birbirimizle tanışalım, yıkıcı değil yapıcı eleştiriler getirelim, hep aynı yerde saymayalım, birşeyler

üretelim. Bizim, masal değil fikir üreten adamlara ihtiyacımız var.

Alevî toplumu olarak yapacağımız çalışmalardan sadece birkaç örnek verdik. Bunlar, bilim adamlarımız ve yazarlarımız tarafından daha çoğaltılır ve uygulama alanına konulur umudundayız ve mutlaka başaracağız.

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

DEVLETİMİZDEN BEKLENEN

1- Okullarımızda Din Bilgisi dersleri sadece Sünnîliğe yönelik olarak okutuluyor. Milyonlarca Alevî çocuğu olduğu halde, Alevîlik konusunda hiç bilgi verilmediği gibi, horlayıcı konuşmalar, insanlık-dışı iftirâlar gün-ay-yıl geçmiyor ki yapılmasın sınıflarda, Alevîlik, sanki İslâm değilmiş gibi gösteriliyor. Ya Sünnîlik konusu işlendiği kadar Alevilik konusu da işlenmeli ya da Alevî öğrencilere din dersi zorunlu olmaktan çıkarılmalı. Her dinin ve o dindeki mezheplerin görüşleri ayrı ayrıdır ve saygıya lâyıktır. Âile ocağında Alevî eğitimi almış bir çocuk, okulda Sünnî dersi görünce bocalıyor, manevî bunalıma giriyor. Devletimizin, Alevîleri asimile etme politikasını yürütenlere engel olmasını istiyoruz. Alevî gençliğinin de okullarda kendi kültürünü öğrenmeye hakkı vardır. Eşitlik sağlanmalı, zorunluluk kaldırılmalıdır.

2- Camilerde hocalar, okullarımızda öğretmenler ve diğer tüm kurumlardaki ilgililer Alevîler aleyhinde yazmasın, konuşmasınlar. Buna bir cezâî yaptırım uygulasın. Halkımızın bir bölümüne "Kızılbaş, Râfizî, Kâfir, dinsiz ahlâksız, ana-bacı bilmez..." diye yersiz iftirâ ve saldırılarda bulunan bazı utanmazlar, böyle konuşma hakkını kimden alıyorlar? Anadolu'nun tertemiz, namuslu, ahlâklı insanlarına insan aklının kabul etmeyeceği bu düzmece iftiraları yapanların soylarını, karakterlerini bir araştırsak, acaba nelerle karşılaşırız? Ziya Paşa, dürüstlükten bahseden, fakat yedi dinli kâfirin bile yapmadığı kötülükleri yapan, halkı ezen, "Dinimize dahleden,

bari müslüman olsa" tipindeki iftiracılar hakkında ne güzel demiş:

"Onlar ki verir lâf ile dünyaya nizâmât
Bin türlü teseyyüb bulunur hânelerinde!"

3- Türkiyemiz, Alevî'nin de Sünnî'nin de ülkesidir. Yurdumuzda kardeşçe yaşamak zorundayız. Gel gör ki, kin ve düşmanlıktan uzak, birlik-beraberlik içinde yaşamak varken, bu tefrikayı sürdürmekte yarar gören üç-beş münafık'ın ektiği bölücülük tohumlarının karaçalı gibi üremesi kardeşi kardeşe düşman ediyor. Sonuçta, birbirimizle uğraşmaktan başka iş yapmayıp, ileri ulusların gerisinde kalıyoruz.

Nice olumsuz örneklerden birine lütfen dikkat edelim:

Basında, TRT'de konuşan yazı yazan, nutuklar atan kimi sözde bilim ve ahlâk (!) adamları sürekli olarak diyorlar ki:

"Osmanlı Devletimiz âdil ve lâik bir devletti. Her dinin ve mezhebin bağlılarına, onların düşünce ve vicdan özgürlüklerine saygılı idi. Gayr-i müslim uyruklarına adâletle davranırdı. v.s."

Halbuki, işin gerçeği şöyledir:

Osmanlı Devleti'nin, İspanya'da Hıristiyanlar tarafından zulüm gören yüzbinlerce Yahudî'yi "İslâm hoşgörü dinidir. Yahudîler ülkemize buyursun, bizimle birlikte yaşasın..." diye Türkiye'ye davet etmelerinin 500. yıldönümü onuruna 1992 yılında "500. Yıl Vakfı" kurulurken, bu vatanın evlâdı olan Alevî toplumuna karşı takınılan düşmanca tavrı insan havsalası almıyor doğrusu? Hani inanç, düşünce özgürlüğü vardı? Adâlet, eşitlik- kardeşlik, insanlık, İslâmlık bu mu? Milyonlarca Alevî'yi toplu kıyıma (ölümlere) uğratan (Yıl: 1618) Kuyucu Murat Paşa gibi Sırp devşirmesi zâlimleri nasıl unutur bu millet? Tarihin sayfalarına geçmiş bu acıklı ve kötü olayların belgelerini yok etmeye hiçbir fâninin gücü yetmeyecektir. Toplumlar ve bireyler arasında, Devlet adâlet ve eşitlik sağ-

lamazsa, mutluluk olur mu? Gayr-i müslimler baştacı ediliyor, kabul. Fakat Alevilere niçin kem (düşman) gözle bakılıyor?

4- Her siyasî parti yöneticileri, henüz, iktidar olmadan, Alevîlere bol keseden vaadlerde bulunur. Fakat, hangi iktidar Alevî'nin haklarını savunmuştur? Hiçbiri. O halde Alevî, seçim günü oyunu verecek samimi liderleri yetiştirmek ve seçmek zorundadır. Alevî potansiyeli güçlüdür. Çünkü, 50-100 bin kişi değil, 2-3 milyon azınlık da değil, en az 25 milyondan oluşuyor. Sen kalkıp bu 25 milyonun toplu halde "Mum Söndü" diye bir işret ve ahlâksızlık toplantıları yaptığını yayan utanmaz iftiracılara "Olur mu böyle şey? Bunu hangi insan yapabilir? Sen gördün mü böyle bir aşağılık toplum?" diye hesap sorma, sonra da bu ahlâksız (!) toplumun oyları ile iktidara otur, verdiği vergilerle karnını doyur! Hangi dinde, hangi kitapta var böyle bir senaryo?

Devletimizden dileğimiz şudur:

Alevilere yöneltilen bu çirkin iftirâların kaldırılması için köklü yasalar çıkarılıp, gerçek ne ise anlatılması, halkımızın aydınlatılması ve bu iftirâlarda ısrar edenlerin kafalarının tedavi (!) edilmesi hatta ve hattâ 1000 ya da 1400 yıldır yaptıklarından dolayı, "ÖZÜR DİLEMELERİ" sağlanmalıdır. Yazık şu iftiracılara, onları, beyinlerine yerleşmiş "MUM SÖNDÜ" hastalığının öldürücü virüsünden arındıralım, sevaptır. Çünkü, Kur'an-ı Kerîm'de "İftirâ edenler zâlimdir, zâlimler ise kâfirdir, cehennemliktir..." buyurulur. Zâten İslâm olan kişi, görmediğini değil, gördüğünü bile söylemeyen insandır. Ama, ne yazık ki bazı insanlarda bu olgunluğu göremiyoruz.

5- Alevîlik'te NAMAZ yerine NİYAZ vardır, bu böyledir. CAMİ yerine de CEM-EVİ vardır. Öyleyse, yüzyıllardır alışılagelen bu ibâdet şekillerini değiştirmeye kimin gücü yeter? Sosyolojik bakımdan bu imkânsızdır. Hem değiştirmeye kimin, ne hakkı vardır? Alevî köylerine cami yapılacağına,

cem-evi yapılsın. Kimse kimsenin geleneklerine, duâ biçimine müdahale etmezse, kavga olmaz.

Alevî, Sünnî'ye "sen camiye gitme, cem-evi'ne gel!" diye karışıyor mu? O halde, Sünnî de Alevî'ye karışmamalı. Devletimiz bazı Alevi köylerine camiler yaptırdı, imamlar atadı. Sonuç ne oldu? Birkaç istisna vardır amma, Alevîler câmiye gitmiyorlar, imam tek başına camide oturuyor, devletten her ay maaşını (hem de çalışmadan) alıyor? Çalışmadan alınan para, Allah katında helal midir? Zaten, Alevîler artık olayın bilincinde:

"Devletimiz boşuna masraf edip köylerimize imam tayin ediyor. Bunu, bizi sünnîleştirmek için yapıyor. Ama, biz Alevîyiz, Alevî olarak onurlu kendi yolumuzu sürdüreceğiz. Hatta, bir dönem geçti ki, az kalsın yolumuzu erkânımızı, törelerimizi unutuyorduk. İyi ki Devlet Baba bizi uyandırdı. Vakıflar, Dernekler, Cem-evleri ve yayınevleri kurmaya başladık. Yakın bir gelecekte, Alevî din adamı yetiştiren okullar açacağız. Dünyanın hayran olduğu yolumuzu, Hacı Bektaş Velî'mizi, Yunus Emre'mizi güzel yurdumuzun ve âlem-i dünyanın burçlarında dalgalandıracağız..." diyorlar ve bu uğurda bütün güçlerini sarfedeceklerine azm-ü cezm edeceklerine söz veriyorlar. İnanıyoruz ki Devletimiz ve yasalarımız bu konuda bize yardımcı olacaktır.

Şu nokta çok önemlidir:

Kurulup gelişmiş, yaşayan ve yaşayacak olan bir gelenek, bir gerçek vardır: ALEVÎLİK-BEKTAŞÎLİK...

İslâmi tasavvuf tarîkatlarının her kolunda olduğu gibi, ALEVÎ-BEKTAŞÎ inancı da mısraların dilinde, gönül arzularının kendine özgü motifleridir:

"Süregeldim ezelînden
Pîrim Muhammed-Alî'den
Şerâb-ı lâ-yezâlîden
İçenlerde humâr olmaz."

(Seyyid Nizamoğlu)

"Gelince (İrcîi) emri
Dedim Allah'a eyvallah!"

(Karacaahmed'de bir Alevî mezartaşı)

"Her sabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir, Muhammed, Ali diyerek
Bülbüller gül için figane başlar
Allah Bir, Muhammed, Ali diyerek."

(Kul Himmet)

"Eğer sofu aslımızı sorarsan
Gözcü Karaca Ahmed bizim neslimiz
Zâhirini, bâtınını ararsan
Kutb-ı âlem Hacı Bektaş neslimiz."

(Gurbetî)

Bağrından çıkardığı binlerce âşık ve ozanına, bağlı oldukları inanç ve geleneklerini söylettiren ALEVÎ-BEKTAŞÎ yolunun yolcuları, nasıl olur da lâyık olmadıkları iftirâların hedefi olur? İnsan aklının almadığı şey budur ve iftiracıların ne menem bir kafaya sahip olup da, şeytanın bile aklına gelmeyen bu dedi-koduları yayabilmeleri ve de bununla neyi amaçladıklarıdır. Ama, önemli değil!...Alevî, bunlara gülüp geçiyor, "Hz. Peygambere de, Hz. Ali'ye de, Hz. Hüseyin'e de, Nesîmi'ye de, Hallâc-ı Mansur'a da aynı hakaretler yapıldı. Onlar, Hak'dan gelen bu cefâya incinmediler, biz de incinmeyelim!" diyorlar.

Nâz'ın cilveli serzenişini, tertemiz ANADOLU yüreğinin SAZ'ında dile getirmek, bu inançlı gönülleri doyurmaya yetiyor. Onları tanımadıkları için horlayanlar da bilmeden günaha batıyor. Bir defasında Alevîler için ulu-orta konuşan, "Alevîler pistir, gusül abdesti almazlar, ömür boyu yıkanmazlar. gibi lâflar eden birine, orada bulunan bir Alevî dedesi şöyle demiş:

"Bir insanın gusül yapmadığını ya da yaptığını ancak karısı bilir. Sen nereden biliyorsun bunu? Yoksa, sen Alevî'nin karısı mısın?" demiş. Bu ayıp şeyleri söyleyip kavga çıkaranlar, insanlığın ve İslam'ın yüzkarasıdır. Kapıların ardındaki samimî inançları zorlamak, insanlığa giden yolu kapamak olur. Hele bu inançlar yolunu politikanın trafiğine çevirmeğe çalışmak, GÖNÜL EHLİ'ne ihânet olur.

BIRAKSINLAR, İNANAN İNANDIĞINCA YAŞASIN!...

6- Diyânet İşleri Başkanlığı, sadece sünnîlere hizmet ediyor. Camilerde, okullarda sanki Alevîlik yokmuş gibi, yalnızca ve resmen Sünnî eğitimi yapılıyor. Birlik ve kardeşliğin, gerçekleri saptırarak, bir tarafı tutup diğer tarafı ezerek sağlanması mümkün değildir. Alevîliğin, İslâmiyetin özgün bir kolu olduğu gözardı edilmemelidir. Milli Eğitim Bakanlığımız okullara, Diyânet ise müftülüklere genelgeler göndererek gerçekleri aydınlatmalı ve topluma açık bir şekilde belirtmelidir.

Kardeşlik, birbirini horgörerek değil hoşgörerek sağlanabilir. Alevî dedeleri ve aydınları bu konuda gerekli duyarlılığı göstermeye devam edeceğiz. Varlığımızın temeli olan birlikteliğin güçlenmesi için tüm toplum fertlerine kardeşçe ve insanca yaklaştık. Zâten, Alevîliğin gereği budur ve kültürümüz de bu temel üzerine kurulmuştur.

7- Hz. İmam Hüseyin'in ve Kerbelâ şehidlerinin niçin ve hangi amaç uğruna şehid olduklarının objektif bir biçimde anlatılması gerekmektedir. Muharrem ayında, Kerbelâ Olayı'nın önemi TRT'de açıkça anlatılmalıdır.

8- Hiçbir toplum diğerini asimile etme zaafına düşmemelidir. Bu zaaf, aksi bir harekete sebep olur. İnsanlar arasında hoşnutsuzluk yaratır, saygı ve sevgi bağlarını koparır. Bu da şiddet doğurur. İnsanlar İNANÇ, DÜŞÜNCE ve İBADETLERİNDE serbest bırakılmalıdır. İslâm Dinî'nin emri de budur.

9- "Alevîlik Sorunu"nun kökeni nedir? Bu sorunu Sünnî mi yaratıyor, Alevî mi? Haksız ve suçlu olan hangi taraftır? Bu ise, Diyânet'i aşmış, Devlet'in bir sorunu haline gelmiştir. Devletimiz, bu sorunu bilimsel olarak halledecektir.

10- Diyânet İşleri'nin aslâ Alevîleri temsil edemezliği şuradan bellidir ki:

Diyanet doğuşundan bugüne dek bir Sünnî kurumu olarak faaliyette bulunmuş, Alevîlerle ilgilenmemiş, onların sorunlarını ve varlıklarını yok saymıştır. Şimdi çıkıp da "Biz Alevî'nin de Diyânetiyiz. Geliniz, paneller yapalım, uzlaşalım..." demek, bu sonucu değiştirmemektedir.

11- Televizyonda yayınlanan "İnanç Dünyası" ve benzeri programlarda, Alevî yolu-erkânı ve kültürü ile bir tek sözcük bulunmamakta, 25 milyon insan âdeta yok sayılmaktadır. Hatta bir ara bu programı yöneten bir Prof. taslağına hatırlatılmış, o ise: "Başka işiniz mi yok, Alevîlerden niye bahsedelim ki?" diyerek reddetmiştir. aynı kişi TV'de bir çok kez Emevî krallarından "Hazret" diye övgüyle bahsetmek kötülüğünde bulunmuştur.

12- Bugün din eğitimi veren İlâhiyat Fakülteleri de öğretim yönünden Alevî düşüncesine yabancıdır ve programları Sünnî kökenlidir. Alevîler bu yüzden bu kurumlara girmemekte, girenler de kendi düşüncelerine hiç yer verilmeyen bir ortamda eğitim görmekte, çoğu kez de horlanmaktadırlar. **Ne olur ne olmaz kaygısıyla, en aydın Alevîler bile kimliklerini gizlemektedir. kendi ülkesinde, kendi milletinin arasında, sanki düşman ülkesinde esir düşmüş gibi bulunan bir örnek daha gösterilemez dünyada. Hem çok ayıp, hem çok günah, hem de çok korkunç!**

"Kızılbaş!..." diye bağırarak, gûya meçhul bir hedefe karşı hareket ederek iftirâ ve kin duygularını tatmin eden kimi biçareler, camide, okulda, kışlada, fabrikada, her yerde her zaman milyonlarca insanı rahatsız ediyor. Âlemlere rahmet ola-

rak gönderilen, her hâl-ü kârda iyiliği buyuran Resûl-i Ekrem (S.A.V.) Efendimiz "Size, inandığını söyleyen kimseye kâfir demeyin. Bir mü'mine kâfir diyenin kendisi kâfirdir!" buyurduğu gibi, inanmayan bir kimsenin yüzüne karşı hiçbir zaman "Kâfir!" diye hitap etmemiştir. Bu saldırıları sadece okul yüzü görmemiş câhiller mi yapıyor? Elbette hayır. Örneğin, Cemil Çiçek adlı bir eski devlet bakanı çıkıp, Alevîlere ağız dolusu "kötü sözler sarfediyor." İslâm. edep ve terbiye yoludur, nezâket emreder. Bir gazetenin bulmacasında "Sapık bir mezhep" diye Alevîlik kastedilebiliyor. Bu davranışlar var oldukça, kardeşlik ve uzlaşma nasıl kurulur, bilemiyoruz.

13- Bir ülkede iktidarın denetimi altında olmayan örgütler mevcutsa, o ülkede demokrasi yoktur demektir. Türkiye'de ise iktidarın denetlemediği örgütler çoktur. Alevîlerin hak ve özgürlükleri hiçe sayılarak, demokrasiden bahsedilemez. Seçimden seçime Alevîleri hatırlayan demokrasinin, sadece adı var kendisi yok demektir. Bir gün işin gerçeği kurcalanırsa, Alevîlere inanç ve ibâdet özgürlüğü tanımayanların suçlu duruma düşecekleri görülecektir. Var olduğu günden bu yana Alevîliğin temelinde HAK, ÖZGÜRLÜK, DEMOKRASİ, EŞİTLİK, KARDEŞLİK, İNSAN SEVGİSİ, KADIN HAKLARI, TOPLUMSAL BARIŞ ve İNSAN EMEĞİNİN en yüce kutsal değerler olduğu tarih ve sosyoloji okumuş herkesçe bilinmektedir.

Sağolsun, 1992 yılında Milli Eğitim Bakanımız bir TV konuşmasında, okullarda okutulan Din Bilgisi derslerinden şikâyet edilmesi üzerine:

"Eğer okullarımızda Alevî yurttaşlarımıza herhangi bir baskı söz konusu olursa, derhal bize bildirsinler, o Din Bilgisi öğretmenini ve okul müdürünü cezalandıralım!"

Bakanın bu konuşması, Alevîler aleyhinde konuşanları hiç engellemedi. Örneğin, Eskişehir'de bir cami imamı hutbede "Alevîler müslüman değildir, kestikleri yenmez. Kapılarının önünden geçmek bile günahtır." buyurmadı mı? A kardeşim, nasıl susturulur bu adamlar? Belki Alevi ve Sünnî din bil-

gilerinin sık sık yapacakları açık oturumlarda, gerçekler ve işin doğrusu gözler önüne serilirse, zamanla bu iş düzelir umudundayız.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği adayı olduğumuz şu günlerde taraflı bilgilerin sunulduğu zorunlu din dersleri sorunu giderilmeli; Diyanet ya kaldırılmalı ya da yeniden yapılandırılmalı; TRT'de dahil devlet kurumlarında ve faaliyetlerinde bütün yurttaşlara eşit muamelede bulunulmalı; Alevi ibadetleri ve Cemevleri yasal güvence altına alınmalıdır. Bu talepler anayasamızın yuttaşlar arasında eşitlik gözetilmesini öngören maddelerinin de uygulanmasını sağlayacağı gibi, en temel insan haklarında inanç özgürlüğüne saygılı bir yapılanma getirecektir. Bu Türkiye'nin uygar dünya içerisindeki rol ve önemini daha da arttıracaktır.

ALEVÎLER NİÇİN TAVŞAN YEMEZ?

Alevîler üç nedenden ötürü tavşan eti yemezler:

1- Tavşanın yapısı, etten çok bir kan pıhtısıdır. Kur'an'da, Mâide sûresinin 3. âyetinde kan ve kanlı maddeler, leş ve domuz eti haram kılınmıştır:

"Ölü hayvan eti, kan, domuz eti, Allah'dan başkası adına kesilenler, boğulmuş, vurularak öldürülmüş, düşüp ölmüş, süsülmüş, canavar parçalayıp öldürmüş, olanlar, dikili taşlar üzerine boğazlanan ve bir de fal oklarıyle kısmet aramanız size haram kılınmıştır..."

2- Tavşanın kafası kedi kafasına, kulakları eşek kulaklarına, ayakları köpek ayağına, kuyruğu ile domuza benzer. Ayrıca çok tırnaklılar grubundandır ve kadınlar gibi aybaşı görür.

3- Eskiden Türk'lerin kutsal saydıkları bir hayvan bir bitki olur, o hayvanı avlayıp yemez, bitkiyi koparmazlardı ve bayraklarında bu totemin resmi bulunurdu. Örneğin; Dersim Alevîleri, Munzur suyundaki balıkları kutsal saydıkları için yemezler. "Oğuzların altılı tasnifine Anzuk olarak giren tavşan, Boz-oklar'ın merkezi totemi idi. Tabu kutsal olduğundan dolayı Kızılbaşlar Tavşan yemezler."(1)

Kimi Balkan köylüleri de, Hz. Hüseyin'in katillerinin ruhlarının, tavşan şekline girdiğine inanıyorlardı.(2)

---

(1) Hilmi Ziya (Ülken), Mihrab Dergisi, sh. 338.

(2) J.K. Birge, The Bektashi Order of Dervishes, sh. 130.

BEKTÂŞÎLİĞİN DOĞUŞU

Tâc-ül-Ârifîn Seyyid Ebü'l-Vefâ'nın M. 1107 yılında ölümünden bir süre sonra, ona bağlı olanlar Baba İlyas'ın etrafında toplanmışlardı. Sonradan, 13. yüzyılda Moğol saldırısı üzerine Horasan'dan geçerek Amasya'ya yerleşen Baba İlyas'ın halifesi Baba İshak'a bağlanan şiî-bâtınî Türkmenler, Anadolu halkına özgürlük, eşitlik ve mutluluk sağlayacakları, toprakları eşit olarak dağıtacakları, vergileri kaldıracakları umutlarıyla Selçuklu'ya karşı başkaldırarak yenilgiye uğramışlar ve Baba İshak öldürülmüştü. (M.1240)

Babaîlerin yenilmesi üzerine Hacı Bektaş Velî, Karahöyük'e yerleşerek tekkesini kurmuş ve dağılmış olan Babaîleri, Bektaşîlik adı altında bir araya toplamıştır, yani Alevî toplulukların başına geçmiştir.

Bir güneştir doğdu Dünya yüzüne
Cümle erler niyâz etti özüne
Bakan âşık nur göründü gözüne
Hacı Bektaş Velî Sultan Balım var.

(Âşık Velî)

Pîr Hacı Bektaş Velî hazretleri; Yunus Emre ve Kaygusuz Abdal'dan tâ günümüze, Âşık Veysel'e kadar yetişen binlerce Alevî-Bektâşî ozanına ve mürşidine ruh vermiş, yol-erkân süreğine sahip çıkmış, böylece dünyada eşine az rastlanan değerli bir kültür hazinesi olan Alevî-Bektâşî-Kızılbaş edebiyatı doğmuş, Alevî Yolu'nun inançları, törenleri, Cem'leri, semah-

ları, saygı ve sevgi ile ağızdan ağıza taşınan deyiş, düvaz, nefeslerle güçlenip kökleşmiştir.

İçinde bulunduğumuz 20. yüzyılda boşlukta kalmış insanlık âlemi, bir hakikat ruhunun kaynağını aramakta ve bunun ancak İslâm'a gönülden bağlı Hacı Bektaş Velî'nin Allah ve insan sevgisi ile Eline-Diline-Beline ilkelerinde olabileceğini anlamış durumdadır. Bunun açık örnekleri ise, dünyadaki çeşitli ulusların bilim adamlarının Hacı Bektaş'ı ve Yunus'u yavaş yavaş keşfetmeye başlamış olmalarıdır. **Bir diğer çarpıcı örnek de; böyle zengin bir kültüre sahip olmayan cemâatların ideologları, parti yöneticileri, daha önce Kâfir, Kızılbaş, dinsiz dedikleri Yunus Emre, Pîr Sultan Abdal, Âşık Veysel gibi âşıkların deyişlerini çalmaya, "Gelin canlar bir olalım..." dizelerini parti sloganı olarak almaya başlamışlardır.**

Bu konuda Sünnî bilgini Mehmet Eröz diyor ki:

"Alevî ve Bektaşîlerin, müslüman olduğunu söylemek, yazmak, bilineni tekrarlamak ise de, bunda gene fayda umuyoruz. İnanç bakımından İslâm inançlarına sahip oldukları halde, Kızılbaş-Alevî köylerinin varlığı, yıllar yılı onların müslümanlığından şüphe edilmesine yol açmıştır.

Gezip gördüğümüz pek çok Kızılbaş Türkmen Köyünde, cami bulunmadığı halde, İslam düşüncesinin vicdanlarda yer etmiş olduğunu gördük. Namaz ve oruç ibâdeti dışında, İNANÇ bakımından diğer Sünnî köyler halkından bir farkları yoktur. Kısacası: İslâm'ın ÂMENTÜ'süne gönülden bağlıdırlar."[1]

(1) Doç. Dr. Mehmet Eröz, *Türkiye'de Alevîlik-Bektaşîlik*, sh. 147.

HACI BEKTAŞ VELÎ

Hacı Bektaş Velî, yaklaşık 1248 yılında Horasan'ın Nişabur kentinde doğmuştur. Babası İbrahim Sânî, anası Hâtem'dir. Soyu Hz. Muhammed'e, dolayısiyle Ehl-i Beyt'e bağlanır.

Bu konu Velâyet-nâme'de şöyle geçiyor:

"Hünkârdan, soyunu, mürşidini, kimden nasip aldığını, nerden geldiğini sordular. Hünkâr:

Horasan erenlerindenim, dedi. Aslım Muhammed soyundan; Türkistan'dan geliyorum; İbrahim Sânî diye tanınan Seyyid Muhammed'in oğluyum. Seyyid Muhammed, Musâ Sânî, o, İbrahim Mücâb oğludur, onun babası da İmam Musâ Kâzım'dır. Mürşidim doksandokuz bin Türkistan Pirlerinin ulusu Sultan Hoca Ahmet Yesevi'dir. Meşrebim, Muhammed-Ali'dendir, nasîbim Tanrı'dan."[1] Hünkâr'ın ölüm tarihi, A. Cemâleddin Çelebi'ye göre M. 1337 yılındadır.

Hacı Bektaş Velî'nin felsefesini, tasavvuf tarihinin anıt eserlerinden biri ve onun en ünlü yapıtı olan MAKAALÂT'ından öğreniyoruz. Hz. Hünkâr diyor ki:

"Gönül, âlemlerin padişahının nazargâhıdır. Çalap (Tanrı) ile cümle nesne (herşey) arasında perde vardır, lâkin gönül ile Çalap arasında perde yoktur.

Gönül, Kâbe'ye benzer. Kâbe'ye varmak isteyen ayak ile, gönle varmak isteyen yüz üstü yürümelidir. Bu yüzdendir ki, âşıklar yüzlerini yere sürerler.

---

(1) A. Gölpınarlı, Velâyet-nâme sh. 19.

Kâbe'ye gidenlere kılavuz gerekir, Kur'ân onların yoldaşıdır. Amma, gönle gidenlere Çalap Tanrı yoldaştır.

Akıl, yeryüzünde Allah'ın terazisidir. Yeryüzünde Allah'ın terazisinden yeğ nesne yoktur. Zira, her iyi şeyi bilen ve buyuran akıldır.

Hak Teâlâ insana dört göz verdi: İkisi baş gözüdür, bunlarla mahluku görür. İkisi gönül gözüdür, bunlarla Hakk'ı görür. Ilkılar (hayvan sürüsü) dahi dikene bulaşmadan köy yolunu bulurlar, ama Hak yolunu bulamazlar. Zira, gönül gözleri yoktur.

Çalap Taalâ dünyada her ne yaratmış ise, hepsi Âdemoğlunda, insanda vardır. Belki de daha fazlası vardır. Çalap Tanrı dünyada her ne yarattıysa sizlere verdi ve hem kendisini dahi sizlere verdi. Sizler birbirinizle kardeşlersiniz. Siz kullar, benimsiniz; Ben bağışlayıcı Mevlâ sizinim. Bunca çeşit nesneleri sizin için yarattım. Arş'tan yerin altına kadar her ne varsa sizlere bildirdim. Ne zaman Beni isterseniz; Kendinizde isteyin, bulursunuz; Çünkü Ben size teniniz içinde canınızdan daha yakınımdır; gözünüzün görmesinden, dilinizin söylemesinden, kulağınızın işitmesinden daha yakınımdır; elinizin tutmasından, ayağınızın yürümesinden daha yakınımdır; öyle ki size sizden de yakınımdır. "Biz o kişiye sizden daha yakınızdır, ama görmezsiniz." (56. Vâkıa, 85); "Biz ona şahdamarlarından daha yakınız" (50. Kaf, 16). O halde bu ilimlerle insan, her neyi bilse kendisini bilir ve kendini bilen herkes, hakikatta Beni bilir. Kendi nefsini bilip öğrenen Rabbini hakkıyla bilir (Hadis) Şimdi, kendini bilen, Hakk'ı bilir. Hak Teâla'nın varlığını bilir, ama niteliğini bilmez. Nitekim insana candan, Çalap Tanrı'ya da kuldan yakın yok... Can tene yakındır; Çalap Tanrı da kullarına yakındır.

Şöyle bilmek lâzım ki, kendini temizlemeyen başkalarını dahi temizleyemez. Şeriat mertebesinde giysi ve bedene pislik değse, su ile yıkanması halinde hem giysi temizlenir, hem

beden. Böylece tarikat mertebesinde su ile ne ten arınır, ne de giysi. Ne cenabet giderilir, ne de abdest yeterli olur. Çünkü ârifler katında yıkayanı arı olmayan şeyin kendisi de arınmaz. İmdi, adamın suya, suyun abdeste, abdestin namaza, namazın Allah'a varışa yaraması gerekir. Kişinin pisliğine sebep, içinde şeytan fiili taşımasıdır. Âriflerin aslı sudandır ve ârifin içinde pis nesne barınamaz.

Kâfirlerden ulu düşman üç nesne vardır: Hayasızlık, kibir, yalancılık ve koğuculuk. Bu üç nesne İblis'le ortaklardır.

Yazık o kimseye ki, içinde kibir, düşmanlık cimrilik tamah, öfke, gıybet, kahkaha, maskaralık ve bunlardan başka nice türlü şeytan fiili ola. Dışarıdan su ile yıkanıp arınır mı? Şöyle bilesiniz ki arınmaz. Ve bu saydığımız nesnelerden biri bir kişide olsa, onun bütün tâatı, ibâdeti ve ameli boşuna olur. Vay ona ki sekiz türlüsü bir kişide olursa, hâli nice ola? Öyleyse, o kişi mutlak şeytan olur. Zira, şeytanın şeytanlığı, bu sekiz türlü nesnedir. (Sekiz kötü huy)."

Hacı Bektaş Velî'nin kurduğu felsefe sistemi, İNSAN SEVGİSİ'ne dayanır. İnsanlara, ayrım gözetmeden saygı ve sevgi duyulmasını ister, insanları aydınlığa çıkaracak ve onları mutlu edecek olan sevgi, İlahi Aşk'tır. Allah'a korkarak değil, severek bağlanmak gerekir.

Hacı Bektaş Veli'nin yapıtları şunlardır:

Makalât, Fevâid, Şathiye, Hurda-nâme ve Üss-ül Hakîkat. Hacı Bektaş Veli'nin yaşamını anlatan Velâyet nâme de ünlüdür.

Özellikle Velâyet nâme, Makalât ve Fevaid'in birçok baskıları yapılmıştır.[2]

---

(2) Makalât'ın bir baskısını da ben hazırlamıştım. Mehmet Yaman, Makalât ve Müslümanlık, 1986.

"Arzulayıp sana geldim
Hünkâr Hacı Bektaş Velî
Eşiğine yüzüm sürdüm
Hünkâr Hacı Bektaş Velî

Güvercin donunda durur
Taşlar şehâdet getirir
Cümle çiğleri pişirir
Hünkâr Hacı Bektaş Velî

Kırkbudak'ta şem'a yanar
Abdalları semah döner
Dolusundan içen kanar
Hünkâr Hacı Bektaş Velî

PÎR SULTAN'ım gerçek velî
Geçmem ben şunlardan beli
Doksan bin Horasan eri
Başı Hacı Bektaş Velî."

YÂ RESÛLULLAH MEDET

Merhaba ya Fahr-i Âlem can-ü cânan merhaba
Matla-ı burc-i tecellâ şems-i tâban merhaba

Kidve-i Şah-i resâlet âleme sultan olan
Ahmed-i Mahmud-i muhtar nutk-ı Kur'ân merhaba

İns-ü cinne ba's olundun (vedduha)nın Kânısın
Ya Şefîel müznibin, ya derde derman merhaba

Kaşların mihrabım oldu secde kıldım ya Ali
Vech-i pâkindir Muhammed Şâh-i Merdan Merhaba.

Seyyid-i Şübban-ı Cennet ya İmaman esselâm
Fatimayi zevc-i Haydar arş-i Rahman merhaba.

Ya Hasan hulk-ir-Rıza ya Ha ülây-i Ehl-i Beyt
Ya (Hüseyn-i Kerbelâ) şah-ı Şehîdan merhaba.

Ya (Muhammed Bakır-ı) (Zeynel Abayi Âbidin)
Meş'al efruz encümi mihr-i direhşan merhaba.

Mezheb-i Hak (Câfer-i Sâdık) İmam-i Pişvâ
Hazret-i (Musa-i Kâzım) nûr-i iman merhaba

Sevdiğim (Şah-i Horasan) hem (Taki) vü ba (Naki)
Ya (Hüseyn-el Askeri) (Mehdi-yi devran merhaba)

Mücrimem gayet hacilem ya Resûl-Allah medet
Ya kerem kânım efendim lutf-ü ihsan merhaba

Kıl tahiyyât-ü selam (Kâzım) Muhammed aşkına
Esselât-ü vesselâm ey bâb-ı gufran merhaba.

Hünkâr Hacı Bektaş Veli

ALEVÎ DEDELERİNİN SOYU

Oniki İmam'lar Arap soyundan olduğuna göre, "Biz Hz. Hüseyin'e bağlıyız, Seyyid'iz" diyen Alevî dedeleri ya da Hacı Bektaş Velî niçin Türk'tür, Türkçe konuşmaktadır sorusuna şu tarihsel yanıt veriliyor:

"Hz. Ali ve evlâdı Muâviye döneminden başlıyarak tarih boyunca çok zulüm gördü. Ali evlâdı. Arabistan yarımadasından kaçıp İran'a (Horasan'a) sığındı. Ama onlara en sıcak yüreği oralardaki Türk boyları, Türk aşiretleri açtı. Böylece soyları karıştı. O soylar gele gele bugüne geldi."[1]

Fakat, Alevî dedelerinin "Türk mü Arap mı? olduğu şeklinde bir soru sorulunca araştırmacıların çok dikkatli olması gerekiyor. Çünkü "Hacı Bektaş Velî Türk mü Arap mı?" sorusuna verilen yanıt, onun Türk olduğu iken; Hacı Bektaştan yaklaşık iki yüzyıl önce yaşamış, Alevî dedelerinin tarîkat soyunu belirten şecerelerdeki isimlerin en başında yer almış, yaşadığı dönemde kadın-erkek bir arada Cem törenleri düzenlemiş bir Alevî Seyyidi daha karşımıza çıkıyor ki, bu zât TÂC-ÜL ÂRİFÎN SEYYİD EBÜ'l VEFÂ'dır. Bu kez de "Alevî dedeleri Türk mü, Kürt mü, Arap mı?" diye soruluyor. Çünkü, tarihlerde Ebü'l-Vefâ'nın annesinin Kürt olduğu, kendisinin Bağdadî ya da Kürdî lakabıyla anıldığı görülüyor. Esasen, SEYYİDLİK; halkın sevdiği erenlerin (halk önderlerinin) soylarının, mânevi (yol evlâdı) olarak, ONİKİ İMAM'a bağlanmış olunması olayıdır. Öyleyse, Anadolu Alevî toplumu içinde

(1) Yahya Benekay, Yaşayan Alevîlik, sh. 37.

mürşidlik görevini yapan, Cemleri yöneten dedeler, Türk soyundan da Kürt soyundan da vardır, olmaktadır. Dedelerin hepsi de Türk'tür ya da Kürt'tür demek, Alevî felsefesinde kabul görmeyen yersiz bir tartışmadır.

Şimdi, İmam Hüseyin Efendimiz'in soyundan (ama bel evlâdı, ama yol evlâdı, arşiv belgeleri incelenmeden bilemiyoruz), Evlâd-ı Resûl'e bağlı bir Alevî mürşidi olan Seyyid Ebü'l-Vefâ hazretlerinin kimliğini burada kısaca belirtmekte yarar vardır.

SEYYİD EBÜ'L-VEFÂ KİMDİR?

Tâc-ül-Ârifîn lakabiyle tanınan Seyyid Ebü'l-Vefâ M. 1026 yılında Irak'ın Kusan kentinde doğmuş, M. 1107 (Hicrî 501) yılında vefat etmiştir. Ebü'l-Vefâ hakkında yazılmış en önemli eser "Menâkıb-ı Tâc-ül-Ârifîn"dir.[2] Ebü'l-Vefâ'nın soykütüğü (şeceresi) Hz. Ali'ye bağlanır. "Babası, seyyidleri takip edenlerden kurtulmak için, Kürtler arasına karışıyor, Kürt beylerinden birinin kızını alıyor. Ebü'l-Vefâ'ya bu yüzden Kürdî deniyor."[3] Hemen her seyyidlik şeceresinde adı yazılı olan Ebü'l-Vefâ, Alevî-Bektaşî ekolünün bir öncüsüdür. Çünkü kendisinden sonraki Anadolu Erenleri'nden Hacı Bektaş Velî, Baba İlyas, Geyikli Baba, Kul Himmet, Abdal Musa, Pir Sultan Abdal gibi Alevi önderlerini Elhl-i Beyt sevgisine dayanan tasavvufi düşünceleriyle etkilemiştir.

Öğrenimini görmeden önce arapça bilmezken, bir gece rüyasında, Hz. Peygamber Ebü'l-Vefâ'nın ağzına, ağzının yârını yani tükrüğünü veriyor. Seyyid uyandığında arı-duru Arapça konuşmaya başlıyor. Bu rüya olayından sonra hep şu ünlü

---

(2) Süleymaniye Kütüphanesi'nde 992 No.da kayıtlı olan ve Mehmet Yaman'ın sadeleştirerek yeni yazıya çevirdiği bu kitap, Hıdır Kaya tarafından yayınlanacaktır. Aynı kitap daha önce 1976 yılında "Studien zum Menakyb-name des Abu-l- Wafa, München" adıyla Almanca'ya çevrilmiştir.

(3) A. Gölpınarlı, Yunus Emre ve Tasavvuf, sh. 48.

sözünü söylemiş: "Akşam Kürt olarak yattım, sabahleyin Arap olarak kalktım." Gösterdiği birçok Kerâmetleri Menâkıb'ında yazılıdır.

Yaşadığı dönemde Fıkhî ve Tasavvufî bilgilerde ondan üstünü olmadığı için, çağdaşı olan Ali b. Heytî, Beka b. Batu, Macid-i Kürdî gibi tanınmış nice bilginler kendisine gönülden bağlanıp müridî olmuşlardı. Seyyid'in şöhretini kıskanan Ehl-i Beyt karşıtları onu Abbasî halifesi Kaim Biemrillah'a "Ey yüce Halîfemiz! Şu Ebü'l-Vefâ'nın, sizin tahtınızda gözü var. Şimdiden çâresine bakmalıyız!" diye kışkırttılar. Halife, seyyidliğini ve ilmini denemek için onu çağırıp Ehl-i Beyt'i sevmeyenlerin bulunduğu meclislerde sınava çekti.

Bu toplantılardan birinde Hanefî, Malikî, Hanbelî ve Şâfiî mezhebine bağlı kırk bilgin bulunur. Ebü'l-Vefâ bunlara, caminin yanında demirden yapılmış bir minberi kızgın ateşte kor haline getirmelerini, bu minbere çıkarak kendisine soracakları tüm soruları yanıtlayacağını söyler. İstediğini yaparlar. Seyyid, minbere çıkmadan önce Besmele çeker, sonra minbere çıkarak oturur, Hz. Peygambere ve Ehl-i Beyt'e salevât getirir, konumasını yapar. Oradakiler, minberin Seyyid'i yakmadığını görünce, şaşkına dönerler. Seyyid, "Kim soru soracaksa, buyursun sorsun" der. Fakat, bilginler soracakları soruyu unuturlar. Elleri ayaklarına dolaşır. Nasılsa birisi o sırada aklına gelen şu soruyu Seyyid'e yöneltir:

- İslâm nedir?

Ebü'l-Vefâ:

- Hangi İslâm'ı soruyorsun? Senin İslâm'ından mı soruyorsun, yoksa benim İslâm'ımdan mı?

diye söyleyince o zat:

- İslâm iki türlüdür mü diyorsun?

dedi. Seyyid Ebü'l-Vefâ:

- Evet, iki türlüdür: Sizin islâmınız, îmanınızın aynıdır. Sen, Allah Bir'dir, eşi ve benzeri yoktur, Muhammed Mustafa (S.A.V.) hak peygamber diye dilinle söyler, kalbinle buna inanırsın. Allah'ın ve Resûlü'nün emrini tutup, onunla amel edersin. Ama bizim İslamımız bazı değişiklikler içerir. Şöyle ki: Biz îmanın yanında, hiçbir zaman Allah Tealâ'dan gafil olmamak İslâm'dır deriz. Sizin orucunuz Ramazanda fecrin ağarmasından güneş batıncaya kadar yemeden içmeden kesilmek ve akşam olunca da iftar etmektir. BİZİM ORUCUMUZ ise; yiyeceklerden, giyeceklerden ve bütün kâinattan uzak durmaktır. Bizim için esas önemli olan, bütün ahlâk bozucu şeylerden uzak durmaktır. ZEKÂT'a gelince; altından bu kadar, gümüşten şu kadar ve davardan şu kadar deyip, fıkıh kitaplarında açıklandığı gibi verirsiniz. BİZİM ZEKÂT'ımız, mevcut olan herşeyi fazla fazla vermektir. Allah katında makbul olan nesnelerle zenginlik hasıl edip, bütün varlıklardan el çekmektir.

Seyyid Ebü'l-Vefâ hazretleri, sonra Hacc'ı ve diğer emirleri çok açık bir biçimde anlatıp, "Bu anlattığım İslâm'a kim sahiptir?" diye sorunca, hiç kimse cevap vermedi. Seyyid: "Ey cemâat! Benim için çok şiddetli bir ateş kızdırdınız, ama, Allah Teâlâ söndürdü. Hani bana soru sormak için günlerdir hazırlık yapan kırk bilgininiz neredeler? Gelsinler, sorularını sorsunlar." dedi. Kimse cevap vermeyince, Seyyid: "Bana sormak için hazırlayıp da, Allah tarafından sizlere unutturulan soruları, O'nun yardımıyla sizlere ben sorayım ve yanıtlarını vereyim." dedi ve hepsini yanıtladı. Herkes hayretler içinde kaldı. Utancından ne yapacağını bilemeyen Sünnî bilginlere, Seyyid şöyle seslendi:

"Sizler hilâfetin ve Şerîat'ın medreselerinde öğrenim gördünüz. Bunun hiçbir önemi yoktur. Öğrendikleriniz bilimsel olmadığından hepsi de birgün unutulacaktır, geçersiz olacaktır. Ama, Ledün ilminin okulu yoktur, kâğıdı ise gönül sayfasıdır, kalemi de insanın kalbidir. Bu ilmi öğrenen her iki dünyada

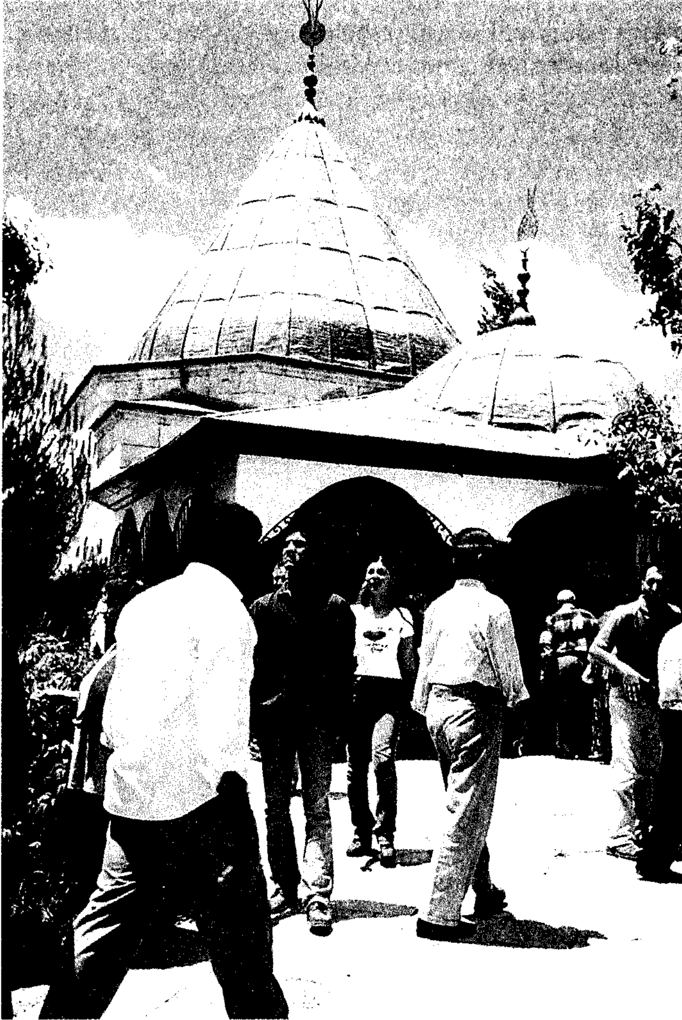
da mutlu olur." deyip, minberden indi. İki rekat namaz kılıp, bir tarafa oturdu. Bilginlerden İbn-i Akîl ve İbn-i Hübeyre gelip, onu kutladılar. Ebü'l-Vefâ hazretleri onların ısrarı üzerine ikinci kez büyük bir vaaz verdi, açıklamalarda bulundu. Ehl-i Beyt'in kutsallığını anlattı. Onlara, Emevîlerin yaptığı zulmü kınadı. Oniki İmam'ın, İslâm'ın, kendinden çok başkalarını düşünme ilkesine dayandığını, en şerefli varlık olan insanın ledün ilmi ile eğitilebileceğini söyledi. Ebü'l-Vefâ'nın bu konuşmalarını dinlerken, Halîfe'ye bir hal oldu, "Çok güzel, çok doğru Yâ Tac-ül-Ârifin!" diye seslenmeye başladı. Yanında oturan veziri, bu övgüyü niçin yaptığını sonunca, Halîfe: "Vallahi o sözleri kendi isteğimle söylemedim. Minbere bir yeşil kuş geldi, kondu. O kuş "Çok güzel Yâ Tâc-ül-Ârifîn!" dedikçe, aynı sözleri ben de tekrarladım. Halîfe, Ehl-i Sünnet taraftarlarını kötülemelerine rağmen, Ebü'l-Vefâ'nın "Hâl ehli" olduğunu artık anlamıştı. Vaazdan sonra ona biat etmek için başvurdu. "Yâ Tâc-ül-Ârifîn! Ne olur, bana cemâattan ayrı olarak nasihatta bulun ki, halkı kusursuz bir şekilde yöneteyim, İslâm'a hizmetim de büyük olsun" dedi. Seyyid, Halîfe'ye gerekli öğütleri verdi.

Seyyid Ebü'l-Vefâ hazretleri, Halîfe Kaaim (1031-1075) tarafından imtihan edilip hayatı bağışlandıktan sonra ülkesine dönmüştü. Boş durmuyor, halkı eğitiyor, öğrencilerini yetiştiriyordu. Semah'a çok düşkündü. Cem törenleri ve semahlar düzenliyordu. Bu törenlere kadın ve erkekler birlikte katılıyor, Kırklar Meclisi'nde olduğu gibi "Dem" ya da "Dolu" denilen üzüm şerbeti içiliyordu. Ebü'l-Vefâ'nın düşmanları onu Halîfe'ye ihbar ettiler. Halîfe de Seyyid'i hapse atmak yerine, başka bir yolla onu mahcup etmek istedi, hizmetçilerinden birisiyle ona bir mektup, bir kadeh ve yedi tulum şarap gönderiyor. Mektupta şunlar yazılıydı. "Erkeklerle kadınları toplayıp, Cem törenleri yaptığın zaman, bu şaraptan içsinler. Çünkü öyle bir meclise yakışan budur." Ebü'l-Vefâ hazretleri kerâmet gösterip, "Bu tulumlarda yağla bal vardır" deyip açtırıyor. Gerçekten de tulumlardaki şarap, yağla bal oluyor. İş-

te bunlar, Alevîlerin kimlerle ve nasıl mücadele ederek, nice iftirâlara uğrayarak bugüne geldiğine dair acı örneklerdir. Bu tür menkıbeler bize şunu anlatıyor:

Dîn'in dış görünüşüne bağlanan zümrelerce ne yazık ki yanlış yorumlanan, dedikodulara, şüphelere, iftirâlara neden olan, hep ahlâksızlıkla yorumlanan ve ilk kez Kırklar Meclisi'nde temeli atılan kadınlı-erkekli fakat edepli, saygılı ve ilâhî coşku ile yürütülen Cem törenleri; yine aynı kutsallık duyguları içinde Seyyid Ebü'l-Vefâ, Baba İlyas, Hacı Bektaş Velî hazretleri döneminde ve daha sonraki yüzyıllardan günümüze değin süregelmiştir.

İnancı biçimsel değil, özüyle yaşayan temiz Alevi toplumu, yüzyıllardır bütün önyargılı iftiralara ve baskılara karşın Cemlerini yapmaya, semahlarını sevgiyle dönmeye devam etmişlerdir. Seyyid Ebü'l Vefâ, Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan ve daha nice erenlerin canları pahasına bize emanet ettikleri Hak Muhammed Ali Yolu sonsuza dek, elbette yaşayacaktır.

Antalya, Elmalı, Tekkeköy'de Bulunan Abdal Musa Sultan Dergahı'nda Canlar

ALEVÎ - BEKTAŞÎ ZİYARETLERİ

Hacı Bektaş'taki PİR EVİ'nden başka, beş büyük dergâh (tekke) daha vardır. Bunlar:

1- Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli) Dergâhı (Dimetoka'da).

2- Kerbelâ Dergâhı.

3- Abdal Musa Sultan Dergâhı (Elmalı-Tekke köyü'nde.)

4- Kaygusuz Sultan Dergâhı. (Kahire'de)

5- Şahkulu Sultan Dergâhı (İstanbul - Merdivenköy'ünde.)

İstanbul'daki Bektaşi tekkelerinden üçü Halicin bitiminde (Sütlüce'de Bademli Tekkesi, Karaağaç Tekkesi ve Eyüp'te Karyadı Baba Tekkesi), ikisi boğazda (Rumeli hisarında Şehitlik Tekkesi, Paşa Limanı Tekkesi), üçü tamamen şehir dışında (Merdivenköyü Şahkulu Tekkesi, Başıbüyük Tekkesi, Çamlıca Tekkesi) kurulmuştur. Kazlıçeşme'de de Erikli Baba Tekkesi bulunmaktadır.

Anadolu ve Rumeli'de her altı saatlik bir durakta bir dergâh (zâviye, âsitâne, hankâh) bulunur, böylece yolcular konaklayacakları güvenilir bir yer bulmuş olurlardı. Her dergâhta aşevi, konuklar için yatak odaları ve Cem-Evi bulunurdu. Bektaşî dergâhları, gönülleri bir ve kardeşlik duygusu içinde birbirlerine bağlanmış olan Ehl-i Beyt dostlarının toplumsal bir anlayışla astlık-üstlük farkı gözetmeden bir arada bulundukları, ibâdet ettikleri yerlerdir.

Bektaşilik üzerine arşivlerde önemli araştırmalarda bulunan Prof. Faruki'nin sunduğu Bektaşi tekkeleri listelerinden biri şu şekildedir:

II. MAHMUT DÖNEMİNDEKİ BEKTAŞİ TEKKELERİ[1]

1. Hacım Sultan (Uşak Kazası)
2. Pirî Baba (Merzifon Kazası)
3. Hızır Baba (Merzifon Kazası)
4. Sittî Baba (Bilecik Kazası)
5. Nacim Sultan (Ankara Kazası)
6. Karaca Ahmed Sultan (Yenişehir-i Bursa Kazası)
7. Postinpuş Baba (Yenişehir-i Bursa Kazası)
8. Hacı Baba (Kütahya Livası)
9. Sultan Abdullah (Eskişehir)
10. Bahşayış (Eskişehir Kazası, Oynaş Nahiyesi)
11. Seyyid Gazi Sultan (Eskişehir Kazası)
12. Beştaş (Karacaşehir Kazası)
13. (?) Baba (Tosya Kazası)
14. Hacı Bektaş (Hacıbektaş)
15. Kılıç Abdal (Akdağ Kazası)
16. Mihman Dede (Taşabad Kazası)
17. Merdan Dede (Karahisar-ı Sahib Kazası)
18. Ali Gav Sultan (Konya)
19. Taşgun Dede (İnsuyu Kazası)
20. Dediği Dede (Ilgın Kazası, Mahmudhisar Köyü)
21. Seyyid Mahmud Hayran Sultan (Akşehir Kazası)
22. Kuyucu Veya Kapucu Baba (Yeri Belli Değil)
23. Hamza Sultan (Eskişehir Kazası)
24. Taşlım (Karacaşehir Kazası)
25. Sinan Baba (Çan Veya Çay Kazası)

---

(1) Suraiya Faroqhi, Der Bektaschi-Orden in Anatolien, Wien, 1981, sh. 140-143. Bu liste Başvekalet Arşivinde bulunan "Maliye'den Müdevver Bektaşi Zaviyeleri" defteri, no: 9771'de de bulunmaktadır. (?) ile gösterilenler okunamayan veya defterde belirtilmeyen isim veya yerlerdir.

26. Sinan Baba (Geyve Kazası)
27. Doğan Baba (İnegöl Kazası)
28. Bacım Sultan (Karahisar-ı Nallı Kazası)
29. Ali Baba (Lefke Kazası)
30. Zikir Baba (Yarhisar Kazası)
31. Şükrüm Baba (Yenişehir-i Bursa Kazası)
32. Karaca Ahmed Sultan (Yenişehir-i Bursa Kazası)
33. Şeyh Yusuf Baba (İnegöl Kazası)
34. İvaz Baba (Begpazarı Kazası)
35. (?) (Kütahya Kazası)
36. Hacı Baba (Gediz Kazası)
37. Mürvet Dede (Eğrigöz Kazası)
38. Hacı Dede (Homa Kazası)
39. Sinan Baba (Gediz Kazası)
40. Yolageldi Sultan (Yeri Belli Değil)
41. Seydi Baba (Gediz Kazası)
42. Gül Pir (Seyyidgazi Kazası)
43. Şirin Baba (Karahisar-ı Sahib Kazası)
44. Ahi Sultan (İshaklı Kazası)
45. Baba (Şuhud Kazası)
46. Kurd Baba (Şuhud Kazası)
47. Mürdüm Dede (Karahisar-ı Sahib Kazası)
48. Yalınca Sultan (Karahisar-ı Sahib Kazası)
49. Dib Dede (Haymana-i Sagir Kazası)
50. Gül Baba (Çubukabad Kazası)
51. Baba Fenar (Şorba Kazası)
52. Encik Dede (Yabanabad Kazası)
53. Encik Dede (No. 2) (Yabanabad Kazası)
54. Yavaş Abdal (Dinek Keskin Kazası)
55. (?) Baba (Dinek Keskin Kazası)
56. Ata Abdal (Dinek Keskin Kazası)
57. Koyun Baba (Kalecik Kazası)
58. (?) (Tosya Kazası)
59. Tevhid Baba (Dinek Keskin Kazası)
60. Haydar Sultan (Konuş Kazası)

61. Hızır Halife (Bozok Kazası)
62. Sersem Ali Baba (Hacıbektaş Kazası)
63. Derviş Mehmed (Budaközü Kazası)
64. Yolageldi (Boğazlıyan Kazası)
65. Devletşahkulu ve Derviş Şah (Akdağ Kazası)
66. Saru Mehmedlü (Bozok Kazası)
67. Yakub Abdal (Gedik Çubuk Kazası)
68. Musa Dede (Yeri Belli Değil)
69. (?) Dede (Yeri Belli Değil)
70. Hızır Dede (Gelgiras Kazası)
71. Hacı Mürvet (Gedeağra Kazası)
72. Seyfi Dede (Ladik Kazası)
73. Gönen Baba (Merzifonabad Kazası)
74. Teslim Abdal (Mecidözü Kazası)
75. Balım Sultan (Mecidözü Kazası)
76. Hızır Baba (Merzifon Kazası)
77. Turhan (?) (Hüseyinabad Kazası)
78. Baba Mehmed (Kazabad Kazası)
79. (?) Sultan (Divriği Kazası)
80. Yolcan Dede (Niksar Kazası)
81. Durdane Baba (Kazabad Kazası)
82. Ketenci Baba (Larende Kazası)
83. Handan Baba (Ilgın Kazası)
84. Şeyh Yatağan (Larende Kazası)
85. Şeyh Gaznevi (Aksaray Kazası)
86. Taşgun Dede (İnsuyu Kazası)
87. Hırkalı Sultan (Aksaray Kazası)
88. Kesikbaş Ahmed Baba (Niğde Kazası)
89. Yalıncak Sultan (Karahisar-ı Develi Kazası)
90. Merkeblü Baba (Aksaray Kazası)
91. Şeyh Mezid ve Şeyh Kılavuz (Çorum Kazası)
92. Derviş Nuri (Çorum Kazası)
93. Kara Donlu (?) (Çorum Kazası)
94. Abdal (?) (Çorurn Kazası)
95. Balım Sultan (Çorum Kazası)

96. Evliya Baba (Yeri Belli Değil)
97. Güllücük (Çorum Kazası)
98. (?) Dede (Osmancık Kazası)
99. Koyun Baba (Osmancık Kazası)
100. Burhan Baba (Uşak Kazası)
101. Abdal Ata (Çorum Livası)
102. Koçu Baba (Çorum Livası)
103. Erkulu Baba (Çorum Livası)
104. Ahi Baba (Banaz Kazası)
105. Velieddin Baba (Banaz Kazası)
106. Abdal Musa (Elmalı Kazası)
107. Kirameddin (Kaş Kazası)
108. Haydar Sultan (Elmalı Kazası)
109. Abdal Musa, Sart (Saruhan Sancağı)
110. Kıllı İşık Baba (Saruhan Sancağı, Palamud Nahiyesi)
111. Hakî Baba (Manisa)
112. Menteş Sultan (Gördes Kazası)
113. Yatağan Baba (Gördük Kazası)
114. Halife Sultan (Gördük Kazası)
115. İlyas Dede (Gördük Kazası)
116. Haykıran Dede (Menemen Kazası)
117. Okçu Baba (Turgutlu Kazası)
118. Hacı Baba (Demirci Kazası)
119. Seyyah Baba (Demirci Kazası)
120. Nasuh Baba (Saruhan Sancağı Borlu Yakınında)
121. Kurd Baba (Tire Kazası)
122. Yatağan Dede (Birgi Kazası)
123. Kaynak Baba (Aydın - Güzelhisar Kazası)
124. Ramazan Baba (Gönen Kazası)
125. Veli Baba (Sincan Nahiyesi)
126. Göm Baba (Mihaliç Kazası)
127. Kara Baba (Kırmastı Kazası)
128. Ekmekyemez Sultan (Tuzla Kazası)
129. Ahmed Baba (Kite Kazası)
130. Davud Baba (Bigadiç Kazası)

131. Çanlı Ali Baba (Edremid Kazası)
132. Şah Çelebi (Kula Kazası)
133. Sureti Baba (Eğridir Kazası)
134. Efendioğlu Hüseyin Dede (Burdur Kazası)
135. Kurd Baba (Biga Kazası)
136. Açıkbaş Baba (Lapseki Kazası)
137. Abdi Beğ (Karaağaç - Gölhisar Kazası)
138. Abdal Musa (Ayazmend Kazası)
139. Kazan Veya Kıran Baba (Şuhud Kazası)
140. Ramazan Baba (Bursa)
141. Derviş İbrahim (Gönen Kazası)
142. Seydi Dede
143. Hacı Menteş
144. Mutfak Dede (Birgi Nahiyesi)
145. (?) Baba (Lapseki Kazası)
146. Özbêk Baba (Çanakkale Yakınında)
147. Sarı Baba (Bayramiç Kazası)
148. Şeyh Doğan (Irla - Yaviçe Kazası)
149. Ali Dede (Karamürsel Nahiyesi)
150. Karşu Baba (Karamürsel Nahiyesi)

TARİHTE ÜNLÜ ALEVÎLER-BEKTÂŞÎLER

ALEVÎ OLMAK bir suç ve aşağılık ise, ALEVÎLİK dinsizlik ise; tarihe altın harflerle adları yazılmış yüzlerce, binlerce evliyâ, ulemâ, bilgin, düşünür, tefsirci, padişah, vezir, imam, edebiyatçı, şâir, kahraman, komutan... Niçin, niçin bunlar hep ALEVÎ olmuşlar? İşte bu ULULARDAN yalnızca bir kaçının adları:

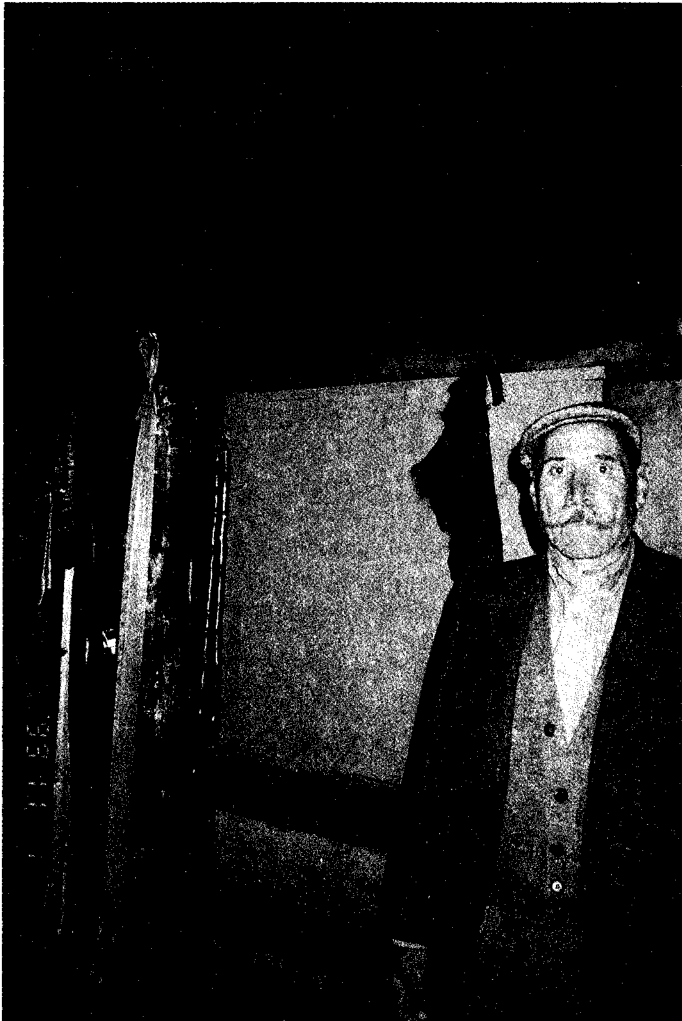
Selmân-ı Farisî, Ammar b. Yâsir, Abdullah b. Abbas, Ebû Eyyûb-el-Ensârî, Battal Gazî, Hacı Bektaş Velî, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Ahî Evran, Şeyh Edebali, Akçakoca, Baba İlyas, Ferişteh-oğlu, Geyikli Baba, Karaca Ahmed, Sarı Saltuk, Yunus Emre, Fatma Nuriye Ana, Pir Sultan Abdal, Nesîmî, Hatayî, Fuzûlî, Kul Himmet, Viranî Abdal, Seyrânî, II. Beyazıd, Cezayirli Hasan Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Kâzım

Paşa, Şeyh-ül-İslâm Musâ Kâzım Efendi, Samih Rıfat Bey, Neyzen Tevfik, Şair Eşref, Muallim Nacî, Namık Kemal, Ziya Paşa, Şemseddin Sami Bey, Zeynep Kâmil Hanım, Filozof Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ahmet Rasim Bey, Prof. Mehmet Ali Aynî, Hersekli Ârif Hikmet Bey, Âşık Veysel...

Bu isimlerden çoğunun Alevî-Bektaşî olduğunu belki bilmiyordunuz ve öğrenince şaşırdınız değil mi? Yurdumuzda ve tüm dünyada, Yunus Emre okunuyor, Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel dinleniyor, neden acabâ? Ve niçin bazı çevreler bunların aleyhindedir, bilir misiniz? Çünkü bu yol'un yolcuları dürüstlüğün ve İNSAN SEVGİSİ'nin önderleridir de ondan.

Yunus Emre, Fuzûlî hattâ Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'imize bile son günlerde sahip çıkılıyor, biz hâlâ uyuyoruz. Atalarımız ne güzel söylemiş:

"Yemeyenin malını yerler."

Tunceli, Pülümür, Hacılı Köyü'nde Bulunan Tarihi Cemevinde Pir Sultan Ocağı'ndan Mehmet Çelebi

ALEVİ OCAKLARI

Abdal Musa Ocağı, Abdulvahap Gazi Ocağı, Ağlarca İbrahim Ocağı, Ağu İçen Ocağı, Ahi Baba Ocağı, Ahmet Yesevi Ocağı, Akoğlu Ocağı, Ali Baba Ocağı, Ali Koç Baba Ocağı, Aliyyül Şazeli Ocağı, Anşa Bacılılar Ocağı, Arzuman Ocağı, Aslan Baba Ocağı, Ateşoğlu Ocağı, Aziz Baba Ocağı, Baba Cafer Ocağı, Baba Mansur Ocağı, Baloğlu Ocağı, Battal Gazi Ocağı, Beyazıd-ı Bestami Ocağı, Bostankulu Hasan Halife Ocağı, Bulduklu Ocağı, Bulgurcu Dede Ocağı, Can Baba Ocağı, Celal Abbas (Ali Abbas) Ocağı, Cemal Abdal Ocağı, Cibali Sultan Ocağı, Çalapverdi Ocağı, Çarşanbalı Ocağı, Çavdarlı Ocağı, Çaylak Ocağı, Dede Garkın Ocağı, Dedemoğlu Ocağı, Deli Derviş Ocağı, Derviş Ali Baba Ocağı, Derviş Baba Ocağı, Derviş Beyaz Ocağı, Derviş Boran Ocağı, Derviş (Seyit) Cemal Ocağı, Derviş Çimli Ocağı, Derviş Geviş Ocağı, Derviş Gevr Ocağı, Dinelli Ocağı, Ebul Vefa Ocağı, Emirbeyli Ocağı, Enver Zeyid Ocağı, Eraslanlı Ocağı, Erdebil Ocağı, Erkonaş Ocağı, Eşikli Ocağı, Eymirlerli Ocağı, Gani Baba Ocağı, Garip Dede Ocağı, Garip Mansur Ocağı, Garip Musa Ocağı, Gemalmazlı Ocağı, Gökvelioğulları Ocağı, Gözcü Kara Ahmet Dede Ocağı, Gözü Kızıl Ocağı, Gülü Dede Ocağı, Güleoğulları Ocağı, Gülüm Erenleri Ocağı, Gülü oğulları Ocağı, Güvenç Abdal Ocağı, Hacı Emirli (Emirbeyli) Ocağı, Hacım Sultan Ocağı, Hamza Baba Ocağı, Hamza Faki Ocağı, Hamzalı Ocağı, Hasan Dede Ocağı, Hasan Dede Veli Ocağı, Hasan Faki Ocağı, Haydari Sultan Ocağı, Hıdır Abdal Ocağı, Hızır Samit Ocağı, Horasanlı Ocağı, Hubyar Ocağı, Hüseyin Abdal Ocağı, Işık Çakırlı Ocağı, İbrahim-i Sa-

ni Ocağı, İmam Bakır Ocağı, İmam Cafer Ocağı, İmam Musa-i Kazım Ocağı, İmam Rıza Ocağı, İmam Zeynel Abidin Ocağı, Kaba Abdal Ocağı, Kalender Dede Ocağı, Kanber Abdal Ocağı, Kara Pirbad Ocağı, Kalender Dede Ocağı, Kanber Abdal Ocağı, Kara Pirbad (Kara Donlu Can Baba) Ocağı, Karacalar Ocağı, Karaköseli Ocağı, Karaşar Ocağı, Karaşıh Ocağı, Kaygusuz Abdal Ocağı, Keçeci Ahi Baba Ocağı, Kız Süreği Ocağı, Kızıl Deli Ocağı, Koca Haydar (Haydarlı) Ocağı, Koca Leşker Ocağı, Koca Seyyid Ocağı, Koca Şırğaş Ocağı, Koçu Baba Ocağı, Koyun Baba Ocağı, Köse Süleyman Ocağı, Kul Himmet Ocağı, Kurdoğlu Ocağı, Kureyşan Ocağı, Kutup İbrahim Baba Ocağı, Kutup İsmail Sultan Ocağı, Kuzu Kuran Ocağı, Küçük Mustafa Ocağı, Maksut Abdal Ocağı, Mazlum Abdal Ocağı, Mehmet Abdal Ocağı, Mekanoğlu Ocağı, Mir Hamza Ocağı, Munzur Baba Ocağı, Musa-i Hardi Ocağı, Mürsel Bali Ocağı, Nazlım Abdal Ocağı, Nur Dede Ocağı, Nuri Dede Ocağı, Otman Baba Ocağı, Otmanlı Ocağı, Özcanlı Ocağı, Pamuklu Ocağı, Perşenbeli Ocağı, Pir Ahmet Ocağı, Pir Hamza Ocağı, Pir Mehmet Ocağı, Pir Sultan Ocağı, Piri Baba Ocağı, Saçlı Hamza Ocağı, Safevi Ocağı, Samutlu Ocağı, Sarı İsmail Ocağı, Sarı Mecdin Ocağı, Sarı Saltuk Ocağı, Sarıbal Ocağı, Sefil Mecnun Ocağı, Seyyid Abdullah Horasani Ocağı, Seyyid Ahmet Kebir Ocağı, Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli) Ocağı, Seyyid Baba Ocağı, Seyyid Bilal Ocağı, Seyyid Gazi Ocağı, Seyyid Hacı Ali Türabi Ocağı, Seyyid Halil Ocağı, Seyyid Hıdırlar Ocağı, Seyyid Kalender Veli Ocağı, Seyyid Kemal Ocağı, Seyyid Kerim Ocağı, Seyyid Mahmut Hayrani Ocağı, Seyyid Nizamoğlu Ocağı, Seyyid Nuri Cemal Ocağı, Seyyid Sabun Ocağı, Seyyid Sabur Ocağı, Seyyid Safiyüddin İshak Veli Ocağı, Seyyid Selahaddin Ocağı, Seyyid Seyfi (Seyfettin) Ocağı, Seyyid Yunus Mukri Ocağı, Seyyidan Ocağı, Sınık Abdallı Ocağı, Sinemil Ocağı, Sultan Söylemez Ocağı, Sultan Şücaeddin Veli Ocağı, Şah Hüseyin Baba Ocağı, Şah İbrahim Veli Ocağı, Şah Süleyman Ocağı, Şeyh Ahmet Dede Ocağı, Şeyh Ahmet Sultan Ocağı,

Şeyh Ahmet Verani Ocağı, Şeyh Bahşiş Ocağı, Şeyh Bedreddin Ocağı, Şeyh Çoban Ocağı, Şeyh Delil Berhican Ocağı, Şeyh Hasan Ocağı, Şeyh Hasan Zerraki Ocağı, Şeyh Mengüç Ocağı, Şeyh Safi Ocağı, Şeyh Samit Ocağı, Şeyh Samut Ocağı, Şeyh Şadılı (Şazeli) Ocağı, Şeyh Turhani Ocağı, Şeyh Uygun (Düzgün) Baba Ocağı, Şeyh Yakup Ocağı, Taptuklu Ocağı, Teslim Abdal Ocağı, Topçular Ocağı, Tuzluoğulları Ocağı, Türabi Baba Ocağı, Uzunelli Ocağı, Üryan Hızır Ocağı, Yağmuroğlu Ocağı, Yalıncak Abdal Ocağı, Yanyatır Ocağı, Yılanlı Ocağı, Yunus Emre Ocağı, Yunuslu Ocağı, Zayıf Yusuf Ocağı.

Literatürde varolan en kapsamlı verileri içeren bu liste Dedelik kurumu ve Ocaklar üzerine yıllardır Anadolu'da alan araştırmaları yürüten sevgili oğlum Dr. Ali Yaman'ın tezinden alıntı yapılmıştır. Onun bu konudaki araştırmaları yakında yayınlanacaktır.

İstanbul Şahkulu Dergahı'nda Semah Dönen Canlar

KURTULUŞ SAVAŞIMIZDA ALEVÎLER

Cumhuriyetimizin Kurucusu ATATÜRK'ün başlattığı KURTULUŞ SAVAŞI günlerinde, Alevîlerin Lideri Veliyüddîn Çelebi, 23 Nisan 1339 (M. 1923) tarihinde şu bildiriyi yayınlamıştır.

"Anadolu'da bulunan ceddim Hacı Bektaş Velî hazretlerine samimî muhabbeti olan bilcümle muhibbân-ı Hânedan taraf-ı halisânelerine:

Bu milleti ihyâ ile istikbâlimizi temin eden ve varlığı bütün Müslümanlara bâis-i şeref olan T.B.M.M. Gazî nâmıdar Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin yayınladıkları beyannâme'leri cümlenizin malûmudur. Gazi Paşa hazretlerinin, Yurd'un ilerleme ve yükselmesi hakkındaki her bir arzularını yerine getirmek bizlere Farz-ı Ayn'dır. Milletimizi kurtaracak, saâdetimizi temin edecek, O'nun isâbetli fikirleridir. Bunu İNKÂR EDENLERİN, bizimle katiyen ilgileri yoktur.

Tarîkat-i Aliyye'mizin bütün mensuplarına müşârün-ileyh hazretlerinin -ATATÜRK'ün- gösterdiği adaylardan başkasına oy vermemelerini, yurdumuzun kurtulması bu veçhile kabil olduğunu sizlere önemle tavsiye ederim."

Ulu Önderimiz ATATÜRK ve yurtsever arkadaşlarının yurdumuzu kurtarmak için canla başla çalıştıkları bu sırada Alevî-Bektâşî Canlarımız da bu kutsal mücadeleye tam destek vermişler, seve seve güzel yurdumuz için şehid olmuşlardır.

ALEVÎLİK'TE İBÂDET

Alevî inançlarını, tarîkat esaslarını, erkân ve geleneklerini içine alan "MENÂKIB-ÜL-ESRÂR" ya da Alevîlerin deyimiyle "BÜYÜK BUYRUK" adı verilen kitap, Alevî tarîkatında NAMAZ, ABDEST, HAC, KÂBE, ÂDEM'E SECDE anlayışını şöyle açıklar:

"Seyyid SAFÎ hazretleri buyurdu ki:

Bir kişi zâhir ehli olsa, yani Şeriat kavminden olsa, ilk önce ona lâzım olan; iman getirip, ALLAH'ı bir bilmektir.

Yine, Tarîkat içinde de bir kişi,dervişlik, sofuluk dâvasında olsa, yol oğluyum dese; ilk iş olarak ona lâzım olan Mürşid'e bağlanmak, Mürebbi'yi tanımak, el verip etek tutup İKRÂR vermektir. Çünkü, İKRÂR ÎMAN'dır.

Ve Şerîat ehli olan kimseye lâzım olan şunlardır:

Namaz kılmak, oruç tutmak, hacca gitmek, gücü yeterse de malının zekâtını vermektir.

Tarîkat ehli olan kimseye lâzım olan ise:

Meskenet ıssı olup (kendi varlığından sıyrılıp, bütün anlamıyla yok olan bir cân olup), bir kez cân-ü gönülden yüzünü yere koyup tazarru-niyaz eylese (Tanrı'ya yalvarıp yakarsa), Hak katında makbule geçer.

Ve Şerîat'a göre, namazı cemâatla kılmanın hayrı ve sevabı çoktur derler, nerede cemâat çoksa, oraya giderler.

Tarîkat'a göre ise: Mürşid huzurunda cem olup (toplanıp) sohbet halkasında (Cem'de, halka namazında) oturmak, gü-

nahını ele vermek (söylemek) ve bin günaha bir özür niyaz eylemek (dilemek) de öyledir.

Bir tâlibin, günahını ele vermesi, mîzanda tartılmak gibidir.

Peymançe yerine (meydâna) geçip, DÂR'a durması, sırât'ı geçmek gibidir.

Ve de öz sitemine (cezasına) râzı olup Erkân'a düşmek (Tarık altına düşmek), teslim olmak yani, ölmeden önce ölmek gibidir.

Üzerinde zülfikar yürütmek, yaptığı amellerin cezasını çekmek gibidir, yani: Erkân'dan geçmek, günahlarından yarlığanmak gibidir.

Pîr huzuruna geçip gülbank (duâ) olmak, Hak Taalâ hazretlerinin katında kabul ve makbul olmak gibidir.

Ve şerîat kavmi, gücü yeterse Hacc'a giderler, yol yürürler, gidip Beytullâh'ı (Kâbe'yi) tavâf (ziyâret) ederler. Ve hem cehennem ateşinden kurtulmak için, Kâbe'nin içine girmeğe çalışırlar.

Nitekim Hak Taalâ buyurmuştur:

Her kim ki benim evimin içine girerse, her türlü belâdan emin olur, dünya ve âhiret korkularından kurtulur. Şimdi, iyi bilinmeli ki:

Hak Taalâ'nın Beytullâhı (Evi), mü'minlerin gönlü'dür. Hz. Resûl buyurmuştur.

MÜ'MİNİN GÖNLÜ, ALLAH'IN EVİDİR. MÜ'MİNİN GÖNLÜ, ALLAH'IN ARŞI'DIR.

Mü'minlerin gönlü, Hakk'ın nazargâhı'dır. (baktığı, göründüğü, bulunduğu yerdir.) Hâlis (temiz) gönül'e günde yetmiş kez bakar, inâyet, merhamet ve şefkatiyle nazar eder. Her kimin gönlünde Hak korkusu yahut sevgisi var ise, o bakışın eseri görünür. Ve eğer yok ise, sınık dil'dir. (kalbi temiz değil,

bozuktur), o kimse taş gönüllü'dür. Taşa su etki etmez, ona da söz etki etmez.

Şurası iyi bilinsin ki:

Tarîkat içinde Hacc'a gitmek, Mürebbi'nin (eğitici Mürşid'in) gönlüne girmektir. Zâhiren Kâbe'ye giden ayağı ile yürür gider. Amma, Gönül Kâbesi'ne yüzü üzerine yürür gider. Dünya padişahları da Kâbe'ye karşı başlarını yere koyup, yüzlerini toprağa sürerler, yani namaz kılarlar, Hakk'a niyaz ederler.

Amma, ârif olan kişi Hakk'ı bilir, kendisine secde kılar. Hakk'ı bilmeyen sonuna dek müşkil (zorluk, şüphe) içinde kalır. Hemen cehdedip (çalışıp) bir GÖNÜL ELE GETİRMEĞE gayret eyle ki KÂBE'YE VARASIN, HAKK'I KENDİ EVİNDE GÖRESİN!...

Kâbe bünyâd-ı Halîl-i Âzer-est
Dil nazargâh-ı Celîl-i ekber-est

Farsça bilmeyen tâlibler için üstad HATAYÎ buyurmuştur ki:

Hatâyi hal çağında
Hak gönül alçağında
Yüzbin Kâbe yapmaktır
Bir gönül al-çağında

HAK İLE HAK OLMAK

Server-i kâinat ve âlemlere rahmet olan HAZRET-İ MUHAMMED MUSTAFÂ (A.S.) vefatlarına yakın buyurdular ki:

"Mü'minler ölmezler, sadece yokluk (fenâ) yurdundan ölümsüzlük (beka) yurduna taşınırlar. Bu, bir evden bir eve göçmeye benzer."

İşte o vakit Allah'ın Arslanı İmam Alî (K.V.) yi çağırıp dedi ki:

"Yâ Alî! Hakk'a yürüme vaktim gelmiştir. Dünyadan âhirete göçüyorum ve sana birkaç vasiyet ediyorum. Gerektir ki kabul kılasın, iki cihanda aziz ve muhterem olasın. Çünkü TARÎKAT içinde gerekli şeylerdir ki Cebrâil bana Allah'dan vahiy getirmiştir:

İmdi, Şerîat peygamberlerin, Tarîkat evliyâ'nın (Erenlerin)dir. Mârifet, onların yoluna sâlik olup gitmektir. Hakîkat, vuslat makamıdır, Hak ile Hak olmaktır.

Yâ Alî, biz bu cevherleri sana yâdigâr olarak verelim, gerçek mü'min ve itikadı temiz olan kardeşlere inci-mercan'dır. Ne mercan ki, her biri bir cân'dır. Sımsıkı saklayıp, bu söz inci'sini can kulaklarına yerleştireler, peygamberlerin sırrını bilip duyalar, erenlerin erkânına uyalar. Mü'minlikte temiz inançlı olan muhibler, Mahşer gününde kıyâmet kopunca bizim sancağımızın altında bulunup, şefâatımızdan mahrum kalmayalar, inşallah!

Yâ Alî Hakk'a tâlib olup, Erenlere dost olan kimselere telkin edip, bu vasiyetleri söyleyesin. Güçleri yettiğince, Erenle-

rin EDEB ve ERKÂNI'ndan işiteler; bilip, öğrenip, erenlerin yolunu tutup gideler ve ona göre amel edeler. Ve de her kim bu vasiyetleri dinleyip, bununla amel ederse, erenlerin yoluna giderse, EDEB'ini saklayıp, vasiyetini tutarsa, o benim dostumdur, ben ondan hoşnut olurum, yarın Hakk'ın cemâlini gösteririm. Ve her kim bu vasiyetleri işitip tutmazsa, erenlerin EDEB'ini saklayıp, bununla amel etmezse, o benim düşmanımdır."

İşte o vakit bu vasiyet-nâme'yi, Mü'minlerin Emîri İmam Ali (K.V.) ye teslim eyledi ve nice nice türlü öğütler edip, bununla ilgili hadis-i şerîfler de buyurdu:

"Ben ilmin şehriyim, Alî o şehrin kapısıdır."
"Ali ile ben, ikimiz bir nurdan yaratıldık."

O Allâh'ın Arslanı Şâh-ı Merdan Alî, Hz. Peygamberin mübârek ağzından buyurduğu vasiyet ve öğütlerini kabul edip, yüzünü yere sürdü ve hepsini o'nun huzurunda yazdı, değerli ve ulu bir kitap eyledi. Her zaman okuyup, onunla amel ederdi.

Ondan İmam Hasan ve İmam Hüseyin ve İmam Zeynelâbidin hazretlerine erişti. Tâ ki bu vasiyetler, Peygamber soyundan Seyyid SAFİYÜDDİN'e geldi. O da okuyup onunla amel kıldı, "Bu şerefli ilim, gerçek ilim imiş." dedi. Kendisine mürid olup irâdet getiren tâliblerine telkin edip, bu vasiyet-nâme gereğince onları irşad ederdi. Bize de onlardan yadigâr kaldı. ERENLERİN MENÂKIBI budur, bilesiniz, tâlibleri eğitesiniz.

Şeyh Safî hazretleri buyurur ki:

"Eğer bir tâlib bu vasiyetleri dinlese, ne anlama geldiğini bilse, kendisi de uysa, erenlerin edebini yerine getirse, o tâlib Hak Taalâ hazretlerinin güvenliği içinde olup, dünya ve âhiret korkularından kurtulur, kıyâmet günü bizimle haşrolur.

Ve eğer bir tâlib, bu vasiyetler okunurken kulak tutup dinlemese, mânasını anlamasa, gözü gönlü yabanda olsa, Eren-

lerin edebi'ni yerine getirmese, o tâlibden Allah bîzar olur, melekler bizar olur, Resûlullah bizar olur ve tüm peygamberler ve erenler bizar olur."

Bu sırada, Şeyh Sadreddin hazretleri orada bulunuyordu ki tarîkat içinde Seyyid Safî hazretlerinin oğludur. O, bu nutku işitince hemen ayağa kalkıp, Şeyh Safî'nin huzuruda yüzünü yere koyup niyaz etti ve sordu:

"Ey Seyyid! Tâlib hakkı nedir ve mürşid hakkı nedir? Kereminle bize açıkla, bilelim."

Seyyid Safî şöyle buyurdu:

"Tâlib hakkı şudur ki

1. Edeb bekleye, 2. Avâmdan uzak dura, 3. Mahremini bile, 4. Tüm kötülüklerini terk ede, 5. Erenleri her yerde hazır bile, 6. Hakk'a ve halka yaramaz iş yapmaya, 7. Her nerede olursa olsun, Mürşidinin korkusunu çeke, yani: İster gizli, ister açık olsun, ben bu işi yaparsam, Mürşidim görür ve bilir diye o işi yapmaya. Çünkü erenler, tâlibinin gözüne ve gönlüne günde yetmiş kez bakar:

Gönül sarayını pâk et ki mihman-hâne-i Hak'dır
Vakit olur ki tahtını görmekliğe sultân gelir

Demek ki saray silinmiş, süpürülmüş olursa, Sultân'ın hoşuna gider. Toprak o tâlibin başına ki, erenleri hâzır ve nâzır bilmeye ve gönül âyinesini silmeye. Hangi tâlibin ki gönlü temiz değildir, ondan peygamberler ve erenler bîzar olur."

"Bir kişinin ikrârı sâf ve itikadı dürüst olmasa, o kişinin îmanı dürüst olmaz. Din dahi, imandandır ve îman iki türlüdür.

1. Tahkîkî îman.

2. Taklîdî İman.

Tahkîk şudur ki, tâlibin gönlü pâk ola. Taklîd de şudur ki, gönlü hile, kin, kıskançlık ve kuruntu ola.

Mürşid hakkı şudur ki:

Erenler menzilinde otura. Tâlibin gönlüne nazar ede. Levh-i Mahfûz'a ve levh-i insân'a bakıcı ola. Yani, huzuruna gelen her kişinin, velâyet nûru ile, durumunu seze ve ona göre eğite. Ve gönlü pâk olmayan tâlibi yanında saklamaya."

Şeyh Sadreddin yine sordu:

"Ey Seyyid! Tâlibin gönlü nasıl olursa, pâk olur?"

Seyyid Safî buyurdu ki:

"Beynamaz'ın lokmasını yememek gerek. Tâlib olan kişi, halkın avâmı (câhil ve kendini bilmezi) ile oturup durmamalı, alım-verim etmemelidir. Yabancı (Ehl-i Beyt dostu olmayan)ların kadını ile evlenmeye ve yemeğini yemeye, kendi öz cevherini Mervanîlere harcamaya ve kendi lokmasını da onlara yedirmeye. Bir kişi münkir ve münafık ekmeği yese, kursağında iken ölürse, imansız ölür."

BEYNAMAZ KİMLERDİR?

Şeyh Sadreddin sordu:

"Ey Seyyid! Beynamaz kimlerdir?"

Seyyid Safî buyurdu ki:

"Beynamaz şunlardır ki; Hak sevgisini, peygamber mihrini ve erenlerin muhabbetini gönülden çıkara ve bunların yerine dünya tamahı, kin, kibir, kıskançlık ve kötü düşünceler doldura ve gönlünde büyüklük taslaya, Hakk'a baş eğmeye ve hak sözüne karşı gelip, baş indirmeye.

NAMAZ NEDİR?

Çünkü NAMAZ'dan kasdedilen, NİYÂZ'dır. Bu da, HAKK'a baş indirip, SECDE etmektir. Bir kişi secde'yi terk etse, Hak Taalâ'ya kulluk etmemiş olur, şeytan gibi lânetli olur. Bir kö-

le, efendisine karşı gelip, buyruğunu tutmasa, âsî olur. Öyle olunca, efendisi onu kapısından kovar.

İmdi, tâlib, olan kişi çalışıp-çabalayıp, gücü yettiğince göze, gönüle girmelidir. Çünkü, GÖNÜL HAKK'IN EVİ'DİR. Hem, ev sâhibi evinin dışında değildir. Bir kişi Hakk'ın evine girse, Hak ile birlikte olur."

SECDE NEDİR?

Şeyh Sadreddin sordu:

"Ey seyyid! Tarikat içinde secde kılmak nedir?"

Seyyid Safî buyurdu ki:

"Tarîkat içinde secde kılmak, NİYAZ MAKAMI'dır. Yani teslim olmaktır. Teslim'den kasdedilen ise; başımı yolunuza koydum, artık benim değildir... Çünkü, ER MEYDANI HAK MEYDANI'dır. Bu meydana giren kişi, başını top eyleyip, kendi varlığını meydana fedâ edip, baş ve candan geçmektir. Böylece bu kişi, isteği ile kendisini gerçekten erenlere teslim etmektir. Tarîkat yolunda inancını güçlü kılıp, gönlüne kuruntu getirmemelidir. Amma, edeb ile olmasa, o kimsenin teslim'i tamam olmaz."

ÂDEM'E SECDE NEDİR?

Seyyid Safî şöyle buyurdu:

"Hak Taâlâ, Hz. Âdem'in kalıbını, kudret eliyle yapıp, meleklere, (Âdeme secde ediniz!) buyurunca, emir Hakk'ın emri oldu. Ve kendini Âdem'in kalıbında gizledi ve melekler kendisine secde eylediler. O vakit, lânetli iblîs kibirlenip secde etmedi, kovuldu. Nedeni şudur ki, İblîs, Hz. Âdem'i, Hak'dan ayrı gördü, Hz. Hakk'ı Âdem'in mazharında (içinde) görmedi ve tanımadı, gerçeği anlayamadı ve kâfir oldu. Bilmedi ki Hak'dan (ki Hak Âdem'dedir) başkasına secde etmek kâfirliktir. Eğer, Âdem'den gayrı Hak olsaydı, ona secde eden mutlak kâfir olurdu. O halde, kesinlikle anlaşıldı ki secde

Hakk'a yapılır, Hak'dan başkasına secde etmek revâ değildir. Eğer secdeyi halk için ederse, o kişi kâfirdir. Burasını iyi kavra ve anla ki fehimsiz ve gâfillerden olmayasın! (Ülaike kelen'âmi be! hüm edall...) âyeti şunlar hakkında gelmiştir ki, Hakk'ı bâtıl'dan ayırmazlar ve ÂDEM'E SECDE EYLEMEZLER, salât ve zekât ehlinden değillerdir. Hak Taâlâ'nın sırlarını düşünmezler. Hayvan gibi yeme-içme ve şehevat'tan başka birşey bilmezler. Bunlar, dünyaya tapar, âhireti unuturlar."

ALEVÎLİK'TE ZİKİR

"Öyleyse, yol ehli olan kardeşlere vâcib'dir ki her gün sabah olunca yerinden kalkıp, temizce yıkanıp abdest alıp, ONİKİ İMAM'I ve ONDÖRT MÂSUMLAR'ı zikredip, EHL-İ BEYT'i şefâatçı getirip, Şâh-ı Kerem'e gelinceye değin tüm yol ulusu mürşidleri, pirleri zikredesin (anasın) Onların aydınlık ruhlarından hizmet ve yardım dileyesin. Ve Ehl-i Beyt'in düşmanlarına Teberrâ edip, Muhammed-Ali dostlarına Tevellâ eyleyesin. Oniki İmam'a ikrâr edip, mürşide irâdet getiresin, tâ ki imanın ola.

Bir tâlib ki beş vakti bu şartla (Ehl-i Beyt'i ve evlâdını zikrederek) kılmasa, lâyık-ı Şâh ve makbûl-i Dergâh değildir, merdûd-ı ezelidir. O kimseden uzaklaşmak gerektir. Böylesinin şerrinden Tanrı'ya sığınırız.

Amma, şeriat abdesti su ile olur. Tarikat abdesti, Pîr elinden biat etmektir. Marifet abdesti, nefsini bilip, Rabbisini tanımaktır. Hakîkat abdesti, öz kendi ayıplarını görüp, başkalarının ayıbını örtmektir."(1)

Bu konuda, M. Tevfik Oytan merhum özetle diyor ki:

"Gerçek bakış noktasından, biz Hakk'ı kendi gönlümüzde mevcut bilirsek, her işimizi (Hak görüyor...) diye ölçe ölçe, tarta tarta yaparsak hiç bir zaman aldanmış olmayız. Böyle-

(1) Elyazması Şeyh Safi Buyruğu, sh. 112 (Mehmet Yaman'ın özel kitaplığındaki Malatya nüshası.)

ce kalb evimizi temizlemiş ve Hakk'ı kendimize konuk etmiş oluruz. Yani canımıza can katmış oluruz. O vakit anlarız ki, Hak bizdedir, biz Hak'dayız. Hak bizimle birliktedir, biz Hak'la birlikteyiz. Elimizde tutan, gözümüzde gören, dilimizde söyleyen hep Hak olur, benliğimiz aradan kalkar, yerine Hak varlığı kaim olur.

Elimiz iyi tutarsa, gözümüz iyi görürse, dilimiz iyi söylerse, bilelim ki îmanımız sağlanmıştır, biz Hak'la birliğizl.

Eğer Allah'ın iyi huyu ile huylanmazsak, aykırı hareket edersek, Hakk'ı kendimizden uzak bilirsek, Hakk'ı âdem'den (insandan) başka yerde ararsak hüsrana düşmüş oluruz."(2)

Oruç, namaz, gusül, hac hicabdır âşıklara
Âşık bundan münezzeh, nâz-ü niyâz içinde

(Yunus Emre)

YUNUS EMRE'YE GÖRE ASIL İBÂDET NEDİR?

"Yunus'a göre oruç, namaz, gusül, hac, âşıklara perdedir. Âşık bunlardan münezzehdir. Aşk milleti her milletten ayrıdır. Âşıkların âyetleri, dünyada da bambaşkadır, âhirette de. Âşıkların namazı, el suya banmadan, el ayak deprenmeden, baş secde'ye gitmeden kılınır.

Zâten Yunus, açıkça söyler:

"Ben oruç namaz için süci içtim esredim
Tesbih seccade için dinlerim şeşte kopuz."

Namaz kılmıyor diye kınandığını, bu yüzden de kınayanlara: "Kılarım, kılmam, Tanrı bilir; müslüman kimdir, kâfir, kim; Tanrı'dan başka kimse bilmez; Tanrı niyâz'ımı geçirdiyse namazımı bilirim ben..." der.

---

(2) M. Tevfik Oytan, Bektaşiliğin İçyüzü, sh. 168.

"Bana namaz kılmaz diyen ben kılarım namazımı
Kılarısam kılmazısam ol Hak bilir niyazımı."

Yunus'a göre asıl İBÂDET, asıl ABDEST, NAMAZ doğruluktur:

"Abdestimiz, namazımız, doğruluktur tâatımız
Aşka bağladık safımız, safımızdan kim ayıra."

İnsanda kötü huy. bir illettir. İster Kâbe'ye varsın ister mescide, ister suyla yıkansın, ister selle; neye yarar?

"Gerek Kâbe'ye varalım gerek mescide girelim
Gerek su ile yunalım çün bile illetimiz."[3]

ALEVÎ İNANCINA GÖRE ALLAH KATINDA EN DEĞERLİ İBÂDET AHLÂK GÜZELLİĞİ VE DOĞRULUKTUR

"Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil
Yol odur ki doğru vara göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur ki alçak dura yüceden bakan göz değil."

(Yunus Emre)

Alevîler, İslâmî inanç esaslarına uymakla birlikte, öz olarak "eline-diline-beline" sahip olup, kötülüklerden sakınmayı, özbenliğini arındırmayı, verdiği sözü tutmayı, başkalarının hakkına el uzatmamayı ibâdetlerinin temeli olarak kabul etmişlerdir. Tanrı da Kur'ân'da, kötülüklerden kaçınan kullarını müjdeliyor:

"Peygamberleri ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndeririz. Kim inanır ve nefsini islâh ederse (özbenliğini kötülüklerden arıtırsa) onlara korku yoktur."[4]

---

(3) A. Gölpınarlı, Yunus Emre ve Tasavvuf, sh. 179.
(4) En'âm Süresi, âyet: 48.

İşte Allah'ı bir bilen, Muhammed-Ali'ye ikrâr veren Alevîler, daha bu dünyada iken alıp vereceklerini ödemek ve öbür dünyada Tanrı'nın karşısına "kul hakkı" ile çıkmamak için görgü cemi'nde topluca sorguya çekilerek ibâdetlerini yerine getirirler.

İbâdet, Allah ile kullar arasında bir bağdır.Hz. Muhammed, "Ben ancak güzel huyları tamamlamak için gönderildim. " buyuruyor. Bu hadîs bize bildiriyor ki insanın değeri ancak ahlâkı ve dürüstlüğü ile ölçülebilir. İslâm'da, göstermelik ibâdetlerin hiç bir değeri ve sevabı olmadığı, Tanrı katında asıl ibâdetin iyilik yapmak olduğu Kur'ân'da MÂÛN SÛRESİ'nde açıkça şöyle bildiriliyor:

MÂÛN SÛRESİ'NİN ANLAMI:

1. Yâ Muhammed! O, dîni (sorgu-sual gününü) yalanlayanı gördün mü?

2-3. Şunu iyi bil ki: İşte odur yetîmi itip kakan, öksüzü azarlayan; yoksula, düşküne yedirmeyi teşvik etmeyen. (Düşküne ve öksüze yapılan merhametsizlik, dinsizlik alâmetlerinden sayılıyor.)

4. Vay haline o gösteriş namazı kılanların. (Cehennemdeki Veyl Deresi onlar için yaratıldı.)

5. Onlar ki, kıldıkları namazlarından habersizdirler. (Zevk alamazlar, duygulanmazlar. Halbuki namaz kul ile Tanrı arasında birleşmedir. Kul haklarına riâyet edilmeden kılınan namazda ise birleşme değil, ayrılma vardır. Evet, yazık o kimselere ki ömürlerini gaflet vâdisinde, sapkınlık yolunda, kuruntular ve zanlar ile geçirirler. Onların tek amaçları, çıkarlarını sağlamaktan ibârettir.)

6. Bunlar öyle münâfık ve riyakârlardır ki; hiçbir işlerini Allah için yapmazlar, hep gösteriş için yaparlar. (Din sömürüsü yapıp, insanlara kötü davranırlar, göstermelik olarak kıldıkları namaz ve tuttukları oruçla cennete gideceklerini sanırlar.)

7. Ve öyle dünyaya taparlar ki: zekâtı vermedikleri gibi, iş bitirmek için iğreti bir yardımda bulunmaya bile yanaşmazlar hattâ engel olurlar. (İnsanlığa hizmeti, düşkünlere karşı ufak bir yardımı esirgerler. İşte yazık bunların hâline!... Bunlar, Cehennemin veyl deryâsında boğulacaklardır.)"[5]

Tefsirini okuduğumuz Maûn Sûresi'nde olduğu gibi, birçok âyet ve hadislerde de İSLÂM DÎNİ'nin amacının ahlâk güzelliklerini en son doruğuna çıkartmaktan ibâret olduğu belirtilmiştir.

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

(5) Kur'ân, Maûn Sûresi (bk. Şemseddin Yeşil, Füyûzat Tefsiri, sh. 655).

Hacı Bektaş Törenlerinde Ünlü Halkozanı
Aşık Veysel, Mehmet Yaman Dede ve Güllü Ana

İNSANLAR BİRBİRLERİNİN İNANÇ VE DÜŞÜNCELERİNE KİN DEĞİL SEVGİ GÖSTERMELİDİR

İslâm'ın doğduğu yıllarda Hz. Ali yandaşlarına "Ali'nin Şîası" denildi ve ilk Alevîler bunlardır. İslâm'ın ibâdetlerini yerine getiren bu Alevîler, daha sonraları Emevîlerin Hz. Ali'ye câmilerde küfür ve hakaret etmesi yüzünden, câmiden uzaklaştılar, ibâdetlerini evlerinde yapmaya başladılar. Câmilerde yalnız Sünnîler namaz kılıyorlardı.

Şamanizmi bırakıp İslâm Dinini seçen Türkler XI. yüzyılda Anadolu'ya geldiler. Heterodox (sünnîlik-dışı) olan bu topluluk, evet, İslâm olmuş "La ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah..." diye îman etmişlerdi. Fakat namaz, oruç gibi ibâdetleri almadılar. Anadolu Alevileri dediğimiz bu topluluk ibâdet olarak Kırklar meclisi'nde icra edilen Cem Töreni'ndeki "halka namazı"nı kılmaya başladılar. İşte bin yıldır sürülen bu yol-erkân, günümüz Alevîlerince de aynen devam ettirilmektedir.

Sünnî nasıl ki namazı, câmisi, Ramazan orucu, haccı olmadan sünnilik'ten çıkmış olursa;

Alevî'nin de yol ve erkânı, kültürü, Cem törenleri, niyâzı, Dört Kapı Kırk Makamı, Kırksekiz cuması, Aşure orucu, Hızır orucu, Abdal Musa töreni, yol kardeşliği, sazı, semahı, Yunus Emre'si, Hacı Bektaş Veli'si, Pir Sultan'ı, Veysel'i elinden alınırsa, ortada Alevîlik diye bir şey kalmaz. Alevîlik konusunda ard-niyetli çalışanlar, şu gerçeği kesin olarak bilmeli ki:

Kimse kimsenin elinden malını, gönlünden inancını, sosyal yaşantısından da geleneklerini, top-tüfek gücüyle de olsa alamaz. Almaya kalkışması ise gülünç, abes, boşuna bir çaba ve haksızlık olur. Bir toplumu kendi kültüründen koparmak, sosyolojik gerçeklere aykırıdır.

Sünnî, Alevî'ye "Camiye gel, namaz kıl!" dese, Alevî de Sünnî'ye "Cem evine gel, niyâz eyle!" diyecektir. Çünkü her cemâat yüzyıllardır alıştığı ve canından değerli gördüğü ibâdet biçimlerini tâ yüreklerinin derinliğine nakşetmişlerdir. O halde, birbirimizin inançlarına karşılıklı saygı göstermekten daha güzel bir kurtuluş yöntemi aramak, yarar yerine zarar getirecektir.

SÜNNÎ BİLGİNLER BU KONUDA NE DİYOR?

Bir sünnî bilgini olan merhum Prof. Mehmet Eröz, Alevîlik üzerine yaptığı bilimsel araştırmaları sonucunda elde ettiği gerçekleri, bu konunun bilgisizi olan sünnî halkın da okuyup anlaması için yayınladığı kitapta diyor ki:

"Türkler kitleler halinde İslâmiyeti kabul ettiler. Şehirlerde yeni dinin bütün icapları yerine getirilirken, göçebeler, Müslümanlığı şeklen kabul ettiler. Göçebe Türkler eski dinlerinde olduğu gibi, şimdi de KADIN-ERKEK bir arada bulunuyor ve âyinlerini büyük vecd ve heyecan içinde, müzik ve raks (semah) ile yapıyorlardı. Bu hususu çok iyi bilen Yesevîlik, Orta Asya göçebeleri arasında yayılma başarısı gösterdi.

En az iki bin yıllık geçmişi olan ve İslâmî renge bürünmüş olan bu dinî toplantılar, büyük bir gizlilik, kapalılık ve cezbe coşku) içinde yürütülür. Cemâatin mukaddesâtı, bu kapalı cemlerin yarattığı dini heyecan ve coşkunluklarda belirgin bir hal alır. Bu âyinlerde mâşerî vicdan, kollektif şuur, en güçlü ve galeyanlı haline ulaşır. Bizim MUM SÖNDÜ zannımızdan tamamen aksi yönde, iffetli ve hürmetli bir tavır ve davranış içinde yapılan cem törenlerinde ve bütün hayatın çeşitli safhalarında, kadınlar (bacılar), cemâatin manevî kontrolü ve

himayesi altındadır. Kadınların (bacıların) namusu, cemâatin namusu demektir. KIZILBAŞ-ALEVÎ cemâatlerinde, aile kurumunun kutluluğunu ve namus anlayışını biraz aşağıda göstereceğiz. Burada hemen belirtelim ki, bu kapalı toplantılar, birer işret (içkili âlem), ahlâksızlık meclisi aslâ değildir. "HAK MEYDANI" adı verilen, Hakk'ın hakikatin orada doğduğuna inanılan birer İBÂDET meclisidir. Bu ibâdet, ŞERİAT'teki NAMAZ karşılığıdır. Buna ise, NİYAZ denir.

Alevî ve Bektaşîlerin inanışlarına göre, şeriat'te namaz, câmide, imamın arkasında kılınır. TARİKAT'te ise, cemâl cemâle, yüzyüze kılınır. KÂBE, insanın gönlüdür. (Âdem'e secde ediniz) âyeti gereğince, insan'a secde edilir. Kâbe'de nasıl, Kâbe'nin etrafında bir halka namazı kılınırsa, burada da öylece bir HALKA NAMAZI olur. Bu, eski Türk töresinin, İslâmî bir şekilde yorumundan başka birşey değildir. Ancak, bu bile, bu saf ve temiz insanların, temiz dinî duygu ve uygulamalarının, nasıl yanlış ve kötü şekilde yorumlandığını göstermeğe yeter sanırız.

Böylece, cem herşeyden önce hesap yeri, küslerin barıştırılması, hakkın alınması, suçlunun cezalandırılması yeri oluyor. Bir nevi mahkemedir. Töreye dayanan mahkemedir ki, yüzyıllarca Alevî köylüleri, şehirlerdeki mahkemelere inmemişlerdir. Her türlü hukukî ve cezaî dâva, cemâatin kendi içinde, cemlerde dede'ler tarafından görülmüştür. Cem'in faydalarından biri bu oluyor: Dirliği düzenliği sağlamak, adâleti temin etmek, HUZURLU, DÜRÜST, ÇALIŞKAN BİR TOPLULUK YARATMAK...

"... Türklerin, kadınlı-erkekli toplantılar yaparak, buralarda içki içip eğlenmeleri, çalgılar çalıp semah etmeleri, töre'leri gereğidir İslâmiyeti kabul ettikten sonra, bu âdetleri terkedemiyerek, onları İslâmı bir kılığa soktular. İşte Alevî Bektaşî Cemi'nin aslı budur.

Bu umumi ziyafetleri, Timur saltanatında da sık sık görüyoruz. ULUĞ BEY'in düğününde, böyle bir ziyâfet tertip-

lenmiş, kadınların da katıldığı bu toy'da, bol miktarda içki içilmiş ve çalgılar çalınmış, oyunlar oynanmıştı.

Osmanlı saraylarında da böyle şölenler tertiplenirdi. Lütfi Paşa Tarihi'nde, OSMAN Gazi'nin Beyliğini kurduktan sonra yapılan tören şöyle anlatılır:

(Oğuz resmince üç kere yükünüp baş koydılar. Andan, dürlü ballardan ve kımızlardan getürüp Osman Gâzi'ye sağrak sundılar.)

İkinci Murad devri tarihçilerinden Yazıcıoğlu Ali Efendi, kadınlı-erkekli yenilip içilen şölenleri şöyle anlatır:

İşbu tertib üzre oturmak gerek
Önlerinde müçeler durmak gerek
Kımız-u komran da bu tertib ile
Ağa ile ini arasında içile.

İbni BATUTA, Kırım Sarayı'nda, beyler ve hatunlar tarafından ağırlanmıştır. En çok at etinden yapılmış yemekler, KIMIZ ve BOZA ikram ediliyordu. Yemekten sonra, güzel sesli hâfızlar KUR'ÂN okuyor, bir hatip hutbe veriyordu. (Seyâhat-nâme-i İbn Batuta, M. Şerif tercemesi, III. 205.)[1]

---

(1) Doç. Dr. Mehmet Eröz, Türkiye'de Alevîlik-Bektaşilik, sh. 309.

Not: Evet, şölen, toplantı ve eğlencelerde içki içiliyorsa da; Aleviler kutsal Görgü Cemi'nde yani ibâdet sırasında aslâ içki içmezler, içkili ise Cem'e giremezler, girerse suçlu olurlar. Cem'e tertemiz, banyosunu ve abdestini almış, parfüm gibi ağır kokular sürmemiş olarak, sade bir şekilde gelinir.

ALEVÎLER'İN İNANÇ, AHLÂK VE DÜŞÜNCELERİNİ KENDİ AĞIZLARINDAN DİNLEYELİM

1- ALLAH inancını, Seher Abdal şöyle anlatır:

Her işte Allah adını edelim yâd
Kılalım Mustafa medhini bünyâd
Muhibb-i Murtazâ'yız abd-i evlâd
Bil ey mü'min olasın gamdan azâd

2- DÖRT KİTAB ve KUR'AN konusundaki köklü inançlarını, 17. yüzyıl Alevî şâirlerinden Âhû şöyle anlatır.

Gerçi hatâ ile isyanım çoktur
Kalbimde benliğin eseri yoktur
Zebur, Tevrat, İncil, Dört Kitap hak'dır
Ledünnü âyet-i Kur'ân'dan aldım.

3- Hz. MUHAMMED'in Son peygamber olduğu inancı, Alevî deyişlerinde, büyük bir inançla ve açıkça görülmektedir. Şah Hatayî şöyle diyor:

Teâla şânuhu gel gör ki nûr-i Hudâ geldi
Cemî hâtem-i enbiyâ Muhammed Mustafâ geldi.

Sevindi cân-ı âşıklar açıldı baht-ı sâdıklar
Çağırdı rûh-i mü'minler safâ geldi safâ geldi.

4- Pîr Sultan Abdal, Hz. Muhammed sevgisini ne güzel anlatır:

Muhammed dînidir bizim dinimiz
Tarîkat altında geçer yolumuz
Cibrîl-i Emin'dir hem rehberimiz
Biz mü'miniz mürşidimiz Ali'dir

Uyuma ki Muhammed'i göresin
Yaradan Allah'dan kısmet alasın
Günahlıysan günahsızdan olasın
Her sabah her sabah yalvarır kullar

5- Âhiret günü için Pîr Sultan Abdal der ki:

Üfürdüm çırağı yandıramadım
Gönlümü yüksekten indiremedim
Aç doyurup susuz kandıramadım
Ben nice varayım Hak divanına

6- Hz. Muhammed ve Hz. Alî inancını, Kul Himmet şöyle anlatıyor.

Biz Muhammed Alî diyenlerdeniz
Dergâhına gider bu yollarımız
Şol güzel Alî'yi sevenlerdeniz
Düvaz-imam okur bu dillerimiz.

KIRKLAR MECLİSİ, CEM TÖRENİ VE SEMAH NEDİR, NASIL BAŞLADI?

"Gizli Türk Dinî Oyunları"nda V. Lütfi SALCI merhumun bu konuda verdiği bilgileri, özetliyerek alıyoruz:

"... Bütün Alevî-Bektâşî kolları esas inanışlarını (KIRKLAR CEMİ) dedikleri Muhammed zamanında Ali'nin başkanlığında kurulan gizli bir toplantıda yapılan törenlerden almışlardır. Bunu alanlar ve yayanlar:

Hoca Ahmed Yesevi'ler, Hacı Bektaşlar, Şeyh Safi'ler, Tâceddin'ler ve böylece diğer ilk Türk tasavvuf ulularından oluşan HORASAN ERENLERİ ve RUM ERENLERİ'dir. Bundan sonra Abdal Musa Sultan, Seyyid Ali Sultan, Kaygusuz Sultan, Kul Himmet'ler ve nihayet Hatayi, Pir Sultan, Kul Veli ve Muhiddin Abdal'lar gibi aynı zamanda Türk edebiyatçısı velî (eren)ler de, Türk kabilelerine kendi dilleriyle bu inanışı yaydıkları gibi, yine aynı kişi ve topluluklar Arnavutluğa kadar bu töreyi götürmüş ve yaymıştır.

Alevîlerin toplanış muhabbetleri, KIRKLAR CEMİ'ni sembolize etmekti. Yukarda isimlerini saydığımız manevî ermişlerin onlara söylediklerine göre:

O akşam Muhammed göğe çıkarak MİRÂC etmemiş, onun mirâcı, Cebrail aracılığıyle Kırklar Cemi'ne, o gizli toplantıya gitmiş olmasıdır. Muhammed ilk önce orada gördüğünden çekinmiş, onların (CEM)inin gerçek olup olmadığından kuşkulanmış, fakat KIRKLAR kendilerinin hak olduklarını ispat etmek için içlerinden birinin kolu biraz kesilince kırkından bir-

den -Muhammed de dahil- bileklerinden kan aktığını görmüş ve onların CEM'lerinin hak olduğuna inanmış. Bundan sonra orada bulunan SELMÂN bir üzüm tanesini ezmiş, kırkların her biri onun suyundan içmiş, Muhammed'le birlikte hepsi de esrik (sarhoş) olmuş. İşte o zaman Muhammed vecde (coşkuya) gelerek kalkmış semah etmiş. Semah ederken sarığı çözülmüş, Kırklar onun sarığını alarak (kırk pâre) yapmışlar ve bellerine sarmışlar. O gece böylece CEM sürülmüş. (İşte Alevîlerin Cem törenlerinin temeli o zaman böylece atılmış. M.Y.)

Ertesi gün meclisteki eski zahirî eshâbı (bu sırrı bilmeyenler) Muhammed'i gökten indi sanarak, onun Mirâcını kutlulamışlar. Bunun içindir ki Alevîler'de merâsim ve usûl dâiresinde Alevî oldukları gece merasimi bittikten sonra, Alevî veya Bektâşî olan zâta (Mirâcın kutlu olsun!) derler. Alevîler ve Bektâşîler Muhammed'e mürşid, Ali'ye rehber dedikleri gibi kimi kez de Ali'ye mürşid ve Muhammed'e rehber dediklerinin sebebi bu <Kırklar Cemi>ne başkanlık etmesinden ötürü Ali'nin mürşidlik etmiş olmasındandır. İşte bütün Alevîlerin inandıkları bu <CEM>dir. Orada o gece Fatma Ana da varmış. Yine bunun içindir ki Alevîler kadınları da Cem'e alırlardı. Cem'de şerbet'in olması kırkların içtiği <üzüm suyu>dur. Nefes (deyiş) okunması, Ali'nin mürşid, Muhammed'in rehber olmasına övgü ve onları kutlulamadır. Semah edilmesi de Muhammed'in semah etmiş olmasına işarettir. Dervişlerin bellerine tülbent bağlamaları, o gece Muhammed'in kırk parça edilen sarığının Kırklar tarafından bellerine bağlanmış olmasının benzeridir.

ALEVÎLER İSLÂMI NASIL ALDILAR?

İslâm'ı kabul eden Türklere, yeni dîni, bu suretle Türklerin tıpkı eski âdetlerine uygun olarak gösteren "Horasan Erenleri" bunda, çok başarılı olmuşlardır. Çünkü eski töre ve göreneklerinden pek çok şey yitirmediklerini gören Anadolu

Türkleri bu tarikatı ve daha doğrusu kendilerini yadırgamıyan bu rejimi sevinçlerle karşılamışlardır.

DUÂ VE İBÂDETLERİ NASILDI?

Duâları Arapça olmayıp Türkçe, namazları eski tapınmaları gibi NİYAZ, eskiden olduğu gibi toplantılarında ve din işlerinde KADIN yine beraber, (kopuz) ve (kımız) yine bunda da bol, oyunlarını da Şamanlık'tan kalma oyunlara uydurduktan sonra, artık gocunacak, gücenecek birşey kalmıyordu. Onların kendi dilinde konuşan şairleri de bütün bu MİRÂC ve diğer inanışları nazımla ve kuvvetle yaymış olunca, bu inanış durmayarak ilerliyor, kökler salıyor, Arapların din bahanesiyle yaptıkları zulümden bıkan Türkler "CEM TÖRENLERİ" ne giriyorlar, "ALEVÎ" oluyorlar, ıztıraplarını böylelikle dindiriyorlar ve sazlarının tellerinde dertlerini derin derin inliyorlardı.

Mirâc inanışına dair halk tasavvuf edebiyatından bir örnek verelim. Ünlü Şah Hatâyî şu şiiri MİRÂCİYE adı ile yazmıştır ve yaymıştır:

MİRÂCİYE

Yakın bil ebced-i burhân Ali'dir
Beyân-ı Tevhîd-i Kur'ân Ali'dir

Muhammed Mirâc'a vardığı gece
Kapıda gördüğü arslan Ali'dir

İçinde söylenir sırr-ı hakikat
Kurulmuş perde-i mîzan Ali'dir

İleri yürüyüp kaktı Kapuyu
O'na: "Kimsin?" deyü soran Ali'dir

Dedi ki: "Hâdim-i hayr-ül-enâmım"
Hemandem kapıyı açan Ali'dir

İçeri giriben kıldı muhabbet
"Biri kırk, kırkı bir" diyen Ali'dir

Acâib remz içinde kaldı Ahmed
Bu remzi gösteren arslan Ali'dir

Birine çaldı neşter kırk da aktı
Hem ol dem neşteri çalan Ali'dir

Ezildi şerbet oldu içti canlar
Cünûn-i âşıkı hayran Ali'dir

Çıkardı keff-i dest koptu semahı
Bunları mest eden sultan Ali'dir

Yok iken yer ve gök arş ile kürsi
Hakikat mîzânın kuran Ali'dir

Bu bîçâre HATÂYÎ'nin penâhı
DEVÂSIZ DERTLERE DERMAN ALİ'DİR[1]

---

(1) V. Lûtfi Salcı, Gizli Türk Dîni Oyunları, sh. 17.

DEDE VE TÂLİB

Dede ve tâlib'in nasıllığı özellikleri, İmam Câfer Buyruğu'nda ayrıntılı olarak anlatılır. Biz buraya özetini alıyoruz:

"Dedelik (mürşidlik) Muhammed-Ali'den kalmıştır. Bu nedenle, Evlâd-ı Resûl'den başkasına dedelik tmek ve tâlib olmak câiz değildir. Yediği, içtiği haramdır. Tarikat ve Hakikat'ten koğulmuştur. Ve de irşâdı, biatı ve tevbesi kabul değildir. Çünkü, Evlâd-ı Resûl'den el-etek tutmamıştır. Sermayesiz kalmıştır.

Bir dede, tâlibi irşad etmese ve tâlib de irşad olmasa, o nasıl dede olur? Ve o nasıl tâlib olur? Dede olan, tâlib olan kimseler kâmil vücud ola ki, ikrârı câiz ola, emeği ve kurbanı ve niyâzı kabul ola, boşa gitmeye.

İmam Câfer-i Sâdık Hazretleri buyurur ki:

Pir (dede) olan kimseler gerektir ki kâmil olalar, Dört Kapı nedir bileler, ki bunlar nereden geldi ve neden hâsıl oldu ve aslı nedir, bunların edebi nedir, tevbesi nedir, farzı nedir, sünneti nedir, hayâsı nedir? Bunları bilmelidir.

Ve tâlibler de öyle gerektir ki çerağ gibi doğru duralar, fitil gibi yanalar, yağ gibi eriyeler, nûr gibi ışık vereler, Erenler meydanından dönmeyeler, tarikat hâlinde duralar ve de Hakikat'ten çıkmayalar, mürebbiden -müsâhibden dönmeyeler. Onlar tâlib olalar, kalıp olmayalar.

Dede'nin bilgili olması gerektir. Eğer karadan bilmezse, İlm-i Ledün bilmelidir. İlm-i Ledün şudur ki: Aklen düşüne, âhireti ve dünyayı fark ede. Eğer doğru yolu fark edemezse,

bir kâmil mürşid (eğitim görmüş mürşid) bulup aydınlana, ondan sonra tâlibi göre. Zira bunda çok güçlük vardır.

Tâlibin köşesine kurulup, "Ben falan oğlu falanım. Senin günahını bağışlarım" deyip, yeyip içip, nefsini eğlendiren boşuna emek çeker. Ben dedeyim diyen kişinin üzerine düşen şudur ki: Gece yarısından sonra kalkıp, gün doğuncaya dek Hakk'a niyâz, ricâ etmeli. Gör şimdi, o dedenin nefesi nasıl geçer. Günümüzdeki dedeler yiyip içip, kuşluğa değin gaflet uykusunda uyurlar da demezler ki, "Hazret-i Kur'ân bizim dedemize indi, bakalım ne buyurmuş? Biz dünyaya niçin geldik? Yarın ne yüzle Tanrı katına varacağız? Bu tâliblerin sorgusunu bizden elbette isterler. O zaman ne cevap verelim?" Böyle demez ve üstüne düşen görevi yerine getirmezse, vay o dedenin haline, başına ne gele!..."

Eğitim görmüş gerçek bir dede, tâlibinden sorumludur. Zira, o bir mürşid-i kâmildir ve Hakk'ın vekilidir. Ocakoğlu bir dede mü'minin dâvâsını öbür dünyaya (mahşere) bırakmayıp, Pîr divanında görmelidir. Tâlibin sitemi (cezâsı) ne ise, ödetmelidir. Tâlib de, hak sahibi (istekli) kim ise, onunla helallaşmalıdır. Çünkü, HAK-MUHAMMED-ALİ DÎVAN'ında (ALEVÎLİK'TE) "Döktüğün var ise doldur, ağlattığın var ise güldür, aldığın var ise ver..." kuralı geçerlidir ki, günümüzde tüm dünya insanlığının da muhtaç olduğu budur.

Bu yol, bu inanç, öyle ince öyle güzel düsturlara sahiptir ki, kimi Alevî bireyleri dahi ne yazık ki Cem törenlerinden son yarım yüzyılda iyice uzaklaştıklarından dolayı tamamen özlerini unutmuşlar, boşlukta kalmışlar, mutluluğu başka kapılarda aramaya koyulmuşlardır. Şâhane ve köklü bir inanca, engin bir kültüre, insan sevgisinin kaynağına ser-çeşmeden sahip olan bir yolun yolcularının nasıl yoldan çıktıkları, en kısa zamanda incelenip, bu derde çâre bulunması, bu yola hizmet verme azminde ve niyetinde olan gerçek bilim adamlarının ve dedelerimizin zorunlu ve kutsal görevi olmuştur. Haydi ey canlar, vakit geçirmeden kolları sıvayalım ve yine Buyruk'tan

şu güzel örnekle, dünyada eşi bulunmayan kutsal yolumuzun yüceliğini keşfedelim:

"Ve dahi bir tâlib diğer bir tâlib ile dargın olsa, Biri gidip" Gel bugün yola (Cem'e) gidelim, barışalım. Birbirimize hakkımızı helâl edelim!" dese, öteki de barışmasa, tekrar ederek "Gel, bugün ölmeden önce hesabımızı bu dünyada görelim. Gel, burda Pîr divanına varalım. Ne hakkın var ise vereyim..." dese, üç kez dışarı çıkıp, içeri girip böyle söylese. Eğer o adam barışmazsa, Pîr'i, Yol'u inkâr etmiş olur. Onun beri gelip, Tarık (Erkân) altından geçip yola gitmesi esastır."[1]

MÜRŞİDİ TANI

Ben mürşidim diyen noksâna gelsin
Mürşid kimdir, onun nişânı nedir?
Evliyâ buyruğun okuyup bilsin
Yetmiş üç farzı var, beyânı nedir?

Dört kapı, kırk makam, oniki erkân
Onyedi tarîki eylesin beyan
Tâlibin gönlünde koymasın güman
Bildirsin cân içre cânanı nedir?

Kâmil mürşid herbir müşkili seçer
Ona teslim olan Kevser'den içer
Talibin yetmiş bin hicâbın açar
Gösterir cenneti, nirânı nedir?

Bu mânayı bilen mürşid tamamdır
Ameli olursa, Oniki İmamdır
Kalbi Beyt-i Hüdâ, şâh-ı âlemdir
Yedi bahir içre ummânı nedir?

Bu sırra ermeyen mürşid olamaz
Hırsı nefse uyan, özün bilemez
Tamah için gezen, Hakk'ı bulamaz
Ne bilsin, ikrârı, îmanı nedir?

---

(1) *Buyruk, Sefer Aytekin, sh. 12.*

Hak nerdedir bilmez, yalanı söyler
Evlâddan'ım deyip, yalan söyler
Gerkes gibi her bir cîfeye konar
Tanımaz yahşiyi, yamânı nedir?

Bu üç sıfatta bulunanlar mattır
Nefsine kul olan, şeytan-sıfattır
Gıybet-bûhtan eder, sanır âyettir
Ak üzre farketmez karayı, nedir?

NOKSÂNÎ aç gözün mürşidi tanı
Bâtının görünce teslim et canı
Bir kapıya bend-ol, öğren irfânı
Göresin küfr-içre îmanı nedir?[1]

Bir sünnî bilim adamı olan rahmetli Mehmet Eröz şöyle diyor:

"Kızılbaş-Alevî köylerinde, cemâatin dinî lideri Dede'dir. Dede, mürşidlik eder, irşad eder. Terbiye edicidir. Mürebbi'dir, üstad'dır, pir'dir. (Mürşid'in nefesi, Hak nefesidir.) (Mürşidini hak bilmeyenin) imanı yok gibidir. Yola girecek olan tâlib, varlığını mürşide teslim eder, ondan el alır. Dedeler, Türkiye'nin belli yerlerinde ocaklara (...) bağlıdırlar ve her yıl düzenli bir şekilde, kendilerine bağlı olan köyleri gezer, dinî hayati canlandırır, yolu şenlendirir, anlaşmazlıkları giderir, dayanışmayı arttırırlar."[2]

Dedeler, halkı aydınlatma görevini hakkıyla yapmalıdır. Çünkü, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin kurduğu yolun mirasçıları onlardır. Görevini tam yapmayan dede, yolun kuralı gereği suçlu (düşkün) olur, dedelikten atılmalıdır.

---

(2) Doç. Dr. Mehmet Eröz, Türkiye'de Alevilik - Bektaşilik, sh. 106.

Cem'de Post Hizmeti

ALEVÎLİK'TE GÖRGÜ CEMİ (ONİKİ HİZMET)

CEM, Alevilik'de en önemli dîni törenin adıdır. Cem'e ayrıca; Âyin-i cem (cem âyini), Ali cemi, Görgü cemi, İçeri Kurbanı da denir. Kış aylarında, özellikle Cuma akşamı başlaması kuraldır.

Cem'de ONİKİ HİZMET ve bu hizmetlerin ayrı ayrı sahipleri vardır. Her Alevî yılda bir kez görgüden geçer, hâl ve gidişatının muhasebesini yapar, ikrârını tazeler ve topluma hesap verir. Kendilerinden şikâyetçi olanları cem'de bulunan canlar şikâyetlerinde haklı görürlerse, şikâyet edilenler onları râzı etmek zorundadırlar. Kimseyle küsülü, dargın ve kavgalı kalamazlar. Birine hakları geçtiyse, ya da başkasının hakkı kendisinde kaldıysa hesaplaşır ve helâllık alır. Barışmadıkça görgüleri yapılmaz. Borçları varsa, görgüden önce ödeyeceklerdir.

Yıllık görgüden geçen talibler, aynı zamanda daha önce yaptığı hatayı bir daha tekrarlamamak üzere tevbe ederler. Görgüden geçtikten sonra mânen temizlenmiş olurlar. Ancak bundan sonra Cem'e katılanlar, görgü-sorgudan geçerek temizlenmiş olanların kurban lokmasını yiyebilirler.

"Alevî (Kızılbaş-Bektaşî)lerin kış aylarında; özellikle cuma akşamları[1] yaptıkları toplantılara CEM (âyin-i cem, sürek,

(1) Aleviler Perşembeyi, Cumaya bağlayan akşamı, Cuma akşamı olarak adlandırırlar.

görgü) denilir. Cem, dinsel bir ibâdettir ve bazılarının zannettiği gibi, bu törenlerde içki içilmez. İçki içilen muhabbet toplantıları ile bu kutsal ve edepli cem töreninin karıştırılması yanlıştır. Bu gerçekleri bilmeden, gizli CEM toplantılarında MUM SÖNDÜ yapıldığı isnâdı ile, bu temiz ve saf insanları karalamak büyük insafsızlık, büyük bilgisizlik olur"(2)

DÜŞKÜNLER (haksız yere ve keyfî olarak eşini boşayan, haram kazanç sağlayan, yalancı şahitlik yapan, nefsine hâkim olmayan, hırsızlık yapan, adam öldüren, vergi ve askerlik gibi vatan borcunu ödemeyen, annesine-babasına evlâtlık görevi yapmayan, insanlara zarar veren, komşusunu inciten, işçi ve yetim hakkı yiyenler) Cem'e alınmazlar. Böylece Cem halkı (Alevî toplumu) zararlı insanlardan, yaramazlardan arınmış olur.

Adam öldürmüş, karısını haksız yere boşamış, hırsızlık yapmış bir insan serbestçe gidip câmi'de namaz kılabilirken, HAK-MUHAMMED-ALÎ meydanı (Hak meydanı) olan Cemevi'ne böyle yolsuzluklar yapmış biri kesinlikle giremez, girmeye cesâret edemez, girmek isterse kabul edilmez. Alevîliğin bu kuralı, dünya yüzündeki hiçbir milletin dininde ve mezhebinde bulunmayan bir yüceliktir. Nitekim, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in" Ben ancak ahlâki fazîletleri tamamlamak için gönderildim" buyurması, İslâm'da ahlâkın ne büyük ve ne mühim bir yeri olduğunu isbata kâfidir.(3)

(Görülüyor ki, Resûl-i Ekrem, peygamberliğinin amacının, ahlâk güzelliklerini son merhaleye çıkarmaktan ibâret olduğunu açıklamıştır. Tarih boyunca bir millet ki ahlâka önem vermiştir, o millet ilerleyip Allah'ın nimetlerine erişmiştir. Hangi millet ki ahlâk çöküşüne uğramıştır, o millet kısa bir zaman içinde perişan ve mahvolup gitmiştir. İslâm Dini'nin amacı beşerin ahlâkını tasfiye etmekten ibarettir. Bundan do-

---

(2) Mehmet Eröz, Türkiye'de Alevîlik-Bektaşilik, sh. 104.
(3) Ahmet Hamdi Akseki, İslâm Dini, sh. 329.

layıdır ki, Peygamberimiz, "İçinizden en çok sevdiklerim ve Kıyâmet günü yeri bana en yakın olanlarınız, ahlâkı en güzel olanlarınızdır." buyurmuştur.

Bu hadîs-i şerif'de Peygamber, "Ben çok ibâdet edeni severim, çok sofu olanı severim, gündüz oruçlu, gece namazlı olanı severim...) demiyor, mutlak olarak güzel ahlâk üzerinde duruyor. Öyle ya, kötü huylu bir kimsenin ibâdetinden hiçbir fayda gelmez. İslâm'ın özü ahlâk güzelliği ve doğruluktur.

Bir gün Peygamberin huzurunda Medine'li bir kadından bahsolunurken, bu kadının son derece ibâdetle meşgul olduğunu, her gün oruç tutup, sabahlara kadar namaz kıldığını ve yalnız kötü huylu olduğundan, dili ile komşularını incittiğini söylediler. Resulullah bunları dinledikten sonra: "O kadında hayır yoktur, o kadın cehennemliktir." buyurdular.)[4]

Mürşid, geçmiş yıllardaki Cem törenlerinde verilmiş derslerin ve öğütlerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemek için ve yeni derslerde (irşatlarda) bulunmak için cemaatı toplar, Cem törenini yürütür.

Cem, köylerde büyükçe bir evde, varsa Cem-evi'nde; günümüzde kentlerde yine ya müsait bir evde, ya bir salonda ya da Cem-evi'nde yapılır. Cem'in Mürşid tarafından açıldığını herkese (köylerde bütün köylülere) bildirmek için oniki hizmetten biri olan peykler gönderilir. Bütün tâlibler Mürşid, Pir, Rehber huzuruna dâvet edilir. Bu dâveti duyan canlar, musahibi ile buluşur. Herkes evinde boy abdestini alıp, en temiz elbiselerini giyindikten sonra ev halkı ve musahibinin ev halkı ile birlikte, Mürşid'in belirttiği gün ve saatte Cem'e katılırlar.

Gözcü tarafından taliplerin yoklaması yapılır, hasta ve mazereti olanlar meydana çıkarılır. Oniki Hizmet sahiplerinin de görevleri başında olup olmadıkları kontrol edilir.

---

(4) Hüsamettin Ergezen (Erzurumlu Vâiz), İslâmiyetin Esasları, sh. 129.

Meydan postundan önce "Mürşid postu" serilir. Mürşid, postun duâsını yapıp, postuna oturur. Duâ şudur:

"Âzamtü ileyke Yâ Alî
Ekremtü ileyke Yâ Alî
Eslemtü ileyke Yâ Alî
En'amtü ileyke. Yâ Alî."

Akşam saat sekiz sıralarında herkes eşleri ve musahipleri ile "Hak Meydanı" olarak kabul edilen Cemevi'ne gelmeye başlarlar ve gelirken lokma (kuru yemiş, meyva, çörek, kömbe, baklava, helva gibi yiyecekler) getirirler. Müsahibler ve eşleri Cem-evi'ne gelince, Meydan'da Dâr'a durup, lokma (niyaz)larının duâsını alırlar. Dede, şu duâyı yapar:

"Allah... Allah... Lokmalarınız kabul, muradlarınız hâsıl ola. Hak-Muhammed-Ali kabul eyleye. İmam Hasan, Şâh Hüseyin, Hünkâr Hacı Bektaş Veli defterine kayıt eyleye. Nûr-ı Nebî, Kerem-i Alî, Pîrimiz Hünkârımız Hacı Bektaş Veli, gerçek erenler demine hü...

Duâdan sonra tâlibler lokmalarını görevliye teslim edip diz üzeri gelerek meydana niyâz (secde) ederler. Genellikle tâlib Dede'ye veya post'a niyâz eder. Bunun anlamı: Hem "Âdem'e secde" hem de cemaatta bulunan bütün canlarla görüşmek, onlara saygı ve sevgi göstermektir.

Cem-evi'ne gelen canlar, Gözcü'nün göstereceği yere yaş sırasına göre kurulmuş saflara otururlar. Musahiblerin eşleri ise Cem-evi'nde kendileri için ayrılmış bölüme otururlar. Erkekler, yönü Dede'den tarafa gelmek üzere orta yerde büyükçe bir boşluk bırakarak dâire (halka) oluşturacak biçimde otururlar. Burada herkes birbirine dönüktür. Böylece "Tarîkat Namazı (Tevhîd Halkası) duvara bakarak hoca'nın arkasında değil; cemâl'e, dîdar'a (Cenâb-ı Hakk'ın iyilik ve güzellik sıfatının belirdiği Âdem'in yüzüne) bakarak kılınır." sözünde olduğu gibi, herkes yüz yüze oturur. Tevhîd, halkın ve Hakk'ın

birliği, bir olması, tek vücud haline gelmesi, muhabbet denizinde bütünleşip coşmasıdır.

Alevî inancında Cem, Hz. Muhammed'in "MÛTÛ KABLE EN TEMÛTÛ" buyruğuna dayanır. Bu hadîs'in anlamı şudur:

"Ölmeden önce ölün, mahşer günü gelmeden hesabınızı verin. Âhirete kul hakkı ile gitmeyin. Hiç kimseyle alıp vereceğiniz kalmasın. Alnınız açık, yüzünüz ak olsun. Dürüst, mert, iyi huylu, Gerçek Erenler safına katılmış insân-ı kâmillerden olun. İnsanlar (halk) sizden râzı ve hoşnut olsun ki, Hak da sizden râzı ve hoşnut ola."

Büyük Alevi Ozanı Pir Sultan Abdal'ın Sivas'ın Banaz Köyü'nde Bulunan Heykeli

CEM'DE ONİKİ HİZMETİN SAHİPLERİ

Alevilerin kutsal ibadeti Cem, oniki hizmetten oluşur ve her hizmetin ayrı sahibi vardır.

1- Dede (Pîr, Mürşid): Cem'de birinci hizmet sahibidir. Cem'i yönetir, sorunları çözer, toplumu aydınlatır, eğitir ve yönetir, halka doğru yolu gösterir. Evlâd-ı Resûl'ün soyuna bağlı (Seyyid) olan Dede eğitim görmüş, ilim, irfan ve ahlâk sahibi, insan-ı kâmil, en az bir fakülte mezunu ve yabancı dil bilen biri, saygı değer, HAK-MUHAMMED-ALİ'nin yolunu-erkânını iyi bilen ve süren, Cem'de ONİKİ HİZMET'i hakkıyla yürütebilen kişi olmalıdır. Çünkü çağımız insanları fizik-metafizik her konuda bilgilenmiştir. Öyleyse, Dede'nin günümüzde halka yararlı ve etkili olabilmesi için, herkesten daha bilgili olması ve yol-erkân konusunda kendisine yöneltilen sorulara doğruca yanıt verebilmesi gerekmektedir. Bunun da tek yolu var: ALEVÎLİK KONUSUNDA EĞİTİM-ÖĞRETİM YAPAN OKULLARIN AÇILMASI.

2- Rehber: Dede'den sonra en yetkili hizmet sahibidir. Bilgili olması gerekir. Cem'de görgüsü yapılanlara yardımcı olur.

3- Gözcü: Cem'de düzeni ve sükûneti sağlar, uygun davranmayan olursa önce uyarır, gerekirse Dâr'a çekilmelerini ister, cezalandırır. Gözcülük görevinin pîri Karaca Ahmed Sultan'dır.

4- Çerağcı (Delilci): Çerağ'ı (mum'u) ya da "Delil" adı verilen aydınlatma aracını yakar, meydanın aydınlatılmasını

sağlar. Günümüzde aydınlatma araçlarının (elektrik) bulunması dolayısıyla, çerağ'ın sadece sembolik anlamı kalmıştır.

5- Zâkir (Sazandar, Güvende, Âşık Baba): Deyiş, düvaz, mirâclama, mersiye, nefes söyler. Saz çalar, semah'ı yönetir. Genellikle üç kişi olur. Cem töreninin tüm yürütülmesi, örneğin: Semahların yapılması, deyişlerin söylenmesi, tevhîdlerin çekilmesi, zâkirlerin düzenleyip yönlendirmesi ile olur.

6- Süpürgeci (Ferraş, Faraşçı, Câr'cı): Meydana, her hizmetin bitiminde sembolik olarak "Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali!" diyerek süpürge çalar. Gerekirse Rehber'e yardım eder.

7- Sakka (Sakacı, Sakî, Dolucu, Tezekâr, İbriktar): Cem'de mersiyeler okuyarak sakka suyu dağıtır, susayanlara su verir. Lokmalar yendikten sonra, el temizliğini sağlamak için ibrik ve leğen getirip havlu tutan hizmet sahibidir.

8- Sofracı (Lokmacı, Nakip, Kurbancı, Niyazcı): Kurban ve yemek işlerine bakar. Yiyecekleri eşit olarak dağıttıktan sonra, "Elimde yok kantar ile terazi, herkes oldu mu hakkına râzı?" diye sorar. Lokmalar herkese ve eşit olarak dağıtılmışsa, "Önüne gelen Allah Allah..." diye lokmaların yenilmesine başlamak için izin (destûr) verilir.

9- Pervâne (Dışarı Gözcüsü, Pazvand): Cemevi'ne gelen gidenlerle ilgilenir. İçerden ve dışardan haberi olur, güvenliği sağlar. Arada bir Dede'ye gelip, herşeyin yolunda gittiğini haber vermek için, "Hü, birşey yok!..." diyerek. "Kurtla kuzunun yanyana durduğunu" belirtir.

10- Peyik (Dâvetçi, Okuyucu): Cem'in yapılacağını önceden bütün canlara haber verir.

11- İznikçi (Meydancı): Cem-evi'nin temizliğine bakar. Cem'e gelenlerin ayakkabılarını düzeltir, yanlışlıkları önler.

12- Kapıcı (Bekçi): Cem töreni yapılan evin kapısında bekler. Cem'e gelenlerin evlerinin güvenliğini sağlar. Girene çıkana göz kulak olur. Kurban yenirken kimsenin dışarı çıkmamasını sağlar.

GÖRGÜ CEMİ'NİN BAŞLAMASI

Oniki Hizmet sahipleri belirlendikten ve tüm hazırlıklar bittikten sonra GÖRGÜ CEMİ'ne başlanır. Cem'i yönetecek Dede'nin postu başköşede bulunur, buna "Mürşid Postu" denir. Dede'den başka onbir hizmet sahibi, sağ başta Rehber olmak üzere ayaklarını mühürleyip, hep birlikte Dâr'a dururlar. (Ayrı ayrı olarak da duâları verilebilir.) Dede, onlara şu duâyı verir:

"Allah... Allah... Akşamlar hayrola. Hayırlar fethola, şerler def ola. Hizmetleriniz kabul ola. Muratlarınız hâsıl ola. Hazır, gâib, zâhir, bâtın cem erenlerinin nur cemallerine aşkola. Onsekiz bin âlemle birlikte mümin müslim cümle kardaşlarımızı Muhammed-Ali eşiğinden mahrum etmeye. Allah, cümlemizi didar-ı Ehl–i Beyte, meşreb-i Hüseyn'e nâil eyleye. Hizmet sahiplerinin hüsn-ü himmetleri üzerinizde ola. Bozatlı Hızır cümlenizin yoldaşı ola, saklaya, bekleye. Dil bizden, nefes Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den ola. Gerçek erenler demine hü..."

Duâdan sonra hizmet sahipleri meydana niyaz edip tekrar topluca Dâr'a dururlar. Dede:

"Tecellâ, tevellâ Hakk'a yazıla. Tecellânız temiz, yüzünüz ak ola. Tecellâ gören Cehennem nârı görmeye. Erenlerden himmet, Allah eyvallah..." der.

Hizmet sahipleri hizmetlerinin başına giderler.

Ferraş (Süpürgeci) meydana üç defa süpürge çaldıktan sonra, süpürgeyi sol koltuğuna alarak dâr'a durur ve:

"Allah... Allah... Güruh-u Nâciyim, Kırklar meydanında süpürgeciyim. Hüseyn-i Kerbelâ için gözlerim kanlı yaştır.

Yüzbin lânet olsun Yezid'in bağrı kara taştır.Pîrimiz Kırklar içinde Seyyid-i Ferraştır. Allah eyvallah. Nefes pirdedir..." gülbankını okur.

Dede:

"Allah... Allah... Sâile Selman, Mülk-i Süleyman, kör olsun Mervan, Cennette Rıdvân. Hayır hizmetin kabul ola, muradın hâsıl ola. İsteğini, dileğini Hak-Muhammed-Ali vere. Seyyid Ferraş Efendimizin himmeti üzerinde ola. Gerçeğe hü..." der. Ferraş bulunduğu yere niyaz edip, geri geri çekilerek meydanı terkeder. Cem'in başlangıcı böyle olur. Bundan sonra iki musâhib âilenin, görülmek-sorulmak üzere meydana (Dâr'a) gelmesiyle GÖRGÜ CEMİ başlamış olur.

Kural olarak, GÖRGÜ ilk önce Rehber ve müsahibinden başlayarak sonra sırasıyla halkadan Oniki Hizmet sahipleri, oniki kişiden oluşan kâmil şahıslar ve musahibleri, sonra da tüm cemâatın görülmesiyle devam eder.

GÖRGÜ NASIL YAPILIR?

Görgü'ye çıkacak olanlar: (İki musâhip âile olarak, genellikle dört kişidir. Yaşı büyük erkek sağ başta, solunda eşi, onun solunda diğer erkek ve onun solunda eşi olmak üzere, yalın ayak, bellerinde "KEMERBEST" kuşağı, DÂR'a dururlar. Gözcü sopasını yere vurur, "Edeb, erkân!" der. Cemâat saygıyla diz üstü oturur. Rehber, müsahiblerin sağında durur. Müsahibler birbiriyle görüşür, böylece birbirlerinden hoşnut oldukları cemâata gösterilmiş olur. Müsahibler en önce Mürşid'den başlamak üzere, Pir niyazı, halka niyazı ve cümle niyazı yaparlar.)

Rehber: (Görgü Dârı'nda bulunan dört kişinin sağına geçip, meydana niyaz ettikten sonra;)

"Kaalâ Rabbenâ zalemnâ enfüsena ve in lem tağfir lenâ ve terhamnâ lenekûnenne minelhâsirîn..." (Ârâf/23) âyetini okur ve şöyle devam eder;

"Allah, Allah... Eli erde, yüzü yerde, özü Dâr-ı Mansur'da, Hak-Muhammed-Ali yolunda, erenler meydanı, Pîr divanında, canı kurban, teni terceman, Oniki İmam ve Ondört Masûm-ı Pâk Efendilerimizin dostlarına dost, düşmanlarına düşman olmak kavliyle, Hak erenlerin nasihatını kabul, gereğince amel etmek üzere, yalın ayak yüzü üzre sürünerek gelmiş -(... görgüye girenlerin baba ve kendi adları)- âyini cem erenlerinin izn-ü icazetiyle Muhammed-Ali yoluna, Hünkâr Hacı Bektaş Veli Tarîk-i Nâzenînine dahil olmak üzere, koç kuzulu kurbanlarıyla gelmişler, Hakk'ı görmüş, yolu Hak bilmiş, Nesîmî gibi yüzülüp, Mansur gibi asılıp, Fazlı gibi borçtan kurtulmak dilerler. Himmet-i Pîr niyaz ederler. Allah Eyvallah!"

Dede: (Cem'de bulunanlara hitaben:)

"Âyin-i cem erenleri, siz bu canlardan razı mısınız?"

(İstekli çıkarsa, isteği kabul edilir ve cemaatın aracılığıyla sorun halledilir. İstekli yoksa, Cem'de bulunanlar ayağa kalkmadan oldukları yere niyaz ederler. Bu suretle razı olduklarını bildirmiş olurlar.)

Dede:

"Yâ eyyühellezîne âmenüt - tekullâhe ve kûnû maassâdıkîn." (Tevbe-119) âyetini okuyarak:

"Tevbe günahlarımıza estağfirullah, elimizle, dilimizle, belimizle işlediğimiz günahlarımıza tevbe estağfirullah, kalbimizle, cemî azâmızla işlediğimiz günahlarımıza tevbe estağfirullah, isyanımıza tevbe estağfirullah...

Cân-u dilden el bağladım evliya erkânına
Hamdü lillâh gene durdum pîrimin dîvanına
El-aman sığındım erenler lûtf-u ihsanına
Bu yolda cânım kurban Pîrimin Fermânına

Ber cemâl-i Muhammed, Kemâl-i Hasan, Hüseyin. Ali-râ Bülende salevât..."

der ve tüm cem erenlerini salevât vermeye çağırır.

Cem'de Bulunan Canlar: (Hep birlikte)

"Allahümme salli alâ Seyyidina Muhammedin ve alâ Âl-i Muhammed..."

Görülenler: (Dâr'da, yüz üzeri kapanıp, secde'de dururlar.)

Dede:

"Geldiğin Ali yolu, durduğun Mansûr Dâr'ı, gördüğün Hak dîdarı.

Hak cesedine can verdi, kalbine îman verdi. Ağız tâlib, dil mürşid: Erenler meydanında, ne gördün, ne işittin?"

Görülenler: (Başlarını secdeden kaldırmadan:)

"Hak gördük, Hak işittik." ya da, "Er gördük, Pîr meydanına geçtik." derler.

Dede: (Başları secdede olan tâliblere şunları telkîn eder):

"Allah eyvallah kapısında, döktüğün varsa doldur, ağlattığın varsa güldür. Yıktığın varsa kaldır. Doğru gez. Dost gönlünü incitme. Mürşid'e teslîm-i rızâ ol.

Yalan söyleme, haram yeme, zinâ etme. Elinle koymadığın şeyi alma, gözünle görmediğin şeyi söyleme.

Gelme gelme, dönme dönme. Gelenin malı, dönenin canı. Riyâ ile ibâdet, şirk ile tâat olmaz.

Söylediğin meydanın, sakladığın senin... Allah, eyvallah..."

Görülenler: (Dâr'a kalkarlar):

Dede: (Görülenlere sorar):

"Erenler meydanında, Pîr huzurunda, mürşidine teslîm-i rızâ oldun mu?

Allah-Muhammed-Alî, Oniki İmam ve Ehl-i Beyt soyuna îmân-ü ikrar ettin mi?

Kazâ'ya râzı olup, kader'e bağlandın mı?

Nâcîlerin önderi İmam Câfer-i Sâdık'ın ictihâdı üzere Hak dediğimizi Hak bilip, bâtıl dediğimizi bâtıl bildin mi?

Muhammed-Ali'nin ve Ehl-i Beyt'inin sevdiğini sevip TEVELLÂ, sevmediğini sevmeyip TEBERRÂ ettin mi?

Dört KAPI, Kırk MAKAM Hak mı?

Oniki yas-ı mâtem Hak mı?

Sûret-i Hak'dan görünüp, dünya menfaatiyle gözünü kamaştıracak münafıkların sözlerine aldanıp, erenler yolundan uzaklaşırsan mahşer günü yüzün kara olsun mu?"

Görülenler:

Her soruya "Allah, eyvallah" derler.

Dede:

"Allah-Muhammed-Alî, Hünkâr Hacı Bektaş Velî, ikrârınızda sâbit-kadem eyleye. Gerçek erenler demine hü..." diye duâ eder.

Bunun üzerine görülenler aynı sırada olmak üzere, DEDE'nin önünde DİZ ÜZERİ otururlar. Dede, en sağ tarafta oturan tâlib'in SAĞ ELİNDEN tutar, başparmağını kendi başparmağına rapteder. Tâlib, SOL ELİYLE Dede'nin dâmeninden (eteğinden) tutar. Onun SOLUNDA oturan eşi ve diğerleri kendinin SAĞINDA bulunanın eteğinden tutar.

Dede: (Görülenlerin kulaklarına yakın bir mesâfeden, onların işitebileceği hafif bir sesle "YEDULLÂH" âyetini okur.)

"Bismillâhirrahmânirrahîm,

İnnellezîne yübâyiûneke innemâ yübâyiûnellah yedullâhi fevka eydîhim. femen nekese fe innemâ yenküsü alâ nefsih,

ve men evfâ bimâ âhede aleyhullâhü seyu'tihî ecren azîmâ." (Fetih Sûresi/10)

(Bu âyetin okunmasından sonra, DEDE, Cem evinde bulunanların tümünün işitebileceği yüksek bir sesle):

"Lâ fetâ illâ Alî Lâ seyfe illâ Zü'l-fikar.

Nasrun minallâhi ve fethun karîb. Ve Beşşiril-mü'minîn.

Yâ Allah-Yâ Muhammed-Yâ Alî

Pîrimiz, Üstadımız, Kutb-ı Âlem Hünkâr Hacı Bektaş Velî Şâh-ı Horasân... Destûr-ı Pîr..."

diyerek, görülen tâliblerin ayrı ayrı sırtına, ERKÂN (=TARIK) ile üç defa dokunur ya da sıvazlar. Bektaşilikte, ERKÂN yerine PENÇE ile görgü yapılır.

Görülenler: (Meydan'a niyaz edip, geri geri çekilerek, yerlerine giderler. Böylece iki çift müsahib Mürşid huzurunda ve toplum önünde görgüden geçip suçları varsa açıklanmış, alıp-verecekleri varsa ödenmiştir. Ödenemeyenler, Allah'ın affına sığınılarak bağışlanmış, müsâhibler aklanıp gönül rahatlığına kavuşmuşlardır. Cem erenleri, görülenleri "Mirâcın kutlu olsun!" diye kutlarlar. Şimdi müsahiblerin kurban kesmeleri gerekecektir.

CEM'DE KURBAN HİZMETİ

İki musahibin görgü'sünden sonra, meydana kurban getirilir. Kurbana SU ve TUZ verildikten sonra Kurban sahibi, yönü DEDE'ye dönük olmak üzere SAĞ eliyle kurbanın SAĞ AYAĞINI hafifçe havaya kaldıracak biçimde tutar. Sağ ayağının ucu ile sol ayağını kapatır. Gerektiği takdirde -özellikle Kurban birden fazla ise- Kurbancılar ya da Cem evinde bulunan canlar yardımcı olurlar.

Dede: (Evvelâ şu âyetleri okur):

"Felemmâ eslemâ ve tellehü lil-cebîn.
Ve nâdeynâhü en yâ İbrahim.

Kad saddakter-rü'yâ, innâ kezâlike neczil-muhsinîn.
İnne hâzâ lehüvel-belâ-ül-mübîn.
Ve fedeynâhü bi-zibhın azîm." (Sâffât Sûresi / 103-107.)

(Ondan sonra Dede):

"Kurbân-ı Halîl, Fermân-ı Celîl Tîğ-ı Cebrail, İtâat-i İsmail..." diyerek, kurbancılarla birlikte tekbir getirirler:

"Allahü Ekber, Allahü Ekber, Allahü Ekber... Lâ ilâhe illallâhü vallahü ekber. Allahü Ekber ve lillâh-il-hamd.

"Allahü Ekber, Allahü Ekber, Allahü Ekber... Lâ ilâhe illallâhü vallahü ekber. Allahü Ekber ve lillâh-il-hamd.

"Allahü Ekber, Allahü Ekber Allahü Ekber... Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Allahü Ekber ve lillâh-il-hamd.

Lâ fetâ *illâ* Alî Lâ seyfe *illâ* Zülfikar.

Nasrun minallâhi ve fethun karîb ve beşşir-il-mü'minîn

Yâ Allah - Yâ Muhammed - Yâ Ali

Pîrimiz üstâdımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî.

Diyelim gönül birliğiyle ALLAH, ALLAH..."

Dede: (Bunları söyledikten sonra, aşağıdaki gülbank'ı söyleyecektir.)

"Allah, Allah... Akşamlar hayır ola. Hayırlar feth-ola şerler def-ola. Münkirler mat, münafıklar berbad ola. Müminler şâd ola. Meydanlar âbâd ola. Sırlar mestur, gönüller mesrur ola. Hak-Muhammed-Ali yardımcımız ola. Oniki imam, Ondört Mâsum Pâk, Onyedi Kemerbest katarlarından, dîdarlarından ayırmaya. Pîrimiz, üstâdımız Hünkâr Hacı Bektaş Velî muîn ve destgîrimiz ola. Cenâb-ı Hak münkir münâfık şerrinden, adû mekrinden hıfz-u emân'de eyleye. Dertlerimize derman, hastalarımıza şifâ, borçlarımıza edâ nasîb ve müyesser eyleye. Allah, devlet ve milletimizin kılıcını keskin, sözünü üstün eyleye. Gökten hayırlı rahmetler, yerden hayırlı bereketler ihsan eyleye. Nâmerde muhtaç eylemeye. KURBANLARIMIZI, Dergâh-ı izzetinde kabûl eyleye.

Lokmaya sevâb yazıla. Kazâları, âfetleri, belâları def-etmiş ola. Dil bizden, nefes Hazret-i Hünkâr'dan ola. Nûr-ı Nebî, Kerem-i Alî, Gülbank-ı Evliyâ Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Gerçek erenler demine hü..."

<u>Zâkir:</u> (Duâ'dan sonra, ZÂKİRLER kurbanla ilgili 3 deyiş 1 düvaz söylerler:)

DEYİŞ

Uyur idik uyardılar
Diriye saydılar bizi
Koyun olduk ses anladık
Sürüye saydılar bizi

Sürülüp kasaba gittik
Kanarayı mekân ettik
Dîdar defterine yettik
Sıraya saydılar bizi

Hâlimizi hâl eyledik
Yolumuzu yol eyledik
Her çiçekden bal eyledik
Arıya saydılar bizi

Hak divanına dizildik
Pîr defterine yazıldık
Bal olduk şerbet ezildik
Doluya saydılar bizi

***Pîr Sultan'ım** Haydar şunda*
Çok keramet var insanda
O cihanda bu cihanda
Ali'ye saydılar bizi.

DEYİŞ

Bugün erenlere kurban
Serim meydanda meydanda
Kalbim ikrar canım feda
Canım meydanda meydanda

Kellemi koltu'ma aldım
Kan ettim kapına geldim
Ettiğime nâdim oldum
Elim meydanda meydanda

Yoktur mülküm timarım
Aslâ kalbimde gûmanım
Al malım varlığım canım
Başım meydanda meydanda

Mü'minlere hülle biçin
Şer işleklerden kaçın
Bülbül oldum bir gül için
Zârım meydanda meydanda

Mürîd olan olur velî
Velî olan olur ganî
***Nesimî'yem** üzün beni*
Derim meydanda meydanda.

DEYİŞ

Yüz bin matah gelir satılmak için
Dükkânlar kurulmuş şâr'a vardın mı
Müşteri var anda mal almak için
Mürşîd huzûruna dâr'a vardın mı

Mürşîdin emrine olursan teslim
Hak senden ayrılmaz sendedir kadim
Nefsin Nemrûd senin, rûhun İbrahim
Halil ile bile nâr'a vardın mı

Erenler yoluna doğru gelirsen
Pîr'den hayır himmet alabilirsen
Gerçekler dâr'ına durabilirsen
Medet, mürüvvet diyip Pîr'e vardın mı

Pîr'in söylediği Hakk'ın sözüdür
İnsanı kurtaran kendi özüdür
Kimi saf mü'min olur kimi azıtır
Sofi bin can ile Yâr'e vardın mı

*Virdî **Dervîş** kurban edegör seri*
Ayrılma yolundan olma serseri
Ali'nin evlâdı Rasûl'ün yârı
Hacı Bektaş gibi er'e vardın mı.

DÜVAZ

Akıl ermez yaradanın sırrına
Muhammed Ali'ye indi bu kurban
Kurban olam kudretinin nûruna
Hasan Hüseyin'e indi bu kurban

Ol İmâm Zeynel'in destinde idim
Muhammed Bâkır'ın dostunda idim
Ca'fer-i Sâdık'ın postunda idim
Mûsa Kâzım, Rızâ'ya indi bu kurban

Muhammed Takî'nin nûrunda idim
Aliyyün-Nakî'nin sırrında idim
Hasanü'l-Askerî'n dârında idim
Muhammed Mehdî'ye indi bu kurban

Aslı Şâh-ı Merdan, gürûh'u Nâci
Gerçeğe bağlıdır bu yolun ucu
Senede bir kurban tâlibin borcu
Pîr-i Tarikat'a indi bu kurban

Tarikattan hakîkat'a ereler
Cennet-i Âlâ'ya hülle sereler
Muhammed-Ali'nin yüzün göreler
Erenler aşkına indi bu kurban

***Şâh Hatâyim** eder bilir mi her can*
Kurbanın üstüne yürüdü erkân
Tırnağında tesbih kanında mercan
Mü'min müslüman'a indi bu kurban

Zâkir: (Düvaz bitince, Zâkirler sazlarının üstüne hafif eğilerek, "Allah... Allah..." deyip dua isterler.)

Dede:

"Allah... Allah... Hizmetleriniz kabul, Muradınız hâsıl ola. Ağzınız ağrı, derd görmeye. Zikrettiğiniz erenlerin, evliyâların himmetleri üzerinizde hazır ve nâzır ola. Dem-i Hünkâr, Kerem-i Evliyâ, gerçek Erenler demine hü..."

Ferraş (Süpürgeci): (Duâ'yı takiben meydana üç defa süpürge çalar. Ve süpürgeyi sol kolunun altına alarak DÂR'a durur.)

Dede:

"Allah, Allah... Hizmetin kabul ola. Muradın hâsıl ola. Seyyid Ferraş Efendimizin himmeti üzerinde ola. Erenler demine hü..."

(KURBAN İŞLERİNİN böylece bitmesiyle Dede, o zamana kadar DİZ ÜZERİ oturmakta olan CEMAAT'a):

"DAR ÇEKEN DÎDAR GÖRE... ERENLER SEFASINA VARA... GERÇEĞE HÜ..." Ya da, "Edeb-Erkân getire, herkes yerine otura..."

diyerek bir mola verir. =("Eşik yoklayana destûr" verir, ihtiyacı olanlar dışarı çıkar, içenler sigara yakabilir. Bir süre sonra, HİZMET'e ÇERAĞ UYARILMASI ile başlanır.)

ÇERAĞ UYARILMASI

Gelenek, kurbanın yağından yapılmakla beraber, hazır MUM da ÇERAĞ olarak yakılmaktadır.

Çerağçı: (Çerağ malzemesini Dede'nin bulunduğu yere yakın olmak üzere meydana koyup dâr'a durur. Cemâatın da duyacağı yüksek sesle şu âyet okur:)

"Bismillahirrahmanirrahim.

Allâhü nûr-üs-semâvâti vel-ard meselü nûrihî kemişkâtin fîha misbah el-mısbâhu fî zücâce..." (Nûr sûresi, âyet:35).

(Eğilip çerağı uyandırır “yakar”. Çerağ yanarken diz üzeri şu tercemanı okuyarak, cem erenlerini salevat vermeye, çağırır):

“Çerağ-ı rûşan fahr-i dervîşan, zuhûr-ı îman, himmet-i Pîrân, Pîr-i Horasân, Küşâd-ı meydan, kuvve-i Abdalân, kanûn-ı Evliyâ gerçek erenler demine hü...

Çerağ-ı evliyâ nûr-üs-semâvât
Ki bu menzildir ol Tûr-ı münâcât
Kaçan kim rûşen ola kıl niyâzı
Muhammed-Ali'ye candan salevât.”

(Tüm cemâat salevât verir):

“Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammed Mustafâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Aliyye'l Murtaza
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Hasan-ül-Müctebâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Hüseyn-i Kerbelâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Zeyn-el-Abâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Bâkır Bahâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Câfer rehnümâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Kâzım Musâ
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Alî Sultan Rıza
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammed Takî
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Ali Nakî
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Hasan Askerî
Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammed Mehdî...”

(Çerağcı, salevât'dan sonra, çerağ'ın sağına, soluna ve önüne niyaz ettikten sonra ayağa kalkar, geri geri çekilir, meydanın orta yerinde dâr'a gelip şu DÜVAZ'ı okur):

“Çün çerâğ-ı fahr uyandırdık Hudâ'nın aşkına
Seyyid-ül-Kevneyn Muhammed Mustafa'nın aşkına

Sâki-i Kevser Aliyye'l-Murtazâ'nın aşkına
Hem Hadice, Fâtıma Hayrün-nisâ'nın aşkına

Şah Hasan Hulk-ı Rızâ hem Şâh Hüseyn-i Kerbelâ
Ol İmam-ı Etkıyâ Zeynel-Abâ'nın aşkına

Hem Muhammed Bâkır ol kim Nesl-i pâk-i Murtazâ
Câfer-üs-Sâdık imâm-ı Rehnümâ'nın aşkına

Şah Taki ve bâ Nakî hem Hasan-ül-Askerî
Ol Muhammed Mehdî-i sâhib-livâ'nın aşkına

Pîrimiz, Üstadımız Bektaş Velî'nin aşkına
Haşredek yanan yakılan âşıkân'ın aşkına..."

(Düvaz bitince):

"Ber-cemâl-i Muhammed, kemâl-i İmam Hasan, Şâh Hüseyin Alî-râ bülende salevât..."

(diyerek, cemde bulunanları salevât vermeye çağırır. Cem evinde bulunanların hepsi):

"Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammed ve alâ Âl-i Muhammed..."

(diye salevât verirler.)

Dede: (Dâr'da durmakta olan Çerağcı'ya şu duâ'yı verir):

"Allah... Allah... Hizmetin kabul, muradın hâsıl ola. Câbir-i Ensârî'nin himmeti üzerinde ola. Gerçek erenler demine hü..."

(Çerağcı meydanı terkeder.)

Zâkir: (Çerağcının meydanı terketmesinden sonra zâkirler üç düvaz okurlar. Çerağ ile ilgili düvazlar tercih edilir. Aşık çerağ ile ilgili çeşitli düvaz bilmiyorsa başka düvazlar da söyleyebilir. Hatâyi'nin ünlü bir düvazı, nakarat değiştirilmek suretiyle üç defa okunur. Üç düvazın söylenmiş olduğu bölgeler de vardır.)

Hatâ ettim Huda yaktı delili
Muhammed Mustafa yaktı delili

Ol Âl-i abâ'dan Hayder-i Kerrar
Aliyyü'l Murtaza yaktı delili

Hatice'tül Kübra Fatıma Zehrâ
Ol Hayrü'n nisâ yaktı delili

İmâm Hasen aşkına girdim meydana
Hüseyin-i Kerbelâ yaktı delili

İmâm Zeynel, İmâm Bakır-ü Ca'fer
Kâzım Mûsa Rızâ yaktı delili

Muhammed Taki'den hem Ali Nakî
Hasanü'l Askerî yaktı delili

Muhammed Mehdî ol sahib zaman
Eşiğinde âyet yaktı delili

Bilirim günâhım hadden aşubdur
Hünkâr-ı evliya yaktı delili

On iki İmâmdandır bu nur HÂTAYÎ
Şir-i Yezdân Ali yaktı delili.

"Yaktı Delili" nakaratı ikinci söyleyişde "Kurdu bu yolu" ve üçüncü söyleyişde "kabul eylesin" denilerek düvaz üç defa söylenmektedir.

Dede: (Düvaz bitince, sazlarının üzerine eğilip duâ bekleyen Zâkirlere şu DUÂ'yı verir):

"Allah, Allah... Hizmetleriniz kabûl ola. Muradlarınız hâsıl ola. Muhammed-Ali, Ehl-i Beyt katarlarından, didarlarından ayırmaya. Adlarını zikrettiğiniz Oniki İmamların himmeti üzerinizde ola. Diliniz derd görmeye. Dil bizden, nefes Hazret-i Hünkâr'dan ola. Gerçeğe hü..."

Ferraş: (Meydana üç defa süpürge çalıp, Dâr'a durur.)

Dede:

"Allah, Allah... Hizmetin kabul, muradın hâsıl olsun.

Seyyid Ferraş'ın yoldaşı olasın. Ellerin derd, gönlün keder görmesin. Gerçekler demine hü..."

(diye duâ eder.)

Sakka (ibriktar): (Bir elinde leğen, diğer elinde ibrik olduğu halde, Dede'den başlamak üzere orada bulunanların hepsinin eline su döker. Bu daha çok sembolik bir yıkama, bir tür abdest'tir. Zira, Cem'e katılan her can, Cem evine gelmeden kendi evinde ABDEST almıştır. ABDESTSİZ Cem'e katılınmaz.

Cemaatın eline su döken ibriktarın peşinden bir BACI, elinde bir havlu ile DÂR'a dururlar...):

Dede:

"Allah, Allah... Hizmetleriniz kabul ola. Dileğinizi Hak-Muhammed-Ali vere. Elleriniz derd görmeye. Gönlünüz incinmeye. Yoluna hizmet ettiğiniz Pîr'in himmeti üzerinizde ola. Dil bizden, nefes Hünkâr'dan ola. Gerçeğe hü..." diye duâ eder.

TEVHÎD VE TACLAMA

Bundan sonra sıra "Tevhîd"e gelmiştir. Adından da anlaşılacağı üzere Allah'ın birliği zikredilen tevhîdde, taclama düvaz'ı ile kutsal isimler de anılır. Taclama düvazının her kıt'a arasında, cemaat tümüyle tempo tutarak:

"Lâ ilâhe illâllah" derler ve tempoya uyarak iki tarafa vecid ve hûşu içinde dalgalanırlar.

TEVHÎD, her bölgede çekilmemektedir. Fakat Alevî-Bektaşî âyinin temel kurallarındandır.

(Zâkirler Dede'den destûr isteyerek düvaz'a başlarlar.)

TACLAMA DÜVAZİMAMI

“Bugün Pîr bize geldi
Gülleri taze geldi.
Önü sıra Kanber’i
Ali Murtaza geldi.

(Lâ İlâhe İllâllah)

Ali Murtaza Şâhım
Yüzüdür kıblegâhım
Miracdaki Muhammed
Âlemde padişâhım

(Lâ İlâhe İllâllah)

Padişâhım Yaradan
Okur akdan karadan
Ben Pîrden ayrılalı
Yüz yıl geçti aradan

(Lâ İlâhe İllâllah)

Aramı Uzattılar
Yâreme tuz attılar
Bir kul geldi Fazlı’ya
Bedestende sattılar

(Lâ İlâhe İllâllah)

Sattılar bedestende
Ser verir gülistanda
Muhammed’in hâtem’i
Bergüzâr bir arslanda

(Lâ İlâhe İllâllah)

Arslanda bergüzârım
Pîr hayâlin gözlerim
Hep hasretler kavuştu
Ben hâlâ intizarım

(Lâ İlâhe İllâllah)

İntizarın çekerim
Lebleri bal şekerim
Ben Pîr'den ayrı düştüm
Göz yaşları dökerim

(Lâ İlâhe İllâllah)

Dökerim göz yaşını
Bak Mevlâ'nın işini
Kurban eyledi keşiş
Yedi Oğlunun başını

(Lâ İlâhe İllâllah)

Keşiş kurban eyledi
Kâfirler kan eyledi
Gökden indi melekler
Yerde figan eyledi

(Lâ İlâhe İllâllah)

Figan eyler melekler
Kabul olsun dilekler
Yezid bir derd eyledi
O dert beni helâkler

(Lâ İlâhe İllâllah)

Yezid bir derd eyledi
Erenler vird eyledi
Pîrim bir şehir yapdı
Kapısın dört eyledi.

(Lâ İlâhe İllâllah)

Dört eylemiş kapısın
Lâl-ü gevher yapısın
Yezidler şehîd etti
İmâmların hepisin

(Lâ İlâhe İllâllah)

Hasana ağu virdiler
Hüseyne kıydılar
Zeynel ile Bâkırı
Bir zindana koydular

(Lâ İlâhe İllâllah)

Zindanda bir ezadır
Cafer yolu gözedir
Cafer'in de bir oğlu
Mûsa Kâzım Rızâ'dır

(Lâ İlâhe İllâllah)

Takî Nakî ağlarım
Sinem yara dağlarım
Askerî'yi Mehdî'yi
On ikiye bağlarım

(Lâ İlâhe İllâllah)

Onikidir katarım
Dürlü matah tutarım
Yüküm lâl-ü gevherdir
Müşteriye satarım

(Lâ İlâhe İllâllah)

Satarım müşteriye
Kervan kalsın geriye
Cebrail hûş eyledi
Cennetteki Hûri'ye

(Lâ İlâhe İllâllah)

Cebrail hûş eyledi
Hatırın hoş eyledi
Kanat verdi kuluna
Havada kuş eyledi

(Lâ İlâhe İllâllah)

Kuş eyledi havada
Gezer dağda ovada
El kaldırmış melekler
Saf saf durmuş duada

(Lâ İlâhe İllâllah)

El kaldırmış hakkına
İsm'i âzâm okuna
İsm'i âzâm duası
Tatlı cana dokuna

(Lâ İlâhe İllâllah)

Dokunur tatlı cana
Ağlarım yana yana
İmâmlar'ın dâvası
Kaldı ulu Divâna

(Lâ İlâhe İllâllah)

Ulu Divân kuruldu
Cümle mahlûk derildi
Yezdân işaret etti
Sûr'u Mahşer vuruldu

(Lâ İlâhe İllâllah)

Pîr dediler Ali'ye
Hacı Bektaş Velî'ye
Hacı Bektaş tâcı'nı
Vurdu Kızıl Deli'ye

(Lâ İlâhe İllâllah)

Kızıl Deli Tâcımız
Şeyh Ahmet Mirâcımız
Karaca Ahmed gözcümüz
Yalıncak duacımız

(Lâ İlâhe İllâllah)

Kul Himmet Üstadımız
Bunda yoktur Yâdımız
Şâh-ı Merdân aşkına
Hak vere muradımız

(Lâ İlâhe İllâllah)

Burada cem evinde bulunan bütün canlar bir ağızdan:

"La ilâhe illâllah
Ali Mürşîd Ali Şâh
Ali Hayder Ali Şâh
Ali Esed Ali Şâh
Ali Şîr'dir Ali Şâh
Eyvallah Şâhım Eyvallah
Lâ ilâhe illâllah"

Şeklindeki yedi mısralık tevhid'i üç defa tempo ile koro halinde okuyup, alınlarını yere koyarak secde'ye varırlar. O zaman Dede, şu gülbankı okur:

"Allah... Allah...
Medet hey Allahım medet
Gel dertlere derman eyle
Yetiş Ya Ali Muhammed
Gel dertlere derman eyle

Hasan Hüseyn aşkına
Yardım ederler düşküne
İmâm Zeynel'in aşkına
Gel dertlere derman eyle

İmâm Bâkır'ın katına
Ca'fer'in ilm-ü zâtına
Mûsa Rızâ hürmetine
Gel dertlere derman eyle

Şâh Takî ve ba Nakî
İmâm Hasanü'l Askerî
Yarlıga men kemterî
Gel dertlere derman eyle

Gel Hak'dan bir dilek dile
Mehdî Sahib zaman gele
Dedemoğlu Secde kıla
Gel dertlere derman eyle"

"Allah... Allah... Vakitler hayrola. Hayırlar fethola. Şerler defola. Secdeye inen başlarınız ağrı derd görmeye. Adlarını çağırdığımız Oniki İmâmların hüsn-ü himmetleri üzerimizde sâyeban ola. Dil bizden nutuk Hazret-i Hünkâr'dan ola. Dem-i Balım kerem-i evliyâ, gerçek erenler demine hü."

Dede veya Rehber: (Bu gülbank'ı takiben Dede, veya rehber:)

"Allah... Allah... Dâr çeken dîdar göre. Didar gören cehennem nârı görmeye. Erenler sefâsına vara. Gerçeğe hü." diyerek hizmete ara verirler. Cemde bulunanlar sigara, su, meşrubat içerler. İhtiyacı olanlar dışarı giderler.

DEDE: (Bir süre geçtikden sonra Dede: "Edeb, erkân!" der. Tüm cem erenleri diz üzeri gelir.)

FERRAŞ: (Meydanın ortasında Dâr'a gelen Ferraş):

"Hamdü'lillâh Pîr'imiz Hazret-i Bektaş'dır.

Üstadım Âl-i Muhammed'den Seydî Ferraş'dır.

Bercemâl-i Muhammed, Kemâl-i Hasan, Hüseyn. Ali Ra Bülend'e Salâvat" der:

TÜM CEMÂAT: "Allahümme Salli alâ Seyyidina Muhammed ve alâ Âl-i Muhammed." (diye Salevat getirir.)

DEDE: (Car duası verir:)

"Allah... Allah... Hayırlar fethola. Şerler defola. Münkir, münafık matola. Süpürgeci Selman... Kör olsun Yezîd-ü Mervan. Carımıza yetişsin Ali Şâh-ı Merdân. Hizmetin Hakk'a geçe. Seydî Ferraşın himmeti üzerinde ola. Yüzün akola. Nûr-

u Nebi Kerem-i Ali Pîrimiz Hünkârımız Hacı Bektaş Velî demine hü..."

MİRÂCLAMA

Sıra Mirâclama okunmasına gelmiştir. Cemlerde en çok çalınıp söylenen, Hatâyi'nin şu Mirâclamasıdır:

Geldi Cebrâil çağırdı
Hak Muhammed Mustafa
Hak seni Mirâc'a okur
Dâvete kadir Hudâ

Evvel emânetim budur
Pîr-ü Rehber tutasın
Kadimi erkâna yatıp
Tarîk-i Müstakîme

Muhammed şol kula vardı
Yoktur senden bir aziz
İmdi senden el tutayım
Hak buyurdu Ve'dduhâ

Muhammed'in belin bağladı
Anda âhir Cebrâil
İki gönül bir oluben
Yürüdüler Dergâha

Vardı Dergâh kapısına
Gördü bir arslan yatar
Arslan anda hamle kıldı
Başa koptu tufâne

Buyurdu Sırr-ı Kâinat
Korkmasın Habibim dedi
Hatem'i ağzına ver ki
Arslan ister nişâne

Hatem'i ağzına verdi
Arslan anda oldu sâkin
Muhammed'e yol verdiler
Arslan gitti nihâne

Vardı Hakk'ı tavâf etti
Evvel bunu söyledi
Ne heybetli senin şîrin
Hayli cevreyledi bize

Gördü bir bîçare derviş
Hemen yutmak diledi
Ali bile olayıdı
Dayanırdı bu cevre

Ey benim sırr-ı devletim
Sana tâbidir ümmetim
Eğiliben secde kıldı
Eşiği Kıble-gâh'a

Kudretten üç hon geldi
Sütü elma baldan aldı
Muhammed destini sundu
Nûş etti Azamet-ullâha

Doksan bin kelâm danıştı
İki gönül dostuna
Tevhîd'i armağan verdi
Yeryüzünde insana

Muhammed ayağa durdu
Ümmetini diledi
Cümlesine rahmet olsun
Dedi anda Kibriyâ

Eğiliben secde kıldı
Hoş kal sultânım dedi
Kalkıp evine giderken
Yol uğrattı Kırklara

Vardı Kırklar Makamına
Oturuben oldu sâkin
Cümlesi de secde kıldı
Hazret-i Emrullâha

Muhammed secdeye koydu yüzün
Hakk'a teslim etti özün
Cebrâil getirdi üzüm
Hasan ile Hüseyin'e

Selman anda hazır idi
Şey'en lillâh diledi
Bir üzüm danesi koydu
Selmân-ı Keşkül-ullâha

Kudretten bir el geldi
Ezdi engür eyledi
Hatem'i ol elde gördü
Uğradı müşkil hâle

Ol şerbetten biri içti
Cümlesi mest-ü Hayrân
Mümin müslim üryan büryan
Hepsi de girdi semah'a

Cümlesi de el çırpuben
Dediler Allah Allah
Muhammed de bile girdi
Kırklar ile semah'a

Muhammed de cûşa geldi
Tâcı başından aldı
Kemerbestin kırka böldü
Sarıldılar kırklara

Muhabbet gâlip oldu
Yol-erkân yerin buldu
Muhammed'i gönderdiler
Hatırlar oldu safâ

Muhammed evine gitti
Ali Hakk'ı tavâf etti
Hatem'i önüne koydu
Dedi saddak Mürtezâ

Evveli sen âhiri sen
Ey velâyetler mâdeni
Cümlesi de sana tâbi.
Dedi Şâh-ı Evliyâ

ŞAH HATAYÎ'm vâkıf oldu
Bu sırrın ötesine
Hakk'ı inandıramadı
Özü çürük ervâh'a

Mirâclamada "Muhammed ayağa kalktı" dizesi gelince, hep birlikte ayağa kalkılır.

"Hakk'a bağladı özünü / Türâba sürdü yüzünü" dizesi gelince, cemâat yere eğilir.

"Cümlesi de secde kıldı" dizesi gelince tüm cem erenleri oldukları yere secde edip, doğrulurlar.

"Mümin müslim üryan büryan" dizesine sıra gelince cemaattaki ehl-i kâmil bacılardan üçü (bazı bölgelerde bir erkek ve bir bacı) semaha kalkarlar. Ard arda üç semah yapılır ve her semahta, Dede duâ verir.

"Cebrâil getirdi üzüm" dizesinde, halkanın ortasında bir avuç kuru üzüm atılır. Bu üzüm sembolik olarak kırkların lokması kabul edilir ve cemâat bunlardan toplayıp yerler (Engür şerbeti olarak) Cem törenlerinde kesinlikle içki diye birşey olamaz.

Önce ağırdan başlayıp sonra hızlanan ve kısa süren bu semahta, örneğin şu dizeler çalınıp söylenir:

"Şol yüce dağın başını
Süreyim harman edeyim
Şâhıma geldi diyene
Canımı kurban edeyim
Allah illâllah illâllah
Gel güzel Şâhım eyvallah."

Mirâclama bittikten sonra semah edenler yan yana dâr'a dururlar, Dede duâlarını verir:

"Allah... Allah... Hayır hizmetiniz kabul, muradınız hâsıl ola. İsteğinizi, dileğinizi Hak-Muhammed-Ali vere. Döndüğünüz semahlardan hayır hasenât göresiniz. Ebû Zer-i Gaffari'nin, Hazret-i Fâtıma'nın hüsn-ü himmetleri üzerinizde ola. Semah yapan bacı ve kardaş, mirâclama söyleyen zâkirler hizmetlerinin pîrinden şefâat bulalar. Semahlarımız kırklar semahına yazıla. Dil bizden, nefes Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den ola. Gerçek erenler demine hü..."

CEM'DE SEMAH

Dede duasını bitirdikten sonra zâkirler ayrıca bir müsaade beklemeden, "Kırklar Semahı"nın ağırlanmasını çalmaya başlar.

Miraçlama sırasında "Semah" yapanlar saf'daki yerlerine geçip otururlar. Meydanın müsaadesi, genişliği oranında semahcı, "Kırklar semahı" yapmak üzere meydana gelir. Genellikle altı erkek, altı bacı olmak on iki sayısını tamamlarlar. Bulunmadığı takdirde daha az sayıda da olabilir.

Ağırlama

"Sabahdan yönümü Hakk'a döndürdüm
Muhammed-Ali'yi göreyim deyu
Dünyanın gamından çektim elimi
Mürşîd-i Kâmile ereyim deyu

Varub bir kâmil'e yoldaş olmağa
Ahd eyleyüb ikrarında durmağa
Dört duvarın binasını kurmağa
Ararım üstadını bulayım deyu

Âşıkım serimi sevdaya saldım
Aşkın ateşine tutuldum yandım
İmâm eşiğinde peymançe durdum
Ali'nin yoluna öleyim deyu

Yürüme

Ol İmâm Hasen'i canımla sevdim
Mazlûm Hüseyin'in gulamı oldum
İmâm Zeynel ile Zindanda durdum
Kendimi kırk pare böleyim deyu

Her zaman anarım kesmem zikirim
Adına kurbanım imam Bâkır'ın
Dünü günü vird'eyleyip okurum
Ca'fer'den bir nasîb alayım deyu

Hızlanma

Mûsa Kâzım dâmenine niyâzım
İmâm-ı Rızâ'ya bağlıdır özüm
Takî Nakî Askerî'yedir sözüm
Mehdî ile kılıç çalayım deyu

KUL VELİ'yim Hakk'a secde ederim
Hakk'ın buyurduğu yola giderim
Dinim Hakk'dır Hak kelâmı ederim
Oniki İmâm'a ereyim deyu

Semahcılar duaya durur. Dede dua verir:

"Allah... Allah... Hayır hizmetleriniz kabul ola. Muradlarınız hâsıl ola. İsteğinizi, dileğinizi Hak, Muhammed, Ali vere. Döndüğünüz semahlardan hayır hasenat göresiniz. Ebû Zerr-Gıfarî'nin Hazret-i Fatma'nın hüsn-ü himmeti üzerinizde ola. Aliyye'l Murtaza kırklar semahına kaydede. Gerçeğe hü..."

SAKKA SUYU

Semahcılar saftaki yerlerine gidip otururlar. Sıra "Sakka Suyuna" gelmiştir.

Rehber:

"Edeb, erkân!" der. Herkes diz üzeri gelir. Sakka, su dolu bir kabla Dâr'a" durur ve şu tercemanı yüksek sesle okur:

"Bismillâhir Rahmânir Rahîm

Ve cealnâ minel mâi külle şey'in hayy. Allahümmec'alhü şifâün min külli dâi.

Selâmullâh alâ İmâm Hüseyn... Ve âl-i İmâm Hüseyn... Evlâd-ı İmâm Hüseyin... Lânetullâh kâtil-i İmâm Hüseyn..."

"Lûtfuna muhtacız eyle ihsan yâ Hüseyin
Derdimize senden derman eyle derman yâ Hüseyn

Gayrî'ye muhtaç kılma âşıkân-ı el'amân
Sen medet kıl bizlere her vakıt yâ Hüseyn

Sad hezaren Lânet olsun ol gürûh'u dalâl'e
Nakz-ı ahd ile şehîd kıldılar anlar seni Yâ Hüseyn

İsm--i Pâkin aşkı için zikredeni koyma zulmette hergiz
Bermurad et dide-i giryan ile ağlayanı Yâ Hüseyn

İznin ile su tabşırdım aşkına vermek için
Aşkınla içenlere kıl âb-ı hayat Yâ Hüseyn

Bercemâli Muhammed Kemâl-i Hasan Hüseyn Ali râ bülende Salâvat..."

Cemde bulunanlar:

"Allahümme Salli alâ Seyyidinâ Muhammed ve alâ Âl-i Muhammed" diye salâvat verirler

Sakka, elindeki sürahiden küçük bir bardağa birer yudumluk su koyarak Dede ile beraber üç kişiye su verir. Su verirken yüksek sesle:

"Geçmişsiz biz can-ü baş'dan erenler aşkına
Can gözü dem be dem Hakk'ı görenler aşkına
Kerbelâ deşt-i gamında can verenler aşkına
Gözüm yaşı sebil ettim Şâh-ı Şehîdan aşkına" der.

Bundan sonra Sakka, meydanın çevresinde dolanarak elindeki sudan az miktarda olmak üzere tüm cemde oturanlara serper. Bir tarafdan su serperken bu iş süresince yüksek sesle:

"Selâmullah Yâ Hüseyn... Selâmullah Yâ Hüseyn... Selâmullah Yâ Hüseyn... Ahmed-i Muhtar aşkına... Hayder'i Kerrar aşkına... Sâdık-ı Sakka Selmân Pâk aşkına... Sakkahüm Yâ İmâm Hasan... Sakkahüm Şâh Hüseyn... Kıl Şefaat katresi düşene Yâ Hüseyn... Yardım eyle ALLAH ALLAH çağrışana Yâ Hüseyn... Selâmullah Yâ Hüseyn..."

Sakka bundan sonra meydanın ortasında dâr'a durur; Dede dua verir:

"Allah... Allah... Hizmetini şehîdler Şâh-ı kabul etsin.

Selmân-ı Pâk'ın himmeti üzerinde olsun. Gerçeğe hü..."

Bundan sonra zâkirler mersiye okurlar:

"İtmeyüp Şâh-ı Peygamber'den hâya Hak'dan hazer
Kûfiyan-ı bî vefalar nakz-ı ahd etmiş meğer
Kuretül-ayn-ı Rasûl-ü eylemişler derbeder
Var ise gel Hâtır-ı Şâh-ı Resûlullah eğer

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber

Teşnegâne kıl nazar bir katre su bulmuş mudur
Gülistan'ı Ahmed-i Muhtar'ı gör solmuş mudur
Kerbelâ toprağı hep al kan ile dolmuş mudur
Ol Hüseyn-i Kerbelâ'ya bak şehîd olmuş mudur

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber

Kırdılar mı gülbün-ü Şâh-ı Nebî'nin dâlini
Kesdiler mi Ol Aliyyel-Murtazâ'nın bâlini
Hiç soran var mı yetimân'ın acep ahvâlini
Eyle Tahkik hânedân-ı Ehl-i beyt'in hâlini

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber

Gel yetimler hâline rahmet Hudâ'nın aşkına
Sâdık-ul va'd-ül emîn ol Mustafa'nın aşkına
Fâtih-i Hayber Aliyyel-Murtazâ'nın aşkına
Kâffe-i ervâh-ı Pâk-i enbiyânın aşkına

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber

Hazret-i Abbas şehîd olmuş mu eyle cüst ü cû
Kavm-i Süfyân ordugâhı Şâh'a etmiş mi gulû
Zaptına almış mıdır nehr-i Fırat'ı ol adû
Verdiler mi bak yetîmâna aceb bir katre su

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber

Zulm ile seddoldu mu Râh-ı Şehîd-i Kerbelâ
Çıktı mı eflâke dek âh-ı Şehîd-i Kerbelâ
Bak Zevâle erdi mi mâh-ı Şehîd-i Kerbelâ
Hûn ile âlûde mi Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber"

Ma'sumân u mazlûmân hep anda kurban oldu mu
Dâmen-i Pâk-i Sekîne, Zeyneb al kan oldu mu
Kasım u Leylâ Züleyhâ hep perîşan oldu mu
Ehl-i beyt'e bak esîr-i âl-i Mervân oldu mu

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber"

Bir haber yok mu Harâbî Şâh'dan hayretteyiz
Ağlayub şâm ü seher ah dûzah'ı firkatteyiz
Hâtır-ı nâ şâd pür hüzn ü keder uzletteyiz
Biz mûhibb-i Ehl-i beyt mâtem-i sûz mihnetteyiz

Ey sabâ var Kerbelâ deştinden eyle bir güzer
Ver bize lûtfet Hüseyn İbn-i Ali'den bir haber"

Kerbela olayını anlatan mersiye okunurken Cem'deki canların gözünde yüzyıllarca önce gerçekleşmiş bu hunharca olay canlanır ve gözyaşlarına hakim olamazlar. Mersiye okunmasından sonra, Sofracı elinde ekmek ve kurban lokması olduğu halde meydanın orta yerinde dâr'a durur ve şu terceman'ı okur:

"Evvel Allah diyelim... Kadîm Allah diyelim... Geldi Ali sofrası, Hak versin biz yiyelim. Allah eyvallah, gerçeğe hü..."

Dede dua verir:

"Allah... Allah... Hayır hizmetin kabul, muradın hasıl olsun. Sofran, Kanber'in serdiği sofra olsun, gerçek erenler demine hü."

Cemde bulunanların sayısına ve meydanın genişliğine göre bir kaç yere sofra serilir. Lokmalar konur. Herkes sofrada yerini alır.

Dede:

"Bismillahir Rahmanir Rahîm

Ve Yut'ımûnettaame Alâ Hubbihi Miskînen Ve Yetîmen Ve Esîrâ. İnnemâ Nut'ımuküm Li Vechillâhi Lâ Nüridü Minküm Cezâen Ve Lâ Şekûrâ.[1]

---

(1) Kur'an, İnsan Sûresi, âyet: 8, 9. (Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz. Bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz, derler)

Allah... Allah... Lokma hakkına, evliyâ keremine, gerçekler demine... Destur-u Pîr, iznî mürşîd yürüyenin lokması yürüye gerçeğe hü." diye destur verir. Sofralarda oturanlar yemeklerini yerler. Bütün sofralar yemeğini bitirince dede, sofranın duasını yapar. Yemek yiyenler ve hizmet edenler iki ellerinin parmak uçlarını sofraya koyarak o vaziyette dedenin duasını, cümle sonlarında "Allah... Allah..." diyerek dinlerler. Dua şöyledir:

"Allah... Allah... Elhamdü lillâh, Elhamdü lillâh, Sümme Elhamdü lillâh... Ni'met-i Celil, Berekât-ı Halil Şefaatı Rasûl İnayet-i Ali, Himmet-i Velî... Bu gide, ganisi gele. Hak, Muhammed, Ali kabul ede. Yiyene helâl, Yedirene delîl ola... Yiyeni, yedireni, pişirip getireni Hak saklaya, Hızır bekleye. Şey'en lillâh Allah eyvallah hü..."

Duadan sonra, sofrada yer alamayanlar veya arzu edenler yemeğe devam ederler. Ayrıca dua okunmaz.

Yemekden sonra, "Carcı" meydana üç defa süpürge çalarak dâr'a durur. Dede:

"Allah... Allah... Hayır hizmetinden şefaat bulasın. Seydî Ferraşın himmeti üzerinde olsun, gerçeğe hü." diye dua verir.

Zâkirler, üç nefes bir düvaz söylerler.

Düvazı takiben dede dua verir. Bu gül-bâng aynı zamanda cem birleme gül-bângidir. Bununla beraber bu düvazdan sonra cemin sona ermesi gerekmez. Ceme katılanlar arzu ederler ve Dede de uygun görürse muhabbet, deyiş düvaz ve semahlarla istenildiği kadar sürdürülebilir. Kural, görgü ceminin bu düvazdan sonra Dedenin verdiği dua ile sona ermesidir. Dua:

" Allah... Allah... Akşamlar hayrola. Hayırlar fethola şerler defola. Mü'minler şâdola. Meydanlar Âbâd ola.. Sırlar mestur ola. Hak, Muhammed, Ali erenler ceminde hizmet bezledenleri, cemde bulunan bacıları kardeşleri cümle

Muhibb-i Ehl-i beyt'le beraber dîdarlarından, katarlarında ayırmaya... Oniki İmâm, On Dört Masûm Pâk, On Yedi Kemerbest'in himmetleri üzerimizde ola. Kutbü'l Arifîn Gavs'el Vasilîn Seyyid Muhammed Hünkâr Hacı Bektaş Velî muîn ve destgirimiz ola. Üçler, beşler, yediler, kırklar ve ricâl-el-gayb erenleri safâ-nazarlarını esirgemeye. Cenâb-ı Hak cümlemizi münkir-münâfık şerrinden adû mekrinden hıfz-ı emande eyleye. Dertlerimize derman, gönüllerimize imân, hastalarımıza şifa, borçlarımıza eda nasib eyleye. Namerde muhtaç eylemeye... Vaktımız hayır gele. Dil bizden nefes Hazret-i Pîr Hünkârımız Hacı Bektaş Velî'den ola.

Oturan duran koğsuz gaybetsiz evine varıp yastığına baş koyan sağ yata selamet kalka... Ali yoldaşı, Hızır kılavuzu ola. Gerçek erenler demine hü..."

Cemde bulunanlar, meydana niyaz ettikden sonra çekilip evlerine giderler. Dede ile hizmet sahipleri kalınca dışardaki bekçiler de çağrılır. Rehber sağ başta olmak üzere duaya dururlar. Dede:

"Allah... Allah... Hizmetleriniz Hünkâr Hacı Bektaş Velî Dergâhı'na yazıla. Hizmetiniz kabul, muradınız hasıl ola. Allah korktuğunuzdan emin, istediğinize nail eyleye. Hizmetinde bulunduğunuz erenlerin evliyâların himmetleri sizinle beraber ola. Nûr-u nebî Kerem-i Ali gerçekler demine hü."

Duayı müteakip Dede ayağa kalkar. Çerağı meydanın ortasına getirir. Yönü peygamber postu denilen kendisinin vekâleten oturduğu posta dönük olmak üzere diz üzeri oturur. Hizmet sahibleri Dedenin geri tarafında duadaki sırayı bozmadan ayakda beklerler. Dede:

"Allah... Allah...

Bâtın oldu, Çerağı Nûr-u Ahmed

Zâhir oldu Şems-i Mâh-ı Muhammed

Allah Eyvallah Hû dost."

Der ve Çerağ'ı sır eder, başka deyimle delîl'i dinlendirir. (Çerağı söndürür)

Hep birlikte (meydan-ı erenlere) niyaz ederek, cem evini terkederler.

Verdiğimiz örnek, Görgü kurbanı (terceman kurbanı),ikrar verme (yola alınma kurbanı) Musâhib kurbanında aynen uygulanır.

Yıl kurbanı ve Abdal Mûsa kurbanında da genellikle aynı kurallar geçerlidir. Bazı bölgelerde, deyiş, düvaz ve semahla yetinilmekde ise de genel ve temel kural, örnek verdiğimiz biçimdedir.

Kurban Bayramı'nda, adak kurbanı kesilmesinde, Muharrem kurbanında, Nevrûz ve Hızır İlyas ve ziyaret kurbanlarında sadece deyiş ve düvazlar ve dualar okunur.

Cem kurbanını, ceme katılmayanlar yiyemedikleri için herkese dağıtılan bu tür kurbanlarda cem yapılmaz.(2)

"Akşamlar oldu gülbank çekildi
Çerağlar uyandı niyâza geldim
Erenler erkânı, meydan açıldı
Ayn-i Cem Kuruldu, ihsana geldim."

(Şükrü)

---

(2) GÖRGÜ CEMİ'ni anlatırken, yıllardır çalışmalarını yaptığı notlarını 1976 yılında İstanbul'da (Karaca Ahmed Sultan Dergâhında merhum Ahmet Özdemir'in de bulunmasıyle) birlikte gözden geçirdiğimiz rahmetli Celâlettin ULUSOY'un "Hünkâr Hacı Bektaş Velî ve Alevî-Bektâşî Yolu" kitabında Çelebi geleneğine göre verdiği örnekten yararlanmıştık. Gönül ister ki bu konunun uzmanları, gelecekte noksansız bir "ALEVÎ CEMİ" örneğini derleyip, insanlığın hizmetine sunsunlar. Ben bu yolda bir hizmet olarak, küçüklüğümden beri gördüğüm düşkün Ocağı olan köyümün (Ocak Köyü) cemlerini ve cem-cemaat yürüten bilgili Dedelerimizi esas alarak böyle bir kitap hazırladım. Alevilikte Cem, İstanbul, 1998. (Mehmet YAMAN)

CEM, ALEVÎLİĞİN OKULUDUR

Alevilik'te HAK-MUHAMMED-ALİ divanı olarak kabul edilen Cem İbadetinde *"Ölmeden önce ölünüz, hesaba çekilmeden önce hesabınızı görünüz, ahirete kul hakkı ile gitmeyiniz. Hiç kimseyle alıp vereceğiniz kalmasın. Alnınız açık, yüzünüz ak olsun. Dürüst, mert, iyi huylu olun. Gerçek erenler safına takılmış insan-ı kâmillerden olun. Halk sizden razı olsun ki, Hak da razı ola."* ve *"Döktüğünüz varsa doldurun, ağlattığınız varsa güldürün..."* kuralları geçerlidir ve günümüzde tüm insanların bu kurallara ihtiyacı vardır.

Alevi her nereye baksa Hakkı orada görür. Tanrı'nın da buyurduğu gibi *"kul hakkı"* en kutsal değerdir. Alevi'nin piri, rehberi, mürşid ve müsahibi vardır CEM, *"Kırklar meclisi"*nden bize kadar gelen ibadetimizin adıdır. Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'nin, Oniki İmamlar'ın ve erenlerin uyup uyguladığı CEM İBADETİ'ni dedelerimiz gibi biz de yerine getirmekteyiz. CEM, Aleviliğin okuludur. *Cem olmazsa, Alevilik de olmaz.* Bazı kendini bilmezler Alevi ibadetlerini küçümseyerek böyle ibadet olur mu diyerek, bazı dayatmalarda bulunuyorlar.

Eski bir Diyanet İşleri Başkanı, her sünni yazar gibi Alevi ibadetinin temeli olan *"Kırklar Meclisi"*nin uydurma olduğunu, Yunus Emre'nin de sünni olduğunu söylemişti. Gerçekte ise ilk Alevi-Bektaşi Ozanlarından olan koca Yunus *"Kırklar Meclisi"*nin varlığını şu şiirinde bir güzel açıklayarak, onların yalancı olduklarını bir güzel ispatlamıştır.

"Muhammed ile bile MİRAC'a ağan benim
ASHAB-I SUFFE'yile yalıncak olan benim

Sabr ile kanaatı viribidim bunlara
KIRK KİŞİ bir gömlekten başın çıkaran benim

O Kırkından birine neşteri çaldımıdı
KIRK'ından kan akıtıp ibret gösteren benim

Adem Peygamber ile Havvâ yaradılmadan
Uçmak'tan sürülüben o müflis olan benim

Adımı YUNUS taktım sırrım âleme çaktım
Bundan ileri dahi dilde söylenen benim."

Her Alevi köyünde, cemevlerinde, dergahlarında, ibadet ve cenaze hizmetlerini yerine getirecek personele olan ihtiyaç günden güne artmaktadır. Alevinin cem ibadetini Alevi Din Bilgini (Dede) yönetmeli, Alevi'nin cenazesini Alevi hoca kaldırmalıdır. Bunun için de OKUL-EĞİTİM şarttır. Çünkü köylerimize ve açılan yüzlerce cemevimize, cem ibadetini yürütecek yüzlerce, binlerce Dede'ye; cenaze ve diğer dinsel hizmetleri yerine getirecek hocalara ihtiyacımız vardır. Öyleyse, okullaşma ve eğitim için derhal kolları sıvamalıyız! Yoksa, yıllar geçer gider, geriye dönüp baktığımızda, gelecek kuşaklara ALEVİLİK YOLU-ERKÂNI konusunda hiçbir yararlı hizmet sunmadığımızı görür "Eyvah!" deriz ama, son pişmanlık fayda vermez.

Zaten 1400 yılımız, okulsuz yıllar olarak heba olup gitti. Bugün ise, eğitime başlamamız (okullaşmamız), hiç olmazsa bir girişim başlatmamız için boşa geçirecek bir günümüz bile yoktur. Biliyoruz, buna karşı çıkacaklar, "Gericiliktir, dincilik-tir, çağdışıdır" diyecekler. Peki, Batı dünyası çağdaş değil mi? Onların niçin papaz okulları, papazları var? Onlar da mı çağdışı? Değil. Çünkü dünyada inançsız bir toplum yok, her toplumun dinini, inancını öğreten okulları var. Okulu olma-

yan tek toplum ALEVİLER... O halde Aleviler doğal ve anayasal hakları olan "OKUL AÇMA" işini çözümlemek için devlete başvurma ve ivedi olarak bu haklarını alma sürecine girmelidirler.

Dedelerimiz ve Ozanlarımız

Aleviliği anlatırken sadece felsefi yönünü ele alırsanız, ya da siyasi yönünü ön plana çıkartırsanız, Alevilik, Alevilik olmaktan yani inanç olmaktan çıkar, özünü kaybeder, gelecekte asimile olur gider.

Bilindiği gibi Dedeler, Halk Ozanları ile birlikte 1400 yıllık Alevi inancını ve kültürünü yaşatıp, günümüze dek getiren seyyidlerimizdir. Alevilik, dedelerimiz sayesinde bugünlere ulaşabilmiştir. Aleviliği tam olarak anlamak ve yaşatmak Dedelik Kurumu'nu anlamaktan geçer. Bu nedenle günümüzde yaşayan ve gelecekte de yaşayacak olan Alevi inancının tüm boyutları ile anlaşılabilmesi ve gelecek kuşaklarımıza en doğru biçimde aktarılabilmesi; inancımızla ilgili her türlü zahmeti ve yükü omuzlamış bu insanların öğretilerine başvurmakla mümkün olacaktır.

Kadın - Erkek Eşitliği

Alevi toplumunda KADIN - ERKEK EŞİTLİĞİ yüzyıllar önce çözümlenmiştir. Kadının da erkeğin de adı CAN'dır. Biz "Erkek arslan arslan da, dişi arslan arslan değil mi?" deriz. Alevi kadını saklanmaz, erkekten kaç - göç bilmez, erkeğin yüzüne dosdoğru, dimdik bakar. Erkekle karşılaştığı zaman; halinde davranışında, önce Kadın oluşunun davranışı değil; sade, dürüst bir insanın davranışı görülür. Ev içinde, dışında, düğünde, dernekte, toplumda, erkeği ile tam eşittir. Eski deyim ile "Dergahta, bargahta... erkekle beraber çalar, çığırır, semah eder, yaşar, yaşatır."

Alevilik Öğretisi (Eğitimi)'nin "Ders Müfredatı" Günümüze Kadar Niçin Oluşamamıştır?

Tarih boyunca ALEVİLER, SÜNNİ iktidarların baskısı altında kaldıklarından, gizli ya da açık bir okullaşmaya gidememişler, okulları olmayınca da herhangi bir ders müfredatı programına (ders kitaplarına) sahip olamamışlar; ancak babadan oğula (kuşaktan kuşağa) sözlü nakillerin (aktarımların) yanı sıra, köklü fakat az da olsa yazılı kaynak eserlerle (Buyruk, Hüsniye, Fazilet-name, Battal Gazi, Hutbe-tül-Beyan vb.) varlıklarını, inanç ve ibadetlerini yaşatmışlardır.

Osmanlılar döneminde Alevilere değil okul açmak, onların okullara kabul edilmeleri bile söz konusu olamazdı. Çünkü bu dönemlerde Alevilerin dinsiz oldukları, onları yok etmenin farz olduğu vb. hakkında yayınlanan FETVALAR herkesçe bilinirken; ne devlet Alevilere "okul" açmayı kabul ederdi ne de Aleviler okul açmak için zaman, zemin ve cesaret kendilerinde bulunurdu! Asırlar boyu bir "okul açma" hakkına kavuşamayan Aleviler, elbette ki bir ders müfredatına sahip olma şansına erişemediler. Osmanlılar döneminde okulsuz kalan (ama köklü olan inanç ve üstün ahlâkları sayesinde sözlü ve biraz da yazılı kaynakların yardımı ile içlerinden çok bilgili mürşidler, ilim adamları ve önderler yetişmiş olarak) dipdiri ve şerefle ayakta kalmayı başarmış ve 20. yüzyıla kadar böylece gelmişlerdir.

Cumhuriyet Yönetimimiz, Sünnilere Yaptığı Gibi Alevilere de "Din Adamı Yetiştiren Okullar" Açılmasını Hiç Düşündü mü?

Diyelim ki teokratik (ve de resmi mezhebi SÜNNİ olan) Osmanlı Devleti; vergisini veren, askere giden, Anadolu'nun tertemiz evladı olan Alevilere bir okulu bile çok gördü. Peki, CUMHURİYETİMİZ kurulduktan sonra Allah'ın insaflı-vicdanlı bir kulu (Cumhurbaşkanı, Başbakan, Milli Eğitim Bakanı, Genel Kurmay Başkanı, Diyanet İşleri Başkanı, Profesörler vb.)

çıkıp da: "Efendiler, biz çok yanlış yapmışız ve yapıyoruz. Geliniz bu yanlışlık ve adaletsizlikten vazgeçelim, insaf edelim. Yazık değil mi şu milyonlarca Alevi yurttaşlara? Bunlar bu yurdun evlatları değil mi? Sünni yurttaşlarımızın binlerce eğitim kurumu varken, hatta azınlıkların da okulları varken Alevilerin niçin bir "Din Bilgini Yetiştiren" okulları olmasın? Tarihe bir göz atalım. Ne yaptık Alevilere? Palalara sarıldık, doğradık durduk, değil mi? Türlü iftira ve isnatlarla tüm yaşamlarını zehir ettik, değil mi? Şimdi de "ZORUNLU DİN DERSLERİ" ile aynı yanlışı niçin ısrarla sürdürüyoruz? Onlar için de okul açma hakkaniyetini niçin göstermiyoruz? Hak mı, adalet mi bu davranışımız? Bizim bu tutumuzundan Allah razı olur mu? Ahirette (hatta uygar dünyada da) sorgu sualimizi, canımızın cevabını nasıl vereceğiz acaba? Ne yüzle Ulu Divan'a, Allah'ın, Peygamber'in huzuruna çıkacağız" diyebilme cesaret, nezaket ve olgunluğunu gösteremedi. Yazık, çok yazık!"

Hak Verilmez, Alınır: Aleviler, Devlet Babadan "Okul" İsteyecekler

Madem ki TÜRKİYE CUMHURİYETİ laik, demokratik, çağdaş, uygar, "İNSAN HAKLARI"na imza atmış bir devlettir ve anayasamız vardır, öyleyse:

Aleviler, 21. yüzyıla girerken "Zararın neresinden dönersen, kârdır" atasözünde olduğu gibi, Devlet Baba'dan kısa zamanda "ALEVİ DİN BİLGİNİ YETİŞTİREN OKULLAR" açması için yurt içi ve yurt dışında "İMZA KAMPANYASI" başlatacak ve yasal yollardan girişimde bulunacaktır. Yine de Devlet yetkililerimiz bu işe ONAY vermeyecek olurlarsa, bizden günah gider, bu işin gelecekteki sorumluluğu onların boynunda asılı kalır. Ama, durum gösteriyor ki, eğer Aleviler Devletimizin Ulu Katına istek başvurusunda bulundukları takdirde yüzgeri edilmeyeceklerdir. Biz Aleviler her zaman bağlı olduğu-

muz devletimizin adaletine ve bize bu konuda yardımcı olacağına inanıyoruz, inancımızı sürdüreceğiz.

Niçin "Alevilik Okulu" Gerekiyor?

Sünniler, İlahiyat kurumlarına, din bilginlerine niçin muhtaç ise Aleviler de aynen muhtaçtır. Dinsel eğitim, dinsel hizmetler, cenaze hizmetleri gibi görevler toplumların ihtiyacıdır. Sünni toplumun bu hizmetlerini SÜNNİ DİN ADAMLARI; Alevi toplumun bu hizmetlerini de ALEVİ DİN ADAMLARI'nın yerine getirmesi kaçınılmaz bir ihtiyaç ve zorunluluktur. Zira, her iki mezhebin de gelenek, görenek ve ibadet biçimleri değişiktir. Hem de, örneğin, Alevilerin cenaze namazını tenezzülen de olsa Sünni imamların kılmadıkları, kılsalar bile hor davrandıkları görülmektedir.

Hiç Kimse İnancından Ödün Veremez

Dünyada her insan, dilediği inancı (dini) seçmek, istediğne inanmak ya da inanmamak hakkına doğuştan sahip olduğunu Kur'an-ı Kerim "Dinde zorlama yoktur" ve "Senin dinin sana, benim dinim bana" gibi âyetlerle açıkça bildirdiği gibi, insanların bu doğal hakkını güvence altına almak, yasallaştırmak için de "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ve "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi" gibi bir çok antlaşmalar imzalamıştır. Buna göre Türkiye'de sadece bir mezhebin (Sünniliğin) empoze edildiği DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK BİLGİSİ derslerinin okullarda zorunlu olarak okutulması (ki yanlış bilgilerle doludur bu kitaplar) hem İslami kurallara göre hem de insan haklarına aykırıdır. Türkiye'de yalnız SÜNNİLİK değil ALEVİLİK'de olduğuna göre, Devletimiz ve MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI bu olguyu dikkate alarak, Aleviliği de düşünmek yerine, Alevi çocuklarına okullarda zorla, baskıyla Sünnilik aşılamaya, Aleviliğin inanç, ahlak ve zengin kültürünü yok saymaya çalışmaktadır. Bu suretle de, denge unsuru olan Alevilerin yok edilmesi sonucunda, kaybımızın hesabını yapamamaktadır. Alevi öğrenciler kendi inanç ve ibadetlerini

öğrenmekten mahrum kaldığı gibi okul hayatları da zehir olarak bunalıma girmektedirler.

Tanrı İle Kul Arasına Kimse Giremez, Girse de Başaramaz

Her birey ve toplum malından, canından ödün verebilir ama, inancından asla! Tarih bunun örnekleriyle doludur. Hiçbir karanlık zihniyet, Hallâc-ı Mansur'un "ENE'L-HAK" demesine engel olamadı. Astılar, yüzdüler, kestiler, paramparça ettiler, o yine "ENE'L-HAK" inancından dönmedi. İnanç, Tanrı ile kulu arasında olduğundan, kimsenin kimseye karışabilme hakkı yoktur, olamaz. Bunu çok iyi bilen Devletimiz, ya DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK BİLGİSİ derslerini kaldırmalı ya da ALEVİLERE de SÜNNİLERE de eşit haklar tanımalıdır. Bu, ülke barışı ve geleceği için şarttır. Eşitlik olmayan bir ülkede BARIŞ ve MUTLULUK olmaz. Olsa olsa KAVGA olur. Gerçeğe Hü...

ALEVÎLİK'TE DUÂLAR

NÂD-İ ALÎ DUÂSI:

Hz. Muhammed (A.S.) buyurur ki:

"Allah Taalâ, Ali'yi sevmeyen hiç kimsenin duâsını kabul etmez." NÂD-I ALÎ duâsı bu kabildendir. Yani, her kim ki Nâd-ı Alî duâsını okursa ve Murtezâ Ali'yi şefâatçi getirirse, Allah Taalâ onun bütün dileklerini verir ve bütün dertlerden, sıkıntılardan onu kurtarır. Uhud Savaşında Hz. Peygamber darda kalınca Cebrail yetişip "Yâ Resûlallah, ben ne dersem sen de öyle söyle. İmâm Ali sesinizi duyunca imdâda yetişir." dedi ve Hz. Resûl "Nâd-ı Aliyyen..." diye okuyunca Ali, velâyet gücüyle gelip imdâda yetişti.[1]

NÂD-I ALÎ DUÂSI ŞUDUR:

"Bismi Şâh, Allah Allah!...
Nâd-ı Aliyyen mazhar-ül-acâib
Tecidühû avnen leke fin-nevâib
Lî küllü hemmin ve ğammin seyen-celî
Binûr-i azametike Yâ Allah Yâ Allah Yâ Allah
Ve binûr-i nübüvvetike Yâ Muhammed
Yâ Muhammed Yâ Muhammed
Ve binûr-i velâyetike Yâ Ali Yâ Ali Yâ Ali
Edriknî edriknî edriknî
Lâ fetâ illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfikar
Lâ gazâ illâ gazâ el-Mürtezâ bil-iktidar

---

(1) Mir'ât-ül-Mekasıd, sh. 198.

Her bir kazâ ve belâ senden gelirse
Def'eyle Yâ Perverdigâr
Münkirin boynundan gitmesin tığ ile teber
Lâ fetâ illâ Alî lâ seyfe illâ Zülfikar
Gerçekler demine hü mü'mine Yâ Ali..."

NÂD-İ ALÎ DUÂSININ ANLAMI

"Yâ Muhammed! Zor ve sıkıntılı anlarında yardımına Ali'yi çağır ki, O olağanüstü hallerin sahibidir ve Hakk'ın kudret sırrıdır.

Üzüntülerden, felâketlerden kurtulmak için, Ehl-i Beyt ve Evlâd-ı Hüseyin aşkına, O'na sığınmalıdır.

O, Peygamberliğin nûru, velîliğin sırrı, cemâl ve kemâlin mâliki, Tanrı ululuğunun sahibidir. Onun için ulu Allah adına o'na nidâ et (çağır)!

Hiçbir kimse Ali, hiç bir kılınç Zülfikar olamaz. Allah'ımızın biricik dostu Ali'dir. Ya Ali! Bizim de gönüllerimizi ve düşüncelerimizi nurlandırıp aydınlatarak bizi de Allâh'a ulaştır ve kavuştur!...

Ey Ulu Tanrı! sevgileri ve yücelikleri üzerimize vacip olan MUHAMMED ve ALÎ hürmetine bize yardım eyle!..."

Hz. İmâm Câfer-i Sâdık'dan rivayet edildiğine göre "Nâd-ı Alî" duâsını okumada kırk fayda vardır ki, bunlardan sekizini buraya alıyoruz.

1- Mü'minler, üzüntülü ve sıkıntılı anlarında okursa ferahlığa erişirler.

2- Düşmanlar arasında kalan bir kimse yerden alacağı bir avuç toprağa yedi kere okuyup üflerse ve düşmanlara karşı serperse, kendisine zarar gelmez.

3- Yağmur suyuna okuyup hastaya içirilirse ve hasta yıkanırsa iyi olur.

4- Her sabah okunursa, töhmetten kurtulunur.

5- Kazâdan, belâdan, düşmandan ve hasetçilerden kurtulmak için okumalıdır.

6- Mutluluğa ve başarıya ulaşmak için okumalıdır.

7- Düşmanın zarar ve hilesinden kurtulmak için okunur.

8- Dileklerin yerine gelmesi için okunur.

MEDET DERTLİLERİN DERMANI HAYDAR

Oku Nâd-ı Alî, Şâh-ı Merdân'ı
Medet dertlilerin dermânı Haydar
Âşıklar mâşuku canların canı
Müminlerin dini imanı Haydar

Mazhar-ül acâib âşikâr eden
Onsekiz bin âlemleri var eden
Uhud cenginde Mustafâ'ya câr eden
Vermez kâfirlere amanı Haydar

Hâceten külli hemmin ve gammin dedim
Seni inkâr edeni müşrik bildim
Oniki imam hürmetine efendim
Koyma karanlıkta insanı Haydar

Ve aleyhâ muhavvelîye edrik
Çağırıp Mustafâ dedi ki lebbeyk
Verip aldım es-selâmü aleyk
Zülfîkar elinde üryânı Haydar

Ne gevhersin, ne kıymetli madensin
Nice şu dünyaya gelip gidensin
Cenâzeni ak devede yedensin
Tâbirin bulunmaz nihanı Haydar

Âh eder ağlarım her gece gündüz
Hayâlin fikrimden gitmezdi hergiz
Üçyüz yıldan sonra bir deste nergiz
Sunup irşâd eden Selmân'ı Haydar

Durmaz akar gözüm yaşı revanda
Andelibler feryâd eder gülşende
Yarın mahşer günü ulu divanda
Emânettir sana NOKSÂNÎ Haydar[2]

REHBER'İN, TÂLİB'E (YOLA GİRENE) YAZIP VERDİĞİ UMDE:

"Allahü azimüşşan'ın kuluyum. Âdem safiyyullah neslindenim. İbrahim Halil-ullâh milletindenim. Dînim, Dîn-i İslâm, kitabım Kur'an, Kıblem Kâbetullah. Muhammed aleyhisselâm'ın ümmetindenim. Şâh-ı Merdan Aliyyül-Mürtezâ'nın bendesiyim. Gürûh-i Nâci'denim. İmam Câfer-i Sâdık mezhebindenim."

SOFRAYA OTURURKEN:

"Bism-i Şâh... Evvel Allah diyelim, kadim Allah diyelim... Geldi Ali sofrası Yâ Şâh diyelim. Şâh versin, biz yiyelim. Allah eyvallah, hü dost..."

SOFRADAN KALKARKEN:

"Bism-i Şâh... Allah Allah. Bu gitti ganisi gele, Hak Muhammed Ali berekâtını vere. Yiyip yedirenlere, pişirip kotaranlara, nûr-i îman ve aşk-u şevk ola. Gittiği yerler gam ve gusse görmeye. Hizmet sahipleri hizmetlerinden şefâat bula. Lokma hakkına, Evliyâ keremine, cömertler cemine, gerçek erenler demine, Allah eyvallah hü dost..."

YATAĞA (UYKUYA) YATARKEN:

"Bism-i Şâh, Allah Allah...

(2) *Bu deyiş, Kemaliye'nin Ocak Köyü'nden Hıdır Abdal Sultan evlâtlarından Es-seyyid Hoca Mehmed (Yamak) Efendi'nin 1880 yılında Pîr Hacı Bektaş Velî Hazretlerinin Dergâhı'nda istinsah ettiği BUYRUK'tan alındı. (M.Y.)*

Yattım Allah kaldır beni... Rahmetine daldır beni... Eğer vâdem yetti ise, îman ile gönder beni...

Yattım sağıma, döndüm soluma, sığındım Süphânıma, Mürşidime, rehberime, Pîrime. Melekler şâhid olsun Dînime, îmanıma. Kalkarsam Allah, kalkamazsam âmentü billâh. Destûr, Allah eyvallah..."

UYKUDAN KALKINCA:

"Yâ Allâh, Yâ Muhammed, Yâ Ali... Pîrim Hünkâr Hacı Bektaş Velî. Allâh'ın selâmı ve salevâtı üzerine olsun Yâ İmâm Hüseyin..."

YOLCULUĞA ÇIKARKEN:

"Bismillâh ve billâh, tevekkeltü alellâh

Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh..."

DEĞİŞİK ZAMANLARDA (CEM, TOPLANTI...) OKUNACAK DUÂ:

"Allah, Allah... Allah, Muhammed, Alî... Pîrimiz, üstâdımız Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî. Saklaya, bekleye, göre, gözete; neyleyim, nideyim dedirtmeye... Hastalara şifâlar, dertlilere devâlar, evlât isteyene hayırlı evlatlar, devlet isteyene hayırlı devletler ihsan ederek; deryada, denizde, top-tüfek ağzında, sahrâda-çölde-girdapta kalıp da, "Yâ Alî, cârımıza yetiş!" diyenin cârına imdâdına yetişesin; darda, buğda koymayasın... Cemî cümle Ümmet-i Muhammed ile, eşimizin, dostumuzun, tâlibimizin, muhibbimizin ağız tadlarını bozmaya; elem, keder vermeyerek, dâim bu günlere çıkmamızı nasip ve mukadder eyleyesin!.

Yâ Rabb-el-Âlemin! Envâr-ı âşıkan, nusret-i pîran, mürşid-i sofiyân, kutb-ül-ârifin, Hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî ve kâşif-ül-Kerâmât-ı zâhir ve bâtın Es-Sultan Seyyid Hıdır Abdal bin-i Karaca Ahmed Sultan bin-i Es-Seyyid Nûreddin

Seyyid-sâdâtlarının hürmetlerine, hayırlı huzur ve refahlar ihsan eyleyesin!

Ordularımızı karada, denizde havada mansur ve muzaffer eyleyesin. Cumhuriyet Devletimizin sözünü üstün, kılıcını keskin eyleyesin! Alî'nin inâyetinden, Muhammed'in şefâatinden mahrum koymayarak; âlimlerin, âbidlerin, pîrlerin şefâatiyle yarlıgayasın!...

Nûr-u Nebî, Kerem-i Alî, Pîrimiz üstadımız Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî, gerçekler demine hü..."

TEVBE (İSTİĞFAR) DUÂSI:

"Ber-cemâl-i Muhammed Kemâl-i İmam Hasan ve İmam Hüseyin, Alî-râ bülende salevât.

Tevbe estağfirullah (3 kere)

Yâ Rabbi, doğduğumuz günden bu âna gelinceye kadar eğer bilerek bilmeyerek işlediğimiz kov, gıybet, hatâ, isyan, küçük ve büyük günahların hepsine cân-ü gönülden tevbe ettik pişman olduk. Bir daha işlemeyeceğimize tevbe estağfirullah. Kul kusur işler, sultan bağışlar. Tevbe estağfirullah. Evvelimiz Âdem atamızdır, sonumuz bizim peygamberimiz iki cihan serveri Muhammed Mustafa (S.A.V)dır. Bu ikisi arasında her ne kadar peygamberler, velîler, nebîler, gerçek erenler geldi geçti ise hepsi haktır, hepsine inandık, iman getirdik. Elhamdü lillâh elhamdü lillâh, Hak birdir, Muhammed resûlullâh, Emîr-ül-mü'minin Alî veliyyullâh. İlâhi ilâhi farzdır ilâhi, tâlibin kalbinde farzı ilâhi, oniki imamlar rehberdir Sultan Hatâyî. Kalbimizle severiz ol güzel Şâhı. Gerçeğe hü..."

ALEVİLER'DE BULUNAN KİTAPLAR

Alevilikle ilgili yazılı kaynakları genel olarak şu şekilde sınıflandırmak olanaklıdır. Elyazması kitaplar, Matbu kitaplar, İcazetname, Ziyaretname, Hilafetname, Şecere vb. belgeler, mektup, tapu vb. diğer arşiv belgeleri.

Alevi köylerinde yapılan araştırmalarda, daha çok Dede evlerinde ve tanınmış dergahlarda ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Süleymaniye Kütüphanesi gibi bazı tanınmış kitaplıklarda genel olarak şu kitapların varolduğunu bilinmektedir. Bunlar elyazması olabildiği gibi Osmanlı son döneminde matbaada basılmış olanları da vardır.

1. Buyruk kitapları: İmam Cafer ve Şeyh Safi'ye atfedilen Buyruklarda Aleviliğin inanç esasları yer alır. Halk arasında "Buyruk" adıyla bilinen bu kitaplar "Menakıb-ı İmam Cafer-i Sadık, Hutbe-i Düvaz-deh İmam, Menakıb-ı Seyyid Safi"dir.

2. " "Cönk" ve "Divan" kitapları: Alevi Ozanlarının nefes ve deyişlerinin yer aldığı kitaplardır. Bu kitaplar Seyyid Nesimi, Şah İsmail Hatayi, Pir Sultan Abdal, Virani Baba, Kul Himmet, Derviş Muhammed gibi Alevi ozanlarının şiirlerini içermektedir.

3. "Vilayetname", "Makalat" ve "Fevaid" kitapları: *Velayetname-i Hacı Bektaş-ı Veli ve Fevaid, Makalat* adlarıyla bilinen ve Hacı Bektaş Veli'ye atfedilen kitaplar.

4. Yeminî'nin *"Faziletname-i İmam Ali"* adlı kitabı: Yeminî Alevilerin Yedi Ulu Ozan'ından biridir.

5. Fuzuli'nin *"Saadete Ermişlerin Bahçesi"* (Hadikat-üs-Suada) adlı kitabı.

6. Seyyid Ali Sultan, Hacım Sultan, Şücaettin Veli, Demir Baba, Otman Baba gibi erenlerin menkıbelerini anlatan risale, menakıbname ve vilayetname kitapları: Risale-i Virani Baba, Menakıb-ı Hacım Sultan, Menakıb-ı Koyun Baba, Velayetname-i Seyyid Ali Sultan, Baba İlyas-ı Horasani Menakıbı, Şuca Baba Velayetnamesi, Otman Baba Velayetnamesi vb.

7. Maktel-i Hüseyin kitapları: Kerbela olayını konu alan Maktel-i Hüseyin (Kastamonulu Şazi'nin Maktel, Yahya b. Yahşi'nin Maktel, Edhem'in Vaka-i Kerbela, Hacı Nurettin'in Vakıa-i Kerbela, Cami'nin Saadetname, Lamii'nin Maktel-i Al-i Resul, Ali Ferruh'un Kerbela, İbnülemin Ali Haydar İlmi'nin Haile-i Kerbela, Kazım Paşa'nın Riyaz-ı Asfiya-Makalid-i Aşk) adlı kitapları.

8. "Risale-i Hüsniye" adlı kitap.

9. "Kumru Kenz-il Mesaib" ve "Gülzâr-ı Hasaneyn" adlı kitaplar.

10. "Cabbar Kulu" ve "Cavidan".

MUSAHİBLİK (KARDEŞLİK)

Hazret-i Muhammed, Hicret'in birinci yılında (müslümanların sayısı çoğalınca) Ensar ve Muhacirleri birbirleriyle kardeş (Musahib) yapmıştı. Musahiblik, Kur'ân-ı Kerim'in şu âyetleriyle kurulmuştu:

"Onlar ki inanıp hicret ettiler ve mallarıyla canlarıyla Allah yolunda savaştılar ve onlar ki (Hicret edenleri) barındırıp yardımda bulundular; işte bunlar, birbirlerinin dostu ve yârıdırlar...

İnkâr edip küfre sapanlar ise birbirlerinin dost ve yârıdırlar. Eğer böyle yapmaz (birbirinize dost ve yakın olmaz)sanız, yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesâd meydana gelir."[1]

Bu âyetlerle Kur'ân, birlik-beraberlik ve "DİN KARDEŞLİĞİ"nin önemini belirtiyor. Böyle yapmazlarsa kendilerine çok pahalıya mal olacağını bildiriyor. Müslümanların birbirleriyle kardeş olmaları Kur'an ilkelerinin en önemlisi idi. Fakat bu yüce ilke Emevî ve Abbasîler döneminde halktan saklanmış, müslümanlar gruplara bölünmüş, İslâmiyet'in özünden ve ruhundan uzaklaşıldığı için kaynaşamamışlardı. Çünkü Emevi ve Abbasilerin arzuları sadece kendi saltanatları idi. İslâm'ın gerçekleri ise onlara bu saltanatı vermiyordu. İslâmın, gerçek kardeşler gibi kaynaşması, onların sakat bir zemin üzerinde kurulmuş saltanatlarının yasa-dışılığını ortaya çıkaracağından endişe etmekteydiler.

---

(1) Enfâl Sûresi, âyet: 72-73.

İşte HACI BEKTAŞ VELÎ, Hazret-i Peygamberin Mekke'den Medine'ye göçtükten sonra yanında giden ve sonradan göçenlerle (Muhacirlerle) Medinelileri (Ensarı) birbirleriyle kardeş yaptığı gibi, İslâmiyetteki bu kardeşlik kurumunu düzenlemeye koyulmuştu. Alevîlikteki düsturları açıklarken, "Birinci kapı, Musahiblik kapısıdır." derken, bunun, tâlib için en üstün kapı sayılacağı anlatılmak istenir. Alevîler bu hususu bir peygamber ve Kur'an emri olarak kabul ederler. Anne ve babalar çocuklarının seçtiği musâhibe karşı saygılı ve şefkatli davranırlar.(2)

MUSAHİBLİK TÖRENİ

Birbirleriyle MUSAHİB olmak isteyenler, anne ve babalarının da razılığını aldıktan sonra, REHBER'e başvururlar. Rehber, bunları bütün köylünün ayrı ayrı rızâlarını almaya yollar. CEM kurulurken, DÖRT KAPI MAKAMI'nı simgeleyen şahıslar, bu cem'in başkanlık makamını oluştururlar:

Başta MÜRŞİD, onun alt yanına MÜREBBÎ ve onun da alt yanına sıra ile REHBER oturur. Rehbere bitişik, daire biçiminde olgun ve bilgili kişiler sıralanır. Onlardan yarım metre arayla diğer canlar yaş sırasına göre otururlar. Cem'in yürütülmesi için görevli ONİKİ HİZMET sahipleri de hazır bulunurlar.

Cem bu şekilde kurulduktan sonra, Rehber ayağa kalkar, düğmelerini ilikler, belini bağlar, Mürşid'e niyaz olur. Cem yapılan yere olan saygı, sevgi ve bağlılığı, topluluğun, birliğin kutsallığını belirten bir davranış olarak, secde'ye kapanır, avuç içleri yukarı gelecek şekilde kendi elini öper. Sonra Mürşid'e gider, onun elini öper, Mürebbi'nin elini öper, halka ile "cümlenizin niyazı" der, niyaz olur, halka'daki yerini alır.(3)

Mürşid, 12 kişilik üst makama, daha sonra tüm cemâata bu canların bu yola girmeye engel olan bir halleri olup olmadığını "Bir istekli var mıdır?" diye sorar şöyle devam eder:

---

(2) İ. Kâmil Karaman - A. Dehmen, Alevîlikte Hacı Bektaş Velî ve ilkeleri, sh. 62.

(3) İ. Kâmil Karaman - agy, sh. 64.

"Ey mü'minler! Filan oğlu filan, falan oğlu falan ile MUHAMMED-ALİ kavlince musahib kavline girmek istiyorlar. ALİ ve MUHAMMED'e ümmet ve kul ve onların sülûküne (yoluna) girmek üzere arzu ediyorlar. Siz bu adamları biliyor musunuz? Bunların ceddi ve silsilesi, Evlâd-ı Resûl'e bîat edenlerden ve ikrâr verenlerden midir? Allâh için Şehâdet ediniz..."

Cemâat şehâdet ettikten sonra mürşid:

"Bu canlardan hoşnud ve râzı mısınız?" diye sorar.

Cemâat de şehâdetliklerini icrâ ve rızâlık verdikten sonra, Rehber olan kimse, musâhib olacak kimselerin boyunlarına tülbent takıp, önüne diz üzeri çökürde ve diye ki:

"Bakınız evlâdlarım! Sizin sülûk ve arzu ettiğiniz musâhiblik kavli, büyük kapıdır. Bu musâhiblik kavli iptidâ Ali ile Muhammed'den kalmıştır. Bunun kadrini bilmeli. Şimdi, biribirinize candan bağlı mısınız? Birbirinizi seviyor musunuz? Bu ikrâr'dan, bu îman'dan dönmeyesiniz. Lahmike lahmî, demmike demmî, cismike cismî (Senin kanın, benim kanım. Senin cismin, benim cismim... hadisi) kavline giriyorsunuz. Canı candan, kanı kandan, teni tenden, malı maldan ayırmayacaksınız. Ayıracak olursanız, lânet olsun mu? (Üç kez söyletecek). Hazret-i Alî'nin Zülfikarı'na uğraya mısınız? Yüzünüz kara olsun mu? (Bunu da üç kez söyletecek)."

Musâhibler, "Eyvallâh!" diye cevap verirler.

Ondan sonra, Oniki imam'ların adlarını anıp:

"İkrârınız kadîm ola, yüzünüz ağ ola. İşiniz sağ ola. Muhammed-Ali yardımcınız, gözcünüz, bekçiniz ola. Bu ahid'den bu peymandan (sözden) dönmeyesiniz. Biribirinize muhabbetiniz dâim ola. Muhammed-Ali yoluna inancınız ziyâde ola. Pîrinizin, rehberinizin yoluna cânınız fedâ ola. Mü'min kardeşlerinize riâyetiniz çok ola. Başınız devletli ola. Ağzınız tatlı kala. Haramdan, zinâdan, yalandan, kinden, kibirden, kahkahadan beri olasınız. Sağlıklı, mutlu olasınız. Malınız arta, Hakk'a yaraya. Üçler, Beşler, Kırklar, Yediler, erenler, evliyâlar, âşıklar, sâdıklar, ayıklar uyanıklar, Hıdır Abdal Sultan, Nesîmi, Hatâyî Sultan, Kızıl Deli, pîrim Hünkâr Hacı

Bektaş Velî bu ahidde, bu demanda ber-karâr eyleye. Gerçeğin demine hü mü'mine yâ Ali..."[4]

İki can, böylece musahip kardeşi olmuş olur.

İlk musahiblere bütün vazife ve yükümlülükleri telkin edildikten sonra, ELİNE-DİLİNE-BELİNE sahip olmaları ihtar edilir. Aksi halde o toplulukta yaşayamıyacağı, içlerinden çıkarılacağı anlatılır. Bu kurallara uymanın bir sonucu olarak: Bir Alevî köyünde hırsızlık, zinâ, işsizlik, haksızlık, saygısızlık ve benzeri toplumun suç saydığı kötü davranışlar olamaz. Eğer olursa, çağrılıp, kendisinin cemâat huzurunda and içtiği hatırlatılır ve kendisinden "Fahr-i Âlem'in, Şâh-ı Velâyet'in, Ehl-i Beyt'in bu yolun piri Hacı Bektaş Velî'nin râzı ve hoşnut olmayacağı..." ona güzelce anlatılır, ıslâha sevkedilir.[5]

Musahiblik Töreni'nde 12 hizmet yerini alır, sazlar, semahlar, irşadlar yapılır, lokmalar dağıtılır.

"Murtazâ Alî'yi candan seversen
Aç gözün, cânın gafletten uyandır
Musâhipsiz ile durma oturma
Bir içim su'çersen küllî ziyandır

Gittiği yolun edeb'in sakınan
Varlığın aldırır değip dokunan
Her cemiyette teberrâ okunan
Alî sırrın ammâ nâsa diyendir

ŞAH HATÂYÎ'm yeri göğü yaradan
Ben aktan okudum bilmem karadan
Sürün çıksın hâl bilmezi aradan
Mü'min müslim al rengine boyandır."

---

(4) Malatya bölgesinde bulunan Şeyh Safî Buyruğu'nun bir nüshasına (H. 1207) eklenmiş bölümden alındı.

(5) İ. Kâmil Karaman - A. Dehmen, agy, sh. 70.

DÜŞKÜNLÜK

"Kul hatasız, hata tevbesiz olmaz. Kul kusur işler, Sultan bağışlar. Tanrı, Esirgeyen ve Bağışlayandır. Yeter ki kul hatasını görüp, Hak'dan ve halktan özür dilesin."

A- Düşkünlük Nedir?

Alevîliğin İNANÇ ve İLKELERİNE karşı suç işleyen, YOL'un, ERKÂN'ın kurallarını çiğneyen, yani HAK-MUHAMMED-ALÎ YOLU'nda yasaklanan eylemleri yapan, bu nedenle YOL'dan süreli ya da süresiz olarak uzaklaştırılan kimseye DÜŞKÜN (= Suçlu) denilir.

Düşkünlük, Alevîlikte ahlakî yaptırım yasasıdır. Düşkün olanlarla kimse konuşmaz, alış-veriş yapmaz, birlikte oturup durmaz. Düşküne verilen en büyük ceza, toplum tarafından dışlanmaktır. Düşkünlükten kurtulması (kaldırılması) için, düşkün olan kişinin, kurulacak cem ibâdetinde (Düşkünlük Meydanında) cem erenlerinin huzurunda, pîr divanında yargılanması, aklanması, sitemini (cezâsını) ödemesi gerekir. Ancak ondan sonra toplum içine girebilir. Düşkünlerin kaldırılması sonucunda barışık, temiz, birbirinden hoşnut ve razı olmuş, huzurlu, mutlu bir toplum meydana gelir.

Alevîlikte Tanrısal bir inanç içinde bu dünyanın hakkını bu dünyada vererek, burada yaptıklarından âhirette de sorguya çekileceğine inanarak, ELİNE-DİLİNE-BELİNE sahip olmak, yolun ahlâk temelidir. Bir kimseyi düşkünlükten kurtarmanın

amacı, onun Tanrı katına "Kul Hakkı" ile gitmemesini sağlamaktır. Nitekim, Alevî inancında CEM, Hazret-i Muhammed'in şu buyruğuna dayanır:

"Ölmeden önce ölün, mahşer günü gelmeden hesabınızı verin. Âhirete kul hakkı ile gitmeyin. Hiç kimseyle alıp vereceğiniz kalmasın. Alnınız açık, yüzümüz ak olsun. Doğru, dürüst, mert, iyi huylu, gerçek erenler sâfınâ katılmış insân-ı kâmillerden olun. İnsanlar (halk) sizden râzı ve hoşnut olsun ki, Hak da sizden râzı ve hoşnut ola."

Hünkâr Bektaş Veli, iyi insan olmanın yolunu, aşağıdaki ögütleriyle ne güzel gösterir:

"Ey canlar! Birbinizi seviniz, sayınız, birbirinize yardım ediniz. Bilim, hoşgörü, iyilik, konukseverlik, doğruluk, dürüstlük, sevgi sahibi olunuz. Gönül kırmayın, öfkenizi yenin. İyiliğe iyilik her kişinin işi, kötülüğe iyilik er kişinin işidir. Her çeşit düşünceye ve inanca saygı duyun. İyi şeylerle sevinç duyun, sıkıntıları da güleryüzle, sabırla göğüsleyin. Nefsinizle savaşmak, en büyük savaştır. Bilerek, bilmeyerek bir günah (suç) işlemişseniz, o suçtan pişmanlık duyarak, bir daha işlemeyeceğinize söz verirseniz, kendinizi arıtmış olursunuz. Tevbesiz adam, yularsız eşek gibidir. İnanç ve ikrarınızda direnmeli, sonunu düşünerek yalandan ve düzenden ırak durmalısınız. Elinize sahip olup, hırsızlık yapmayın; dilinize sahip olup gönül kırmayın; kötü söz söylemeyin; belinize sahip olup başkalarının namusuna kötü gözle bakmayın. En kutsal ibâdet çalışmak, doğruluk ve insan sevgisidir. Gündüz istekle dünya işine, gece aşkla âhiret işine bakınız. Büyüklüğe kapılmayınız. İçiniz ve dışınız bir ve temiz olsun. Hakkınız olmayan şeyleri değil istemek, el bile sürmeyiniz. Gözünüzle görmediğinizi ve kulağınızla duymadığınızı söylemeyiniz. Dahası, gördüğünüzü örtün, görmediğinizi söylemeyin. Kendisini arıtmayan, başkasını arıtamaz..."

B- Kimler Yol Düşkünü Olur?

Aşağıdaki maddeler Alevîliğin yasakladığı suçlar olup, bunlar işlendiğinde kişi düşkün olur:

1. Adam öldüren, 2. Zina yapan, 3. Hırsızlık yapan, 4. Namusa dolanan, 5. Müsahibi ile küsen, 6. Pîri, rehberi, yolu inkâr eden, 7. Anaya, babaya, diğer aile üyelerine saygısızlık eden, 8. Yalan söyleyen ve yalancı şahitlik yapan, 9. Haklı nedenlere dayanmadan nikâhlı kadını boşayan, 10. Birden fazla kadınla evli olan, 11. Dede ve cem erenlerine yalan söyleyen, 12. Aldığı emanete hıyanet eden, 13. Kul hakkı yiyen, işçisini sömüren, 14. Komşularını huzursuz eden, 15. Edebe, görgü kurallarına uymayan, 16. Dedi-kodu ve iftiracılık yapan, 17. Haram kazanç sağlayan, 18. Alevi olduğunu söylediği halde cemevlerine, dergâhlara, Alevi Kültür merkezlerine üye olmayan, cem ibadetlerine katılmayan, dernek çalışmalarında yardımcı olmayan, sonra da kalkıp bu tür etkinlikleri ve çalışanları eleştiren, 19. Kız kaçıran, 20. Müsahiblik ikrarından dönen, 21. Başkasının malına, namusuna göz diken, 22. Dedelik ve taliplik görevini hakkıyla yerine getirmeyen, 23. Yüz kızartıcı suç işleyen, 24. Kısacası, ELİNE-DİLİNE-BELİNE sahip olmayanlar düşkün (suçlu) olurlar.

C- Düşkünlük Cemi (Düşkünlük Meydanı) Mürüvvet Meydanı

"Gönül kalsın, yol kalmasın."

(ŞAH HATAYÎ)

Düşkün olan kimsenin yeniden Yol'a ve toplum içine girebilmesi, dede ve cem erenleri tarafından cemde yargılandıktan sonra gerçekleşir. Şöyle ki:

Küçük olaylarda (alacak-verecek ya da gönül kırgınlığı, küskünlük gibi durumlarda) olaydan haberi olan canların girişimiyle sorun konuşarak halledilir, dargın-küskünler barıştırılır. Fakat önemli olaylarda (adam öldürme namusa dolan-

ma, hırsızlık...) mağdur olan şikâyetçi (istekli, davacı) önce ilgili makama (rehbere, gözcüye ya da sözü geçen, bilgili, olgun birine) bildirir. Sonra sözlü olarak veya düşkünün işlediği suçun yazıldığı bir dilekçe dedeye iletilir. Dede, bu anlaşmazlığı kuracağı Düşkünlük Cemi'nde halledecektir.

Dede, Düşkünlük Meydanı'nı açar. Başta dede, yetkili makamlar, olayı bilen yetkin talipler, cemevinin dışında bir yerde oturup aralarında suçu görüşür, meydana döndüklerinde cem açılır. Dede nasihat eden bir konuşma yapar, yumuşak bir hava oluşturur, kini, kızgınlığı, hiddeti dağıtır. Oniki Hizmet sahiplerinden kapıcı, gözcü, süpürgeci, delilci, zâkir v.b. görgü ceminde olduğu gibi hizmetlerini yerine getirirler. Üç düvazimam okunup, gülbang çekildikten sonra Dede şikâyetçiyi dâr'a çekip, delil ve şahitlerini ister, cemaatin görüşünü alır, yeni bir kanıt çıkarsa bunu da değerlendirir, yemin ettirir. Sonra erkân'ı (Tarîk'ı) eline alıp, iki eliyle yere paralel olarak tutar, "Allah, Muhammed, Ya Ali" diyerek üç kez niyaz eder, Nâdi Ali duasını da okuduktan sonra şikayetçiye:

"Altından geçen, suyundan içen, Hak yönünden uzak (dûr) olsun mu?" deyince, şikâyetçi, *"Olsun!"* deyip erkân altından geçer. Dede *"Altından geçen, suyundan içip kötü dille dedikodu yapan, yalan söyleyen Hak yönünden dûr olsun mu?"* diye sorunca, şikâyetçi *"Olsun!"* der, erkân altından geçer. Dede, üçüncü kez *"kardeşine bilmeden kötülük eden Yezit kanına girsin mi? Hazret-i Hüseyin'in şefaâtinden mahrum kalsın mı?"* diye sorar. Şikâyetçi bu soruya da *"Olsun!"* der, erkân altından geçer, meydana niyaz edip, gösterilen yere geçip diz üzeri oturur.

Düşkünlük Cemi'nde önemli olan gerçeğin meydana çıkarılmasıdır. Konuşmak isteyenler *"Pirim, dilli başlı mıyım?"* diye dededen izin isteyip bildiklerini anlatırlar.

Şimdi sıra düşküne (suçlunun görüşülmesine) gelmiştir:

Düşkün, gözcü tarafından dâr'a (meydana) getirilince, Dede onu azarlar, dışarı kovar, ancak üçüncü kez getirilişinde kabul eder. Düşkün bunun sebebini gözcüye sorunca, gözcü *"Görülecek günün var, sabret"* der. Bunun üzerine düşkün kapıda bekler. Fakat cemaatin yalvarması sonucu, gözcü onu içeri alıp, meydana getirir. düşkün meydana niyaz edip ayağa kalkar, dâr'a durur. Rehber de gelip onun yanında dâr'a durur, davayı anlatır. Düşkün savunmasını yapar.

Dede, düşküne önce Yol'a verdiği ikrârını hatırlatmak, onu yoklamak için *"Önce seni senden soruyorum: özünle nasılsın? Kendinden memnun musun? v.b."* diye sorar. Şeyh Seyyid SAFÎ BUYRUĞU'nda düşkünün yarlıganması şöyle anlatılır:

"İmam CÂFER-İ SÂDIK Hazretleri buyurur ki:

Tarikât ehlinden bir talip yoldan düşse (suç işlese) ve bunu bilse, kendi görgüsüyle sitemli (cezalı) olduğunu farkedip, günahını itiraf etse, dâr'a durup "Ben bu günahın sahibiyim. Erenler lutf eyleyin, tarîkat erkânı (kuralları) üzerine beni yuyup, yıkayıp pak eyleyin!" dese, o anda hazır bulunan cem erenleri onun günahından geçseler, o kişi halis-muhlis yarlıganmış olur. Zira ki o mecliste ÜÇLER-YEDİLER-KIRKLAR hazır olup, Cebrâil dahi gökteki meleklerle hazır muallak olmuştur ve o mahalde diye ki:

"Ey cemaat! Bu kul içtenlikle günahını itiraf etti ve kendisi insaf edip günahını eline aldı, gönlünü saf eyledi, cemiyet erenleri onun günahından geçtiler, ben de geçtim."

Orada hazır olan gök melekleri *"Biz de geçtik"* derler. Cebrail aleyhisselam göğe uçup, Hak Taalâ hazretlerine varınca, Hak hazretleri Cebrail'e *"Ne gördün, ne işittin?"* diye sorar. Cebrail, Allah'ın bu hitabını duyunca, şöyle der:

"Ey Bâri Huda! Sen görücü ve hem işiticisin. sana gizli kalan ne var? Filan oğlu filan kulun, dürüstlükle günahını itiraf ve ikrar etti. Erenler nazarında dâr'a durdu. Cem erenleri

onun günahından geçtiler, ben de geçtim, gökteki tüm melekler de geçtiler."

Hak Taalâ hazretleri buyurur ki:

"Uluğum ve celâlim hakkı için, saf ve sâdık olan bütün cemaatle, o kulun günahını ben de yarlıgadım ve bütün günahlarından geçtim!"

Ve eğer riya ile ve benlikle ve gururla dâr'a durmuş olursa, Tanrı katında naz ve niyazı geçmez, taati ve haceti (dilekleri) kabul olmaz. Ona layık olduğu cezayı verir ve ilenir. Öylesi müdebbir (ardniyetli) münkir ve munafıka lanet olsun ki Hakk'ın divanında (cem'de, Meydan-ı Muhammed-Ali'de) gümanla (yalancıktan) durmuş ola. Onun günahı yarlıganmaz, öncekinden daha fazla günahlı olur. Hak Taalâ, ancak halis, muhlis, saf ve dürüst olan kulunun günahından geçer affeder. Ve dürüst tarîkat ehli olan her kulun, öz muhiblerinden ve akrabasından yedi kişiyi (onun yüzü suyu hürmetine) Hak Taalâ yarlıgar."[1]

Dede, meydanda mürüvvet dileyen (bağışlanması için yalvaran) düşkünün "kaftanını biçerek" (soruşturmasını yaparak) sitemini çektirip yola kabul edecektir. Cem erenleri de şefaat edecek, kararı dede verecektir. BUYRUK'ta bu konu şöyle geçer:

"... Bir kişi tarîkatte olsa, erenlerin yolunu gözlese, erenlerin izini izlese, edeb üzerine erenlerin erkânını yürütse, kârını ve zararını farketmiş olsa, yol içinde ansızın kendinden bir günah meydana gelse, o tâlib gerektir ki günahını eline ala, meydana gele, peymançe yerine durup mürüvvet diledikte, cemiyet ehli (cem erenleri) onun günahını mizana vuralar (tartalar) göreler ki o tâlib hangi günahın sahibidir; büyük günah mıdır yoksa küçük günah mıdır? Ona göre sitemini süreler, erkân yürüteler, arınmış ola.

---

(1) Buyruk, Mehmet Yaman, Mannheim AKM Dedeler Kurulu Yayınları, İst., 2000, sh. 102.

Eğer günahını ardına atsa, meydana gelmese, o kişi hemen Hakk'ın kanlısıdır, onu tâlibler cemiyete koymayalar. Çünkü tarîkatte, marifette ve hakîkatte eli yoktur.

... Bir kimse tarîkat sofusu olsa, mârifet ehli bir kardeşle *müsahib olup, hakîkat yolunu gözlese, erenlerin izini izlese, kendi özünü yoklayıp yürüse, ansızın kul hatasız olmaz ve hata tevbesiz olmaz, o kişiden bir günah meydana gelse ve kendi görüp o günahını ele verip, insaf makamına geçip peymançe yerine dursa, mürüvvet dese, cemiyet ehli gönül birliği ile onun günahından geçseler, ona gülbank verseler, o da yüzünü yere koyup niyaz eylese, o kişi günahından arınıp yarlıganır, temiz olur, kalbi saf olup insaf ehli olduğu görülür."*(2)

Dede, rehber, olgun ve bilgili canlar ayrıca bir yerde bir kez daha görüşüp durumu incelerler, bir karara varırlar, yeniden meydana dönerler.

Bu kez düşkün, rehberi tarafından boynuna tığbend geçirilmiş, başı açık, yalınayak meydana getirilir, yine sorgudan geçirilir. Bir süre dâr'da bekletilen düşkün, gözcü tarafından dedenin önüne getirilir. Burada alnını yere koyup secde durumunda olan düşkünün sırtına dede elindeki erkân ile düştüğü farz ve sünnetin karşılığı kaç tarik ise o sayıda "Allah, Muhammed, Yâ Ali" diye vurur ve:

Hal erenler halidir
Yol erenler yoludur
Gafîl olman gaziler
Değen üstad elidir

deyince, düşkün başını secde'den kaldırıp, edeb-erkân diz üzeri oturur. Dede, son olarak düşkünün ilk verdiği ikrarını hatırlatır, öğüt verir, düşküne gülbang okur. Düşkün, dededen başlayarak herkesle niyazlaşır, görüşür.

---

(2) Buyruk, Mehmet Yaman, Mannheim AKM Dedeler Kurulu Yay. İst., 2000, Sh. 100-101.

Cem ve düşkünlük meydanı temiz ve barışık bir toplum oluşması ve Hak için yapılır. Gereğinde düşküne sitem çektirilir, erkân vurulur, para cezası kesilir, bir daha suç işlememesi için tevbe ettirilir, öğüt verilir. Amaç, eziyet etmek, horlamak, kırıp dökmek değildir. Şikâyetçi davadan vazgeçerse sitem hafifler ya da düşer. Cem erenleri de yalvarır yakarır, *"Pir cömerttir... Bağışlayın erenler..."* gibi sözlerle dedeye ricacı olurlar. Suç ağırsa bağışlanmaz, hatır, gönül gözetilmez. Düşkünün müsahibi de siteme ortaktır, birlikte dâr'a çekilip sorgulanırlar; bir kaç saat ayakta bekletilebilirler, boyunlarına ağırlıklar asılır, ellerine su dolu kablar verilir, yalınayak uzak bir yere gidip gelmeleri istenir. Ceza çeşitleri o yörede bulunan dedenin Buyruk'tan edindiği bilgileri kendi yorumlamasına göre değişir. Amaç, hiç bir zaman düşkünün malını almak, gücü yetmeyecek yük yüklemek, onu perişan etmek olmamalıdır.

Nitekim; düşkün meydana alınınca dede *"Ey tâlib, ikrar verdiğin günden bugüne kadar elinden, dilinden, belinden her ne hata-kusur işledin ise, dal gel, doğru söyle. Dilindeki meydanın, kalbindeki senin. Özünü açıkla"* der. Eğer düşkün yaptıkları yanlışları gizlemez söylerse ve suçu küçük günahlardan ise, uygun cezayı verip, bir daha günah işlememek şartıyla tevbe ettirir, *"Cemaatin katılımı ile, erenlerin himmetiyle, Tanrı'nın izniyle bu kez suçunu bağışladık, Ulu Tanrı da bağışlasın"* der. Eğer işlediği suç büyük günahlardan ise, onun işi Ulu Divan'a (Tanrı'ya) kalır, kimse bağışlayamaz. Düşkün Ocağı'nda ulu mürşidler isterlerse ağır cezalar verilenleri belli koşullarla düşkünlükten kaldırabilirler. Çünkü dede, mü'minin dâvasını mahşere bırakmadan burada çözümlemelidir. "Kıl kuşaklının sorduğunu, nur kuşaklı sormasa gerektir" inancı, yolun kuralıdır.

TARIK ÇALMAK (Kutsal Tûba ağacı ile talibin sırtına vurmak) şöyle yapılır:

Tarık'ı ele almadan önce bir düvazimam okuyup, üç kez *"Lâ fetâ illâ Alî, lâ seyfe illâ Zülfikâr"* okunur. Sonra, *"Destur-ı Şâh-ı Merdan, izn-i mürşid"* deyip Tarık'ı (zülfikâr'ı) eline alır, niyaz eder, yüzüne sürer, tâlibin elinden tutar, tâlib de dedenin eline yapışır. Dede şu düvazı okur: (tamamını) *"Hatâ ettim Hudâ için bağışla/ Muhammed Mustafa için bağışla..."* sonra:

"Hal erenler halidir/Yol erenler yoludur/Gafil olman ey gaziler/Değen üstad elidir" ve devam ederek *"Üstad-ı nefes, tarîkat-ı îman, izn–i mürşid, icâzet-i pirler, himmet eyleyin erenler, Şâh'ın sırrı yürüye"* deyip, Tarık çalar. (Kaç tarık cezası ise vurulur) Sonra duâ okuyup, düşkünü secdeden kaldırır, Tarık altından geçirir. Düşkün önce dedeye, sonra Tarık'a niyaz eder, daha sonra tüm cem erenleri ile niyazlaşır. Zâkirin, sazla deyiş, düvaz çalıp, Tevhîd yürütmesiyle Mürüvvet Meydanı son bulur, meydana süpürge çalınır.Dedenin "Duran, oturan..." duâsı ile canlar evlerine giderler.

Avusturalya'nın Sydney kentinde yaşayan Halit Özlük dede'nin şahit olduğu bir düşkünlük olayını kendi ağzından dinleyelim:

"Bu konuya ait bir anımı anlatmadan geçemeyeceğim:

Bendeniz Kırıkkale'nin Hasan Dede Köyü'nde ilkokulu yatılı okuyorum. Olay da Hasan Dede Köyü'nde geçti. Babam beni yoklamaya gelmişti. Sene 1940-41 Hasan Dede Köyü'nde cem yapılıyor. Tabii babam da davetli. Babamla birlikte ceme gittim. Oniki yaşlarında falanım. Post dedesi Feyzullah Dede diye bir zat, Hasan Dede evlatlarından. O akşam da Kocabaş Hüseyin lakabiyle anılan, hatırı da sayılır bir zat görülüyor. (sorgudan geçiriliyor) Sorgusunda, bir yıl önce köyde demircilik yapan Karabet adında bir ermeni usta varmış. Saban demiri yaptırırken Kocabaş Hüseyin Ağa kızıyor, Karabet ustaya iki tokat vuruyor. Bu olayı duyan dede, lokmasını yedirmeye müsaade etmiyor. "Git, Karabet ustanın gönlünü al, rızasını kazan, ondan sonra yoluna devam edebi-

lirsin" dedi. Karabet usta da Hasan Dede Köyü'nden tezgâhını toplamış, Bağşılı isminde bir köye taşınmış. Hasan Dede Köyü ile Bağşılı Köyü'nün arasından Kızılırmak geçer. Mevsim kış... Kocabaş Hüseyin ile dedenin tayin ettiği iki kişi gece atlara binerek, o Bağşılı Köyü'ne gittiler, geldiler. Gelirken de Karabet usta da kendi arzusuyla beraber geldi. Karabet usta "Bu yolumuza canım kurban olsun" dedi. Kocabaş Hüseyin Ağa'yla sarıldılar, helallaştılar. Dedenin izniyle Karabet usta cemde dinleyici olarak kaldı ve cebinden 7 lira çıkararak verdi. "Bununla cemdeki canlara birşey alınsın, ikram edilsin" dedi. Bugün hala güncelliğini kaybetmeden belleğimde bu olay canlılığını koruyor."

İnsan Hakları, Demokrasi diye bugün dünyanın uygulamaya uğraştığı bu kuralları, Alevi halkı 1400 yıl önce uygulamaya başlamış ve uygulanmaya devam etmektedir. Bundan güzel insanlığa saygılı ne olabilir ki? Onun içindir kir *"Yetmiş iki millet, insan haklarında birdir, bir gözetin. İnsanları incitmeyin. Hak, âdemdedir"* demiş o yüce Hünkâr Bektaş Velî.

Günah ettim Şâh'ın dâr'ına durdum
Allah Bir Muhammed Ali aşkına
Kırklar eşiğine yüzümü sürdüm
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

Hasan Hulk-ı Rızâ mürvete geldim
Şâh İmam Hüseyn'i şefîim bildim
Şâh Zeynel Âbidin gel eyle yardım
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Bâkır'ın yüzü nûruna
İmâm-ı Câfer'in durduk dârına
Kalma günahlarımızın küllü varına
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

Musâ-i Kâzım'dan görünen nurlar
Aliyyür-Rızâ'dan açılan sırlar
Kalma günahlarımıza erenler pirler
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Taki'nin yolu aşkına
Şâh Alî Nakî'nin hâli aşkına
Bağışla günahımızı Velî aşkına
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

Hasan-ül-Askerî nûru hakkiçün
Muhammed Mehdî'nin sırrı hakkiçün
Affeyle suçumuzu Hudâ hakiçün
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

SEYYİD DEDEM eyder böyle varalım
Kul Hüseyin ile dâr'a duralım
Pirler eşiğine yüzler sürelim
Allah Bir Muhammed Ali aşkına

D- Adaleti sağlamak, suçluları düşkün etme[3]: Alevi Dedelerinin yüzyıllardır topluluk içerisinde hukuku sağlama, adalet dağıtma işlevleri gerçekten ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu işlev, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan düşmanlıkların sona ermesini sağlayarak, toplumsal huzurun bozulmasını önlüyordu. (Ali Kemali, 1932: 199) Birbirleriyle konuşmayan, dargın olanlar Dedenin huzurunda mutlaka barıştırılır, barışmayanlara çeşitli yaptırımlar uygulanırdı. Bu kişiler toplum tarafından dışlanır, hatta sürgün bile edilirlerdi. Dedelerin dargınları barıştırması işlevi, çeşitli araştırmacıların da dikkatini çekmiş, kapalı bir toplumsâl yapıya sahip Aleviler arasında varolan suç oranındaki azlık ve toplumsal barış ortamında bunun da rolü olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Aleviler'de suç işleyen *"düşkün"*, bu durum da *"düşkünlük"* olarak adlandırılır. Düşkün olanlara suçlarına göre değişik cezalar verilirdi. *"Buyruk"* kitaplarında bu cezalar her suç için ayrı ayrı belirtilmekteydi. Düşkün olanlar cem törenlerine katılamazlar, kurban eti yiyemez ve yediremezler, toplumdan dışlanırlardı. Ailesi bile o kişiyi evlerine alamazdı. Ayrıca üç

(3) Bu bölüm Dr. Ali Yaman'ın tezinden alınmıştır.

sünnet, yedi farz olarak bilinen esaslara uymayanlara uygulanacak cezalar da *"Buyruk"* kitaplarında bulunmaktadır. (Aytekin, 1958: 114; Yaman, 2000) Düşkünlük cezası ya Dede, ya da vekili tarafından verilirdi. Suç Dedeye söylenir, ceza istenirdi. Suç ne olursa olsun Dede suçluyu dinler, cemde bulunanlara da sorar, sonra cezayı bildirirdi. (Uysallar, 1946: 23) Düşkünlük cezasının sonunda yeniden Dedeye başvurulurdu. Dede'nin de uygun görmesiyle, düşkünlüğü sona eren talip yeniden topluma kazanılmış olurdu. (İsmail Hakkı, 1935: 21) Düşkünlüğün devamı halinde o kişi topluluğun tam katılımının mümkün olduğu özellikle dinsel ritüellerden dışlanmaya devam edilecektir.

Halk Mahkemesi olarak da nitelendirilen Düşkünlük Meydanı başka bir deyişle yargılama süreci kısaca şu şekilde işler:

A- Haksızlığa uğrayan ve/veya buna şahit olanlar ve hatta vicdan azabı duyan suçlu kişi Dede'ye bu konuyu iletir. Bu konunun Dede'ye intikali Cem sırasında olabileceği gibi Cem dışındaki bir ortamda da olabilir. Düşkün kişi Talip veya Dede olabilir. Tek farkla ki Dede'yi onun bağlı olduğu dede yani Piri veya Pir'inin de bulunduğu dedelerden oluşan bir grup Dede yargılar. Düşkün ilan edilen Dede posta oturamaz, başka bir deyişle Dedelikten men edilir.

B- Dede bu duyum üzerine konuyu Cem esnasında gündeme getirebilir veya konu yine olayın tarafları veya şahitlerince Cem meydanına getirilebilir. Veya Dede'nin talebiyle özel olarak bu sorunun halli için bir Cem (Düşkün Meydanı) düzenlenebilir. Meselenin Cem'e getirilmeksizin karşılıklı razılıkla çözüldüğü durumlarda mevcuttur. Ancak genel kural sorunun Cem'de çözülmesi şeklinde olmaktadır.

C- Cem sırasında konunun tarafları dinlenir. Dede, Cem Erenleri olarak anılan Cem'in özellikle dedesoylu yaşlılarının ve hatta cemaatin de görüşüne başvurmak suretiyle karar verir. Dede yalnız başına da karar verebilir. Dede'nin kararı

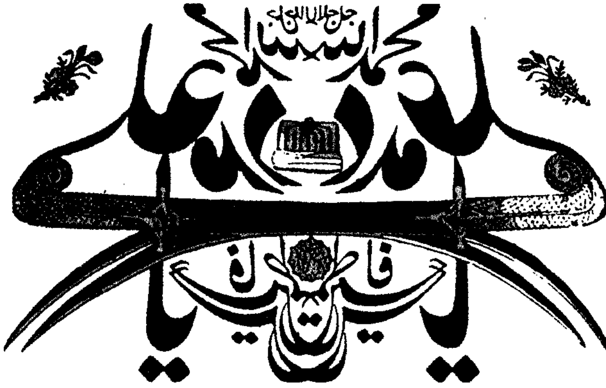
cemaatle veya yalnız alması kararın meşruluğu bakımından bir farklılık yaratmaz. Eğer Dede cemaate sorunla ilgili danışırsa talipler *"Dilli başlı mıyım Erenler?"* diyerek söz isterler ve Dede'nin oluruyla görüşlerini ifade ederler.

D- Topluluk huzurunda Dede'nin açıkladığı karar kesindir. Nadir hallerde Dede karar vermekten kaçınarak konuyu Pîrine havale edebilir. Yine istisnai durumlarda düşkün Anadolu'daki Alevilerin Düşkün Ocağı olan ve Erzincan'ın Ocak Köyü'nde bulunan Hıdır Abdal Ocağı'na veya Hacıbektaş İlçesinde bulunan Çelebilere yollanırlar. Bu durumda bu makamlarca verilen karara düşkünü buraya yollayan Dede ve talipleri de uyar. Aslında bu makamların mevkilerinin üstünlüğüne binaen kararları daha da güçlü olarak kabul edilebilir. Suçlanan kişi veya kişiler cezalandırılabileceği gibi affedilebilirler de. Verilen cezalar maddi veya manevi olabilirler.

E- Bazı hallerde sitemi kesilen (cezalandırlan) kişinin verilen karara uymaması yani maddi-manevi cezasını yerine getirmemesi nedeniyle konu yeniden Dede'ye getirilebilir veya yukarıda belirttiğimiz iki üst makama yollanabilir. Cezanın ağırlığına göre düşkünlük cezası toplumdan dışlanmaya kadar varabilir. Toplumdan dışlanan kişiyle ailesi dahil herkes ilişkiyi keser, Cem ve cemaatlere alınmaz. Kurban kesemez, kurban lokması yiyemez. Bazı bölgelerde bu toplumdan dışlanmışlık yıllarca sürer. Ancak Dede'nin huzurunda toplanan cemaat affedilmeyi sağlayabilir.

Düşkünlük bir Alevi için çok büyük bir küçümsenme ve dışlanmayı beraberinde getirir. Düşkün'e ailesi dahi sahip çıkamaz, düşkünün musahibi de manevi açıdan topluluk önünde sıkıntılı durumdadır, çünkü onun yol kardeşi artık içinde yaşadığı toplumun dışladığı bir kişi olmuştur. Kişinin işlediği *"Yol"*a aykırı her fiilin ayrı cezası veya karşılığı vardır. Düşkünlerin aldıkları bu cezalara Aleviler'de *"sitem"* de denilir. Alevi toplumunun disiplinli yapısını korumasında yüz-

yıllardır önemli işlevler görmüş olan *"Düşkünlük kurumu"* bugün için geçmişi anmak bakımından istisnai durumlar dışında işlevini yitirmiş unutulmaya yüz tutmuştur. Bu kurumun uygulayıcıları olan Dedelerin bu hukuksal işlevlerinden mahrum kalmalarının da Dedelerin etkinliklerine verdiği zarar oldukça büyüktür.

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ

YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

HAZRET-İ HÜSEYİN, KERBELÂ ve AŞURÂ ORUCU: EMEVİLER'İN BÂTIL DÂVALARINI ORTAYA ÇIKARAN OLAY

Kerbela Bir Destandır

Muaviye ile oğlu Yezit, dünyanın en zalim ve hilekar hükümdarlarındandır. Çağdaş devletlerin en zalim krallarına, Avrupa tarihinin bütün kan dökücü ve haşin imparatorlarına taş çıkartacak kadar ihtiraslı ve kötülüğe düşkün bir baba oğul idiler.

Elele vermiş ve tam bir bütünleşme içinde milyonlarca insanın arasına bölücülük ve düşmanlık sokmak suretiyle yalnız kendi kişisel çıkarlarını elde etmeye çalışan ve bu uğurda yüzbinlerce masum insanın kanını döken bu zorba ve zalim hükümdarlar, insanlığın daima lanetle anacakları ve şimdiye kadar anıp geldikleri zorbalardır. Bu Emevi soyunun Ehli Beyt evladına yaptıkları büyük fenalık, dünya durdukça hiç unutulmayacak kadar müthiş bir facia ile başlamış ve yine korkunç ve kanlı katliamlar sürmüştür.

Yalnız İslam tarihinin değil, bütün dünya tarihinin bile en vahşi ve en kanlı bir tasvir ve tanımlamayla kaydettikleri "Kerbela Olayı" ile İslam alemine soktuğu ikilik ve bundan doğan mezhep çatışmaları, yine bu insanlık düşmanı Emevi krallarının sahneye koyduğu en kanlı ve aşağılık oyunun kö-

tü örnekleridir. İşte bunun içindir ki, bunlardan başta Yezit'in adı bütün dillerde zulmün bir sembolü olarak kalmıştır.

Hainliği, vahşiliği, fenalığı ile dikkati çeken bozguncu ve ahlaksız kimselere bugün bile "Yezit" diye hitap edilmekte, bu tür insanların aşağılıklarını belirtmek üzere bu isim kullanılmaktadır. Evet, özellikle inananlar arasında bu lanetli isim, dünya durdukça duracak, fakat bir hayır ile değil; her an ve her zaman fenalığın, alçaklığın, iki yüzlülüğün, hilenin ve zulmün sembolü; bütün çirkin ve aşağılık düşüncelerin timsali olacaktır. Bugün yazılarında ve konuşmalarında bu kişiye ve babasına hazret olarak seslenen ikiyüzlüler, neden çocuklarına "Muaviye veya Yezit" isimlerini koymamaktadırlar, oldukça dikkat çekicidir.

Tarihlere yalnız fenalıkları ve kötülükleri ile mal olan Yezit, bu kanlı zalim; bütün dudaklarda nefretle anılırken; her fenaya, her alçağa ve her fesat ruhlu insana da daima nefretle haykıracaktır insanlık;

Yezit!... Yezit!...

İmam Hüseyin, Yezit ordusunun karşısına vardığında atını durdurup, onlara şöyle seslenmişti: *"Ey Şamlılar! Sizinle savaşa ilk başlayan ben değilim. Fesadı siz çıkardınız. Yakınlarımı ve çocuklarımı öldürdünüz. Şimdi de askerlerinizin çokluğuna güvenerek, Yezit'e biat etmemi istersiniz. Benim için zilletle yaşamaktansa, izzetle ölmek yeğdir. Amacınıza eremeyeceksiniz. Hz. Resul'e zerrece saygınız varsa, bu işlerin sonunun nereye varacağını düşünün. Yaptığınız zulmlerden tövbe ve istiğfar edin. Bana fırsat verin ki Ehli Beyt kadınlarını ve çocuklarını gurbet ellerde ayaklar altında bırakmayayım."*

Bu sözler üzerine ordunun dağılacağını düşünen Yezit'in komutanları toplu hücum emrini verdiler. Fakat yine de İmam Hüseyin'in karşısına tek olarak kimse çıkmak istemiyordu. Onu hep birlikte ok yağmuruna tuttular. İmam Hüse-

yin attan aşağı düşmüştü. Mecalsizdi, birçok yara almıştı. Kan kaybından ve susuzluktan bitkindi. Sinan bin Enes ve Şimr adlarında iki zalim, kumlar üzerinde yatmakta olan İmam Hüseyin'in üzerine atıldılar. Sonsuza dek insanlığın bağrında kanayacak olan yarayı açtılar.

Kerbela Olayı öyle bir faciadır ki, Hz. Muhammed'in öpüp kokladığı bir başın acımasızca kesilip şehir şehir dolaştırılmasını, susuzluktan bunalmış meme emmekte olan bir masumun oklanıp şehid edilmesini, Hz. Muhammed'in torunlarından oluşan kadınların ve şehid cesetlerinin üzerine vahşetle saldırılıp çiğnenmesini, talan ve yağma edilmesini anlatmaktan insanlık adına utanç duyuyoruz.

İmam Hüseyin, vicdansız ve insanlıktan uzak Yezit'in bu zulmü yapacağını bile bile Kerbela'ya gitmişti. Böylesine bir facianın ortasında İmam Hüseyin, inancının kutsallığını, gücünü, Hakk'ın ve insanlığın zulme, batıla, ahlâksızlığa karşı olan zaferini cihana eşit biçimde göstermiştir. Dedesinin ve babasının yoluna sahip çıkmıştır. İmam Hüseyin, yanındakilerle birlikte insanoğluna, yücelme yolunda, insanlık ve Allah yolunda gerektiği zaman neler yapılabileceğini kimseye nasip olmayacak bir düzeyde öğretmiştir.

Öte yandan insanların, çıkar uğruna nerelere kadar düşebileceklerini, ne ölçüde insafsız ve vicdansız olabileceklerini de Yezit ve yandaşları Kerbela'da göstermişlerdir. Biri insanları yüceltiyor alabildiğine... Uyarıcı, yol gösterici, sözüne sadık, dürüst ve cesur. Öteki, aşağılık, hilekâr, yalancı, bencil ve tiksindirici... Kerbela meydanı o gün, insanların yüzyıllardan beri okuduğu ve sonsuza kadar da okumaya devam edeceği Tanrısal bir destana tanık oluyor...

İmam Hüseyin, iki şeyden birini yapabilirdi: Zilletle yaşamak, izzetle ölmek... O ikincisini üstün buldu. Savaşa girişti. Dostları birer birer, gözü önünde şehid oldular. Kardeşinin kolları kesildi, Fırat kıyısına düştü, on dokuz yaşındaki oğlu paramparça edildi, kardeşinin on bir yaşındaki oğlu göz göre

göre katledildi, altı aylık yavrusu kucağında oklandı. Kardeşinin küçücük çocuğu yanında can verdi. Kendisi de açtı ve susuzdu. Fakat arslanlar gibi döğüştü ve inancı için can verdi, başı kesildi, mızrağa dikildi, vücudu atların nallarıyla ezildi, çiğnendi.

Bu bir beylik davası değildi, bu bir aldanış değildi, bu bir körü körüne tehlikeye atılış değildi. Bu bir inanç davasıydı; bu bir anlayış örneği; bu bir şeref savaşıydı.

İmam Hüseyin, inandık diyen Yezitlerin inanmadıklarını, uyduk diyenlerin münafık olduklarını, insanız diyenlerin insanlıktan çok uzak bulunduklarını kanıtladı... O biliyordu ki otuz iki bin kişilik bir orduya 72 kişiyle karşı durulmaz. O biliyordu ki, kuvvete kuvvetle karşı konulur, biliyordu ki yaşamak ölümden daha tatlıdır. Fakat gene biliyordu ki yenilgi bir an içindir ve mağlup sanılanlar zamanı gelince gerçek kazananların kim olduğu anlaşılır. Kuvvet, kuvveti yense bile gerçeği yenemez, ölüm acıdır ama, şerefsiz yaşamak, ölümden beterdir. Zulüme karşı durmazsa biliyordu ki, gerçek bildiği Dedesinin yolu yok olacak, kutlu saydığından eser kalmayacak, yüceltmek istediği alçalıp ezilecek, adı bile anılmayacak.

Böylece İmam Hüseyin, yalnız inanç sahibi olmadı, şeref, onur ve insanlık şehidi de oldu. Zilletle yaşamayı kabul edenler onun hareketinin anlamını kavrayamaz, onu gafil sanır, mazurdur bunlar. Fakat izzetle ölmeyi bilenler onun şehadetini kutsar, onu en uyanık bir er, bir fedakarlık bayrağı sayar.

İmam Hüseyin bize mazlumluğuyla zulme karşı durmayı, onurumuzu korumayı, şerefli ölümüyle şerefle yaşamanın bir hak ve görev olduğunu gösteriyor, bildiriyor.

Sen Fırat'ın yolunu kes. Peygamber soyunu susuz bırak, erkeklerini şehit et. Kundaktaki Ali Asgar'ı boğazına nişan alarak katlet. Çadırları yak. İmam Hüseyin'in göğsüne basarak başını kesip mızrağa tak. Dudaklarına sopa ile vur. Şehit

ailelerinin eşyalarını yağmala. Ehli Beytin kadınlarını çıplak develere bindirip Şam'daki sarayına getirt. Ehli Beyt'in kanları üzerine tahta otur. Sonra da kendini halife tanıt, ben peygamber vekiliyim, halifeyim de.

Bu mudur islamiyet ve insanlık, Allah'ın emirlerine itaat ve Peygamberin yoluna uymak bu mudur?[1]

O gün güneş battığı zaman gök de kızıldı, yer de. Gökte güneş kızıllığı, yerde Hak yolunda katledilen kefensiz, çöl ortasında bırakılan ve atların ayakları altında çiğnetilen 72 şehidin haksız yere dökülen kanları, yanmış çadırların kokusu.

Bazı Kaynaklar Diyor ki...

Doğubilimci Browne diyor ki: *"Kerbela gününün olayı Ali ile oğullarını sevenlerin yüreklerinde daha parlak ve sıcak, daha kuvvetli bir ateş yarattı. En vahşiyane bir tarzda; işkence, azap ve susuzluktan sonra şehid edilen Peygamber torununun kanının dökülmesi, onların müthiş nefretlerine yol açtı."*

Kuatremere adlı bir başka Doğubilimci ise şöyle diyor: *"Bu facia İslam alemi için yeni ve büyük bir matem oldu. Yezit'in askerleri o gün öyle bir vahşilik gösterdiler ki o güne kadar kimse böyle bir şeyi hatırlamıyor. Böyle bir facianın eşi ne işitilmiş, ne okunmuş ve ne de görülmüştür."*

Yine Osmanlı döneminde basılmış olan Mir'at-ı Kâinat adlı tarih kitabında da şu bilgiler yer alıyor: *"Muaviye'nin lanetli oğlu Yezit hakkındadır; işi gücü zina ve kötülük olan ahlaksızın biriydi. Peygamberin Ehli Beyti'ne, Mekke ve Medine halkına reva gördüğü çeşitli zulümler, kıyamete kadar lanetle anılmasına sebep olmuştur. Ulu Tanrı'dan umulur ki; aşağılıkların en aşağısında kafirler ve şeytanlarla birlikte olsun."*

---

(1) Remzi Aczî, Yeni Gülzâr-ı Haseneyn, 1955, sh. 12.

Muharrem Orucu Neden Tutuluyor?

1. Şehitler Şâhı İmam Hüseyin ve diğer Kerbela Şehitleri'nin matemi için,

2. Kerbela Olayından sağ kurtulan İmam Zeynel Abidin'den Ehl-i Beyt soyunun devamına şükrane olarak,

3. Bütün peygamberlerin de Muharrem ayını kutsal kabul ettiklerine hürmeten 12 gün Muharrem orucu tutulur.

Muharrem'de Neden Matem Tutulur?

Matem, Kerbela'da şehid edilen İmam Hüseyin ve diğer Kerbela Şehitleri anısına tutulmaktadır. Aç ve susuz olarak insanlığa verilmiş büyük bir mesajdır Kerbela.

Haksızlığa ve zulme karşı başeğmeyiş, insanlık için kendini feda ediştir Kerbela. Bu olay, iyi-kötü, aydınlık-karanlık, ezen-ezilen, inançlı-inançsız, zalim-mazlum çatışmasıdır. İmam Hüseyin ve diğer Kerbela Şehitleri'nin anısı nedeniyle yüzyıllardır EHL-İ BEYT'i sevenler tarafından bu matem tutulmaktadır. Muharrem ayının 1-12 günleri içinde tutulan 12 günlük matem (yas) orucuna Kurban Bayramı'ndan 20 gün sonra niyet edilir. (Muharrem ayının birinci gününü o yılın takviminden öğrenmek gerekir.)

Muharrem'in Sonundaki Aşurenin Anlamı Nedir?

Muharrem Orucu'nun sonunda Aşure'nin pişirilerek dağıtılması bir sevinç anlamı da içermektedir. Bu, Kerbela Olayı sonucunda İmam Hüseyin'in oğlu İmam Zeynelabidin'in sağ kurtulmasından ve Ehl-i Beyt soyunun devam etmesinden duyulan sevinçtir. Bu nedenle aşure pişirilir, bütün herkese, komşulara dağıtılır. Ayrıca şükür kurbanı tığlanır. Lânetli Yezit, Kerbelâ Olayı'nın (M. 10 Ekim 680-H. 10 Muharrem 61) hemen ardından tellallar çağırtır (ilan eder) ve der ki "Ben, Ehl-i Beyt'in (Evlâd-ı Resul'ün) soyunu kestim, yok ettim."

O zaman Alevi toplumu mâtem tutar, yasa girer. Fakat İmam Zeynelâbidin hazretleri tutsak olduğu zindandan şu haberi gönderir:

"Ey Ali'yi sevenler! Yezit yalan söylüyor. Babam Hazret-i Hüseyin şehid oldu ama ben varım, yaşıyorum. Adım, İmam Zeynel'dir. Lânetli Yezid'in dediği gibi EHL-İ BEYT NESLİ tükenmiş, olsaydı, dünya karanlık olurdu. Biz imam evladıyız, hiçbir güç bizim neslimizi kesemez..." İşte o zaman Aleviler ORUÇ tutar, kurbanlar kesilir, aşureler pişirilir, EHL-İ BEYT soyunun kesilmemesinin (devam etmesinin) bayramıdır. ORUÇ, KURBAN ve AŞURE, İMAM ZEYNEL ÂBİDİN'in sağsalim kurtulmasının simgesidir.

Muharrem Matem Orucu'nda Nelere Dikkat Edilir?

Bu ayda düğün, eğlence yapılmaz, hayvan kesilmez, su içilmez, gönül kırılmaz. Halk, cemevinde toplanarak Kerbela Olayını anlatan Saadete Ermişlerin Bahçesi, Gülzarı Haseneyn ve Kumru gibi kitapları okurlar. Duvaz-ı İmam ve Mersiyeler söylerler.

Muharrem Orucuna Nasıl Niyet Edilir?

"Bism-i Şah... Allah Allah...

Er Hak-Muhammed-Ali aşkına, İmam Hüseyin Efendimizin susuzluk orucu niyetine, Kerbela'da şehid olanların temiz ruhlarına, Fatıma Anamızın şefaatına, Oniki İmamlar aşkına oruç tutmaya niyet eyledim. Ulu Dergah kabul eylesin..."

Aşure Lokması İçin Dua

"Bism-i Şah... Allah Allah...

Bârekallah. Şehidler Şahı İmam Hüseyin Efendimizin ve Kerbela şehidlerinin yüce ruhlarının şad olması için bârekallah. Cümle erenlerin ruhu için bârekallah. Yurdumuzun, ulusumuzun, esenlikte olması için bârekallah. Ahirete göçenlerimiz ve bugün yaşayanlarımız için bârekallah. Gökten hayırlı

rahmet, yerden hayırlı bereket vermesi için bârekallah. Muhammed Mustafa, Alliyyel-Mürteza, İmam Hasan, İmam Hüseyin, Kerbela Şehidleri ve Hünkâr Bektaş Veli, gerçeğe hü..."

Aşure Yendikten Sonra Okunacak Dua

"Bism-i Şah... Allah Allah...

Allah, Muhammed, Ali, Oniki İmam Efendilerimizin ruhu revanları, şâd ve handan ola. Münkir ve münafıklar mat ola, müminler şâd ola. Lokmalarımız dertlere deva ola. Matem-i Hasan ve Hüseyin ola. Cümlemize haklı hayırlı kısmetler verilmesi için... Nur-u Nebi Kerem-i Ali, Pirimiz Hünkâr Bektaş Veli, gerçeğe hü..."

İmam Hüseyin aşkına tuttuğumuz oruçlarımızı HAK-MUHAMMED-ALİ kabul eylesin, dilde dileklerimizi, gönülde muratlarımızı versin, ağzımızın tadını bozmasın... Gerçekler demine Hü...

Medya ve Diyânet Niçin Duyarsız?

5 Nisan 2000 tarihinde Muharrem ayının geldiğini, Alevilerin Hz. Hüseyin aşkına oruç tutacaklarını, televizyonlarda (özellikle TRT'de) ve Diyânete bağlı camilerde ve yayınlarda Kerbelâ olayından, Hz. Hüseyin'den bahsedilmesini, oruç açma (iftar) saatini aynı Ramazan'da olduğu gibi duyurmalarını, Alevi canların bundan haberdar olmaları için gerekli hizmetin yerine getirilmesini sağlamak için 20'ye yakın Alevi kurumu (dernek, dergâh) ile ortaklaşa bir basın açıklaması hazırlayıp tüm medyayı davet etmiştik. Karaca Ahmet Sultan Dergahı'nda Muharrem Ercan Dede'nin başkanlığında yürütülen ve Mehmet Yaman Dede tarafından okunan basın açıklamasına tek bir gazete hariç (Cumhuriyet Gazetesi) diğer gazete ve TV kuruluşları olsun tenezzül edip teşrif(!) etmediler. Eğer içkili oryantal dans gösterimiz var... deseydik, gelmeyen kalmazdı; hem gazete hem de TV'ler bu olaya(!) uzun

uzun yer ayırırlardı. Hadi basın neyse, fakat Diyanet İşleri (her seferinde söz verdiği halde) Kerbela olayından hiç bahsetmedi, kıyamete dek bahsetmez de... Niçin mi? "Tarihte geçmiş bir olayı hortlatmayalım, sonra fitne çıkar!" mış! niçin fitne çıksın ki, zaten Türk milleti (Sünniler de dahil) Yezit denilen yaratığı sevmez, çocuğuna Yezit adını vermez. O halde, kim gocunup da fitne çıkaracakmış? Ha, burası Arabistan olsa, Yezit onların halifesidir, darılanlar olur. Yazıklar olsun! Ey dürüstlük neredesin? Ey Diyanet, Hazret-i Resul'ün "İKİ EMÂNET"inden biri olan EHL-İ BEYT'e sevginiz bu mudur? Hz. Hüseyin sevgisini Aleviler bugüne dek öz gönüllerinde taşımışlar; ama siz 1400 yıldır bu sevgiyi bir tarafa itmiş, camilerde bir kez olsun masum müslümanlara anlatmamışsınız.

Bir Yıl Önce Yaptığımız Basın Açıklaması Şöyleydi:

"Değerli Basın Mensuplarına ve Kamuoyuna;

Bilindiği üzere Alevi-Bektaşi inancının yüzyıllardır yaşattığı kutsal kurumları ve uygulamaları vardır. Bu kutsal ibadetlerden biri de 6 Nisan 2000 Perşembe günü milyonlarca Alevi-Bektaşi tarafından tutulacak olan Muharrem Orucudur. Türkiye'de ve Dünya'da yaşayan Aleviler, Bektaşiler bu oruca büyük saygı gösterirler.

Muharrem Orucu yüzyıllardır Kerbela'da şehid edilen (Hicrî 10 Muharrem 61 - Miladî 10 Ekim 680) İmam Hüseyin ve Oniki İmamları anmak üzere Oniki gün tutulmaktadır. Bu tarihler Hicri takvime göre Muharrem Ayı'nın 1 ve 12. günleri arasında olmaktadır. İslam tarihinde Muharrem ayı içerisinde gerçekleşen bu facia her yıl anılır Ehli Beyt için ağıtlar, mersiyeler söylenir, matem tutulur. Aleviler, Bektaşiler arasında yüzyıllardır yerleşmiş gelenek ve ananelere göre Muharrem Orucu ve Matemi sırasında hayvan kesilmez su içilmez ve eğlence yapılmaz. Orucun sonunda Aşureler pişirilir Kurbanlar tığlanır ve Cemler yapılır. Bu yıl bu oruç 6-17 Nisan (2000

yılında) arasında tutulacak ve orucun sonunda da Aşureler dağıtılacaktır.

Kerbela Olayı sadece İslam tarihinin değil, insanlık tarihinin de en kara ve acıklı sayfalarını oluşturur. Hz. Hüseyin ya başarıya ulaşacak, insanlığı eşitlik, kardeşlik ve adalet ilkeleri içinde yaşatacak, Yezid'in saltanatına son verecek; ya da bu yolda boyun eğmeden şehid olacaktı. İşte İmam Hüsseyin bu asil duygularla, Kerbela'ya gitmiştir. Hz. Hüseyin, vicdansız ve insanlıktan uzak Yezid'in bu zulümü yapacağını bile bile Kerbela'ya gitmiştir. Böylesine bir facianın ortasında Hz. Hüseyin, inancının kutsallığını, gücünü, Hakkın ve insanlığın zulme, batıla, ahlaksızlığa karşı olan zaferini cihana eşsiz bir biçimde göstermiştir. Dedesi Hz. Muhammed'in ve babası Hz. Ali'nin yoluna sahip çıkmıştır. İmam Hüseyin, yanındakilerle birlikte insanoğluna, yücelme yolunda, insanlık ve Allah yolunda gerektiği zaman neler yapılabileceğini kimseye nasip olmayacak bir düzeyde öğretmiştir.

Kerbela Olayı dinin kişisel hırs ve amaçlar doğrultusunda nasıl bir araç olarak kullanılabildiğini bütün açıklığıyla gözler önüne sermiştir. Sözde İslam ordusu iktidar hırsı nedeniyle Hz. Peygamberin torununu acımasızca şehid etmekten çekinmemiştir. Meğer insanoğlu, servet, şöhret ve makam için gerektiğinde ne kadar küçülüp, alçalabiliyordu. Kerbela Olayı'nda kendini feda eden İmam Hüseyin yüzyıllar öncesinden bize mazlumluğuyla zulme karşı durmayı, onurumuzu korumayı, şerefli şehadetiyle onurla yaşamanın bir hak ve bir vazife olduğunu gösteriyor, bildiriyor.

Muharrem Orucu'nun yanısıra tüm kamuoyuna ve basın mensuplarına bir konuyu daha belirtmek istiyoruz. Üzülerek ifade etmek gerekir ki Osmanlı döneminde yaşanan Alevi-Bektaşilerin inançlarına yönelik ayrımcılık Cumhuriyetimiz döneminde de zaman zaman yaşanmaktadır. Okullarda zorunlu Din dersleri konusundan tutun da, Diyanet İşleri Baş-

kanlığı'nın Alevi-Bektaşileri yok sayan tavrına kadar birçok konuda Alevi Bektaşilere haksızlık yapılmaya devam edilmektedir. Sünniliğe ait ibadet ve inançlara geniş yer veren medya, Alevi-Bektaşilerin ibadetlerine ve inançlarına yönelik konulara gelince farklı bir şekilde davranmakta, milyonlarca Alevi-Bektaşi'nin inancı, kültürü yok sayılmaktadır.

Alevi-Bektaşiler diğer inanç sahiplerine saygı duymakta ve haklı olarak aynı saygıyı beklemektedir. Bu zamana kadar bu konuda gerek Alevi-Bektaşiler dışındaki kesimlerce, gerek hükümetlerce, gerek medya organlarınca gereken hassasiyet ne yazık ki gösterilmemiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin eşit haklara sahip olduğu iddia edilen yurttaşları olarak milyonlarca Alevi-Bektaşi, inançlarına saygı ve tarafsız bir yaklaşım beklemektedirler. Umarız bu zamana kadar sergilenmeyen bu yaklaşım bundan sonra gösterilir ve gerek yazılı gerek görsel basında Muharrem Orucu ve diğer konularda toplumumuzu, kamuoyunu aydınlatıcı programlar yapılarak bugüne kadar ki eşitsiz durum ortadan kaldırılır.

Saygılarımızla bilgilerinize sunarız."

ABDAL MÛSA KURBANI

Özellikle kış aylarında, köyün ileri gelenleri toplanır, her yıl yapılan Abdal Musa kurbanına karar verirler. Görevli olanlar, evleri dolaşarak yiyecek (lokma) toplarlar. Kurbanlar kesilir, kara kazanlarda etli pilav yapılır, yufka pişirilir. Abdal Musa Sultan gönüldeki dileklerini versin diye gençler sabahlara kadar lokma (yemek) pişirmede hizmet ederler. Lokma pişince, halk kazanların başına toplanır ve dede şu duâyı yapar:

"Allâh Allâh... Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin. Yiyenlere nûr-u îman ola. Hastalar şifâ bula. Mü'minler şâd ola. Münafıklar berbad ola. Üçler, beşler, yediler, Oniki İmamlar, Ondört Mâsum-ı Pâk'ler, Onyedi Kemerbestler, Kırklar, Seksen bin Rûm Erenleri, doksan bin Horasan Pirleri, yüzbin gâip erenleri, Hak-Muhammed-Ali, Pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Abdal Mûsa Sultan kurbanlarımızı kabul eyleye. Ziyan keder vermeye. Dilde dileklerimizi, gönülde muratlarımızı ihsan eyleye. Gerçeğe hü..."

Duâdan sonra lokmalar yenir. Abdal Mûsa Kurbanı ve cem törenleri düzenleyen Alevî halkı öyle inanmıştır ki, kurban kesildiği yıl köyde elem, keder, hastalık olmaz, ekin ve ürünleri bereketli olur. Daha güzeli, doğan çocuklar anne-babasına ve büyüklerine karşı saygılı olurlar. Dargın, küskün varsa barıştırılır. Günümüzde ise çok şükür köylerden büyük kentlere gelip yerleşmiş olan Alevî halkı, bu geleneklerini günden güne daha canlı tutmaya başlamıştır. Örneğin, İstanbul'da Karaca Ahmed Sultan, Şahkulu Sultan, Garip Dede, Erikli Baba ve diğer birçok dergâhlarda, cemevlerinde ve evlerde Abdal Mûsa törenleri kutlanmakta, lokmalar dağıtılmaktadır.

HIZIR ORUCU

Hazret-i Alî ve Hazret-i Fatıma, oğulları İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in hastalıktan şifa bulmaları için üç gün oruç adamışlar, oruca başlamışlardı. Birinci gün iftar edecekleri zaman kapıya aç bir yoksul gelmişti, onlardan yemek istedi. O günkü yiyeceklerini ona verdiler, kendileri de su ile iftar ettiler. İkinci gün yine tam iftar vaktinde bir yetim geldi, yiyecek istedi. O günkü nafakalarını da ona verdiler. Üçüncü gün oldu. O günkü yiyeceklerini de yine iftar edecekleri anda gelen bir tutsağa bağışladılar. Böylece üç gün üstü üstüne aç kalmışlar, fakat buna rağmen oruç adaklarını yerine getirmişlerdi. İşte bunun üzerine Kur'an'ın İnsan Suresindeki sekizinci âyet gelmişti ki, anlamı şöyledir:

"Allah sevgisi için yoksula, yetime ve esire yemek yedirirlerdi."

Yoksulu, yetimi, esiri Allah için doyuran, onları nefsine tercih eden bütün müminler bu âyetin tavsifine dahildir.[1]

Aleviler, yoksul, yetim ve esir kıyafetinde üç gün üst üste gelenin Hızır Nebî olduğuna; Hızır orucunun bu nedenle tutulduğuna inanırlar. Hızır orucu her yıl 13-14-15 Şubat günlerinde tutulur.

Nuh Peygamberin gemisinin fırtınaya tutulduğu, halkın feryad edip *"Ya Hızır bizi kurtar!"* diye duâ etmesi sonucunda fırtınanın dinip geminin kurtulduğu, işte o zaman halkın üç

---

(1) Hasan Basri Çantay, Kur'an-ı Hakim ve Meâl-i Kerim, İstanbul, 1953, C: III, sh. 1100.

gün oruç adadıkları, Hızır orucunun buradan kaldığı, sünnilikten gelen bir söylemdir. (Bu kitabımın ilk baskılarında ben de yanılıp Hızır orucunu Nuh Peygambere bağlamıştım ki, yanlıştır. Dedelerimizden bize gelen, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın üç gün tuttukları oruçtur. Bu oruç, insanların dar günlerinde Hızır Nebi'nin kendilerine yetişmesi, yardımcı olması için tutulur. M.Y.) Aleviler arasında "Yetiş Ya Hızır, Bozatlı Hızır" gibi söyleyişler oldukça yaygındır.

Büyük Alevi ozanı Pir Sultan Abdal'da bir dörtlüğünde Bozatlı Hızır'ı şu şekilde anmaktadır:

Allah Allah desem, kalksam yürüsem
Acep şu dağları aşamam m'ola
Boz atlı Hızır'ı yoldaş eylesem
Varıp efendime düşemem m'ola

* * *

Abdal Musa Sultan ise Hızır İlyas bizim yoldaşımızdır diyor:

"Kim ne bilir bizi nice soydanız
Ne zerrece od'dan ne hod sudanız

Bizim meftunumuz mârifet söyler
Biz Horasan mülkündeki boydanız

HIZIR İLYAS bizim yoldaşımızdır
Ne zerrece günden ne hod aydanız

Yedi Tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydeniz

Tur'da Musa durup münâcât eyler
Neslimizi sorar isen Hoy'danız

ABDAL MUSA oldum geldim cihâna
Ârif anlar bizi nice soydanız."

SULTAN NEVRUZ BAYRAMI

Nevruz Bayramı, Miladi her yılın 21 Mart günü kutlanır. Alevîlerin büyük bayramıdır. Bugünü şekerler, şerbetler, çiçeklerle kutlar ve yaşatırlar. Hz. Ali'nin doğumuna ait deyişler okurlar. Semah ederler. Bugüne verilen önemin birçok nedenleri vardır:

1- Hz. Ali Mürteza bugün doğdu.

2- Hz. Ali ile Hz. Fatıma bugün evlendi.

3- Ulu Tanrı, dünyayı bugünde yarattı.

4- Hz. Yusuf kuyudan bugün çıkarıldı.

5- Hz. Muhammed Gadir-hum'da okuduğu hutbede, Hz. Ali'yi müslümanlara bugün vasî (önder) ilân etti.

6- Bugün bayramların sultanıdır. Nevruz, ilkbaharın başlangıcı, doğa'nın uyandığı gündür. Her şey yeni doğar, her şey yeniden başlar, her şey taptazedir.

7- Nevruz, bütün mutlu günlerin başlangıcıdır. Dargın olanlar bugün barıştırılır, dost dostu ziyaret eder, yoksullar yoklanır, gönül alınır. Her evde şenlik, muhabbet yapılır.

8- Nevruz sabahı taze su içilir, taze su ile yıkanılır ve hayvanlara taze su verilir. Artık ilkbahar başlamış, gündüzün aydınlığı, gece karanlığına üstün gelmeye başlamıştır. Yeni yılın mutluluğu içinde, yepyenidir.

Nevruz Bayramı akşamı toplanılacak odaya halk gelir ve lokma getirir. Dede şu duâyı okur:

"Lokmalar kabul ola. İsteğiniz, dileğinizi Hak-Muhammed-Ali vere. Durduğunuz dâr'dan divan'dan hayır ihsan göresiniz. Makbul-i Şâh, Kabul-i Dergâh ola. Gerçeğin demine hü!..."

Cem Evi'nde halk toplandıktan sonra bir tas süt iyice kaynatılıp bir tepsi üzerine ortaya konur. Mevsim çiçekleri de bulundurulur. Sütün içine iki parça saman çöpü atılır, karıştırılır. Saman çöplerinin birleşmeleri itikad birliğine delâlet eder. Saat sekiz olunca Dede kalkıp, sıra ile şunları yapar:

1- Nâd-ı Alî duâsını okur.

2- Oniki İmamın adlarını sayar.

3- Bir duâ okur.

Bundan sonra zâkir sazı eline alıp 3 deyiş, 3 düvazimam okur. Bir tevhid (dalga) yürütülür, yani "Lâ ilâhe illallâh" diyerek zikredilir. Ondan sonra zâkir:

"Fâilâtün Fâilâtün Fâilât
Ver Muhammed Mustafa'ya salevât
Çekelim aşkın yayın, Cem'e girmesin hayın
Tevhid karârın buldu, yol erkân yerin aldı
Müminler şâd oldu güldü
Diyelim âh Hüseyin, Şâh Hüseyin
Evveli hü diyelim, âhiri hü diyelim
Yûh olsun yalancıya
Gaziler, gerçekler demine hü diyelim
Hatâyim hân oğludur, han tutmuş hân oğludur
Bu yola ser vermeyen, Şimir Mervan oğludur
Hatâyim hân'a gider, han tutmuş hân'a gider
Gâfil olman gâziler bu yol Şâh-ı Merdân'a gider
KUL HİMMET üstadımız, yoktur bizim yâdımız
Şâh-ı Merdan aşkına, ver Mevlâ murâdımız

Diye bir bölüm okur, bir duâ daha yapılır ve böylece Cem biter.

Bitmeden önce: "Erenlerin safâsına hü, öküz verenin demine hü..." denilir ve Cem böylece bitmiş olur. Sonra: "Edep-erkân getire, herkes yerine otura..." denilir, herkes rahat oturur. Ondan sonra, Faraş (süpürge) vurdurulup, şu duâ okunur: "Hayır hizmetin kabul, yüzün ak ola. İsteğini, dileğini Hak-Muhammed-Ali vere. Seyyid-i Ferraş'ın himmeti üzerinizde hâzır ve nâzır ola. Gerçeğe hü..." der, lokmalar şerbetler ve süt dağıtılır, son bir duâ ile halk Cem-Evi'nden dağılır.(1)

Nevruz Bayramında okunan Nevruziye'lerden bir örnek:

Gelin ey kardeşler seyran edelim.
Ali'nin doğduğu eyyam bu demdir
Bu zevkle münkiri hayran edelim
Ali'nin doğduğu eyyam bu demdir.

Çerağlar uyansın, kurulsun Cem'ler
Gülbanklar çekilsin, sürülsün demler
Cümbüşe gelsinler cümle erenler
Ali'nin doğduğu eyyam bu demdir.

HÜSNÜ BABA eyler candan niyâzı
Dem sunsun sakiler, kılsınlar bâz'ı
Okunsun nefesler, çalsınlar sazı
Ali'nin doğduğu eyyam bu demdir.

Nevruz Gülbangı:

"Allah Allah... Nevruz bayramınız kutlu ola. Yeni yılınız hayırlı-uğurlu ola. Şâh-ı Velâyet İmam Ali Efendimizin doğumu mübârek ola. Er Hak, Muhammed, Alî yardımcımız, gözcümüz, bekçimiz ola. Dilde dileklerimizi, gönülde muratlarımızı vere. Hastalara şifâ, dertlilere devâ, borçlulara edâlar ihsan eyleye. Gerçeğe hü..."

(1) *Nevruz Bayramı konusundaki bu bilgiyi Kemâliye'nin Ocak Köyü'nden merhum Muharrem Karaman'dan aldım. (M. Yaman - 1958)*

HIDIRELLEZ BAYRAMI

Alevîlerin bayramlarından biri de her yılın 6 Mayıs günü kutladıkları Hızır İlyas günüdür.

Rivayete gören, HIZIR aleyhisselâm, İlyas aleyhisselâm ve İskender-i Zülkarneyn, birlikte (ÂB-I HAYÂT)'ı aramaya çıkmışlar. Bir müddet sonra (Karanlıklar Ülkesi)'ne dalmışlar. HIZIR ve İLYAS bu suyun kaynağını bulup içmişler, fakat İskender'e söylememişler. (HIZIR'ın suyu benem/Âb-ı Hayât bendedir/Kevserden içen gelsin/Kadrü berât bendedir.)

HIZIR ve İLYAS sağdır, yaşamaktadır. HIZIR, karada; İLYAS da denizde, yardıma muhtaç olanlara, câr diyenlerin (İmdat isteyenlerin) cârına yetişirler.

Hızır ve İlyas yılda bir kere (6 Mayıs Hıdırellez Günü)'nün gecesi, bir gül ağacının dibinde buluşurlar.

Bugünün anlam ve önemini daha iyi anlatmak için, aşağıdaki nefesi de sizlere sunmamız gerekiyor:

NEFES

Zulmet deryasını nûr edip gelen
Hızır-İlyas, Şâh-ı Merdan Ali'dir
Garibin, mazlumun hâlini bilen
Hızır-İlyas, Şâh-ı Merdan Ali'dir.

Merd-i meydan eylemektir iyi er
Gâfil olma kardeş çerağın söner
Her gördüğün Hızır bilmektir hüner
Hızır-İlyas, Şâh-ı Merdan Ali'dir.

ŞÜKRÜ METİN Baba bu demden içer
Sâki-i Kevserle sırâtı geçer
Hızır'ı Âdem'de arayıp seçer
Hızır-İlyas, Şâh-ı Merdan Ali'dir.

Aziz canlar! Geleneklerimizin yaşaması için ecdâdımızdan devraldığımız bu ve benzeri sürekleri sürmemiz ve yeni yetişenlerimize öğretmemiz yerinde bir davranış olacaktır. Muhyiddin Abdal, ne güzel demiş:

"Nefsini bilmeyen kes cân olamaz
Özü gâfildürür, insan olamaz
Ol heman serserî gezer yabanda
Vücûdu şehrine Sultân olamaz."

KURBAN BAYRAMI ve KURBAN

Kurban ve Dinsel Özelliği:

Kurban, Allah'a yaklaşma niyetiyle kesilen özel bir hayvandır. Yükümlü olanlardan gücü yetenler ve bir yerde devamlı oturanlar için kurban kesmek vaciptir. Kurban; ibâdet niyetiyle, Kurban Bayramı'nın üç günü içinde, belirlenen hayvanları kesip, kan akıtmaktır. Geleneksel olarak Bayram'ın birinci günü ve gündüz kesilir. Kurban olabilen hayvanlar koç, koyun, keçi, sığır, deve ve horozdur. Kurbanda esas amaç, sevaba ermek için yapılan niyettir.

Kurban edilecek hayvanlarda bazı özelliklere dikkat edilir:

Sağlam, kusursuz, özürsüz olması, güçlü-kuvvetli bir görünüşe sahip bulunması... gibi. Kurban kesen, bu işte ehil olup, merhamet duygusuna sahip biri olarak, havyana önceden su verilmesine, onun rahat bir şekilde yatırılmasına dikkat eder. Ayrıca, ayakların ve yüzün bağlanmasından sonra, vakit geçirilmeden ve hayvana eziyet verilmeden kurban edilmesine özen gösterilir. Derinin yüzülüşü biraz geciktirilir. Kesen kimsenin "Besmele" ve "Tekbir" ile başlaması, başta gelen ilkedir.

Hazret-i İbrahim ve Kurban:

Musevi, Hıristiyan ve İslâm Dini'nde kurbana esas teşkil eden kutsal metinlerin bildirdikleri, Hz. İbrahim ile ilgili olan olay şöyledir:

İbrahim Peygamber, rüyada aldığı vahyi yerine getirmek üzere, oğlu İsmail'i (ki bu dinsel olayda Musevi ve Hıristiyan inancının farkı, hatta birçok İslâm bilginlerinin Kur'an'daki konuyla ilgili yorumları, İsmail yerine İshak'ın kurban edilmek istendiğidir.) Allah uğruna edaya, yani kurban etmeye teşebbüste bulunur. Bu ilahi emre ve baba talebine sadakat ve metanetle uyan oğulun (İsmail ya da İshak) kuzu gibi teslim olması anında, onun yerine kurban edilmek üzere gökyüzünden bir koç indirilir.

İsmail'in mi yoksa İshak'ın mı kurban edileceği konusu tarih boyu olduğu gibi günümüzde de tartışmalara neden olmuştur. Konuyla ilgili kaynaklar, birbiriyle çelişen bilgiler vermekte; bir yerde İsmail'in, başka bir yer de İshak'ın kurban edildiğini yazmaktadır. Hak âşıklarımız deyişlerinde kurban edilenin İsmail olduğunu dile getirirler:

"Ali meydanına bir kurban geldi
İSMAİL'e inen koça benzettim
Anası meledi bağrımı deldi
İSMAİL'e inen koça benzettim"

(Kul Himmet)

Kurbanda Dinsel Motif:

Hz. İbrahim'in oğlunu (İsmail ya da İshak) kurban etme olayında dinsel motif ile Hakk'a bağlılığın ve O'na karşı yapılan özveri hareketlerinin ispat edilerek işlenişi görülür. Bu dinsel ödev ile Allah'ın bağışladığı nimetlere, evlâda sahip oluşun bir teşekkürü yerine getirilmiş olur. Aynı zamanda bir takım belalardan korunmaya yöneltilen ve sevap sayılan bir hareket olduğu kadar, ahlâki ve sosyal davranışın belirtisi de görülür. Bunun da, kişisel tasarruf, yerini özveri duygusuyla halkın iyiliğine bırakmış olur.

Alevîlikte Kurban Çeşitleri:

A- İçeri Kurbanları:

1. **Görgü Kurbanı:** Cem'de yıllık görgüsü (sorgulanıp aklanması) yapılan canların kestiği kurbandır.

2. **Matem (Aşure) Kurbanı:** Muharrem ayında oniki gün tutulan oruçtan sonra kesilen kurbandır.

3. **Düşkün Kaldırma Kurbanı:** Alevîlik kurallarına aykırı davrandığı için düşkün (suçlu) duruma düşenlerin aklanması için düzenlenen cem töreninde kesilen kurbandır.

4. **Abdal Musa (Birlik) Kurbanı:** Özellikle kış aylarında yapılan cem ibadetidir.

5. **Dâr'dan İndirme Kurbanı:** Ölen bir canın alacak-vereceklerini çözümlemek için kesilen kurbandır. Alevîlikte, özellikle ölünün kırkıncı günü "HAYIR YEMEĞİ" verilir, dûvaz, mersiye ve dualar okunur, sevabı Hakk'a yürüyen (ölen) canın ruhuna armağan edilir. Ayrıca ölünün birinci yıldönümünde de yine hayır yemeği verilir ve istenirse mezarı kaldırılır. (yapılır) Kırkıncı gününde verilen hayır yemeğinde bir kısa CEM töreni (ibâdeti) de düzenlenebilir; deyiş, dûvaz, mersiye okunur, cemde bulunanlardan helallık istenir, ölünün borçları ya da alacakları varsa ödenir. Bu yapılan hizmete DÂR'DAN İNDİRME ERKÂNI denir. Törenin sonunda mürşidi, ölen canın ruhunun sevinçli, kesilen kurbanın ve okunan duâların Allah katında kabul olması için duâ eder. Yemekler yendikten sonra SOFRA DUASI yapılır. Hayır yemeğinde, ölen can tıpkı yaşadığı zamanki gibi "DÂR" edilmiş, görgü-sorgu'dan geçirilmiş, canı erenlerinden helallık alınmış olur.

6. **Musahib Kurbanı:** İki canın musahib olmaları için düzenlenen cem töreninde kesilen kurbandır.

B- Dışarı Kurbanları:

1. Adak Kurbanı: Bir dileğin gerçekleşmesi için kesilen kurbandır, yatır ve ziyaret yerlerinde kesilir.

2. Kurban Bayramı'nda Kesilen Kurban

3. Hızır Orucu Kurbanı: Her yıl Hızır Orucu'nun (13-14-15 Şubat tarihlerinde üç gün tutulan orucun) bitiminde düzenlenen cemlerde kesilir.

4. Sultan Nevruz Bayramı Kurbanı: Her yıl 21 Mart'ı 22 Mart'a bağlayan gece Şah-ı Merdan ALÎ'nin doğum gününde düzenlenen cemlerde (Sultan Nevruz Bayramlarında) kesilen kurbandır.

5. Hıdırellez Bayramı Kurbanı: Her yıl 6 Mayıs gününde kesilen kurbandır.

Alevîlikte Kurban ve Kurban Bayramı'nın Anlamı

Alevîler, Ramazan orucu tutmazlar; onlar için bu ay hüzün ve matem ayıdır. Çünkü Hazret-i Ali bu ay içinde (Ramazan'ın 19'unda) şehid edilmiştir. (Ve 21'inde Hakk'a yürümüştür.)

Bu yüzden KADİR GECESİ'ne "GADİR (zulüm) GECESİ" derler. Ramazan (Şeker) Bayramı'nı da Hz. Ali'yi şehid edenlerin sevindikleri (ve bayram yaptıkları) birgün olduğundan kutlamazlar, "Bizim bayramımız Kurban Bayramıdır" derler.

Alevîlere göre kurban; Allah'a karşı bir borcun yerine getirilmesinden başka birşey değildir. Hz. İbrahim'in oğlu diye kurban etmek istediği şey gerçekte kendi öz nefsi idi. Ruhlar sonradan yaratılmış olmayıp, ezelden vardı. İşte sonradan Hazret-i İmam Hüseyin'e intikal eden ruh da insanlık için kurban edilmeyi ezelden kabul etmişti. Kerbelâ'da geçen facia, gerçekte bu ikrarın yerine getirilmesinden başka birşey değildir. Nitekim, Hazret-i Hüseyin Kerbelâ'da canını insanlık için feda etmiştir. İşin tuhafı, Hz. İsmail kurban edilmediği halde

asırlardır onun yerine boğazlanan bir koç için ağlayıp gözyaşı döken, Sûnni mezhep mensupları, şehidler Şâhı Hz. İmam Hüseyin'i Hz. Muhammed'in hatırı için olsun hatırlarına bile getirmemişlerdir.

İşte Alevîler, Kurban Bayramı'nı kendilerine özellikle Hazret'i Hüseyin'in Kerbelâ Çölleri'nde susuz şehid edildiğini hatırlattığı içinde severler. Hazret-i İmam Hüseyin insanlık için kurban olduğundan, bugüne (Kurban Bayramı'na) kutsallık verirler. Ayrıca kurbanı kesilen kimsenin, o kurbanla birlikte bütün kötü duygularının kesildiğine inanılır. Toplum, o kimsenin elinden-dilinden-belinden emin olmalıdır. Kurban, mücahede ehlinin ve nefislerini Allah'ta yok etmiş olan kişilerin kurbanıdır. "Ölmeden önce ölünüz" emri gereğince, nefs-i emmarelerini Allah için yok etmiştir bunlar. "Nefsin kurban edildiğini "sembolize etmek için, görgü cemlerinde tâlib'in boynuna bir ip (Tığbend) bağlanır. Ehl-i Beyt yoluna can ve başlarını adayan Alevîler, cesedi terketmeden gerçeğe ulaştıklarından (Hakk'a eriştiklerinden) dolayı, bu uğurda bir "kurban" kesmeyi ödev bilirler. Yunus Emre kurbanın amacını şöyle özetler:

"İsmail gibi gerektir ulaşasın aşkına
Tâ mübarek iyd ola, kurban olasın sen sana."

Değerli Okuyucular;

İmam Hüseyin aşkına tuttuğumuz matem oruçlarımız, Hak rızasına kesilen kurbanlarımız Ulu Dergâhta kabul olsun. Allah... Allah...

Bayramın Taşıdığı Anlam:

Bayram, sevinç ve neşe günü anlamına gelir. Bayram günlerinde, inançsal görgü ve gelenek olarak yerine getirilen ahlâki ve sosyal davranışlar, belirli ve etkili bir hâl alır. Büyükler ve yakınlar ziyaret edilir, saygıyla elleri öpülür. Karşılıklı olarak ziyaretler ve kutlamalar, toplumdaki yakınlık, bağlılık

gibi esasları güçlendirmekle beraber kişide sosyal duyguları işler. Bencilliğin veya yalnızlığın doğurduğu kötü davranışlara bir kalkan olur.

Kurbanın Kesilişi (Tığlanması):

Önce TEKBİR ve DUÂ okunur, sonra kurban tığlanır. Dede ya da görevli önce şu tercemanı ve tekbiri okur:

"Kurbanlarımızın kabulü için diyelim bir Allah, Allah...
Ferman-ı Celîl
Kurban-ı Halîl
Delîl-i Cebrail
Can-ı İsmail
Allahü Ekber, Allahü Ekber
Lâ İlâhe İllallâhü Vallahü Ekber
Allahü Ekber
Ve Lillah-il-hamd (3 kez okur.)
Lâ Feta İllâ Alî
Lâ Seyfe İllâ Zülfikâr
Bismillahi Tekbir Allahü Ekber"

deyip, görevli kurbanı tığlar, (keser) sonra şu duâ okunur:

"Allah, Allah... Kurbanlarınız kabul, muratlarınız hasıl ola. Her tüyüne binbir sevap yazıla. Kazalara kalkan, belalara bekçi ola. İsmail peygamberin kurbanı kabul olduğu gibi, sizin de kurbanlarınız Ulu Dergaha yazıla. Ağzımızın tadını bozmaya. İmam Hüseyin yardımcımız, Bozatlı Hızır gözcümüz ola. Gerçeğe hü..."

Kurban Bayramı İbâdeti (Cemi):

Kurban Bayramı'nın sabahı evinde yıkanıp, temiz elbiselerini giyinen halk, cemevine gelir. Dede'nin başkanlığında yapılacak ibadetin düzenlenişi şöyledir:

1. Cemaat cemevinde halka biçiminde yerini alır.

2. Oniki Hizmet sahipleri görevinin başına geçer.

3. Dede, cemaati aydınlatıcı inançsal, sosyal içerikli bir konuşma yapar, halkı aydınlatır, Bayramın önemini belirtir, Alevîliğin inanç ve ibadet ilkelerini anlatır.

4. Süpürge çalınır, post serilir, delil uyarılır.

5. Dede, ibadete başlamadan önce bir gülbank çeker. (1. secde yapılır).

6. Zakir deyiş okur.

7. Dede, Cem Birlemesi (Mühürleme) yapar. Tevbe-istiğfâr okunur.

8. Zakir düvaz çalıp söyler, Dede dua verir. (2. Secde yapılır.)

9. Bir Tevhîd çekilir, Dede dua verir. (3. Secde yapılır.)

10. İbâdet bu sıraya göre yapılıp bitince, cemaat Dede'den başlayarak birbiriyle görüşür. (Niyazlaşır)

11. "Duran, oturan..." dendikten sonra, cemaat dağılır, kurbanlar kesilir, sonra büyüklere ve yakınlara, eşe-dosta ziyaret başlar.

ONİKİ İMAM

Kendisine uyulan kişi, önder anlamına gelen İMAM, geniş anlamıyla din işlerinde müslüman toplumun uyduğu kimsedir. İmam Câfer-i Sâdık mezhebine bağlı olanlar, Hz. Muhammed'in Vedâ Haccı'ndan dönerlerken GADİR HUM denen yerde, Allâh'ın emriyle mü'minlere imam, kendilerine halife olarak Hz. Ali'yi (K.V.) seçtiğine, İslâm Dininde ONİKİ İMAM'ın bulunacağına, birinci İmamın Hz. Ali, son İmamın da Mehdî olacağına ilişkin hadisleri bulunduğuna inanırlar. (bk. A. Gölpınarlı.)

İmam, üstün ve kutsal niteliklere sahip, Allâh'a yakın kimsedir. Onun görevi insanlara örnek olmak, yüceliğin ve olgunluğun yolunu göstermek, Allâh'ın gösterdiği doğru yola iletmektir. Bütün işlevi ilâhi'dir, yaptıklarından sorumlu değildir, yücedir. İmamların buyruklarını tutmak din görevidir; onlara gönülden, içten inanılır, ikrar ve iman edilir.

Alevî-Bektaşî inancında ONİKİ İMAM'a bağlılık, değişmez bir temel itikad ve ilkedir. Ve bu konu yüzyıllar boyunca, tâ günümüze değin EHL-İ BEYT âşığı ozanların dilinde işlenmiş, edebiyatımızda ölümsüzlüğe ulaşmıştır. Düvaz-İmam denilen şiirlerde, Oniki İmam işlenir.

Cemlerde saz eşliğinde düvaz söylenirken, saygıyla dinlenir ve imamların adı geçtikçe niyaz edilir.

DÜVAZ-İMAM

Dilimde ezberim virdim
Oniki İmam Ali Ali
Sefillere eyle yardım
*Oniki **İmam Ali Ali***

Sefilin halinden bilen
Gözünün yaşını silen
Çağırdığım yerde gelen
Oniki ***İmam Ali Ali***

Oniki İmam Ali hakdır
Ali'nin ihsanı çoktur.
Şah Ali'dir. Ali Şah'dır
Oniki ***İmam Ali Ali***

Hasan Hüseyin'in pîri
Zeynel-Âbidin'in sırrı
Muhammed Bâkır'ın nûru
Oniki ***İmam Ali Ali***

Cafer'in sevgisi candan
Kâzım, Mûsa, Rızâ nurdan
Şefâat umarım sizden
Oniki ***İmam Ali Ali***

Ey Kâzım Mûsa Rızâ
Dergâhında etme cezâ
Yardım ede cümlemize
Oniki ***İmam Ali Ali***

Muhammed Takî'nin şânı
Akıyor Nakî'nin kanı
Pîrim mahrum etme beni
Oniki ***İmam Ali Ali***

Hasan-ı Askerî Mehdî
Gelmeye var muhabbeti
Yıkılsın Yezid'in tahtı
Oniki ***İmam Ali Ali***

TESLİM ABDAL durdum dâr'a
Yüz sürelim ere Pîre
Çağırdığım yerde gele
Oniki ***İmam Ali Ali***

ONİKİ İMAM EFENDİLERİMİZİN ADLARI

1- İmam Ali

2- İmam Hasan

3- İmam Hüseyin

4- İmam Zeynel-Âbidin

5- İmam Muhammed Bâkır

6- İmam Câfer-i Sâdık

7- İmam Mûsâ Kâzım

8- İmam Ali Rızâ

9- İmam Muhammed Takî

10- İmam Ali Nakî

11- İmam Hasan Askeri

12- İmam Muhammed Mehdî

Her Alevî'nin, Oniki imamların mübârek adlarını ezberleyip zikretmesi büyük bir ibâdettir.

Yüzyıllarca Acısı Dinmeyen Kerbela Meydanında İmam Hüseyin Hazretleri

ONDÖRT MASÛM-İ PÂK

Oniki İmam soyundan ve henüz çocuk yaşta iken şehid edilen ONDÖRT MÂSUMLAR şunlardır:

Muhammed Ekber, Abdullah b. İmam Hasan, Abdullah b. İmam Hüseyin, Kasım, Zeynelabâ, Kasım b. Zeynel-âbidin, Ali Eftâr, Abdullah b. İmam Câfer-i Sâdık, Yahya el-Hadi, Salih, Tayyib, Cafer b. Muhammed Taki, Cafer b. Hasan el-Askerî, Kasım b. Muhammed Taki.

ONYEDİ KEMERBEST

Hazret-i Ali'nin bizzat kemer kuşattığı çocuklarıdır:

İmam Hasan, İmam Hüseyin, Hadi-i Ekber, Abdülvahid, Tahir, Tayyib, Türab, Muhammed Hanefi, Abdurrauf, Ali Ekber, Abdülvahhab, Abdülcelil, Abdurrahim, Abdülmuin, Abdullah Abbas, Abdülkerim ve Abdüssamed hazretleridir.

Ondört masûm-i pâk Gürûh-i Nâcî
Onyedi Kemerbest derdim ilâcı
Pîrim Hacı Bektaş serimin tâcı
Hünkâr-ı evliyâ sana sığındım.

(Virdî)

DÖRT KAPI - KIRK MAKAM

Hz. Pîr Hacı Bektaş Velî buyurur ki:

"Kul, Tanrı'ya Kırk Makam'da erer, ulaşır, dost olur, Bu makamların onu Şeriat içinde, onu Tarîkat içinde, onu Hakîkat içinde ve onu da Mârifet içindedir."[1]

ŞERÎAT MAKAMLARI:

1. İman etmek, 2. İlim öğrenmek, 3. İbâdet etmek, 4. Haramdan uzaklaşmak, 5. Âilesine faydalı olmak, 6. Çevreye zarar vermemek, 7. Peygamber'in emirlerine uymak, 8. Şefkatli olmak, 9. Temizliğe dikkat etmek, 10. Yaramaz işlerden sakınmak.

TARÎKAT MAKAMLARI:

1. Tevbe etmek, 2. Mürşid'in isteğine, öğütlerine uymak, 3. Temiz giyinmek, 4. İyilik yolunda savaşmak, 5. Hizmet etmeyi sevmek, 6. Haksızlıktan korkmak, 7. Ümitsizliğe düşmemek, 8. İbret almak, 9. Nimet dağıtmak (cömertlik), 10. Özünü fakir görmek.

MÂRİFET MAKAMLARI:

1. Edeb (eline-diline-beline), 2. Mâsivâ'dan (Tanrı'dan başka herşeyden) tecerrüd (bencillik, kin, garezden uzak olmak), 3. Perhizkârlık, 4. Sabır ve kanaat, 5. Hayâ (utanma), 6. Cömertlik, 7. İlim, 8. Hoşgörü, 9. Özünü bilmek, 10. Âriflik.

---

(1) Makaalât, Hacı Bektaş Velî.

HAKÎKAT MAKAMLARI:

1. Tevâzu (alçak gönüllü olmak), 2. Kimsenin ayıbını görmemek, 3. Yapabileceği hiçbir iyiliği esirgememek, 4. Allah'ın her yarattığını sevmek, 5. Tüm insanları bir görmek, 6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek, 7. Gerçeği gizlememek, 8. Mânâ'yı bilmek, 9. Sırrı öğrenmek, 10. Allah'ın varlığına ulaşmak.

"Dört Kapı'nın, Hak yolunda yürüyen bir insanın ömrü içinde geçirdiği mânevi aşamalar olduğunu kabul edenler vardır. Buna göre:

Şerîat: Kendi öz benliğini kötülükten arıtmayan, gelişmemiş, olgunlaşmamış insanın, din kuralları ve yasalar zoruyla eğitilmesi, kişilere ve topluma zarar verecek hareketlerde bulunmasına meydan verilmemesidir.

Tarîkat: İnsanın kendi istek ve irâdesiyle, hiç bir dış zorlama olmadan her türlü kötülüğü benliğinden kovabilmesi, elinden gelebilecek tüm iyilikleri hiç kimseden esirgememesi devresidir.

Mârifet: Duygu ve ilimde en yüce düzeye ulaşmak, tanrısal sırlara erişmektir.

Hakîkat: Hakk'ı görmek, zaman ve mekân içinde tanrısal âlemin gücü içinde erimektir.

Şerîat, anadan doğmak; Tarîkat, İkrâr vermek; Mârifet, nefsini bilmek; Hakîkat, Hakk'ı özünde bulmak yollarıdır biçiminde anlatanlara da rastlanır.

Diğer bazı yazarlar:

Şerîat, Hz. Muhammed devri;

Tarîkat, Hz. Ali ve Hacı Bektaş Velî devri;

Mârifet, bilim'in ve fennin geliştiği yeni çağ;

Hakikat ise insanlığın mutluluğa ve kesin barışa ulaşacağı devirdir diye aktüel bir görüşle Dört Kapı'yı izah ve târif ederler.

Dört Kapı, normal bir insanın başlangıçta ham olan ruhunun ve benliğinin dört aşamadan geçerek ergin hâle gelmesi, ilâhi sırra ulaşmasını ifâde etmektedir. Şerîat, tarikat, mârifet ve hakîkat kapılarına bağlı olan KIRK MAKAM bunu kanıtlamaktadır."[2]

Elâ gözlü pirim geldi
Duyan gelsin işte meydan
Dört Kapı'yı Kırk Makamı
Bilen gelsin işte meydan

(Hatâyi)

(2) *A. Celâlettin Ulusoy, Hünkâr Hacı Bektaş Velî ve Alevî-Bektaşî Yolu, sh. 215.*

ÜÇ SÜNNET - YEDİ FARZ

Alevi "Buyruk" kitaplarında yazıldığına göre; Alevîlik'te kesinlikle uyulması gerekli 3 sünnet, 7 Farz vardır:

ÜÇ SÜNNET

1) Dilden Tevhid kelimesini bırakmamak.

2) Kalb'den düşmanlığı atıp, kimseye karşı kibirlenmemek ve kin tutmamak, gönül kırmamak ve kimseye düşmanlık etmemek.

3) Tarîkatın her dediğini yerine getirmek.

YEDİ FARZ

1) Sırrını saklamak.

2) Mezhepdaşları ile birlikte olmak.

3) Yalan ve gıybetten kaçınmak.

4) Hizmette bulunmak.

5) Mürebbisi'ne itâat etmek.

6) Müsâhibini görüp gözetmek.

7) Halifeden tâc ve kisvet giyinmektir.

Aynı kitaplarda bu 3 sünnet ile 7 farz'dan düşenin, yani bunları yapmayanların cezâları da yazılıdır.

ALEVÎLİK'TE AHLÂK ELİNE - DİLİNE - BELİNE DOĞRU OLMAK

"İslâm Dîni, güzel ahlâktan ibârettir."

(Hz. Muhammed)

Hayvanlıktan sıyrılıp insanlığa girerken sınır: Eline-Diline-Beline sahip olmaktır. Gerçek insan ve gerçek İslâm olabilmek, ancak ELİNE-DİLİNE-BELİNE sağ ve sahip olmakla, yani EDEB'li olmakla gerçekleşebilir. Anadolu'daki Alevî toplumlarının aslâ değişmeyen ve kayıtsız şartsız yerine getirmekle yükümlü oldukları ahlâki kurallar işte bunlardır. Görgü cemleri'nde tâlib'in beline bağlanan "Tığbend" kuşağına üç düğüm vurulur. Bunların anlamı, "Allah-Muhammed-Ali"nin simgesi olduğu gibi, "Eline-Diline,Beline" sahip olmak ve kendine güveni olmaktır. Çok güçlü bir AHLÂK SİSTEMİ geliştirmiş olan ALEVÎLİK'te, ahlâk dışı bir davranışta bulunan kişi, yol dilinde DÜŞKÜN sayılır ve toplum dışına atılır. Zira, kişi kendisine hoş gelmeyeni, başkasına yapmamalıdır.

"Sen sana ne sanırsan, ayruğa da anı san
Dört Kitâb'ın mânâsı budur eğer var ise."

(Yunus Emre)

Cem'lerde İKRAR verirken tâlib, mürşidinden şu öğütleri (telkin'i) alır:

"... Mezhebini bir bil. Rehberini peder bil. Mürşidini, pîr'in vârisi bil. Yalan söyleme. Haram yeme. Gıybet etme, arkadan dedi-kodu yapma. Şehvetperest olma. Eline-diline-beline sâhip ol. Kin ve kibir tutma. Kimseye haset etme. Garaz, buğuz, inat etme. Gördüğünü ört, görmediğini söyleme. Elinle komadığını alma. Elinin ermediği yere el uzatma. Sözünün geçmediği yere söz söyleme. İbretle bak, hilm (yumuşaklık) ile söyle. Küçüğüne izzet, büyüğüne hürmet ve hizmet eyle. Oniki İmam'ı, Ondört Mâsûm'u bir nûr bil. Bunları hak olarak tanı. Her yerde ve kendi özünde Hakk'ı hazır bil. Erenlerin sırlarına eriş. Gerçek mürşid Muhammed Mustafâ'yı, gerçek rehber Ali-el-Murtezâyı bil. Özünü bu yolda böylece tut. Evveli Hû, âhiri Hû..."

İşte, her Alevî, yaşamı boyunca bu kurallara uymakla yükümlüdür; mürşid ve cemâat önünde verdiği sözünde (ikrarında) durmazsa DÜŞKÜN edilir ve cezâya çarptırılır. Düşkün'e paylama, uyarma, cemlere alınmama gibi manevî cezalarla, para cezâsı, hatta toplumdan dışlama yargıları verilir.

Haram'dan, zinâ'dan, koğ'dan kaçarız
Hakk'a doğru menzil menzil göçeriz
Can baş meydanında ser'den geçeriz
Kurbana lâyıktır koçumuz bizim

(Kâtib)

Sırr-ı Hakk'a gerçeklere baş koştuk
Çiğ yerimiz yoktur, kürede piştik
Ne Yol'dan, ne Farz'dan, Sünnet'ten düştük
"Erenler Cemi"dir yerimiz bizim

(Şah Hatâyî)

Gerçekte insan'ın, Hz. Pîr Hacı Bektaş Velî'nin (ceddi pâki Hz. Muhammed Mustafâ ve Hz. Aliyy-el-Murtezâ'dan ve İslâm'ın özünden alarak) öğrettiği anlamda gerçek insan (insan-ı kâmil) olabilmesi için, Ulu Hünkâr'ın kurmuş olduğu en

disiplinli AHLÂK KURUMU olan yolunun getirdiği ilk kurala noksansız olarak uyması gerekir. O da EDEB sözcüğünün geniş kapsamı içinde görülür. EDEB'den maksat, bir kişinin:

1- ELİNE

2- DİLİNE

3 - BELİNE

sadık olmasıdır. Toplumu geliştirdiği kadar aynı zamanda yıkacak olan bu insan uzuvlarının gördükleri işler çok büyük bir önem taşımakta ve bu önem de kısaca EDEB kelimesiyle Hacı Bektaş'ın yolunda en sarsılmaz bir kural halini almaktadır.

EL: Her maddî fenalık insan oğlunun elinden meydana geldiğine göre, el'e sadık olmak kaydının, insanı nasıl bir disipline bağladığı çok açık olarak anlaşılır.

DİL: Dil de el kadar önemlidir. Kaldı ki kötü bir eylemin en son evresini önce hazırlayan dil'dir. Dil'e sadık olmak da bu kadar önemlidir.

BEL: Bel'e sadık olmak ise, insanın hayvanî duygularının yasa-dışılığını bertaraf eder.

Bunları daha geniş anlamları ile açıklamak gerekirse, Hz. Hünkâr'ın yolunda kişiye yapılan (Elinle koymadığını alma, kendine yapılmasını istemediğini başkasına yapma, kötü söyleme, haram yeme v.b.) şeklindeki ahlâki telkinleri ve bunlar üzerine yaptırılan yemin (ikrar) ile, kişinin bu niteliklerle bezenmesi ve buna söz vermesi, dünyaya yeniden ve mâsum (tertemiz) bir şekilde gelmesi demek olur. Kaldı ki düşünce âleminde dahi kötü düşünmeğe izin verilmez.[1]

Hz. Hünkâr, Makalât'ında, "İnsanın üç iyi dostu vardır. Öldüğünde, bunlardan biri evde, öbürü yolda kalır; üçüncüsü

---

(1) Cavit Kadırgan, Karahöyük, sayı: 2, sh. 20.

ise kendisiyle birlikte gider. Evde kalan malı, yolda kalan dostlarıdır. Kendisiyle giden ise iyiliğidir." der.

Hünkâr'ın kurduğu yolda gitmek isteyenlerde birçok nitelikler aranır:

Cömertlik, konukseverlik, gönül kırmamak, cesâret, yiğitlik, sabır, terbiye, ayıpları görmemek, doğruluktan ayrılmamak... Anlaşılıyor ki, bütün İSLÂM'ın nefis terbiyesine ilişkin olan İBÂDET'le sağlayacağı her husus Hz. Hünkâr'ın yolunda toplanmış, kurallaşmış bulunmakla İslâm'ın bizzat kendisi olmuştur. Bu oluş, Türk'ün İslâm oluşundan önce de sahip olduğu vasıfların gerçek yolunda devamıdır.

Sana yerden gökten büyük nasihat
Gördüğün ört görmediğin söyleme
Erenlerden, Pîr'den budur emânet
Gördüğün ört, görmediğin söyleme

(Azbî Baba)

Kaldı ki, kişi bu niteliklerle donanmış olmak için, ALLAH üzerine yemin eder, MUHAMMED ve ALİ'yi (Şâh-ı Risâlet ve Şâh-ı Velâyet'i) tanır ve gerçek insan olmak için bu ikrârını Hz. Hünkâr yolundan yapar ve dönemez. Döndüğü anda çok ağır bir şekilde cezâsını görür. Şerîat'ın koyduğu kurallarda bu durum yani ikrâr sorunu yoktur.

Gel benlik eyleme nefsini öldür
Hak yoluna cânın armağan getir
Kin ile kibiri aradan kaldır
Getirme benliği yükü nidersin

(Kâtib)

Hünkâr'ın yolunda herkes kardeştir. Eşitlik vardır. Allah'ın gerçek evi olan GÖNÜL kırılmaz ve oraya en küçük kuşku girmez. Bu tabiat içinde meydana gelen bir insan ne kadar ideal olur!... O'nun yolunda bütün bu esaslara bağlanan in-

san, yolun doktrinine göre açıkladığımız Hz. Muhammed ve Hz. Ali anlayışını, Hz. Hünkâr'ın kendinde biriktirir ve insan olur. İslâm olur. Gücüne ve yeteneğine göre ve kendisine bağışlanan Tanrısal hidâyeti oranında da (Âdem) olur.

İnsanı sevmek esas olduğuna göre birbirini seven insan, oluşturduğu topluluğun her türlü gelişmesini sağlar. Çalışır, her yapacağı işi Hak yolunda yaptığı inancı içinde doğruluktan aslâ ayrılmaz, her olayın Hakk'ın irâdesinin sonucu olduğunu bildiği ve buna inandığı için isyan etmez ve tek kelime ile meydana getirdiği toplumun her türlü maddi ve manevi yükselmesini sağlıyarak, yurdunu da kalkındırır ve gerçek bir insan karakterinde yurduna lâyık bir insan olur.

Şimdi Alevîler'i hor görenlere soruyoruz:

Zâten İslâm'ın özü de, Alevîlerin bağlandığı bu ilkelerden başka nedir?

İşte, Ulu Hünkâr'ın yüceliği, Anadolu'da bütün bu ahlâk prensiplerini kendi ulusal yapısı içinde meczetmiş, hurâfe'den uzak, akla, vicdâna ve gönül'e seslenmek suretiyle meydana getirmiştir.

Ne çâre ki, her Alevî-Bektâşi'nin gönlünde dâima yaşayan ve yaşayacak olan bu Sultân'ın kurduğu ahlâk prensipleri, onun duyduğu ve onun herkeste olamasını istediği kadar ne şimdiye dek anlatılabilmiş ve ne de onun bu kimliği Türk'ten başka unsurlara duyurulamamıştır. Bunun tek nedeni, İslâm'da olmaması gereken kör yobazlığın çıkar ve kinlerinin engel teşkil etmiş olmasıdır.

Hz. Hünkâr'dan sonra şimdiye kadar çeşitli zümrelerin bu aşağılık çabaları, bu ahlâk kurumunu, bu insanlık ekolünü çok haince sabote ettiği gibi, hâlâ daha da sabote etmektedir. Ne acıdır ki bu hal, itiraf etmek gerekirse, kendi yolunun bağlıları tarafından da yapılmış ve hâlâ yapılmaktadır. İşte onun kurduğu esaslara uymayan yolunun mensupları, onun

evrensel bir şekilde tanınmasına değil, hattâ yurdun içinde dahi gerçek kimliğinin bilinmesine olanak vermemiştir. Bugün onun yoluna gerçekten bağlı somut örnek vermek pek güç ve çok azdır. Onun yolunu kınayanlar, bir dereceye kadar da haklıdırlar. Çünkü onun kurduğu yoldan gidiyorum iddiasında bulunanlar, bu özelliklerden o kadar uzak ve tamamen aksi bir kimlikte meydana çıkmışlardır ki, yabancıların böyle bir zümreye karşı yaptığı saldırılar da bu yönden yersiz değildir. Yoksa bu vasıflara sahip olsalar, yani Hz. Hünkâr'ın yolunun gerçek sahipleri olsalardı, kim ne söylemeğe cesâret edebilirdi?

Gönül arzu ederdi ki Ulu Hünkâr'ın her türlü güzel hali, manevî gücüyle her insanda tecelli eylesin ve insanlık azminde olanlar da bu suretle insan olmuş olsun.

Sana yüzbinlerce şükran olsun ey Koca Hünkâr ki, gönlümüzün sultânı ve başımız tâcısın. Senin âşıkların gönülden öyle niyaz ve arzu ederler ki, senin gerçekliğini bütün dünyaya anlatabilecek kudret ve irfanda erler çıksın da senin ululuğunu bütün dünyaya ve bütün insanlık âlemine aşk ve ilim yönünden anlatmış olsun ve böylece aşıklarının da gönülleri mutlu olsun. Buna sen himmet et Yüce Pîr. Allah, eyvallâh, Hü Dost!...

Alevîlik-Bektaşîlik doğruluk, dürüstlük, mertlik (Fütüvvet) yoludur. Erkek kişiliğini, kadın dişiliğini kaldırır, bu gibi beşerî duygulardan uzak olur. Bu da bir olgunluk (insân-ı kâmillik) mertebesidir. Mert, dürüst, inançlı, ahlâklı ve olgun olmayan kimse, Alevî-Bektaşî olamaz. Bu yol ALİ'den başlar ve 12 şartı vardır:

Eline diline, beline hâkim olmak.

Aşına, işine, eşine sâhip olmak.

Gönül açıklığı, alın açıklığı, sofra açıklığı olmak.

Ayıp örtücü, sır tutucu, gazabını yutucu olmak.

İşte, ancak bu yolu sürenler gerçek İslâm ve gerçek insandır.

Merhum Celalettin ULUSOY, bu güçlü ahlâk sistemi konusunda diyor ki:

"... Yoluna bağlı bir Alevî-Bektaşî'nin eliyle koymadığı bir şeyi, sonradan yerine koymak, ödemek suretiyle de olsa, alması mümkün değildir. (Kuşkusuz, ben Aleviyim diyen, fakat her türlü pisliği yapan kişiler, Alevî, olamaz. Sünnî müslümanlar da, ahlâk ve insanlıktan uzak bu tür kötü kişileri görüp tarih boyunca Alevî-Bektaşî müslümanlara türlü iftirâlarda bulunmuş, zulüm yapmışlardır. M.Y.) ALİ'yi seven kişi, gözüyle görmediğini ve üstüne lâzım olmayanı söylemez. Eşlerden herhangi birisi, özellikle koca, haksız bir nedenle veya keyfi olarak eşini boşayamaz. Kadın-erkek eşitliği her yerde ve her yönde gerçekleştirilmiştir. Kadın erkekten kaçmaya gerek görmez. Ahlâk kurallarına saygısı ve iffetine güveni vardır. Ailede kadının özel bir ağırlığı vardır, sözü dinlenir bir saygınlığı vardır. Cem törenine ve kurban toplantılarına erkekle birlikte kadın da katılır. Alevî-Bektaşî toplumunda ta başlangıcından bu tarafa kadının erkekten kaçması, haremlik-selâmlık olmamıştır.

Alevî-Bektaşî toplumunda kadına verilen hak ve yetkiler, ona gösterilen saygı-özellikle geçmiş yıllarda-taassubun hazmedemediği bir davranış olduğu için, bu konuda çeşitli yalanlar ve iftirâlar uydurulmuştur. Rûhu olgunlaşmamış kişiler, kendi öz benliklerini kötülüklerden ve kötü niyetlerden arıtamadıkları için, Alevî-Bektaşî âyinlerine kadınların katılmasını MUM SÖNDÜ törenleri şeklinde insafsız ve bilgisiz iftirâlara konu yapmışlardır. Ham ruhlu yobaz kişiler, Alevî-Bektaşî inancındaki yüceliği ve temizliği bir türlü anlıyamamışlardır. Kendi kirli düşüncelerinden geçtiği gibi, erkeklerin hayvanı hislere kapılıp kadınlara saldıracaklarını sanmışlardır.

Oysa, Hünkâr Hacı Bektaş Veli, kadını ile erkeği ile tüm Alevî-Bektaşî toplumunda yüce bir ahlâk anlayışını geliştirmiştir Kadın erkek ayırmaksızın toplum içinde herkesin iffet ve namusuna saygılı, şehvani hislerden uzak, gerektiği takdirde güçlü toplumsal yaptırımlara (DÜŞKÜNLÜK gibi...) dayalı bir terbiye ve eğitim sistemi oluşturulmuştur."[2]

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ

YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

(2) *Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve Alevî-Bektaşî Yolu. Celalettin Ulusoy sh. 225.*

ALEVÎ - BEKTAŞÎ EDEBİYATI

Tüm ilâhi güzelliklerin ve insan sevgisinin eşsiz ve zengin bir kaynağı olan Alevî-Bektaşî Edebiyatı, halkımızın gönlünde yer etmiş, duygu, düşünce ve inanç dünyasına kılavuz olmuştur. Çünkü bu edebiyatın sahipleri, Allah'ın en birinci buyruğu olan (İnsanları Sevme) sanatını bilen, duyan ve uygulayan temiz bir toplumun erleridir. Bunlar; Yunus Emre'den Aşık Veysel'e uzayan ve daha sonralara dek uzayacak olan Tanrı Dostu, sevgili ozanlarımızdır. Bunlar; Allah - Muhammed - Ali sevgisiyle gönüllerimizi donatan Hak âşıklarıdır. Bunlar, bize en büyük ibâdetin "İnsanları Sevmek" olduğunu öğreten Kur'ân yorumcularıdır. Bunlar, gerçek mü'minin, Ehl-i Beyt dostunun, Alevî-Bektaşî'nin kimliğini, özünü dile getirenlerdir. Bu edebiyât halkın özü ve sözüdür.

Alevî ozanları, hemen bütün Kur'ân âyetlerini, halkın anlayacağı, bir dille ve şiire dökerek yorumlamışlardır.Örneğin, Allah'ın "Ve biz insana şahdamarından daha yakınız." âyetini ve peygamberimizin, "Allah Taalâ buyurdu ki: Ben, yerlere-göklere sığmadım, fakat mü'min kulumun gönlüne sığdım." kutsal hadîsini, Alevî ozanı şöyle terennüm ediyor ve bir tefsirciden daha iyi halka anlatabiliyor:

Aradılar yeri göğü
HAK mü'minin kalbindedir
Okudular dört kitabı
HAK mü'minin kalbindedir.

Mü'min olan yavaş olur
Yavaş olur derviş olur
HAK'dan gelen ne hoş olur
HAK mü'minin kalbindedir.

(Derviş Ali)

Denebilir ki, Kur'ân'ın tüm âyetleri Alevî ozanlarının deyişleri ile açıklansa, mükemmel bir tefsir meydana gelir.

Alevîliğin özü EDEB'dir. Zaten, dört kitabın da özü EDEB'li olmak değil midir? İşte Alevî bunu özümsemiştir. Eline-Diline-Beline sağ ve sahip olan kulundan, Allah hoşnut ve razı olmaz mı? Ve halkın razı olduğu bir insandan Hak da razı olmaz mı?

CÂFER-OĞLU yoldan azma
Sakın yanlış fikir düzme
Rabbini yabanda sezme
Mevlâ'nın sırrıdır insan

Dünyada hangi insan mutlu yaşamak istiyorsa, bu felsefenin engin denizine açılsın! İnsanlar kin beslemesin! Yoksa:

Birbirini sevmeyenin
Kendi özünü bilmeyenin
Âdem'e baş eğmeyenin
İsmini şeytan okuruz.

Alevî şiirleri Deyiş, Düvaz-imam, Nefes, Destan, Koşma, Güzelleme, Ağıt, Taşlama, Nevruziye, Zülfikar–nâme ve diğer evrensel konuları işleyen, hece ölçüsü ile yazılmış, dili sade ve halka dönük olarak doğmuştur. Alevî ozan (âşık) larının şiirlerinde işledikleri konular çoğunlukla halkın yaşamına, dertlerine, acılarına ve gönül işlerine ilişkindir. Alevî şiirlerinde Tanrı ve insan sevgisi esastır. Gerçeğin, doğrunun, iyinin, güzelin ve ahlâk ilkelerinin övgüsü yapılarak, Alevî süreği (yol ve erkânı) ile ilgili bilgiler verilir.

Alevî-Bektaşî ozan (şâir, âşık) larının ünlüleri; Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Nesimi, Hatâyî, Vîranî, Pîr Sultan Abdal, Fuzûlî, Yemînî, Abdal Musa, Genç Abdal, Kul Himmet, Muhyiddin Abdal, Teslim Abdal, Seyranî, Dertli, Harabî, Kilisli Rıfat, Neyzen Tevfik, Âşık Veysel'dir.

Kadın şâirlerin ünlüleri; Havva Bacı, Rabia Bacı, Hüsniye Bacı, Derviş Münire Bacı, Gülsüm Bacı, Remziye Bacı, Sâkine Bacı, Ârife Bacı ve Seher Bacı'dır.

Ne yazık ki kültürümüzün kaynağı olan bu edebiyatın en değerli kitapları, cönkleri, menâkıb-nâme'leri, 1826 yılında II. Mahmut tarafından acımasızca yakılıp yok edilmiştir.

Alevî-Bektâşî zümrenin Türk Edebiyâtındaki esaslı yerini çok güzel anlatan bilim adamımız Besim Atalay diyor ki:

"Her mezhep, her inanç ve fikir yolu, iyi kötü bir edebiyâta dayanır: söyleyen bir kitabı, şakıyan bir şiiri, düşünen bir felsefesi bulunmayan düşünsel hareketler, ya doğmadan ölürler veya doğmalarıyla ölmeleri bir olur.

Bugün yaşamakta olan bu tür şeylerin bir kısmı öldükten sonra ruh verilen edebiyât sûriyle yeniden dirilmiş ve kalkınmıştır. (Hıristiyanlık gibi...) Bir kısmı da daha kendileri doğmadan önce edebiyatları doğmuş, ruhları, hisleri yeni hayâta ve yeni ülküye doğru sürükleyip, götürmüş, bir gün de kendisi doğuvermişir.

Yeryüzünde olmuş ve olacak esaslı devrimler bu sûretle bir edebiyâta istinad etmiş ve edecektir.

Bizde "BEKTÂŞÎ EDEBİYÂTI"da böyle bir hareketin doğmasına neden olmuştur. Henüz Bektâşîlik mevcut olmadığı zamanlarda bile Anadolu'da bugünkü Bektâşî edebiyatına benzeyen bir edebiyât vardı.

Halk, özellikle köylüler ve zevki bozulmamış Toplum, bu edebiyâtın etkileri altında kalmışlardır. Rüsum Ulemâsı'nın

kuru ve yeknesak hareketleri, bu edebiyâtın başlıca hedefi ve yıkmak istediği bir düşmanıydı.

"Bir sinek bir kartalı
Salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir.
Ben de gördüm tozunu..."

diyen Yunus Emre de aynı kör ve sersem taassubu yeriyordu. (Burada kartaldan murat, mağrur ve mutaassıp bir hoca'dır. Sinek'le anlatılmak istenen de alçak gönüllü bir derviştir. Kibirli bir hoca ile mütevazî bir derviş bahse girmişler; derviş, hoca'yı yenmiş, sallayıp yere vurmuş, Yunus Emre de bu hâli görmüş imiş!...)

Zengin bir edebiyâtı bulunan Şîalık nasıl ki İslâm olmayan Hindûlar arasında bile yayılmış, onları mâtem âyînlerine kadar sürüklemiş ise, aynı zenginlikte bir edebiyâta mazhar ve mâlik bulunan BEKTÂŞÎLİK de Anadolu'da bir çok -Türkleşmiş- Hıristiyanları, Bektâşî ve âşık yapmış, ağıtlar, nefesler, koşmalar yazdırmış, cem âyinlerine değin alıp götürmüştür. (Nikâbî, Mahcûbî, Cerbî Hayrânî, Serkis Zeki... gibi Hıristiyan âşıklar, hep ikrâr vermiş Bektâşîlerdir.)

Serkis Zeki'nin şu parçası ne güzeldir:

"Gayri ben seninle ey bî-mürüvvet
Kat-ı alâka-yi muhabbet ettim
Soldu açılmadan gonca-i vuslat
Seni sevdiğime nedâmet ettim."

Mahcûbî'nin Hazret-i Peygambere hitaben yazılmış güzel bir na'tı vardır ki şu mısrâlar oradan alınmıştır:

"Serpilip Tamu'ya çün bir katre su
Ahmed-i Mahmûd-i Muhtar elinden!"

Ben bunların yüzlercesini bir çok emekler çekerek toplamıştım. Namussuz Yunanlıların Uşak'tan defolup giderlerken yaptıkları yangında -birçok değerli şeylerim gibi- bunlar da yanıp gitmiştir. Elde kalmış olanları yeniden bir daha gözden geçirdim, seçtim, buraya yazdım, görülecektir.[1]

Değerli okuyucularımıza Alevî-Bektâşî-Kızılbaş edebiyatının binlerce şiirinden seçilen bir gül demeti sunuyoruz:

Açılan Gülümüz Solmaz İnşallah

Muhammed Ali'yi candan sevenler
Yorulup yollarda kalmaz inşallah
İmam-ı Hasan'ın yüzün görenler
Hüseyin'den mahrum kalmaz inşallah

İmâm-ı Zeynel'den bir dolu içen
İmâm-ı Bâkır'dan kaynayıp coşan
Sıdk ile İmam Câfer'e ulaşan
Bundan özge yola sapmaz inşallah

İmâm-ı Mûsâ'dan gelen erenler
Can baş fedâ edip cemler görenler
İmâm-ı Rızâ'ya zehir verenler
Dîvanda şefâat bulmaz inşallah

Bir gün olur okuturlar defteri
Şah oğlunun elindedir teberi
Uyanırsa Takî, Nakî, Askerî
Açılan gülümüz solmaz inşallah

***HATÂYÎ** der bu iş bir gün biter a*
Özünü katagör ulu katara
Mehdî şevki bu cihanı tutar a
Şah oğluna sitem olmaz inşallah

---

(1) Besim Atalay, Bektâşîlik ve Edebiyatı, İstanbul 1340.

Gezer Dolaşırım Hacı Bektaş'ı

Mirâc kapısında yedi kıleve
Muhammedi gördüm yâr Ali ile
Çok hikmetler vardır arş-ı âlâda
Önünce Kanber'i var Ali ile

Gezer dolaşırım Hacı Bektaş'ı
Nişan olsun diye koydu Beştaşı
Elestü gününden gönlümün coşu
Sevdası serimde var Ali ile

Hadice, Fatıma, Zehra kız ile
Zehra gönlün eğler bir yıldız ile
Nasıl varam Hakk'a eğri yüz ile
Doğru yollarını sür Ali ile

Dolap da Hak dedi indi ırmağa
Ârif gerek bu mânaya ermeğe
Hasan Hüseyin'e bir su vermeğe
Dolap da iniler zâr Ali ile

İmam Zeynel zindanında oturur
Bâkır'ı, Câfer'i ele getirir
Üçyüz yılda bir top nergis yetirir
Selman'ın elinde zâr Ali ile

Takî, Nakî, Asker biliriz sizi
Hasan-el-Askerî gözetir bizi
Erzene'de gördüm Şems-i Tebrizi
Ahd ile amanı bir Ali ile

***KUL HİMMET** üstadım var binler yaşa*
Müşteriler baha vermez kumaşa
Mehdî dedem gelince olur temâşa
İsrafil çalarlar Pîr Ali ile[2]

---

(2) Kemaliye'nin Ocak Köyü'nden Seyyid Hıdır Abdal Sultan evlâtlarından merhum Hoca Mehmet Yamak-zâde'nin yazdığı cönkte de bulunan bu düvaz-imam, rahmetli Meral Erman'ın ağzından yazılmıştır. (M.Y.)

Çok Günahım Varsa Neden Gamım Var?

Allah medet yâ Muhammed yâ Ali
Yusuf kuyusunda zindana düştüm
Gülbangı çekilen Bektâş-ı Velî
Gayretiniz yok mu ummana düştüm.

Fâtıma Ana'nın eteğin tuttum
Server Muhammed'e göz gönül kattım
İmam Hasan ile çok metâ sattım
Şâh Hüseyin ile dükkâna düştüm.

Zeynel'i sevdim de aşnâya yettim
Bâkır'ı sevdim de musâhip tuttum
Câfer-i Sâdık'a göz gönül kattım
Nâci deryâsında ummâna düştüm.

Kâzım Mûsâ'yı Rızâ'ya kavuştum
Kerbelâ çölünde cenge giriştim
Yezid askeriyle hayli savaştım
Yaralandı sinem alkana düştüm.

Takî Nakî Askerî'dir nûrumuz
Mehdî mağarada gizli sırrımız
Cebrâil önümüzde rehberimiz
Kırkların ceminde erkâna düştüm.

Oniki İmam dergâhında emim var
Gece gündüz sohbetim var demim var
Çok günahım varsa neden gamım var
Ali gibi Şâh-ı Merdân'a düştüm.

***KUL HİMMET ÜSTÂDIM** bu nasıl yazı*
Lezzet verir şirin muhabbet tuzu
Ali'nin alnında Zühre yıldızı
Meyli muhabbeti Selmân'a düştüm.

Ağla Hüseyin Aşkına

Bugün şehr-i Muharremdir
Ağla Hüseyin aşkına
Müşerreftir, mükerremdir
Ağla Hüseyin aşkına

Cedd-i pâki Mustafa'dır
Atası şîr-i Hudâdır
Anası Hayrûnnisâ'dır
Ağla Hüseyin aşkına

Kûfeli ettiler dâvet
Şerîr-ü bî-hayâ millet
O gürûha oku lânet
Ağla Hüseyin aşkına

Hak'dan geldi bu irâde
Ehl-i Beyt kaldı arada
Mü'min isen bu sırada
Ağla Hüseyin aşkına

Çevirdiler sağın solun
Bağladılar hep su yolun
Kestiler Abbas'ın kolun
Ağla Hüseyin aşkına

Görün Kasım'ın hâlini
Nâmurat koydu gelini
Soldurdu gonca gülünü
Ağla Hüseyin aşkına

Rukiyye, Sâkine, Zeynep
Saçlarını yoldular hep
Çadırlara doldu arap
Ağla Hüseyin aşkına

İmam der ki Şehribanım
Elvedâ ey mihribanım
Cümlenize hânümanım
Ağla Hüseyin aşkına

İmam çıktı otağından
Ok vurdular yanağından
Masum düştü kucağından
Ağla Hüseyin aşkına

Seyreylerim serencâmı
Günlerde cuma eyyâmı
Şehit ettiler imamı
Ağla Hüseyin aşkına

Serin gönderdiler Şâm'a
Yezit duydu erdi kâma
Lânet olsun o bednâma
Ağla Hüseyin aşkına

Yezit duydu bu peyâmı
Hemen donattırdı Şâm'ı
Üç gün ettirdi bayramı
Ağla Hüseyin aşkına

Bu ayda yerler felekler
Ağladı arşta melekler
Kabul olur hep dilekler
Ağla Hüseyin aşkına

Hak'dır fermânı verici
Gizli işleri görücü
Sıdk ile tutup orucu
Ağla Hüseyin aşkına

Sıdk ile girmeyen yasa
Gösteriş eyleyen nâsa
Onlar tâbidir Hannâs'a
Ağla Hüseyin aşkına

Ulu dîvan kurulacak
Haklı, haksız sorulacak
Bu dâvalar görülecek
Ağla Hüseyin aşkına

***SEYYİD MASÛMÎ** âşıklar*
Kalbi Hakk'a muvâfıklar
Hep ağlar bağrı yanıklar
Ağla Hüseyin aşkına[3]

Sen Kâbe Ararsın Kâbe Sendedir

Sana derim sana divane âşık
Sen kıble ararsın kıble sendedir
Mevlâm cemâlini yaratmış nurdan
Din îman ararsın îman sendedir

Vücudunu dört nesneden halketti
Ervâhından ervâhına nur kattı
Melekler Âdem'e hem secde etti
Sen secde ararsın mihrab sendedir.

Beri gel deyince niçin gelmezsin
Okuduğun ilmin aslın bilmezsin
Muhabbet gömleğin bir hoş giymezsin
İmam Câfer ilmi erkân sendedir.

Diline ders verdi beline kemer
Muhammed Ali'dir ol şems-ü kamer
Şah Hasan Hüseyin şol İmam Zeynel
Bâkır'a kân olan irfan sendedir.

Aç gözünü de bak Mûsa-yı Kâzım
İmâm-ı Rıza'dan döndürme özün
Mürşid eşiğine süregel yüzün
Takî Nâkî hem Askerî sendedir.

Muhibleri haber aldı Mehdî'den
İblis'dir bâtıl ilmine hükmeden
Ne gezersin Şam Şerif'i Mekke'den
Sen Kâbe ararsın Kâbe sendedir.

---

(3) Divriği'nin Kirkidi köyünden merhum Sabri Yılmaztürk'ün her aşure ayında Karaca Ahmet Sultan Dergâhı'nda ve Cem'lerde makamla okuduğu Kerbelâ Ağıtı'dır.

KUL HÜSEYN'im gezmez oldu ırağı
Süreğimiz Şeyh Safi'nin süreği
Muhammed Ali'dir ilmin direği
Vücuduna hoş bak mihman sendedir.

Kısmetim Muhammed-Alî'den Gelir

Cihanın şâhına minnet eylemem
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir
Vird ettim dilimde gayrı söylemem
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir

Ben tüccar değilim, alıp satmazam
Varlığım terkedip kibir tutmazam
Kimsenin işine elim sunmazam
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir.

Dünya mâdem fânîdir, meyil olmaz
Bunda gelen gider, kimseler kalmaz
Yaratan kulunu aç, susuz komaz
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir.

Mürşide hizmet et, rehbere izzet
Dünyayı terkeyle var iken fırsat
Ezelden bu yolda böyledir âdet
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir.

SIRRÎ durma, dâim yalvar Yârına
Canını yakagör aşkın nârına
Bugünkü fırsatı koma yarına
Kısmetim Muhammed Ali'den gelir.

Şimdi Cem Evi'ne Gelinmez Oldu

Medet mürvet Şâh-ı Merdan gel yetiş
Bozuldu şu âlem düzelmez oldu
Kimi ileri çeker kimisi geri
Aradan adâvet üzülmez oldu

Güzel evliyânın yolları battı
Sofular da yol erkânı unuttu
Tâlibin rehberden korkusu kalktı
Talibi rehbere görünmez oldu

Ocak oğlu ocağından gelince
Günahlının günahını sorunca
Evliyâ buyruğun doğru sürünce
Kalktı birkaç kişi görünmez oldu

Zemaneye öğüt vermek ne çetin
Ne hakikat bilir ne tarîkatin
Eyerlenmiş binmiş şeytan'ın atın
Elinden cıdası alınmaz oldu.

***PÎR SULTAN ABDAL**'ım çeşmimin yaşı*
Bölüm bölüm oldu ciğerim başı
Evvel Hak ceminden kalkmayan kişi
Şimdi cem evine gelinmez oldu

Her Nereye Baksam Sen Varsın Orda

Saklarım gözümde güzelliğini
Her nereye baksam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orda

Aşkımın temeli sen bir âlemsin
Sevgi muhabbetsin dilde kelâmsın
Merhabâsın dosttan gelen selâmsın
Duyarak alırım sen varsın orda

Çeşitli çiçekler yeşil yapraklar
Renkler içinde nakşını saklar.
Karanlık geceler aydın şafaklar
Uyanır cümle âlem sen varsın orda

Mevcûdatta olan kudret-ü kuvvet
Senden hâsıl olur sen verdin hayat
Yoktur senden başka ilâ-nihâyet
İnanıp kanmışım sen varsın orda

Hû çeker iniler çalınan sazlar
Kükremiş dalgalar coşar denizler
Güneş doğar perdelenir yıldızlar
Saçar kıvılcımlar sen varsın orda

***VEYSEL**'i söyleten sen oldun mutlak*
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misâli biz dalda yaprak
Meyve çekirdeksin sen varsın orda

Hakk'ı Bilmek midir Suçumuz Bizim?

Sofu bizi niçin tânedersiniz
Hakk'ı bilmek midir suçumuz bizim
Tersâ gibi puta baş eğmeyiz biz
Yoktur Menât'ımız haçımız bizim

Haramdan zinadan, kov'dan kaçarız
Hakk'a doğru menzil menzil göçeriz
Erenler ceminde serden geçeriz
Kurbana lâyıktır koçumuz bizim

Sırr-ı Bektaşiyiz ayrı değiliz
Heman sağ gezeriz sayrı değiliz
Birlikteyiz ayrı gayrı değiliz
Bir kimse sayılır üçümüz bizim

Kırkımızı bir kıl ile yederler
Azmeyleyip Hak'dan yana giderler
"Gönül Kâbesi" ni tavaf ederler
Günde bin Kerredir haccımız bizim

Sırr-ı "Men aref"ten nefsimiz bildik
Mürşid karşısında tevbe'ye geldik
Gönül âyinesin pâk edip sildik
Taşradan görünür içimiz bizim

***KÂTİB**'im seyrettim arş'ta zeminde*
Hakk'ı isbat eder birlik deminde
Âkıl meclisinde irfan ceminde
Bulunsa bir iki kaçımız bizim

İnsan Nedir Şimdi Bildim

İnsan insan derler idi
İnsan nedir şimdi bildim
Can can deyü söylerlerdi
Ben can nedir şimdi bildim

Kendözünde buldu bulan
Bulmadı taşrada kalan
Mü'minin kalbinde olan
İman nedir şimdi bildim

Takvâ ehlinin sattığı
Mü'minlerin ok attığı
Münkirlerin şekk ettiği
Güman nedir şimdi bildim

Bir kılı kırk yardıkları
Birin köprü kurdukları
Erenler gösterdikleri
Erkân nedir şimdi bildim

Sıfat ile zât olmuşum
Kadr ile berât olmuşum
Hak ile vuslat olmuşum
Mihman nedir şimdi bildim

***MUHYİDDİN** eder Hak Kaadir*
Görünür her yerde hâzır
Ayân nedir pinhân nedir
Nişân nedir şimdi bildim.

Hiciv Destanı

Cahili camiye imam etseler
Onun ardı sıra cemaat olmaz
Kibirli kimseye üç tuğ verseler
Onda bir merhamet inayet olmaz

Hünerin yok ise meydana çıkma
Kalb evi Kâbe'dir bir taşın yıkma
Yalancı kimsenin yüzüne bakma
Gösterse kerâmet şefaat olmaz

Kovma muhanneti kovduğun yeter
Kahraman olur da karşında biter
Söz, asilzadeye ölümden beter
Aslı bozuklarda namus ar olmaz

Çingende bulunan kalburla elek
Ayıda bed çehre eşekte kulak
Bir asilzadeye düşerse dilek
Anlar kemal ehli muhannet olmaz

Bazının mecliste dinlenmez sözü
Meydan-ı hünerde karadır yüzü
Başına vursalar yüzbin topuzu
Eski adetinden feragat olmaz

Bazı adam vardır her söze uyar
Körün gözü görmez kulağı duyar
Merkebe vursalar donanmış eyer
Çalsan üzengiyi yeğin at olmaz

Kimisi dangalak kimisi bengi
Merhametli olur yiğidin kendi
Binde bir bulunur kafanın dengi
Olur olmaz ile ünsiyet olmaz

***DERUNÎ**'nin kalbi misâl-i derya*
Var ise metâın alana söyle
Hasmın kadı ise yardımcın Mevlâ
Ondan gayrısına şikâyet olmaz.

DOĞUM VE AD VERME

Yeni doğmuş çocuğa ad koyma belli bir törenle yapılır. Seçilecek ad ya ailenin bir büyüğünün, ya bir din ulusunun (Mehmet-Hz. Muhammed'in Türkçe söylenişi-Ali, Hasan, Hüseyin, Hatice, Fatma v.b.) ya bir yiğitin, ya ünlü bir kişinin, ya da sevilen bir varlığın adı olur.

Çocuğa ailesi ad vereceği gün yakınlarını çağırır. Çocuğun adını verecek olan kişi (Mürşid'i, dedesi ya da yaşlı biri) abdest alır. Çocuk kucağına verildiği zaman üç kez şu duâyı okur:

"Mâşallah! Fetebârek-Allahü ahsen-ül-hâlikıyn..."

Sonra ayağa kalkılır ve kıbleye karşı durulur. Ad koyacak kimse çocuğun sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet getirir. Sonra adını üç kez söyler.

Sonra çocuğun sağ kulağına adı üç kez hafifçe söylenir, şu duâ okunur.

"Allahım! Bu çocuk güzel huylu, akıllı-uslu, sağlıklı, hayırlı ve uzun ömürlü, kötülüklerden uzak, rızkı bol, ailesine, ulusuna, devletine ve tüm insanlığa yararlı olsun. Hz. Muhammed Mustafâ ve Hz. Ali-el-Murtezâ yoluna bağlı kalarak hayırlı hizmetlerde bulunsun.

Ey Yüce Rabbimiz! Bu dileğimizi sevgili peygamberin Hz. Muhammed aşkına ve Fâtiha Sûresi hürmetine kabûl eyle."

Hep birlikte Fâtiha okunduktan sonra yemek yenir, Mürşid sofra gülbangında, çocuk için "...Sağlık, mutluluk ve hayırlı olması" dileğinde bulunur, tören biter.

KİRVELİK

Alevîliğin köklü geleneklerinden biri olan ve bugün halâ bütün canlılığıyla yaşayan bir kurum vardır. Bu, tarikattâ büyük bir önemi olan KİRVELİK kurumudur. Çünkü bir inanca göre, Hz. Muhammed dahi torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sünnet ettirmiş ve bizzat kendisi de kirvesi olarak bu işe önem vermiştir.

Kirve olan iki aile birbirine akrabalıktan da ötede yakın bir bağla bağlanmış olurlar. Bu iki aile arasında müsahiplikte olduğu gibi kız alıp verilmesi ve her türlü evlenme dinsel TABU'dur. Kirvelerin arasına İMAM KANI girer; bu, kutsal bir bağ anlamındadır. Tunceli'deki Aleviler "Muhammed'in Onikisi aramıza girdi" derler. Onikiden kasıt, ONİKİ İMAMLAR'dır. Sünnetçi, önünde çocuğu tutarken kirvenin üzerine damlayan kan, kirve ile çocuk arasında manevi bir bağ meydana getirir. Kirve, sünnet töreninin en önemli kişilerinden biridir, düğünün giderlerini karşılar, düğünün ayrıntılarıyla da ilgilenir.

Kirve'ye hiç bir zaman hıyanet yapılmaz. Bazı durumlarda, büyük anlaşmazlıkları, kan davalarını ve aşiretler arası ilişkileri düzene kavuşturmak için KİRVELİK söylenir. Kirveliğe verilen değerden ötürü kanlar bağışlanır, küskünlükler giderilir, anlaşmazlıklar tatlıya bağlanmış olur. Bu bakımdan kirveliğin önemi çok büyüktür.

Çocuğunu SÜNNET ettirecek bir aile, sevdikleri bir kişiyi seçer ve bir ELÇİ ile onu "kirve olmaya davet" eder. Davetçi beraberinde bir ELMA ya da bir MUM götürür ve uygun bir bi-

çimde durumu kendisine anlatır. Kirveliğe davet edilen kişi örf ve adetlerin gereklerine uyarak daveti kabul etmek zorundadır. Daveti kabul etmeyen kişi çok kınanır. Bundan sonra başka bir davetçi komşularını ve civar köylüleri davet için mum vererek SÜNNET DÜĞÜNÜ'ne davet eder. Sünnet düğününe evlilikten daha çok önem verilir. Davetliler toplanır, sazlar çalınır, oyunlar oynanır, yenilir, içilir ve sabaha kadar eğlenilir. Düğünlerde olduğu gibi, sünnet törenlerinde de çeşitli eğlenceler düzenlenir, halay çekilir, silahlar atılır, at yarışları ve cirit oyunları düzenlenir, çocuk ata bindirilip gezdirilir. İkinci günün sabahı müsait bir yerde bir evin üstünde bir yere sergi serilir. Bütün davetliler oraya toplanır ve sünnet edilecek çocuk kirvenin kucağına verilir. O sırada sünnetçi yüksek sesle üç kez:

"Âdem aleyhisselâm dünyaya geldi oldu zürriyet, Hakk'a kul Peygambere ümmet, Halil İbrahim'den kaldı bu âdet, herkese oldu farz ile sünnet, her kim Muhammed'i severse Muhammed'e salevât!..." der. Oradakiler de topluca ve yüksek bir sesle, üç kez:

"Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ Âl-i Muhammed" diye salevât getirirler.

Bundan sona sünnetçi, kirvenin kucağında olan çocuğu sünnet eder ve çocuk hazırlanan yatağına götürülür. Kirve olan kişi çocuğa verilmek üzere getirdiği hediyeleri verir. Bu hediyeler usuldendir. Kirve ayrıldığı vakit, çocuğun babası kirvenin getirdiği hediyelerin iki katını vererek evine uğurlar. Diğer davetliler de sünnet düğününe gelirlerken herkes durumuna göre sünnet evine yardım mahiyetinde bulgur, yağ, un, şeker, koyun, keçi ve koç gibi hediyeler getirirler. Bu davetliler de uğurlandıkları vakit, kendilerine, herkesin getirdiği hediyeye göre gömlek, iç çamaşır, çorap, havlu ve mendil gibi hediyeler verilerek uğurlanırlar.

Ayrıca sünnet yapıldıktan hemen sonra ortaya "Muhammed'in Honcası" diye tabir edilen bir kalbur konur ve üstüne

çarşaf gibi bir bez atılır. Sünnet biter bitmez önce kirve ve çocuğun yakınları başta olmak üzere kalbura herkes gönlünden koptuğu kadar bir miktar para atar. Toplanan bu para orada bulunan dedelere, sünnetçiye ve sünnet düğününde hizmet edenlere dağıtılır. Ayrıca sünnetçiye ev sahibi de bir miktar para ve hediye vererek iyi bir biçimde ağırlar. Çocuk yaşamı boyunca, kirvesine saygı ve sevgi gösterir, onu akrabadan yakın sayar.

Gelenekler ve inanç, KİRVELİK konusunda şu bilgileri de veriyor:

Kirvelikte, peygamber dostluğu vardır. Ubâde-oğlu Said, oğlunun sünnet düğünü hazırlığını yapıyor, "Ben peygambere dost olaccağım" diyor. O dönemin geleneğine göre Hz. Peygambere elma gönderiyor, onu kirveliğe davet ediyor. Hz. Peygamber, çocuğun gözlerini kapatarak kucağında tutuyor. "Herkes bundan böyle dost oldu" diyor. Herkesin dostluk kurduğu kişi Hz. Peygamberdir. Kirvelik böylece bir dostluk simgesidir, çok saygı gören bir görevdir. Buna HAZRET-İ MUHAMMED DOSTLUĞU denilmektedir. Kirvelik üç ana grupta toplanır:

1- Kötülüğü önlemek için kurulan kirvelik : Bir ailenin diğer bir aileye bilerek ya da bilmeyerek bir zarar dokunursa, bu zarar can kaybına yol açacak kadar ileri dereceye varsa da, zarar veren ailenin büyüğü zarar gören aileye giderek onlara on iki kuruş (eskiden) verip kirvelik teklif eder. Bunu hiç bir aile reddetmez. Bu şekilde bir hayli geçimsizlik, aileler arasındaki düşmanlık ve can kaybı önlenmiş olur.

2- İhtiyaçtan doğan kirvelik : İki ailenin kendi arasında yaptığı yardımlaşma ve hatırdan dolayı yapılır. Bu yardımlaşma ticari ve menfaat için değil de bir ailenin diğer bir aileye karşı yapılan iyilik ve dostluk örneğinin unutulmamasını ve böylece devamını sağlamak için yapılandır.

3- Sevgiye dayanan kirvelik : Esas kirveliğin temelini teşkil eden bu tip kirveliktir. Kirvelik kişiler arasında değil, aileler arasında kurulur.[1]

Kur'ân-ı Kerim'de SÜNNET ve KİRVELİK'ten konu açılmamıştır. Yahut, Buhari'de Hz. Peygamber'den şöyle bir hadis rivâyet edilmiştir:

"Resûlullah şöyle buyurmuştur:

İbrahim (a.s.) seksen yaşında olduğu halde (Şam yakınında bulunan) Kaddum Köyü'nde sünnet oldu."

Hz. İbrahim sünnet olunca, zürriyeti için de bu bir gelenek olmuştur. Bütün kral-oğulları arasında adet olan Tevrât'ın hükmü de böyle idi. İsa peygamber zamanına kadar sünnet olma işi devam edip gelmiştir. Sonradan, Hıristiyanlardan bir grup Tevrâtın hükmünü bozmuş ve bu eski geleneği bırakmışlardır. (Buhari, C:9 sh. 111)

Sünnet; Mısırlılar, Araplar, İsrailliler, Edomiler, Cava'lılar gibi eski kavimlerde de icra edilen bir gelenek idi. (İA, C: 5 sh. 543)

KİRVE veya KİVRE (Halk dili) : Çocuk sünnet edilirken onun masraflarını üzerine alan ve sünnetçi önünde tutan kimse.

Kirve, çocuk üzerinde babadan sonra en büyük hak sahibi olan kimse sayılır. kirvelik çok eski bir gelenektir. Bir kimse güvendiği bir kişiye kirvelik teklif ederse teklifi mutlaka kabul edilir. Ve bu kimseler birbirlerini "Kirve" diye çağırırlar. Teklifi kabul eden kişi kirvesinin oğluna önce bir elbise götürür. Bir süre sonra çocuğun babası, oğlunu sünnet ettireceğini bildirirse, yapılacak bütün masraf kirve'ye düşer. Sünnet sırasında da, kirve bir iskemleye oturarak çocuğu önüne alır; kollarını sıkıca tutar; bu arada sünnetçi, çocuğun sünnet işini

(1) Sezai Öztürk, Tunceli'de Alevilik Üzerine Sosyolojik Bir Deneme, 1972, İstanbul Ün. Sosyoloji Bölümü, Mezuniyet Tezi.

bitirir. Sünnetçi, önünde çocuğu tutarken kirvenin üzerine damlayan kan, kirve ile çocuk arasında, hısımlığa benzer manevi bir bağ meydana getirir. Bu sebeple kirve oğlu veya kızı ile sünnet olan çocuğun kardeşleri arasında evlenme olmaz.

Kirveliğin, İbrahim Peygamberin oğlu İsmail'i sünnet etmesiyle başladığı söylenir. Kirve olan aileler yedi göbek sonra kız alıp verebilirler. Günümüzde sünnet işlemini hastahanelerde doktorlar yapmakta, kirve de çocuğun başında bulunmaktadır.

SÜNNET ETTİRME

Dinimizde çocuk ergenlik çağına gelmeden önce sünnet ettirilir. Sünnet geleneği, Hz. İbrahim'le başlar. Sünnet yapılmadan önce veya sonra Kur'ân okumak ve duâ etmek gelenek olmuştur.

Çocuk sünnet olmaya hazırlanınca, "Tekbir" getirilir, kirve'si tarafından sünnetçiye tutulur, sünnet edilir, yatağına yatırılır, hediyeler verilir.

Sünnet sırasında "Gazâ Gülbangı" denilen şu duâ okunur.

"Bism-i Şâh, Allah Allah!... Celîl-ü Cebbâr, Muîn-ü Settâr, Hâlık-ül-leyli ven-nehâr, Lâ yezâl-i Zül-Celâl... Birdir Allah, erin erliğine, Hakk'ın Birliğine, Küffârın körlüğüne, dinimizin kuvvetine, Türklüğün yücelmesine, savaşa giden Mehmetçiğin başarısına, aşk ile şevk ile diyelim bir Allah!...

Allâh, Allâh!. Öncesi Kur'ân, sonu Kur'ân, eli kan, kılıcı kan, sînesi üryan, ciğeri püryân, Kerbelâ'da şehid olan İmam Hüseyin demine aşk ile şevk ile diyelim bir Allah!...

Allâh Allâh!, Evveli gazâ, âhiri gazâ, inayet-i Hudâ, kasd-ı a'da, kuvvet-i enbiyâ, himmet-i evliyâ, Resûl-i Kibriya Muhammed-el-Mustafâ ve Aliyyel Murtazâ demine aşk ile şevk ile diyelim bir Allah!

Allâh Allâh!. Gâziler, hacılar, üçler, beşler, yediler, kırklar, gülbang-ı Muhammedî, nûr-u Nebî, Kerem-i Ali, Pîrimiz Hünkâr Hacı Bektaş Velî, erenler, velîler, nebîler, gerçekler demine hü mü'mine Yâ Ali..."

Duâ'da bulunanlar hep bir ağızdan "Allâh Allâh!" derken, sünnetçi sünneti yapar.

Sonunda, dede'nin yaptığı şu duâ ile sünnet töreni biter.

"Sünnet olan bu yavrumuz iyi olsun, yurdumuza, ulusumuza hayırlı bir insan olsun, Ehl-i Beyt yolunda inançlı ve temiz bir mü'min olsun, okuyup büyük adam olsun..."

Bakınız, değerli okuyucular:

ALEVÎLİK'te "Sünnet ettirme" olayında "Kirvelik" kurumunun kutsal bir yeri vardır, ki bu gelenek tüm Anadolu'da yaygındır. Bu konuya da "Kirvelik" ile ilgili bölümde değinilecektir. Sünnet törenleri (düğünleri) görkemli bir biçimde yapılır.

Fakat bazı çevrelerce uydurulan "Alevîler Sünnet olmazlar (!)" sözünü kimler, ne amaçla söyler-yayarlar, nasıl inanırlar bu yalana, irdelemeye değer doğrusu. Ama, bunun temeli de kuşkusuz, Alevîler aleyhinde uydurulan öteki akıl almaz iftiralar gibi "Emevî = Yezid Zihniyeti"nin, Hazret-i Alî yandaşlarını kötülemeye yönelik aşağılık propagandalarına dayanmaktadır. Hadi geliniz, şimdi, Emevîlerce bazı kafalara çivilenmiş bu yalanları söküp atınız bakalım!. İmkânı var mı? insanca, kardeşçe, uygarca yaşaması gereken ALEVÎ-SÜNNÎ toplumu, doğrusu yazık ediyor kendisine.

Özür dileriz, biraz ayıp olacak amma, "Sen, Alevîlerin sünnetli olup olmadığını kontrol mu ettin?" Kaldı ki bu yalanları yayan münafık, belki de sünnetsizin biridir?! Geliniz, şu ölümlü dünyada birbirimizi kırmayalım kardeşlerim.

ALEVÎLİK'TE EVLENME TÖRENİ (Kız İsteme-Nişanlanma-Nikâh-Evlenme)

A- Kız İsteme:

Bir ulusun huzur ve mutluluğu, birlik ve dayanışması, ulusu meydana getiren ailelerin durumlarına bağlıdır. Aile düzeni ne kadar sağlam olursa, ulus o kadar sağlam temellere oturur. Ömür boyu birlikte yaşayacak olan eşlerin, evliliğe karar vermeden önce birbirlerini görmeleri ve beğenmeleri, ileride bazı sorunlar çıkmaması bakımından önemlidir. (Eski dönemlerde bunun tam tersine, gençler birbirini görmeden, tanımadan, görücü usûlü ile evlendirilirdi. Fakat bu zorla evlenmeler, insan haklarına ve özgür seçime aykırı olduğu gibi, aile yuvasının mutluluğunu da çoğunlukla gölgeliyordu. Bu usül daha çok sünnî toplumda görülürdü. Alevilik'te ise kaç-göç olmadığından gençler birbirlerini görerek, tanıyarak evlenirlerdi. İşte Alevilerde boşanma olaylarının çok az olması da bundandır. Çünkü oğlan kızı, kız da oğlanı görüp beğenmiş, evlenmeye kendileri karar vermiş ve sorumluluğu üstlenmişlerdir. Yine Sünnîlerin aksine Alevîlerde ağır "başlık paraları" istenmemiş hatta yasaklanmıştır. Çünkü anne-baba, kızlarını satılık bir mal olarak görmezler, ona en kutsal değeri verirler. Amaç, gençlerin mutlu bir yuva kurmalarından başka bir şey değildir.)

Belli bir süre sonra kız, ailesinden "Allah'ın emri, peygamberin kavli" üzerine istenir. Kız tarafı "Evet" deyip râzı olunca, yakınlarının da katıldığı bir törende, duâ ile "söz kesme" işi yapılmış olur.

B- Nişan:

Söz kesildikten sonra, belirtilen bir tarihte "NİŞAN" kız evi tarafından (evde ya da bir salonda) yapılır. Nişan töreninden sonra "NİKÂH" ve "DÜĞÜN" hazırlığına başlanır. Düğünden bir gün önce (yine kız evi tarafından) "KINA GECESİ" düzenlenir.

Düğün köylerde eskiden üç gün üç gece sürerdi. Günümüzde ise kentlerde bir gün sürmektedir. "Dinsel Nikâh" düğünden bir kaç gün önce ya da düğün yapılıp sona erdiğinde zifaftan önce kıyılır.

C- Nikâh ve Nikâh Kıyma Nedir? Nikâh Nasıl Kıyılır?

Resmi nikâhla birlikte dinsel (geleneksel) nikâh da yapılır. Evlenmede amaç, nikâh yoluyla (yasal olarak) temiz bir nesil yetiştirmektir. Nikâh törenine yol-erkân kurallarımıza göre "DÜŞKÜN" ya da herhangi bir kusuru olan kişiler katılamaz. Nikâh kurumu kutsaldır; bu nedenle ciddiyet içinde yapılacaktır. Nikâhlanacak kız ve erkeğin ise, nikâha engel bir durumları olup olmadığını, nikâhı kıyacak DEDE'nin ve vekillerle şahitlerin önceden araştırıp öğrenmeleri gerekmektedir. Alevî'nin nikâhını, Alevî olmayanlar kıyamaz. (Ne gariptir ki: Almanya'da bir sünni hoca, Alevînin nikâhını kıyıyor, 30: DM istiyor fakat Alevî'nin pişirdiği yemeği tüm ısrarlara karşın yemiyor.)

Nikâh, kıyacak olan Dede (rehber, hoca ya da bu işi bilen kişi) evlenecek gençleri karşısına alır (sandalyede veya dizde) ad ve soyadlarını anne ve baba adları ile; ayrıca kız ve erkek vekillerinin de (birini sağına birini soluna alarak) ad ve soyadlarını bir kağıda yazar.

Örneğin :

Kız Vekili : *Ahmet Gül.*

Kız : *Ali Işık kızı, Meral'dan olma Fatma Işık.*

***Oğlan Vekili** : Hüseyin Demir.*

***Oğlan** : Turan Varol oğlu, Hatice'den olma Hasan Varol.*

İsimler böyle yazıldıktan sonra, NİKÂH şu sıraya göre kıyılır;

1. Dede, önce evlilik kurumunun önemini belirten şöyle bir giriş konuşması yapar:

"Değerli canlar, sayın konuklarımız, sevgili gençler!

Hiç kimsenin zorlama, baskı ve etkisi altında olmadan kendi arzu, istek ve seçimleri ile acı ve tatlı günlerini paylaşmayı, hastalık ve sağlıkta birbirlerinin elinden tutmayı, zor ve dar günlerinde en kötü koşullar altında bile birbirlerinin dertlerine ortak olmayı, böylece mutlu bir yuva kurmayı kabul ettiklerini ikrar eyleyip gönülden söz veren, birbirlerini eş olarak seçmiş bulunan bu canlarımızın nikâhlarını kıymak üzere burada toplanmış bulunuyoruz. Sizden önce biz kendileri ile konuştuk ve nikâhlanmalarında herhangi bir engel olmadığını gördük. Alevîlik'te, İmam Câfer-i Sâdık yolunda, ilkelerimizde, evlendikten sonra boşanmanın (ayrılmanın) kolay olmadığı bir yana, en büyük suç ve günah olduğunu, boşanmanın "düşkünlük" sebebi olacağını, evliliğin saygı ve sevgi bağları olduğunu, hayat boyu evliliğin yardımlaşma içinde sürdürülmesi gerektiğini, saygı, muhabbet ve yardımlaşma bağları ile bağlı kalmalarının Tanrı buyruğu olduğunu kendilerine anlattık.

Değerli Canlar!

Sizlerin de tanıklığınız ile huzurlarınızda kıyacağımız bu nikâhın her iki taraf için de hayırlı uğurlu olmasını diliyoruz. Hak-Muhammed-Ali ikrarlarını saf eyleye. Hazret-i Hüseyin yardımcıları, Hazret-i Hızır bekçileri ola, saklaya, bekleye Gerçeğe hü..."

2. Dede, giriş konuşmasından sonra, orada bulunanların SALEVÂT (Ehl-i Beyt'e sevgi/selam sözü) getirmesini ister.

Dede: *Ber-cemâl-i Muhammed, Kemâl-i İmam Hasan, Şah Hüseyin, Ali'yi pir bilene verelim candan salevât..."*

Hazır bulunanlar salevât getirir:

"Ey Ulu Tanrımız! Sevgilerimiz, selâmlarımız ve niyazlarımız, Muhammed Mustafa, Aliyyel-Mürtezâ ve Ehl-i Beyti'ne olsun!"

3. SELAVÂT'tan sonra Dede, "Vakitlerin hayırlı olması" için bir duâ (gülbank) okur:

"Vaktimizin hayırlı, kıyacağımız nihâhın uğurlu olması için, can-ü gönülden diyelim bir Allah Allah...

Allah, Allah... Vakitler hayr ola. Hayırlar gelmiş ola. Kötülükler yok ola. Münkirler mat ola. Münafıklar berbad ola. Er-Hak-Muhammed-Alî yardımcımız ola. Bozatlı Hızır Nebî gözcümüz, bekçimiz ola. Görünür görünmez kazalardan, belalardan, hastalıklardan, şeytanın şerrinden, zâlimin zulmünden saklaya, bekleye.

Allah, Allah...

Allah-Muhammed-Alî, Hünkâr Bektaş Velî, katarından didarından, yolundan, şefâatinden ayırmaya. Mansûr'u dâr'dan kurtaran, Fazlı'yı borçtan kurtaran Şâh-ı Merdan Ali cümlemizi de dâr'dan, belâdan, cefâ'dan kurtara. Seksen bin Anadolu erleri, doksan bin Horasan pirleri, yüzbin gayb erenleri her zaman yanımızda hâzır ve nâzır ola.

Allah, Allah...

Evlâd isteyene hayırlı evlâd, kısmet isteyene hayırlı kısmet, ziynet isteyene hayırlı ziynetler vere. Her gönülde bir murat vardır. Murat isteyenin muratlarını, dilek isteyenin dileklerini, ihsan eyleye.

Evrenin sahibi Ulu Tanrımız!

İmam Hasan-ı Müctebâ, İmam Hüseyn-i Şehîd Dost-i Kerbelâ yüzü suyu hürmetine hata ve günahlarımızı bağışlayasın.

Ağrı, acı, elem, keder vermeyesin. Niyazlarımızı, duâlarımızı Ulu Dergâhında kabul eyleyesin. Kıyacağımız bu nikâh bağını iki taraf için de kutlu eyleyesin.

Dem Alî, Sırr-ı Nebi, Pîrimiz Hünkâr Bektaş Veli, Kerem-i Evliya, gerçekler demine hü mü'mine Yâ Ali..."

4. Dede'nin okuduğu bu duâdan sonra NİKÂH KIYMA şöyle yapılır:

Dede, yukarıda verdiğimiz isimler örneğine göre kıza sorar:

"Kızım, Allah'ın emri, Peygamberin kavli, İmam Câfer-i Sâdık Buyruğu üzere ve burada bulunan canlarımızın tanıklığı ile Turan Varol oğlu ve Hatice'den olma Hasan Varol'u eş olarak kabul ediyor musun?"

Kız, Dede'nin bu sorusuna "Evet" derse, bu soru üç kez tekrarlanır. Alınacak her olumlu yanıttan sonra Dede, vekilleri ve şahitleri (orada bulunan herkesi) tanıklığa çağırır ve "Canlar, duydunuz, tanıksınız" der, uyarır.

Bundan sonra Dede, aynı soruyu oğlana sorar:

"Oğlum. Allah'ın emri, Peygamberin kavli, imam Câfer-i Sâdık Buyruğu üzere ve burada bulunan canlarımızın tanıklığı ile, Ali Işık kızı ve Meral'den olma Fatma Işık'ı eş olarak kabul ediyor musun?"

Oğlan da "Evet" derse, bu soru yine üç kez tekrarlanır ve her olumlu yanıttan sonra Dede (ya da nikâh, kıyan kimse) yine vekilleri ve şahitleri tanıklığa çağırır, "Canlar, duydunuz, tanık olunuz..." der, onları uyarır.

Kızın, oğlanın ve vekillerle şahitlerin onayı alındıktan sonra, Dede nikâhın tamamlandığını açıklar:

"Tanıkların ve konukların huzurunda, kendi razılığınız ile, Allah'ın emri, Peygamberin kavli, İmam Câfer-i Sâdık Buyruğu üzere sizi birbirinize eş olarak açıklıyorum. Hak-Muhammed-Ali, Hünkâr Bektaş Veli, gökteki melekler, gerçek erenler

ve burada bulunan tüm canlar evlilik için verdiğiniz söze tanık olsun. Kıyılan bu nikâh, her iki taraf için hayırlı, uğurlu olsun. Yüce Tanrı sizi mutlu eylesin, darda bırakmasın..." der.

5. Nikâh Kıyma işi böylece bitince, hemen ardından evlenecek canlar ve orada bulunanlar için Dede şu duâyı okur ve törene son verilir;

"Saygıdeğer canlar, erenler!

Birbirlerini eş olarak seçmiş olan bu canlarımızın mutluluğu için, öz gönül birliği ile duâ edelim.

Diyelim bir Allah, Allah...

Allah, Allah... Allah-Muhammed-Ali, Pirimiz Hünkâr Bektaş Veli, erenler meydanında, Muhammed-Ali yolunda, siz değerli canlarımızın huzurunda kıydığımız bu nikâhı kutlu eylesin. Eşlerin yaşamlarını hayırlı, uzun, başarılı ve mutlu eylesin. Nikâhı kıyılan bu canlarımızın ömürlerine bereket, vücutlarına sağlık, rızıklarına genişlik versin. Dünya ve âhirette mutlu olsunlar. Varlıkta, yoklukta; hastalıkta, sağlıkta; tasada ve kıvançta birbirlerini en içten sevgiyle destekleme gücü versin. Yuvaları mutlu, ağızları tatlı olsun. İmam Hüseyin katarından, didarından, yolundan ayırmasın.

Aralarındaki sevgi; Hazret-i Âdem ile Hazret-i Havva, Hazret-i Muhammed ile Hazret-i Hatice, Hazret-i Alî ile Hazret-i Fâtıma arasındaki sevgi olsun. Soylarından gelecek çocukları kendilerine, Alevi toplumuna ve tüm insanlığa hizmet etsin, hayırlı-uğurlu olsunlar.

Üçler, Beşler, Yediler, Oniki İmamlar, gerçek erenler her zaman yardımcıları olsun. Bozatlı Hızır yoldaşları olsun. Görünür görünmez kazalardan, belâlardan saklasın, beklesin. Ulu Tanrı gönüldeki dileklerini versin. Eşimizin, dostumuzun, içinde de bu canlarımızın ağız tadlarını bozmasın. Burada, bu mutlu günde bulunan siz mü'min kardeşlerimizi

de her iki cihanda mutlu eylesin. Hazret-i Pir, Ulu Divanda utandırmasın. Duâlarımızı da kabul eylesin.

Nûr-u Nebî, Kerem-î Alî, Pîrimiz Hünkâr Bektaş Velî, Kerem-i Evliyâ, gerçekler demine hü mü'mine Yâ Alî..."

Duâ bitince canlar niyaz etmeyi unutmazlar.

6. Dede'nin okuduğu bu duâdan sonra nikâhı kıyılan çift, önce Dede'nin, sonra büyüklerin, anne ve babalarının ellerini, küçüklerin de gözlerini öperek, herkesle görüşürler. Bulunanlar da birbirleriyle görüşür, nikâhın kutlu olması dileğinde bulunurlar. Dinsel nikâh töreni (duâsı) da böylece bitmiş olur.

Dede, önceden hazırlanmış şerbetten bardağı doldurur, yarısını kıza yarısını erkeğe içirir. Orada bulunanlara da şerbet dağıtılır. Lokmalar (yemekler) yenir. Dede, ayrıca duâladığı bir bardak suyu da nikâhlanan çifte verir, "*Bu bir bardak suyu ortaklaşa için. Bu su gibi ömrümüz uzun olsun, su gibi temiz olun. Bir tek vücut gibi birbirinize bağlanın. Yuvanız güçlü olsun, çocuklarınız sağlıklı olsun. Halkın ve Hakk'ın yanında övülen ve sevilen kullardan olasınız.*" diye son bir duâ yapar.

"Duran, oturan..." duâsından sonra herkes evine gider.

ÖLÜM VE CENAZE NAMAZI

ÖLÜM HALİNDE OLANA TELKİN

Ölmek üzere bulunan bir kimsenin yanında kelime-i Şehâdet ve Yâsin Sûresi okunur, ölünce gözleri yumulur, çenesi enlice bir bezle çekilip ağzı kapatılarak başından bağlanır. Bunu yapan kimse "Bismillâh ve alâ milleti Resûlillâh..." duâsını birkaç kez okur. Ölünün elbisesi çıkarılır, üstüne bir örtü çekilir. Elleri yanlarına uzatılır. Yanında güzel kokulu şeyler bulundurulur.

CENAZENİN YIKANMASI

Ölü, teneşir üzerinde yıkanır. Avret yeri örtülür. Yıkayıcının yanında suyu döken bir yardımcı bulunur. Yıkayıcı, eline sardığı bir taharet bezi ile cenazenin avret yerlerini (istincâ) yıkar, sonra ikinci bir bezle abdest aldırır. (Önce yüzünü yıkar.) Önce sol yanına yatırıp sağ yanı, sonra sağ yanına yatırıp sol yanı üçer kez yıkanır. Cenâzeyi oturtur kaldırır gibi yapıp karnı sıvazlanır. Küçük çocuk ölürse, abdest aldırılmaz. Cenaze yıkandıktan sonra kurulanıp, kefenlenir. Erkek ölüyü erkek, kadını da kadın yıkamalıdır.

Yıkamaya başlarken niyet edilir. Besmele çekilir ve "İnnâ lillâhi ve İnnâ ileyhi râciûn. El-hükmü lillâh. Gufrâneke Yâ Rahmân..." diye duâ edilir.[1]

---

(1) Anlamı: Allah'tan geldik, yine O'na döneceğiz. Hüküm Allah'ındır. Allahım, bizleri yarlıga.

CENAZENİN TEKFİNİ

Vefat eden bir insanın bedenini kefenlemek farzdır. Kefenin parçaları ve hazırlanışı şöyledir:

1) **Gömlek:** Kolları ve yakası olmayan, yanları da dikişsiz bir gömlektir. Uzunluğu boyun kökünden ayaklara kadardır.

Kesilişi şöyledir: Cenazenin ayaklarından boynuna kadar uzunluğu ölçülür. Bu uzunluğu iki katı uzunlukta patiskadan bir parça kesilir. Bu parça ikiye katlanır, tam ortasından cenazenin başı girecek kadar bir yer açılır. Burası oyulmaz ve genişletilmez.

Gömleğin bir katı cenazenin altına serilir, ortadaki açıklığa cenazenin başı denk getirilerek gömlek, cenazenin üzerine doğru kıvrılarak üstüne örtülür.

2) **Eteklik:** Cenazenin boyu uzunluğundadır. Sağdan ve soldan cenazeyi saracak şekilde genişçe olur.

3) **Sargı:** Cenazenin boyundan üç karış kadar daha uzun kesilir. Cenaze bunun içerisine konularak baş ve ayak uçlarından düğümlenir. Bunun için, sargının düğümlenecek şekilde uzun kesilmesi gerektir.

4) **Baş Örtüsü:** Kadın cenazelerin başına örtülür.

5) **Göğüs Örtüsü:** Eteklik ve sargının üzerinden kadının göğsüne konur.

Kefen için alınan bezden, bunlardan başka şu parçalar da kesilerek ayrılır:

Üç veya dört adet taharet bezi: Cenazenin taharetini yaptırmaya yarar.

Üç adet bağ: Kefenlendikten sonra cenazenin baş ve ayak uçları ile belinden bağlamaya mahsustur.

Kefen, mevtaya sarılmadan önce güzel kokularla tütsülenir. Önce sargı tabuta veya temiz bir yere yayılır. Onun üzerine eteklik serilir. Kurulanan cenaze, gömlek giydirilerek sar-

gı üzerine uzatılır, uçları bağlanır. Kefenin açılmaması için baş, ayak uçları ve belinden bağ ile bağlanır. Bu bağlar, kabirde çözülür.

TEZKİYE

Alevî-Bektaşî'lerde Tezkiye-i Meyyit (Hakk'a yürüyenin temize çıkarılması) şöyle yapılır:

Hoca cemâata sorar:

Ey cemâat-i müslimîn! Bu merhûm (kadın ise merhûme)'yi nasıl biliyorsunuz? Üzerinde haklarınız varsa helâl eder misiniz?

Herkes, hep bir ağızdan:

"İyi biliriz. Haklarımızı helâl ederiz..." ya da "Helal olsun" derler.

Bundan sonra tezkiye'yi yapan kimse şöyle devam eder:

"Bismillâhirrahmanirrahim.

Kaalel-lâhü Teâla fî kitâbihil-Kerîm: Küllü nefsin zâikat-ül-mevt, sümme ileyna türceûn.

Allâhü Teâla, bu merhûm'un kusurlarını afveyleye, kötülüklerini iyiliğe tebdil eyleye. Günahları varsa yarlıgaya, kabrini nûrlandırıp, cennet-ü cemâliyle müşerref eyleye. Kendisini, Hz. Muhammed Mustafa'nın ve Ehl-i Beyti'nin şefâatine eriştire. Merhûm'un geride kalan çocukları, eşi ve yakınlarına sabretme gücü ve sağlık ihsan eyleye.

Üçler, beşler, yediler, Kırklar, nûr-u Nebî, Kerem-i Ali, gülbang-ı Hacı Bektaş Veli demine hü.

Sübhâne Rabbike Rabbil-izzeti ammâ yasifûn. Ve selâmün alel-mürselîn. Vel-hamdü lillâhi Rabbil- Âlemin. Merhûm'un rûhu için el-Fâtiha..." Herkes Fâtiha okur, eller yüze sürülür.

CENÂZE NAMAZININ KILINIŞI

Mürşid (İmam) ölünün göğsü hizasına durur, "Allah rızası için o cenazenin namazını kılmaya" niyet ederek, namaza başlar. Cemaat da niyet eder. İmam şöyle der:

"Er kişi (veya hatun kişi) niyetine

Allah rızâsı için salâta

Hz. Muhammed ve Ehl-i Beyti için salevâta

Hakk'a yürüyen er (veya: Hatun) kişi için duâya

Uyun hâzır olan İmam'a."

Bundan sonra (Alahü Ekber) diye namaza başlanır, dört Tekbir alınır:

Birinci Tekbîrde: Sübhâneke dûası.

İkinci Tekbîrde: Allahümme salli ve bârik.

Üçüncü Tekbîrde: Cenaze duâsı (ya da bildiği bir duâ) okur.

Dördüncü Tekbîrde: "Esselâmü aleyküm ve rahmetullâh." diye sağa ve sola selâm verilerek namaz biter.

Ölü yolda götürülürken ve mezara indirilirken, "Bismillâh ve billâh ve bism-i Şâh ve alâ milleti Resûlillâh..." denir.

TELKÎN

Definden sonra halk mezarın başından ayrılırken, hoca, mezara doğru yüksek sesle şu telkinde bulunur:

"Bismillâh ve billâh ve bism-i Şâh...

Ey Fatma Oğlu (veya kızı) Ahmet (veya Hatice) (Burada üç kez, ölünün annesi ve kendi adı söylenir!) Yaşamında sürekli söylediğin ve kabul ettiğin şekilde söyle:

Bilirim bildiririm ki Allâh'tan başka Tanrı yoktur. Yine bilir ve bildiririm ki Hz. Muhammed, Allah'ın kulu ve elçisidir. Ve tanıklık ederim ki Şâh-ı Velâyet İmam-ı Ali Tanrı velîsidir.

Kuşkusuz cennet gerçektir, cehennem gerçektir, öldükten sonra dirilmek gerçektir. Kıyâmet günü gerçektir. Bunda kuşku yoktur.

Ulu Tanrı kabirlerde bulunanları muhakkak diriltip mahşer yerinde toplayacaktır. İlk söz verişini unutma ve ikrarından dışarı çıkma. Hatırla ki: Rab olarak Allah'a, din olarak İslâm'a, peygamber olarak Hz. Muhammed'e, imam olarak Hz. Ali'ye, kitâb olarak Kur'ân-ı Kerim'e, kıble olarak Kâbe'ye ve mü'minlerin kardeşler olduğuna râzı bulunmuş idin. Rabbim Allah'dır. O'ndan başka Tanrı yoktur. O'na sığındım o büyük arş'ın sahibidir."

ÖLÜMDEN SONRA YAPILACAK HİZMETLER

Bir mü'min öldükten (Hakk'a yürüdükten) sonra, üçüncü ve kırkıncı günü yemek (lokma) verilir, Kur'ân okunur. Kırkında yapılan törene (DÂR'dan İNDİRME) denir, âyin-i Cem düzenlenir, mersiyeler okunur, ölenin rûhu için duâ edilir, Cem erenlerinden helallık istenir, borçları veya alacakları varsa ödenir.

Törenin sonunda Mürşidi, Hakk'a yürüyen cânın rûhunun şâd olması, kesilen kurbanın ve okunan Kur'anın kabul olması için duâ eder. Yemekler yendikten sonra, sofra duası yapılır.

Sofra Duâsı:

"Bismi Şâh, Allâh Allâh!... Nimet-i celîlullâh, berekât-i Halîl-ullâh, şefâat Yâ Resûlallâh. Bu gitti ganisi gele, Hak-Muhammed-Alî berekâtını vere. Yiyene helâl, yedirene delîl ola. Kurban sahibinin kurbanı kabul ola. Hizmet sahiplerinin hizmetleri İmam Hüseyin Dergâhında makbul ola. Hakk'a yürüyen kardeşimiz (...)in rûh-u revânı şâd ola. Kur'ân hürmetine kabri nûr, mekânı cennet ola. Bakîde kalan yakınlarına sabr-ı cemîl ihsan eyleye. Allâh erenler cemî cümle ümmet-i Muhammed'i saklaya, bekleye. Ağrı, acı, elem, keder vermeye.

Sübhâne Rabbike Rabbil-izzeti ammâ yasifûn ve selâmün alel-mürselîn. Vel-hamdü lillâhi Rabbil-Âlemin, el-Fâtiha."

Dede duâsını bitirince, herkes Fâtiha okur ve hizmet biter.

ALEVÎLERDE CENÂZE KONUSU

Dünyada her milletin bir dini, bir inancı var. (Hıristiyan, Mûsevî, Budist...) Biz de Alevî toplumu olarak, elhamdülillâh İslâmız ve ölülerimize dinimizin usulüne göre gerekli vecibeleri yerine getiriyoruz.

Ne var ki Alevîler'e kâfir diyen, çoğu kez Alevî'nin cenâze namazını kıldırmak istemeyen kimi câmi hocalarının dinimize hiç de yakışmayan davranışlarına şahit olmakta ve gazetelerde okumaktayız. Bu üzücü durum karşısında, Alevî Cemâatı olarak bazı çareler aramalı, girişimlerde bulunmalıyız.

Ben yıllardır bu eksikliklere şahit olduğum ve cenaze hizmetlerimiz konusundaki sorunları bildiğim için, bu konuda bir el kitabı hazırladım.[2] Yurtiçinden ve yurtdışından bu kitapla ilgili birçok da teşekkür mektubu aldım. Demek ki yararlı bir çalışma olmuş, bu da ayrıca beni çok mutlu etti.

Şöyle ki: Son yıllarda yurdumuz genelinde köy ve kentlerimizde Cem Evleri yapımı hızla çoğalmaktadır. Zaten, Türkiyemiz'de her din ve mezhebin okulları, ibâdet evleri olduğu halde, Alevîlerin bu kuruluşlara sahip olmaması büyük bir eksikliktir. Alevî cemâatinin de din bilgini (Mürşid) yetiştirecek okulları açılmalıdır. Buralardan yetişecek bilgili hocalarımız, yol erkân, Cem-cemâat dalında hizmet vermekle kalmayıp; doğum, sünnet, nişan, nikâh, cenâze namazı... gibi görevleri de yerine getirmelidir. Cenâze namazı ve hizmetleri de Cem evlerinde pekâlâ görülebilir. Bunlar, toplum hayatının vazgeçilmez gerekleridir.

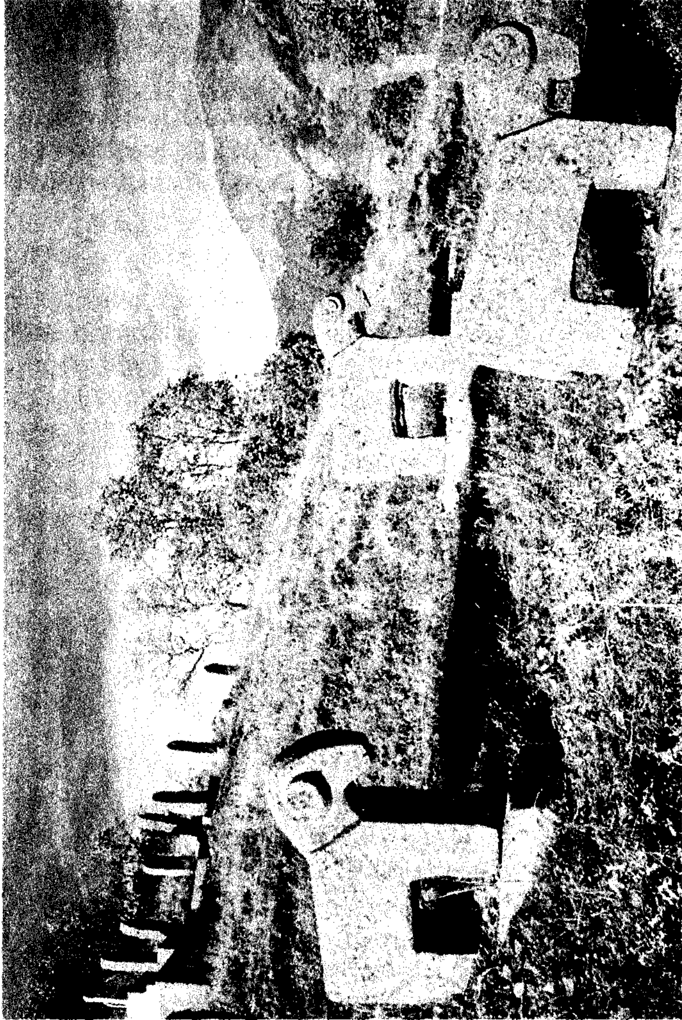
---

(2) Mehmet Yaman, Alevilikte Cenaze Hizmetleri, İstanbul, 1999.

Çünkü, ne acıdır ki 1992 yılında bir cami imamı "Ben Alevîlerin namazını kılmam!" demiş ve buna fena halde üzülen sünnî bir karakol bekçisinin, savcılığa başvurarak, "Ben Müslümanlıktan çıkıp, Hıristiyan olmak istiyorum..." dediğini gazetelerde okumuştuk. Çünkü o bekçi Alevîlerin gerçek mü'min olduğunu, imamın ise çok yanlış davrandığnı biliyordu. Yüzyıllardır dinmeyen bu hakaret dolu acılardan artık kurtulmalı değil midir şu "Ehl-i Beyt'i sevmekten başka suçu olmayan" mazlum insanlar?

Öyleyse:

Eğer Alevî Cemâati kolları sıvayıp da kendi din adamını yetiştirirse, kendi Cem Evi'ni inşa ederse; aynı dinden olduğu halde mezhep ayrımı yaparak günaha giren, büyük bir ayıp ve suç işleyen o imam, bundan böyle "Ben Alevî'nin namazını kılmam!" sözünü söyleme gereğini duymayacaktır. Sünnî olduğu halde Alevîliği çok iyi bilen ve aslâ ayrımcılık yapmayan değerli hocalarımızı tenzih ediyoruz.

Tunceli, Pülümür, Sağlamtaş Köyü'nde Bulunan Tarihi Koçbaşlı Mezartaşları

ALEVÎ-BEKTAŞÎ YOLUNDA CENÂZELERİ KİM YIKAMALI? CENÂZE NAMAZINI KİM KILDIRMALI?

Bu konuda sayın Bedri Noyan diyor ki:

"Bektaşî, ancak peygamber soyundan gelen ve mâsum sayılan kimse arkasında namaz kılar; bütün câferi mezhebliler böyle yapar. Maaşlı câmi hocası "İmam" sayılmaz. Asıl olan mânevi imâmettir, maaşla, memuriyetle olan değil. İşte bu durumda kimselere, Hakk'a yürüyenlerin cenâzesini yıkatmak değil, cesedini bile göstermezler. Baba (Dede) veya onun yerine bu işe eli yatkın bir cân yıkar. Eğer buna da imkân yoksa Câferi mezhebine bağlı diğer mistik yol erbâbından birine yaptırılır."(1)

KABİR ZİYÂRETİ

Kabir ziyâreti konusunda Hz. Muhammed (A.S.) şöyle buyurur:

"Ben sizi kabirleri ziyâretten engellemiştim. Artık onları ziyâret ediniz. Çünkü kabir ziyâreti bir ibret, âhireti anımsatma ve dünyadan uzaklaştırmadır. (Müslim-İbn-i Mes'ud).

Kabirleri ziyâret, âhireti hatırlatmak ve ölüye Allah'tan yarlıgama dilemek içindir. Kabristandan geçerken ya da içine girildiğinde:

---

(1) Doç. Dr. Bedri Noyan, Bektaşilik - Alevilik Nedir? sh. 300.

"Allah'ın selâmı üzerinize olsun, ey mü'minler yurdunun sâkinleri. İnşallâh, biz de sizlere kavuşacağız." denilerek "Yâsin" sûresi, bu bilinmiyorsa üç "İhlas" bir "Fâtiha" sûresi okunur ve ölüye bağışlanır.

TÜRBE (YATIR) ZİYÂRETİ

Dinimizde insan, varlıkların en üstünüdür, en şereflisidir. İnsan, yeryüzünde Allah'ın halifesidir. Kanı, canı namusu, varlığı, hayatı her türlü saldırıdan korunmuştur. İnsan, her çeşit saygı ve sevgiye lâyıktır. İslâm, öldükten sonra da insana saygıyı ödev sayar. Kabir ve türbe ziyâreti sevaptır.

TÜRBE ZİYÂRETİ NASIL YAPILIR?

Ziyaretçi, Türbe girişinde, yatır bölümünden önceki girişte ayakkabılarını çıkarır, eşiğe niyâz eder. Sonra ayağa kalkar, ayaklarını mühürler ve şu tercümanı okur:

"Bismi Şâh Allah Allah!.
Es-selâm ey mihribân-ı bârgâh-i Kibriyâ
Es-selâm ey cânsiperân-ı tarîk-ı evliyâ
Es-selâm ey sâhibân-ı ahd-ü ikrar-ı mezid
Es-selâm ey tâbiân-ı şer-i pâk-i Mustafâ!...

Ber-cemâl-i Muhammed, Kemâl-i İmam Hasan ve İmam Hüseyin, Alî-râ bülende salevât." (Salevât getirir.)

Sonra, eşiğe basmadan, sağ ayağını ileri atarak, türbe içine girer, sanduka çevresine niyaz ederek dolaştıktan sonra yatırın ayak ucuna varıp yine ayakta şu tercümanı okur:

"Bismi Şâh, Allah Allah!.
Cemâlindir senin nûr-i ilâhi
Yüzündür âlemin mihrile mâhi
Ayağın bastığı ey mazhar-ı Hak
Erenler başının tâcı külâhı
Niyâz olsun sana dünyâ ve ukbâ
Ki sensin dîn-ü dünyâ pâdişahı

Ber cemâl-i Muhammed, Kemâl-i İmam Hasan ve İmam Hüseyin, Alî-râ bülende salevât." (Salevât getirir).

Daha sonra "Yâsin" ya da üç "İhlâs" bir "Fâtiha" okuyarak, bildiği duâları yapar ve arka arka giderek yatır bölümünden eşiğe niyaz edip dışarı çıkar. (Esasen, saygı gereği olarak, yatır sandukasının çevresinde emekleyerek tavâf edilir.)

TÜRBELERDE, TEKKELERDE EDEB

1- Tekkeler birer edeb ve irfan yurdu, insan-ı kâmil yetiştirme okulu olduğundan, oralarda siyasî ve boş sözler, dedikodularla uğraşmak uygun değildir.

2- Tekkelerde kavga, gürültü yapmayıp, daima sessizliği korumalıdır.

3- Tekkelerin içini ve çevresini temiz tutmalıdır.

4- Tekkeler sadece sohbet, eğitim ve irşad yeri olduğundan, oralarda kazanç ve adi menfaatler peşinde olmak reva değildir.

5- Tekkelerde eşiğe basmamak, ziyaret ederken edeple girmek, açık saçık elbiselerle girmemek ve yüksek sesle konuşmamak gerektir.

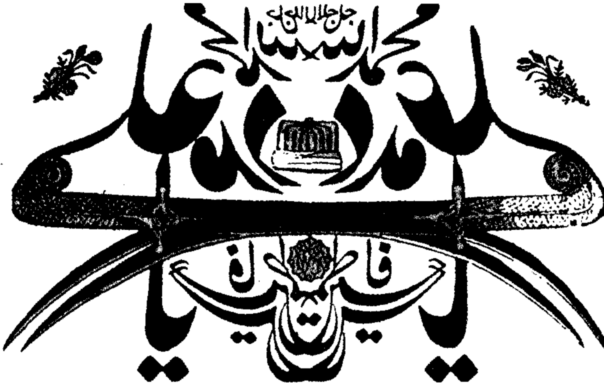
6- Tekkelere daima sağ ayakla girmek, sol ayakla ve geri geri çıkmak gelenek halini almıştır.

7- Tekkelerin her tarafı, seçilmiş âyetler, levhalar ve Ehl-i Beyt'in, Oniki İmam'ın, Hacı Bektaş Veli'nin ve Türk büyüklerinin adlarıyla süslenmelidir.

8- Tekkelerde ve derneklerimizde günümüzde yeniden inşa edilecek konferans salonlarında, halkımıza Muhammed-Ali'nin yolu erkânı konusunda bilimsel konuşmalar düzenlenmelidir.

9- İstanbul'da KARACA AHMED SULTAN DERGÂHI'nda, ŞAHKULU SULTAN DERGÂHI'nda olduğu gibi, Yurt çapında tüm dergâhlarda ve yeni yeni açılan CEM-EVLERİ'nde,

usulüne uygun ve Devletimizin yasalarına saygılı olan Cem törenleri, semahlar, kurslar düzenlenmeli, HAK-MUHAMMED-ALÎ'nin inanç, ibâdet, gelenek ve ilkeleri canlı olarak yaşatılmalıdır.

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

TEMİZLİK
(Gusül ve Abdest)

"Alınmış abdestim aldırırlarsa
Kılınmış namazım kıldırırlarsa"

(Pîr Sultan Abdal)

İslâm Dîni, maddî ve manevî temizliğe büyük önem verir. Vücudumuza bakımsızlık göstermek, bir Tanrı emanetine saygısızlık etmek demektir. İslâm olanın, içi de dışı da temiz gerek. Mâide Sûresi'nin 6. âyetinin son bölümünde, "**Allah, sizin temizlenmenizi, böylece üzerinize olan nimetinin tamamlanmasını ister.**" buyurulmuştur. Peygamberimiz de, "**Temizlik îmandan gelir**" buyurmuşlardır.

Banyo yapmak, çamaşır değiştirmek, tırnak kesmek, saç traşı olmak maddî temizliktir.

Gusül (Boy abdesti) etmek, abdest almak, günahlara tevbe etmek, kalbi iyi ahlâklarla süslemek de manevî temizliktir.

Her mümin, yıkanmadan, temizlik yapmadan bir işe başlamaz, ibâdet edemez, görgü Cemi'ne giremez.

"Alevîler yıkanmaz" diye çıkarılan söylentiler, belki de yıkanmasını dahi bilmeyenlerin bir uydurmasıdır. Yıkanma (Gusül) işini, ancak herkesin kendi ailesi bilir, çünkü yıkanma açıkta yapılmaz! Şu yerküremizde, hele şu çağda elini, yüzünü, bedenini yıkamayan bir fert veya topluluk olur mu? Yine de Alevî-Bektaşîler, kendilerine yapılan bu kuru iftirâya gülüp geçerler ve sorarlar:

"Asıllarda asıl nedir?
Usüllerde usül nedir?
Şeriatte su pâk eder?
HAKÎKAT'te gusül nedir?"

İşin gülünç ve garip yanı: Alevî olmayan bir adamın, bir Alevî komşusu var. Bu Alevî'nin evi-barkı, vücudu-elbisesi tertemiz, yıkanmayı, temizliği çok seviyor. Eğer bir gün bir sohbet sırasında, o Alevî "Ben Alevîyim" diyecek olsa, karşısındaki adam "Sen Alevî değilsin. Alevîler pis olur." diye büyük bir cehalet ve maskaralık örneği sergiler. Bu, her çağda, her yerde, Türkiye genelinde böyle olmuştur, olmaktadır. İşin gerçeğini bilmeden, ulu-orta yapılan bu saçmalar, ayıp değil midir.

Alevîler, zahirî (dış) temizliğe önem verdikleri gibi, batıni (iç) temizliğe de önem verirler. Bir insan, günde beş vakit suyla yıkansa, evet, vücudu temiz olur. Fakat eğer içi, gönlü temiz değilse, o insan temiz sayılır mı? Böyleleri için Hasan Dede der ki:

"Âdem vardır eti semiz
Alır ABDEST olmaz temiz
Âlemi ta'netmek nemiz
Bilcümle kusur bizdedir."

Abdest, gusül, namaz ve oruçtan asıl amaç, insanın öz varlığından geçerek, tüm kötülüklerden arınması ve Hakk'a yakın olmasıdır.

CAFERÎ MEZHEBİNDE GUSÜL VE ABDEST

Gusül şöyle alınır:

Su ile üç kere ağız, üç kere burun temizce yıkandıktan sonra, ilk önce sağ omuza, sonra sol omuza, daha sonra da baştan dökülmek suretiyle bütün vücut güzelce yıkanır.

Abdest şöyle alınır:

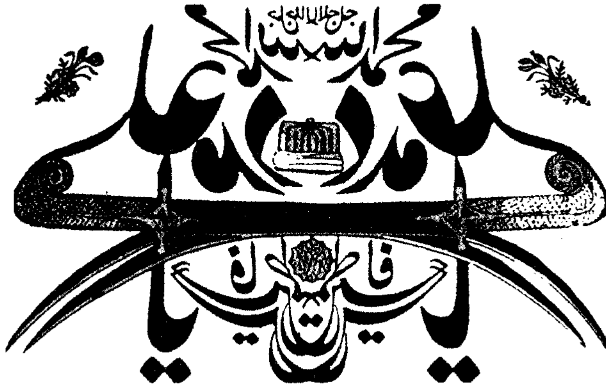
Besmele ve niyetten sonra, üç defa eller yıkanır. Üç defa sağ el ile ağıza ve buruna su verilip, temizlenir. Üç defa sağ el ile su alınarak yüzün önce sağı, sonra solu, üçüncüde merkezi yıkanır. Sağ el ile sol ele su verilerek sağ kolun dirseğinden aşağı doğru üç defa yıkanır. Sağ el ile sol ele su verilerek sağ kolun dirseğinden aşağı doğru üç defa yıkanır. Sonra da sol kol, sağ el ile böylece üç defa yıkanır. Sağ el ile bir defa başa meshedilir. (sıvazlanır.) Ayaklara, parmakların aralarından topuk hizasındaki mafsala kadar bir defa meshedilir.

Alevîlerin üzerinde durduğu asıl abdest, manevî temizliktir. Bu, insanın hayatında kötü etkiler bırakan kötü hallerden, örneğin: Fitne, fesat, dedi-kodu, kıskançlık, kin, kibir gibi şeytan fiillerinden arınmak gerekir. Bunun için temizliğe, önce "cehâlet murdarlığı"ndan temizlenmekle başlayıp, o pislikten kurtulduktan sonra, dili ve vicdanı temizlemek gerekiyor. Allah katında "Kalb temizliği"nden makbul hiç bir ibadet yoktur. Kötülüklerle kirlenmiş bir kalple Tanrı katına çıkmak büyük günahtır. Halk arasında çok görülmektedir. ki: Adam, aylarca çorap değiştirmeden abdest alarak camiye girer, leş gibi kokan çoraplarından haberi bile olmadan insanları rahatsız eder, bir de abdest aldığını zanneder. Yine aynı adam, kendi pisliğine bakmadan **"Alevîler gusül abdesti almaz."** diye şuna buna çamur atmaya kalar. Bu konuyu, Hacı Bektaş Velî'nin şu sözü ne güzel açıklar:

"İnsan gerek ki suya yaraya. Su gerek ki abdeste yaraya. Abdest gerek ki namaza yaraya. Namaz gerek ki Hak Taâla'ya yaraya..."

"Hepimizin sahibi Ulu Tanrı'nın ibâdetin türlü türlü olmasından memnun kalacağını; işleyebileceğimiz en büyük günahın birbirimize eziyet ve birbirimizi mutsuz etmeye uğraşmak olduğunu neden düşünemiyoruz? Ben kendi hesabıma tamamiyle inanıyorum ki, şu anda bütün insanların aralarını bulmak, yaşayışlarını mutlu kılmak, şimdiye kadar

birbirlerine düşman kalmış milletleri birleştirmek, iğrenç savaş alışkısını kökünden sökmek, esâret ve zulüm zincirlerini kırmak gayretiyle yaptığım şeyler, Allah'ın katında makbuldür. Ve bunları, benim yapabildiğim en iyi ibâdet olduğu için sevine sevine yapıyorum."[1]

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

(1) Thomas Paine, Rights of Man, sh. 53, Newyork, 1809.

ALEVÎ - BEKTAŞÎ FELSEFESİ
(Tasavvuf)

"Bu âlem bir ağaçtır, meyvası olmuş Âdem
Matlub olan meyvadır, sanma ki ağaç ola."

(Gaybî)

TASAVVUF kelimesi, arapça *SÛF* (yün) ya da Yunanca SOPHIA (hikmet, bilgelik) kelimesinden türetilmiş ve İslâm felsefesini etkilemiş bir akımın adıdır.

TASAVVUF, Tanrı'nın niteliğini ve evrenin oluşumunu, Varlığın Birliği *(VAHDET-İ VÜCÛD)* anlayışı ile açıklar. Yani, TANRI-DOĞA-İNSAN BİRLİĞİ'ni benimseyen bu felsefede temel düşünce: *"Evrende ancak bir tek vücudun bulunduğuna inanmak ve başka varlıkları o vücudun görüntülerinden ibaret saymaktır."*[1] Evrende var olan her şeyi ve kendisinin de Mutlak Vücud'da (Tanrı Varlığında) gören için, gerçek mutluluk doğmuştur; bu nedenle, Hakk'ı uzakta ve dışarıda arayanlara karşı Yunus Emre ne güzel demiştir:

"Hak cihâna doludur, kimseler Hakk'ı bilmez
Kendinden istesene, O senden ayrı olamaz."

Tasavvufun amacı, ahlâksal yönden en yüksek dereceye erişmek, Kur'an, hadîs ve din bilgilerinin ışığında gerçeğe (Hakk'a) ulaşmaktır. Tasavvufun birçok tanımları vardır:

---

(1) Âgah Sırrı Levend.

Tasavvuf, saygı ve sevgi yoludur.

Tasavvuf, Hakk'ın ahlâkıyla donanmış olmaktır.

Tasavvuf, özgürlük, iyilik, alçak gönüllülük ve eli açıklıktır.

Tasavvuf, kendi isteklerini bırakıp, Hakk'ın verdiğiyle yetinmektir. Çünkü insanın isteklerinin sonu yoktur; birini elde etse, gönlü öbürüne takılır.

Tasavvuf, Tanrı'nın seni senden gidermesi ve kendisiyle diriltmesi (mutlu etmesi) dir.

Tasavvuf Hak'dan başka olan her şey ile (mâsiva ile) ilgiyi keserek, Cenâb-ı Hak'la birlikte olmaktır.

Tasavvuf, gönül derdini tedavi etmektir.

Ünlü tasavvufçular şunlardır:

Hasan-ı Basrî, Cüneyd-i Bağdadi, Bayezîd-i Bistamî, Ahmed Rüfaî, Tâc-ül Ârifîn Seyyid Ebü'l-Vefâ, Abdülkadir Gaylanî, Mühiddin-i Arabî, Hallac-ı Mansur, Seyyid Nesîmî, Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş Velî, Mevlâna, Yunus Emre ve Ahî Evren.

Tasavvuf, Tanrı'nın sırrına erişmeyi, O'nunla birlik olmayı amaçlar. Bu amaca erişmenin tek yolu AŞK'tır. Hak ile Hak olmanın, Sevgiliye erişmenin yolu olan bu aşk, cinsel bir aşk değil, Tanrı aşkıdır (aşkullah), gerçek bir aşktır. Âşık, her şeyde Tanrı'nın güzelliğini görür. İnsan, bu güzelliğin bir parçasıdır. Tanrıdan bir ışık (nur) taşır. Tanrı, insanı yaratırken kendi nûrunu ve güzelliğini (cemâlini) ona vermiştir.

"Aşk kitabın açtım okur yazarım
Hakk'a doğru açılmıştır nazarım."

(Kul Budala)

Alevî-Bektaşî yolu, tasavvuf felsefesini öğreten, uygulayan ve yayan bir okuldur. "İslâm düşünce ve ahlâkının, dünyaperest Emevî bezirgânlarınca karartılmaya, yozlaştırılmaya baş-

landığı sırada, peygamberâne hayata bir dönüş ve dünyaperestliğe bir reaksiyon olarak ortaya çıkan büyük TASAVVUFÎ-HAREKET, ferdî ve sosyal bir disiplin olarak, Hz. FÂTIMA ile Hz. ALİ'nin sergilemiş bulundukları hayatın bir taklidi gibidir. Hz. Ali, İslâm inkılâbının, Peygamber'den sonra, bir numaralı adamı ve Hz. MUHAMMED'i madde ve mânada temsil kabiliyeti bakımdan en yüksek şahsiyettir."[2]

"Üstümüzde esen sevda yelidir
Bizi mesteyleyen aşkın selidir
Muhabbet kevserdir, sâkî Ali'dir
O sâkî elinden mestâneyiz biz."

(Prof. Ali Nihat Tarlan)

Hz. Muhammed'in vefatının birinci gününde Emevîlerin aşağılık oyunlarıyle başlayan Hilâfet yarışında insanî bir erdemle uzaklaşan, yüce bir olgunluk örneği gösteren Hz. Ali ile kendisinden sonra aynı yolda yürüyerek erdem, hak ve adâlet uğrunda canlarını fedâ eden İmam Hasan ve İmam Hüseyin ve evlâdının Tanrı'ya kavuşmak için kurdukları terk-i tecrit (maddeye tapmama) yolundaki "Ölmeden önce ölmek" ve "Nefsini bilen, Tanrısını bilir" ilkelerini kendilerine inanç tanıyarak, bu yoldan Allah'a kavuşmak çığırı üzerinde kurdukları TASAVVUF inancını, insanları gönül sevgisine götüren bir TASAVVUF EDEBİYATI halinde inananlara sunmuşlardı. Daha sonra bu akım, Pir Hacı Bektaş Velî tarafından Anadolu'ya taşınmıştır.

Medrese Allah'a karşı "korku"yu, tekke ise "sevgi"yi öğretiyordu. Medresedekiler, müslümanların bile ancak az bir bölümünü "Cennetlik" saydıkları halde, tekkedekiler dünyadaki bütün milletlere aynı gözle bakacak kadar hoşgörülü duygular besliyordu. Medrese, şiir ve müziği hatta en küçük bir eğlenceyi bile haram ettiği halde; tekkeler insanı coşkuya, gü-

---

(2) Yaşar Nuri Öztürk, Tasavvufun Rûhu ve Tarîkatler, sh. 69.

zelliğe, iyiliğe, sevgiye eriştiren her aracı, şiiri, müziği, semahı destekliyorlardı. Sonraları, medresenin sıkıcı, dar kurallarına reaksiyon niteliğini taşıyan tasavvuf yolu, az zamanda güçlenmiş, mutluluğu onda arayan herkesin durağı olmuştur. İşte Emevî taraftarlarınca asırlardır hor görülen ALEVÎLER, bu tasavvuf yolunun yolcularıdır. **Fakat acımasız ve câhil yobazlık, Hallâc, Nesîmî ve Pîr Sultan gibi erlerle birlikte nice mâsum insanı öldürmüş, ocaklar söndürülmüş, köyler yıkılmıştır.**

Kur'ânda Hz. Âdem (insan) hakkında buyurulan *"Bütün melekler, Allah'ın emri üzerine Âdem'e secde ettiler; yalnız şeytan etmedi"* (Bakara, 34) ve benzeri âyetler, Alevî-Bektaşî yoluna ışık tutmuştur. Bu tarîkatta, *"Âdem, âdeme, yüz yüze (cemâl cemâle) Tevhîd halkası ibâdetinin (Cem'in) anlamı"* budur; Kur'ân âyetlerine dayanmaktadır. İnsanın yüzünde Hakk'ın tecellîsini görmeleri de Kur'ân'a dayanır. "Tanrı gökte durduğu ve semada zannedildiği sürece, insanların onu anlaması da tanıması da olası değildir. Tanrı tanımazlar, işte bu "olmaz"ın çocuklarıdır. Oysa, Alevî'nin Tanrısı akıl ve ruh ile algılanabilen, gönül ile kucaklaşabilen, içe doğan, **İNSAN İLE BÜTÜNLEŞEN, KORKULAN DEĞİL SEVİLEN, ŞER DÜZEN DEĞİL, İYİLİK VEREN bir TANRI**'dır. Böyle bir Tanrı'nın Tanrıtanımazı olabilir mi? En önemlisi **ENEL HAK** diyen bir kişi, hiç kendi kendini inkâr eder mi?"[3] Aradan ikiliği kaldırıp, birliğe (Tevhid'e) ulaşmanın, ENEL HAK demenin şart olduğunu ŞAH HATÂYÎ şöyle anlatıyor:

"Tevhîd ile bitmez işler bitmiştir
Tevhîd ile tâlib Hakk'a yetmiştir
Tevhîd ile dünya karar tutmuştur
Dermansız dertlerin dermanı tevhîd

(3) *Abidin Özgünay, CEM Dergisi, Sayı: 23, sh. 2, 1993.*

CAN HATÂYÎ'm tevhîd deryâ denizdir
Tevhîd etmeyenler bizim nemizdir
Pîrim Şeyh Safî'den sermâyemizdir
Oniki İmam'ın erkânı tevhîd"

"Ölmeden önce ölmek" sırrına mazhar olanlar, Hakk'a erişme (Fenâ fillâh) mertebesine yükselirler. Bunun yolu, bizi kötülükler yapmaya sürükleyen nefse hâkim olmaktır. Nefsi yenmek içinse, *AŞK* olmalıdır; bizi Mutlak Güzelliğe (Allah'a) götürecek ancak odur. Bu yol gerçekten çok zor, çok uzun ve tehlikelidir; fakat o menzile erişen yokluktan, kötülükten, çirkinlikten kurtulur; her şeyde *Hüsn-i Mutlak*'ı (Gerçek güzelliği, Tanrı'yı) görür; kendi özüne baktığı zaman da orada *Vücûd-i Mutlak*'ı (Gerçek Varlığı, Tanrı'yı) görür; çünkü kendisindeki "hiçlik" yok olmuş, "Varlık" unsurunun öz kaynağına erişmiştir. *"Hak ile Hak olmak = Fena fillâh"* yani "Mutlak Vücud'da yok olmak" işte budur. Hallâc-ı Mansur bunun için "Enel Hak" demiştir. Yalnız gönülde Tanrısal coşku (Vecd ve hâl) belirmeden, "Enel Hak" makamına erişilemez.

Yunus Emre, "Aşk mezhebinin din olduğunu, Şerîat ehlinin o menzile eremeyeceğini, aşk şarabını içtiğinden beri kendini yitirdiğini yani nefsini yenerek kendi varlığından geçtiğini ve Tanrı'ya eriştiğini" şöyle anlatır:

"Bir sâkiden içtim şarap arş'tan yüce meyhanesi
Ol sâkînin mestleri yüz canlar ânın peymânesi

Bu meclisin mestlerinin Enel Hak demleri olur
Yüz Hallâc-ı Mansur gibi en kemdürür dîvanesi

Aşk şarabın içenlere gel bir nazar eyleyi-gör
Bunca yıldır nice döner ol meclisin piyâlesi

Yunus bu cezbe sözlerin câhillere söylemegil
Bilmez misin câhillerin nice geçer zamânesi"

Tasavvuf, kişinin zaaflarından, benliğinden sıyrılarak üstün bir yaşayışa, gönül temizliğine, ilâhî bir kişiliğe yükselmesi, "kendisinden fânî (yok), Hak'la bâkî (var) olması"dır. Böylece "Hak adamı" olan kişi, kendinden çok başkalarını düşünür.

Ünlü mutasavvıf *Sırrî Sekatî:*

- Bir kere "Elhamdü lillâh dediğim için otuz yıldır Allah'a tevbe ve istiğfar ediyorum, der.

- Nasıl olur, insan Allah'a şükrettiği için tevbe mi edermiş? diye sorulunca:

- Vaktiyle Bağdat çarşısında büyük bir yangın çıkmıştı, pek çok hasar vardı. Herkes sokaklara fırlamış, mal derdindeydi. Birisi bana:

- Müjde, senin dükkân kurtuldu, dedi. Ben de "Elhamdü lillâh" dedim. Sevinmiştim. Fakat biraz sonra kendimden utandım. Öylesine bir ana-baba gününde, başkalarının zararını hatıra getirmeksizin, yalnız kendimi düşünerek elhamdü lillâh dediğim için otuz yıldır tevbe istiğfar (Tanrı'dan af) diliyorum.

Allah, insanları yaratıp, sınav alanına göndermeden önce ruhlarını huzurunda toplamış ve *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* (Âraf-172) diye sormuştu. Onlar, *"KAALÛ BELÂ* = Evet, Rabbimizsin" diye cevap vermişlerdi. Tasavvufta *"ELESTÜ BEZMİ"* denilen bu ikrar ve îmana bağlı olan Alevî-Bektaşîler, tuttukları yolun *"Hak yolu"* olduğunu bilmekte, zâhir erbabınca kendilerine atılan taşlara ise "Eyvallah" deyip geçmektedirler.

Aydın bir Sünnî din bilgini diyor ki:

"Bektaşîlik, sadece insana değil bütün canlılara, bütün hayata saygının destanî menkıbeleriyle doludur. İnsana saygı, dinler-üstü bir realitedir. Çünkü din de insanın mutluluğu için bir vasıta, bir vesîledir. O halde, dinin vermek peşinde olduğu şeyi peşinen benimseyen ve ona hizmet eden yaklaşımlar,

kutsaldır. İnsanın rahatsız edilmesi bir tek yerde ve zamanda mümkün olabilir: İnsanı rahatsız edenlerin rahatsız edilmesi halinde...

Bektaşîliğin bu insan sevgisi; dîni, kinlerini ve inatların beslenmesinde bir idealize edici araç gibi kullanan bağnaz-yobaz tipe ters düşmeyi zaruri kılmıştır. Gerçekten de, tarih boyunca; Bektaşîler, yobaz çevreler tarafından hep horlanmış, hep itilmişlerdir. Çünkü Bektaşîlik; Softa, bağnaz, şekilci, insan ve hayat gerçeğinden habersiz gözü bağlı gidişe sürekli isyan içinde olmuştur. Türk insanı, çağlar boyu ruhunu karartan, ufkunu daraltan ve hatta gırtlağını sıkan RESMÎ-FIKHÎ yobazlık ve bağnazlığın hayatı çekilmez hale getiren baskılarına karşı çıkarken hep Bektaşîliğe, BEKTAŞÎLERE SIĞINMIŞ, çıkardığı isyan sesini kendine maletmekten korktuğu anda, gam yüklenmekten hiç çekinmeyen Bektaşî tipi devreye sokmuş, isyan ve karşı çıkışını onun dilinden ifadeye koymuştur. Bektaşîlik ve Bektaşîler Türk toplumunun, âdeta nefes almak için sığındığı SON PENCERE gibidir. Türk hiciv, mizah, hikmet ve nüktedanlığına damga vurmuş hemen bütün tasavvufî espriler "Bektaşî" imzalıdır.

Birçok Türk aydını; gelecekte İNSANIN SAYGI VE SEVGİ GÖRECEĞİ BİR DÜNYANIN YARATILMASI için bir seferberlik açılırsa, bu seferberlikte en büyük fikrî paylardan birine BEKTAŞÎLİK'in sahip olacağına inanmaktadır."[4]

Küntü Kenz remzinin olduk âgâhı
Ayn-el yakîn gördük cemâlullâhı
Ey hoca bizdedir Sırr-ı ilâhi
Biz Hacı Bektaş'ın fukarasıyız."

(Edib Harâbî)

(4) Yaşar Nuri Öztürk, Tasavvufun Rûhu ve Tarîkatler, sh. 145.

DİYÂNET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'NIN DÜZENLEDİĞİ "ALEVİLİK-SÜNNİLİK" PANELİ VE GELEN TEPKİLER

Emevi, Abbasi ve Osmanlılar döneminde, **ALİ PARTİSİ'nde** olanlara baskı ve zulüm yapıldığı gibi, Cumhuriyet döneminde de "Anadolu Alevileri"ne aynı kötülükler yapılmış ve hala yapılmaktadır. Alevilere yapılan yakışıksız küfür, iftira ve kıyımları, tarih birer birer tespit etmiştir. Bunun varolduğunu kimse inkar edemez; çünkü, güneş balçıkla sıvanamaz, tarih varken te'vile kimse inanmaz.(1)

Daha dün (Yıl:1965) bir Diyânet İşleri Başkanı'nın(İbrahim Elmalı) çıkıp, uluorta **"Alevilik ölmüştür."** demesi, Diyânet'in Alevileri yok saydığının kanıtlarından sadece bir tanesidir.

Yalnız Diyânet İşleri Başkanı olsa iyi; Diyânet'in imam ve vâizleri **"Alevi'nin kestiği yenmez. Aleviler müslüman değil vb."** diye yıllardır camilerde vaaz verip Sünni'yi Alevi'ye kışkırtmıyorlar mı?

Yalnız imamlar, vâizler kışkırtsa iyi; dini yayınlar yapan gazete ve dergiler, Aleviler için akla gelmedik iftiralar, aklın, ahlâkın ve İslâm'ın yasakladığı nice yalanlar yazıp düzmüyorlar mı?

---

(1) Bir Sünni bilim adamı olan dostum, Hacettepe Ün. Tarih Bl. Öğr. Üyesi Prof. Ahmet Yaşar OCAK bey ve diğer birçok bilginlerimiz, yaptıkları araştırmalarda, Alevîler'e yıllarca yapılan haksızlıkları açıkca belirtiyorlar. (bkz. Türk Yurdu, Ağustos 1990, sh. 5, A. Yaşar Ocak, Türkiye'de Alevîlik Meselesi.)

Yalnız dini yayınlar olsa iyi; Milli Eğitim Bakanlığımız, okullarda okutulan ders kitaplarında, ömeğin: Felsefe kitabında Alevilere ağız dolusu hakaretler içeren cümleler yazmadı mı? Bu kitap, dönemin (1974 yılı) Erzincan milletvekili Nurettin Karsu tarafından TBMM kürsüsünde parçalanıp bazılarının suratlarına çarpıldığı halde, Devlet ve Diyânet yetkilileri, kitabın yazarını (Mübahet Küyel) ve Talim-Terbiye Kurulu'ndaki dönmeleri **"Vatanın öz evladı Aleviler hakkında uydurduğunuz bu saçmalar nedir? Utanmıyor musunuz?"** diye onları cezalandırmak bir yana, bıyık altından gülüp geçmediler mi? Sayın yetkililer bilmiyorlar mıydı ki, "Bu kasıtlı, yanlış ve bölücü" fikirleri yazan kitapları okuyan öğrenciler, Alevi-Sünni kamplarına ayrılır, birbirlerine düşman olurlar?

Devlet ve Diyânet yetkilileri yıllarca (önceki yüzyıllarda, iktidardakilerin yaptığı gibi) tek taraflı olarak, hep Alevilere hücum edip, Sünni görüşü desteklemekle, bu millete (Alevi'ye de Sünni'ye de) iyilik değil fenalık yapmışlardır. Yüzyıllardır Aleviliği yok saydıktan ve düşmanlık tohumları ektikten sonra, şimdide kalkmış bu derde çare aramaya başlamışız. Nasıl mı? **"Yüzde 99'u müslüman olan ülkemizde, Alevi-Sünni ayrımı yoktur. Hepimiz kardeşiz. İki kesimin de din bilginleri, dedeler ve hocalar Ankara'ya gelsinler, uzlaşalım!"** diyerek.

Şimdi soruyoruz kendilerine:

Bugüne kadar neredeydiniz? Bu teklifinizde samimi misiniz? Daha dün **"Alevilik ölmüştür"** diyordunuz; bu gün dirildiğine niçin inanıyorsunuz? Uzlaşmaktaki amacınız Alevileri asimile edip Sünnileştirmek değilse, nedir? Alevi kamuoyu bunun farkında değil mi sanıyorsunuz? Kafasına, bir daha silinmemek üzere "**Aleviler'in Ali'ye taptığı, nikahsız olduğu, gusül abdesti almayıp pis oldukları, Mum Söndü (!) yaptıkları...**" fikri aşılanan kişilerin kafalarını değiştirebileceğinize ve Alevilerin en az kendileri kadar temiz, namuslu, inaçlı olduğu gerçeğini onlara yeniden öğretebileceğinize inanıyor musunuz? Bu iş, uzun bir eğitim gerektiren iş olduğuna göre bugünkü kısır çalışmalarınız boşunadır.

Bunun tek çaresi, nasırlaşmış yobaz kafalardaki, inatçı, cahil, kara ve kötü düşünceleri temizleyip, o kafaları HAK ve halk (insan) sevgisiyle süslemek, LEDÜN İLMİ[2] ve gerçek bilim ile donatmaktır. Çünkü bilimin ve insan sevgisinin olduğu yerde BAŞKA ŞEYLERE (cahillik, yobazlık ve düşmanlıklara) YER YOKTUR! Bunu sağlamadıkça, hiç bir güç insanlarımızı barıştırıp, mutlu edemez. Burası böyle biline, yanlış teşhis konulmaya, emekler boşa gitmeye diyoruz...

Burada ibretli bir olayı anlatmadan geçmeyeceğim:

Türkiye Cumhuriyeti'nde Başbakan olmuş bir hemşehrim (Sayın Yıldırım AKBULUT) ile, BAROCCO Mobilya'da sohbette olduğumuz bir gün (Diyânet İşleri Başkanı Prof. M. Sait Yazıcıoğlu ile, kardeşi Erzincan Valisi Recep Yazıcıoğlu da aramızda idi), Sayın AKBULUT kalkar da bana *"Mehmet YAMAN hocam! Müslümanlıkta dört tane hak mezhep vardır. Alevilik bunların içinde yoktur. Âh, ne olur, şu Aleviler bir kerecik olsun "Biz de müslümanız deseler!..."* diye Alevileri hala tanımamış olup aşağılarsa, siz olsanız bu cehalete güler misiniz, ağlar mısınız. Cehalet diyorum, çünkü koskoca ANADOLU KÜLTÜRÜ'nün sahibi Aleviliğin A'sını bile okuyup, görüp, öğrenmemiş Sayın AKBULUT! Sen Alevi oyları ile Başbakan olacaksın, sonra da onları dinsiz, mezhepsiz göreceksin!

Şimdi düşünelim: Devleti ve milleti yönetenler böyle düşünürse, Diyânet başka türlü düşünür mü? O halde, hâlâ inanabilir misiniz Diyânet'in ALEVİ-SÜNNİ KARDEŞLİĞİ adıyla düzenlediği toplantının samimi ve olumlu olacağına? Ne yazık ki Sayın AKBULUT'u Mezhepler hakkında aydınlattığım zaman, konuyu iyi bilmediğini ağzıyla söyleyip *"Hocalarımız bize bu şekilde öğretti."* itirafında bulundu. Çünkü ben demiştim ki *"İslâm'da eğer*

---

(2) LEDÜN İLMİ (Tanrı katından verilen gizli bilgi): Hz. Musa, bu bilgiye ulaşmak için Hızır Peygamberi aramış, bulmuştur. Bu olay, Kur'ân'da anlatılmıştır. (Kehf Sûresi, 62 - 80) Geleceği görmek, gizlileri bilmek bu bilgi yardımıyla olur. Tanrısal aleme ilişkin sırları çözmekle uğraşan ve Tanrı'ya özgü ezelî bilgi olan LEDÜN İLMİ, gönül bilgisidir.

mezhep varsa, o da EHL-İ BEYT'e uyanların mezhebidir" Benim bu görüşüm, Kur'an ve Hadis'e tıpatıp uyuyordu. Ne gariptir ki, Başbakan ile yaptığım bu tartışmada, Diyânet Başkanı ağzını açıp tek cümleyle olsun *"Sayın Başbakanım, Alevilik, Ehl-i Beyt'e bağlı fakat Emevilere karşı olan müminlerin yoludur ve hak'tır, doğrudur, gerçektir!"* diyemez miydi? Dese ne kaybederdi? Emeviler, kendisine darılır mıydı? Allah ve peygamber darılacağına, Emeviler darılsındı. *"Müminler kardeş"* değilmiydi? Biz o sohbette bulunan Alevi görüşlüler, kendileriyle kardeş olduğumuza inandığımız için bir arada bulunuyorduk. Biz Sünni kardeşlerimizle her zaman birlik olmak, Tevhid'e varmak istiyoruz. Fakat, ne yazık ki, ne Diyânet'in ne de bu kardeşlerimizden bazılarının Alevi toplumuna yaklaşması ve yararı olmamıştır. (Gönül ister ki bir gün olsun) Ama "seçim"lerde, aynı kişiler, Alevilerin oylarını dilenir, sandıktan çıkarlar. Başa geçince de Alevi'ye küfrederler. Hiç düşünmezler ki Aleviler olmazsa ne kendileri, ne millet ne de Devlet olur! O halde, bundan sonra izleyeceğimiz yol şudur: ÖZGÜRLÜK, İNSANLIK VE DEMOKRASİ ÂŞIĞI, ÇAĞDAŞ VE AYDIN DÜŞÜNCELİ SÜNNİ KARDEŞLERİMİZLE EL ELE VERİP, ÇALIŞMAK, YÜKSELMEK, ERDEMLİ BİREYLERİN OLUŞTURACAĞI CENNET YURDUMUZDA EŞİMİZLE, DOSTUMUZLA, ÇOCUKLARIMIZLA MUTLULUK İÇİNDE YAŞAMAK, İÇ VE DIŞ DÜŞMANLARIMIZA KARŞI TEK YUMRUK OLMAK, VARLIĞIMIZI KORUMAKTIR.

DİYÂNET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ALEVİ-SÜNNİ ANLAŞMAZLIĞINI KALDIRMAK İÇİN DÜZENLEDİĞİ PANELE ALEVİ DEDESİ VE İLÂHİYATÇI-ÖĞRETMEN MEHMET YAMAN'I NİÇİN DAVET ETTİ?

(Olay, kelimesi kelimesine yazılmıştır- Mehmet YAMAN)

Tarih: 4 Aralık, 1991. İstanbul, Yenibosna'daki evimde, akşam, Seyyid NESİMİ DİVANI'nı okurken,

"Her kim ki sevdi cân ile Âl-i Muhammed'i,

Yarın şefi olur ona mecmû-i enbiya."

beytine[3] gelmiştim ki, telefon çaldı. Ankara'dan arıyorlardı:

"Selâmün aleyküm Mehmet Yaman kardeş. Ben, Hamdi Mert, Diyânet İşleri Başkan Yardımcısı ve senin İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden arkadaşınım. Ne yazık ki yirmi yıldır görüşmüyoruz. Ben, Ehl-i Beyt dostuyum. Çelebi Feyzullah Efendi ile görüştüm. Alevi dedelerini evime davet ettim, Cem yaptırdım. O sizin Cem törenleriniz ne güzel! Oysa, biz Alevileri hep ihmal etmişiz... Bir Diyânet yetkilimiz bana şöyle dedi: "Şu zavallı Tahtacılar ve tüm Aleviler dürüst insanlar. Öyle ki, bizim Sünnilerden daha inançlı, daha doğrular."

Benim babam, Muaviye'yi sevmezdi. Bense, "Hz. Muaviye" diye övdükçe, bana kızar, "Oğlum, sen Muaviye'nin, ben de Hz. Ali'nin bayrağı altında haşrolalım!" derdi.

Mehmetçiğim! Alevi-Sünni uzlaşması için bir panel düzenledik. Bu paneller sık sık yapılsın istiyoruz. Üniversite öğretim görevlisi Aleviler ve dedeler bu panelde bulunacak. Senin de Ankara'ya gelmen için Bakanlıktan izin aldık. Uçak biletini gönderiyoruz. Dedeman'da ağırlanacaksınız. Yalnız, panelde reaksiyoner(!) olmayacağız. Birbirimizi destekler biçimde konuşacağız. vb."

Arkadaşım Sayın Hamdi Mert'in önerisi *"Alevilerin sorunlarına çözüm getirmede katkıda bulunulacağı umuduyla"* ilk anda hoşuma gitti, sevindim. Çünkü Alevi ve seyyid olarak, ta çocukluğumdan beri Alevi insanına yapılan haksızlıklara çok üzülüyor, zaman zaman ağladığım oluyordu. *"Emeviler'in Arap kabilelerinin geçmişteki kavgalarından bize ne ki?"* diyordum. Kim istemezdi kardeşçe yaşamayı? Bende bunu istiyordum amma, gel gör ki bugüne kadar bunu kimse (aramızdaki münafıkların kışkırtması sonucu) halledememiş, hele hele şimdiye kadar

---

(3) "Hz. Muhammed'in soyundan (EHL-İ BEYT'den) olanları her kim candan sevdiyse, yarın ona bütün peygamberler şefaatçı olurlar" (bkz. Seyyid Nesîmî Dîvanı'ndan Seçmeler, Kemal Edib Kürkçüoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985. sh. 38.)

bu konuda olumlu bir çalışması görülmemiş olan Diyânet de halledemezdi. Yine de ben benim Mehmet YAMAN olarak Diyânet'in davetine gitmem gerekir diye düşündüm. Çünkü, şöyle diyordum: "Belki Diyânet, bilerek-bilmeyerek ihmal ettiği Alevilerin haklılığını artık anlamıştır. Alevi'nin Alevi olarak, Sünni'nin Sünni olarak yaşamasının doğal olduğunu kabullenmiş olup, panelde alınan kararları Basın yoluyla Türk kamuoyuna duyuracaktır. Böylece, her iki mezhep halkı, kendi ibadetlerini, töre ve geleneklerini, bundan sonra özgürce yapacaklardır. Zaten, olması gereken de budur. Öyleyse, gerçeklerin teslimi için düzenlenen bu panele katılmalıyım..."

Ben bunları düşünürken, Ankara'dan aynı akşam, Diyânet müfettişi Sayın Abdülkadir SEZGİN telefonda bana: *"Mehmet Yaman ağabey, ben Ankara'da Mustafa Timisi ve bazı Alevi dedeleriyle görüştüm. Alevilerle Sünniler arasında inanç bakımından bir fark olmadığını bu panelde sizin söylemenizi uygun gördüler..."*

PANELE KATILMAMI İSTEYEN VE İSTEMEYEN BAZI ALEVİLER

Diyânetteki panele katılacağımı duyan gazeteciler, geceyarısına kadar beni telefonla arayıp, bu konuda bilgi istediler. İlk bilgiyi NOKTA Dergisi'nden Miyase İLKNUR'a verdim.

Beni yakından tanımayan, yaşamım boyunca Cem'lerde dedelik görevi yaptığımı bilmeyen, binbir çeşit güçlük ve maddi sıkıntılar içinde "Alevi yolunu aydınlatmak" için gazete, dergi ve kitaplar yayınlayarak ve birçok yazarlarımıza da kaynaklık ederek hizmet verdiğimi duymamış olan, konferanslar vererek, onbinlerce öğrenci yetiştirerek ömrümü feda ettiğim kutsal yoluma-erkânıma nasıl sımsıkı bağlı olduğumu bilmeyen veya bildiği halde inkâr edip aleyhime çalışan, Sünni bir kuruluş olan İlâhiyat'ta öğrenim gördüğüm için Sünnileştiğimi zanneden bazı Alevi yazarlar *"Bizi Sünnileştirmek için Diyânet'e gidiyorsun, değilmi? Utanmıyor musun? Sen Alevileri temsil edemezsin, sakın gitme ha..."* diye (beni tanımıyanlar) tepki gösteriyorlardı. Bu canlara, "Alevi Gerçeği'ne" sahip çıktıkları için teşekkür ediyor, HAK-MUHAMMED-ALİ yardımcıları, gözcüleri bekçileri olsun diyorum. benim gönlümü yıkanlar, benim en az kendileri kadar Alevi olduğumu bildikleri halde, sırf beni kötülemek için basında yazı yazan ve toplantılarda aleyhimde konuşan kendi insanlarımızdır (ki bunların bazısı Alevi görünür, çıkarı için Alevilere sözümona kitap yazar satar, fakat Aleviliğin Hak- MUHAMMED-Ali inancına, sazına, semahına, Pir, Rehber, Mürşid'ine aslâ inanmadığı gibi, yine Aleviliğin temel kurumu olan Musahipliğe de inanmazlar ve hiçbirinin de bir musahibi yoktur. Bunların nasıl Alevi

olduğuna siz karar verin. Bu "Alevicilik" oyunu oynayanların adlarını ve yaşam biçimlerini de yazmıyorum. Herşeyi halleden zaman, kimin ne olduğunu gösterecektir.)

Ayrıca beni de *"... artık Alevilikle bir ilgisi kalmayan kişiler"* safına katarak kötülemede, panelden sonra yayınlanan Diyânet Dergisinin rolü büyük olmuştur: Çünkü o Dergi, benim konuşmalarımı aynen değil katma ve çıkarmalarla yayınlanmış, 800 bin adet basılmış, köylere, Avrupa'ya kadar her köşeye gönderilip, okutulmuştu. Evet, benim *"Sünnilerle bizim aramızda bir fark yok"* sözüm, Aleviler arasında haklı olarak kuşkuyla karşılandı. Burada, ne demek istediğimi anlatmaya fırsat verilmeden, hemen alınıp yayınlanan bu ve diğer sözlerim vardı. Bunu, anında tekzip etmem şarttı. Fakat, maddi-manevi gücüm, vaktim yetmediği gibi, doğrusu biraz da ihmal etmiştim. Öyleyse bana gösterilen tepkileri sineye çekmem lazımdı. Çünkü iş işten geçmiş, yurt içi ve yurt dışı basın aleyhime kampanya açmıştı. Kısacası, *"Vücudumun, cisminin yapısı, Kerbela toprağından yaratılmış olduğu için, Hz. Hüseyin'in dökülen mübarek kanının derdinden bir lahza bile ayrı olmadığım, her an gözyaşı döktüğüm için"* kendi kendimin Erenler yolunu izlemeye çalışan naçiz bir Alevi olduğumu biliyordum amma, bunu başkalarına nasıl anlatacaktım? Şairin dediği gibi *"Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma / Sessiz yaşadım, kim beni nerden bilecektir!"* Nitekim, vicdanım şimdi rahat. Çünkü, Diyânet'teki panelde yol ve erkânımdan asla bir tek ödün bile vermemiştim.

DİYÂNET'TEKİ PANELDE KİMLER VARDI, NELER KONUŞULDU?

Diyânet'in *"Sünni-Alevi uzlaşması"* için yaptığı panele, Başkan Yardımcısı Hamdi Mert ile Diyânet müfettişi Abdülkadir Sezgin'in koordinasyonunda, Alevi kesiminden çağrılanlar katıldı. Paneli yöneten sayın Hamdi Mert *"Değerli arkadaşlar, müsade ederseniz Mehmet YAMAN Dede'yi soluma, Süleyman ER Dede'yi de sağıma alarak, sohbetimizi açmak istiyorum. Buyurun, sırayla kendinizi tanıtın, görüşlerinizi belirtin"* dedi. Hepsi de Alevi kökenli olan konuşmacılar görüşlerini şöyle dile getirdiler:

Nusret HATİPOĞLU *(Talim - Terbiye Kurulu üyesi) :*

"Bizi hor görenler köyümüze, Karaözü'ne gelsinler, içimizde bulunsunlar, görsünler, tanısınlar. Eşim Sünni'dir. Yakınları gelip gördüler, beğendiler. Köyümüzde asırlardır hırsızlık, namusa tecavüz, adam öldürme, yüz kızartıcı suçlar, adliyelik bir olay görülmemiştir. Bu kötülüklerin olmayışını neye bağlıyorsunuz? Kuşkusuz, Ehl-i Beyt'e ve Hacı Bektaş Veli'nin felsefesine bağlı (Alevi) oluşumuzun sonucudur bu..."

Hüseyin TUĞCU *(Mamak İmam - Hatip Lisesi Öğretmeni) :*

"Köyümüz, Kütahya'nın Bahatlar Köyü, Bektaşi'dir. İmam-Hatip okulunda okudum. Mezhep ayrılıkları, zihnimi kurcalıyordu. Dedeler gelir, Cem yapılırdı. Doğu'da, Alevi vatandaşların olduğu olduğu bölgelerde görev yapmak, onlara gerçek-

leri öğretmek istiyordum. Allah, bunu bana nasip etti. Kerbela olayı konusunda tezim var. Bu olayı, şimdiye kadar bu yarayı kanatanlar gibi yazmadım, yumuşattım. Diyânet teşkilatında Alevilere baskı yoktur..."

Alevilikten tamamen uzaklaştığını anladığım Tuğcu, Yezit lanetini haklı ve suçsuz göstermek için, Kerbela olayını yumuşatmıştı. "Alevilere baskı yoktur" demekle de camilerde, okullarda, kışlalarda, her yerde, her zaman Alevilere yapılan hakaretleri inkar ediyordu. "Doğu'daki Alevi vatandaşlara gerçekleri öğretmek" ten kasdı da, Sünnileştirmekti onları. Çünkü, uzun konuşmasında açıkça, bir Emevi ajanından daha keskin dille, Aleviliği ve Cem törenlerini kötülüyor, bunları dinsizlik olarak görüyordu. Konuşmasının bir bölümünde "Hazret-i Muaviye efendimiz..." diye başlamıştı ki ben (Mehmet Yaman), yumruğumu masaya vurup "Sen nasıl Alevi'sin ki Muaviye'ye hazret diyorsun?" diye bağırınca, Tuğcu: "Hocam ağzımız alışmış..." demez mi? Ben sayın Abdülkadir Sezgin'e dönüp "Hocam Muaviye'ye hazret denir mi? Bu konu açıklanmazsa, paneli terkedeceğim" deyince sayın Sezgin, bir Sünni olduğu halde, "Hayır, denilmez" dedi.

Doç. Dr. Süleyman SARITAŞ ***(Gazi Üniversitesi Öğr. Görevlisi) :***

"Gümüşhacıköy İlçesi'nin Konuktepe Köyü'nde doğdum. Köyümüz Alevi. Türkiye'yi bu hale Marksistler getirdiler. Önerim şudur ki, bugün Türkiye'de (Alevilik) değil (Bektaşilik) vardır demeli, isim değiştirmeliyiz. Sonra da, Şeriattan ayrılmayan bu tarikata (Bektaşiliğe) hak tanımalıyız..."

Aslı Alevi olan, fakat çoktan Sünnileşmiş olan Sarıtaş ALEVİLİK kelimesinden o kadar ürkmüş ki, bunun yerine BEKTAŞİLİK denilmesini öneriyor. "Şeriat'tan ayrılmayan..." derken de, kendi aklınca demek istiyor ki: ALEVİLİK fena bir kelime. Biz bunun adına Bektaşilik diyelim. Aleviler dinsizdir.

Bektaşilikse, şeriata bağlıdır, namazını kılar. Namaz kılmayan, oruç tutmayanlara yine ALEVİ deyip, küfredelim!..."

Bilim adamı ve ayrıca da Alevi asıllı olduğunu her fırsatta söyleyen sayın Sarıtaş! Aslını inkar etmekle yazık etmişsin kendine! Senin ataların, bin yıllık köklü tarihlerinde Kırklar Cemi'ni, ilahi aşk cezbesiyle coşulan semahlarını yürütürken insan-ı kâmil rütbesini kazanmışlardı. Sense, Emevi kafasıyla nereye varırsın, Allah bilir!

Doç. Dr. Mustafa YILMAZKILIÇ *(ODTÜ Öğr. Üyesi) :*

"Akhisar'ın Yatağan Köyü'ndenim. Önceleri fanatik bir Alevi ve ırkçı idim. Şimdi, Kitab ve Sünnet'e (!) döndüm. Sünnet'in kaynağı, Ehl-i Beyt'tir. Ehl-i Beyt'i seviyoruz diyen Aleviler, şeriata uymalı, 5 vakit namaz kılmalıdır. Namaz kılmayan Müslüman olamaz (!). Hz. Ali bir vakit namazını bıraktı mı? Ehl-i Beyt'i sevmenin yolu, Sünnet'ten geçer. Said-i Nursi'yi severim. Aleviler Sünni'dir. Sünniler de Alevi'dir."

Daha nice akıldışı, garip laflar eden Alevi kökenli sayın Yılmazkılıç *"Önce Alevi iken sonra Sünnet'e (yani: Sünniliğe) döndüğünü"* belirtip, *"Namaz kılmadıkları için, Alevilerin müslüman olmadıklarını"* söyleyerek, aklınca Diyânet'e yaranmak istiyordu. Önce Alevi iken, sonradan Alevi düşmanı olan adamın, Diyânet paneline Alevi temsilcisi olarak çağrılması kadar komik bir olay, utanç veren bir tertip olamaz! Bunlar, herkesi kör, âlemi sersem mi zannediyorlar? *"... Size mümin olduğunu bildirene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek: Sen mümin değilsin demeyin..."* buyuran bir dinin peygamberi Hz. Muhammed (A.S.) bile "Namaz kılmayan kâfirdir" demediği halde, Alevilikten çıkıp Sünniliği seçtiğini söyleyen bir kişi, Alevilere kâfir deme cür'etini ve Diyânette Aleviliği temsil etme yetkisini kimden almıştır?

Değerli okuyucu, HAK-MUHAMMED-ALİ'nin dostu kardeşlerim!

İşte şimdi anladım ki Diyânet'in özellikle seçerek panele çağırdığı bu kişiler tamamen yol-erkân'dan çıkmış, Sünnileşmiş hatta ne acı ve korkunçtur ki içinden geldikleri Aleviliğin amansız düşmanı kesilmişler. (Hıdır ya da Hınzır Paşa gibi)

Ben, bu Alevi bilim (!) adamlarının (döneklerin) garip fikirlerini işitme fırsatını bulduğum için çok şey öğrendim, çok mutlu (!) oldum. Örneğin, Sünnileştiğini söyleyen ve ağzından çıkanı kulağı duymayan bay Doç. Yılmazkılıç şöyle buyurdu:

" Aleviler müslümansa, camiye gelip bizimle namaz kılsınlar... Aleviler, halifelik hakkı Ali'nin idi diyorlar. Nereden uyduruyorlar bunu? Belgeleri var mı? Halifelik, Hz. Ebubekir'in hakkıdır..."

SÜLEYMAN ER (Alevi dedesi - Amasya'nın Uygur Kasabası'ndan) :

Diyânet İşleri Başkan Yardımcısı Sayın Hamdi Mert ile Süleyman Dede arasında geçen şu konuşmaları dikkat, ibret ve kaygıyla yazdım:

Başkan : "Dede, sen müslüman mısın?"

Dede : "Bu nasıl soru? Elhamdü-lillah, hepimiz İslâmız!"

Başkan : "Alevilik'te namaz var mı?"

Dede : "Hz. Ali'nin camide şehit edilmesinden sonra, Aleviler bir daha camiye gitmediler..."

Başkan : "Alevilik'te içki helal mı"

Dede : "İçki, içmesini bilene helal, bilmeyene haramdır. Kur'ân'da içki vardır..." deyince, Başkan itiraz etti, Dede'yi susturmak istedi.

Dede : (devamla) "Biz içkiyi Hz. Muhammed'in ve Hz. Ali'nin KIRKLAR MECLİSİ'nde içtiği dolu (şerbet) diye, sembolik olarak içeriz ..."

Başkan : "Peki Dede, halifelik kimin hakkı idi?"

Dede : "Halifelik, Hz. Ali'nin hakkıydı. Fakat, Ebu Bekir bunu zor ve hile kullanarak Ali'nin elinden aldı..." deyince, Başkan Mert "Dede, bu konuyu anlatma geç. Bu detaylara girmeyelim!" dedi.

Başkan : "Dede, dinimizde günahları kim affeder?"

Dede : "Elbette ki Allah affeder."

Başkan : "Peki, dede'nin eli öpülünce, günahlar bağışlanır mı?"

Dede : "Bağışlanmaz amma, dede (mürşid) de Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin makamını temsil ettiği için, bağışlayabilir." (Alevi yolunda şefâat, sahibi olarak Hz. Muhammed'e öyle derin bir sevgi ve bağlılık vardır ki, Kıyamet gününde O'nun şefâat edeceğine kesin olarak inandıkları için, O'nun soyundan gelen dede'lerin O'nu temsil ettikleri dolayısıyla şuna inanırlar: Kıl kuşaklının "dede'nin" sorduğunu, nur kuşaklı "Hz. Muhammed" sormaz!)

Sanki bu sorularla, sayın Hamdi Mert, Süleyman Dede'yi kıskaca almak, onu yanıltarak Aleviliğin yanlış bir yolda olduğunu kamuoyuna bir dedenin ağzından duyurmak ister gibiydi. Halbuki bu panelin amacı, herkesin mezhebine ve inancına saygı'yı öğretmek değil miydi? Diyânet, açıkça yalan söyleyen, Alevileri kandırıp Sünnileştirmeye çalışan bir kurum olmamalıydı!

Mehmet YAMAN ***(Alevi Dedesi -İlâhiyatçı- İstanbul, Bakırköy Ticaret Lisesi Din Kültürü Öğretmeni) :***

"Kemaliye'nin Ocak Köyü'ndenim. Köyümüz, Alevilerce "Düşkünler Ocağı" diye bilinir. Benim önerim; Aleviler kendi kültürlerini, Sünniler de kendi kültürlerini özgürce yaşamalıdır. Biri diğerine baskı yapmamalıdır. Çünkü, aynı gemide

bulunuyoruz. Gemi batarsa, birlikte batarız. Bu vatan, hepimizin. Birlik-dirlik içinde kardeşçe yaşamalıyız. Rabbimiz Allah, peygamberimiz Hz. Muhammed, dinimiz İslâm, kitabımız Kur'ân-ı Kerim. Ayrılıkta hayır yoktur. Bugüne kadar geç kalındı amma, eğer Diyânet Alevilerle Sünnilerin uzlaşmasını istiyorsa, şimdilik en azından şu çalışmaların yapılmasını öneriyorum:

1- CAMİLERDE OKUNAN HUTBELERDE İMAMLAR ALEVİLİĞİ ANLATSIN, CEMAATIN KAFASINDAKİ YANLIŞ DÜŞÜNCELERİ SİLSİN.

(Zaten bu yapılsa, nifak ortadan kalkar, kimse kimsenin inancına dil uzatmaz, ülkede dirlik ve kardeşlik olur. Öyleyse Devletimiz, milletin mutluluğu için gereken önlemleri almalıdır. Fakat ne yazık ki bunu yapacak babayiğit henüz ufuklarda görünmüyor. O halde Diyânet'in Alevi-Sünni yakınlaşması için paneller düzenlemesi boşunadır. Çünkü, Sünni görüş Aleviliği kötü görmeye devam etmektedir.)

2- BASINDA, RADYO VE TELEVİZYONDA TANITIM YAPILSIN.

(Milletimizin en büyük derdi "Alevi ve Sünni'nin birbirini gerçeği gibi tanımadığı için" birbirine düşmanmış gibi bakması sonucu, toplumda tümden bir rahatsızlığın hüküm sürmesidir. Basında, televizyonda halkı bu konuda eğitecek belgeseller değil de, bunun yerine açık-saçık şeylerle vakit öldürülüyor. Yazıktır bu millete, yazık! Büyüklerimiz bu gidişe niçin engel olmuyorlar?)

3- RAMAZAN AYI GİBİ, MUHARREM AYI DA BASINDA VE TELEVİZYONDA ANILSIN.

(Bunu, sayın Hamdi Mert'e söyleyince, not alarak Muharrem ayında Hz. Hüseyin'in ve Kerbela Olayı'nın televizyonda anlatılması için gerekli makamlarda girişimde bulunacağına söz verdi. O arada sayın Sezgin demez mi ki "Yaman Hocam,

ben bunu daha önce Prof. Asaf Demirbaş'a önermiştim. Fakat, maalesef oralı olmamış, Hz. Hüseyin'i anlatmaya yanaşmamıştı!" Ama, bu Prof. bey bir TV programında Emevileri öve öve bitiremememiş, Yezid'i ve Mervan'ı bile medhetmişti. Bu softalar, utanmadan derler ki: "Hüseyin haksızdı. Yasal (!) Halifemiz olan Hz. Yezit efendimize isyan etti, Kerbelâ'da öldürüldü!" Bu tür düşünenlerden Allah'a sığınırız! Hıristiyanlar Hz. İsa'nın eşeğinin nalına saygı duyarken, bizimkiler nasıl müslüman ki, peygamberimizin torununu binbir türlü eza ve cefa ile şehit ederler? Hz. Hüseyin için yas tutan, gözyaşı döken Aleviler, bu Emevi yandaşlarını sevmezlerse, haklı değiller mi?

4- OKULLARDA DİN DERSLERİNDE SADECE SÜNNİLİK DEĞİL, ALEVİLİK DE OKUTULSUN.

(Nüfusunun yarısına yakını Alevi olan yurdumuzda, sanki Alevilik diye bir "inanç sistemi" yokmuş gibi, okul kitaplarında sadece Sünnilik ve yanısıra Hıristiyanlık, Musevilik hatta Budizm, Brahmanizm v.d. anlatılırken, Alevilik'ten bir tek kelimeyle bahsedilmediği gibi, yıl oniki ay, din bilgisi öğretmenleri, sağolsunlar, Alevi öğrencilerin gözüne baka baka, Alevilere olmadık küfür ve hakaretleri savuruyor, bu vatanın öz evladı olan Alevi ve Sünni gençlerimizi birbirine düşman etmekte yarışıp duruyorlar. Henüz bir yıl önce bilmem hangi ülkeden (acıdığımız için) ülkemize getirdiğimiz insanlara kol kanat gererken bin yıldır bu ülkede yaşayan, şehid olan, vergi veren insanlarına düşman gözüyle bakılmasına Allah razı olur mu?)

5- CEM TÖRENLERİ FİLME ALINIP, TELEVİZYON KANALLARINDAN HALKIMIZA GÖSTERİLSİN.

(Alevilerin, HAK - MUHAMMED - ALİ Meydanı'ndaki ibadetlerini, milyonlarca insan, Alevi, Sünni, Hıristiyan, dinli, dinsiz, Doğu- Batı, izleme fırsatı bulsun, gerçekler ne imiş

görsün! Eğer Diyânet, Alevilere de hizmet verdiğini iddia değil, ispatlamak istiyorsa, en azından bunu yapmalıdır.)

6- ALEVİLERİN, İBADETLERİNİ ÖZGÜRCE YAPABİLMESİ İÇİN CEM-EVLERİ İNŞA EDİLSİN.

(Diyânet Alevilerle uzlaşmak için hem önce panel yapıyor hem de sonra kalkıp "Müslümansanız, camiye gelin, bizimle namaz kılın" diyor. Diyemiyor ki "Siz cem-evine gelin, biz de cami'de ibadetimizi yaparız." Yarın Aleviler de kalkıp "Ey Sünni kardeşler! Cem-ev'ine gelin, bizimle cem ibadeti yapın!" dese, Sünniler kıyameti koparmazlar mı? Sünni ne derse doğru, Alevi ne derse yanlış, öyle mi? Diyânet,bir türlü, inananların inandığı gibi tapınmasının doğal hakları olduğunu kabul edemiyor. Yalnız, Sayın Hamdi Mert'in, bir gerçeği anlatan şu görüşünü, Aleviler duysun, biraz kımıldasın diye, burada yazmam gerekiyor. Ben, Cem-evleri yapılmasını önerdiğim zaman, bana dönüp şöyle dedi: "Mehmet Yaman Kardeş! Yapınız cem-evlerinizi. Bunu bizden niçin istiyorsunuz ki! Hem siz yapmazsınız ki... Cem-evi yaptınız da, buna biz mi yoksa Devlet mi engel oldu?" Evet, bu sorunların yanıtını biz Aleviler düşünmeliyiz, değil mi?)

Sözün kısası, Diyânet İşleri Başkanlığı'nda yapılan bu olumsuz toplantıdan sonra, Alevi toplumu uyanır da kendine gelebilirse, inancına, kültürüne, benliğine, yol ve erkânına sahip çıkabilirse, ne mutlu! Zira, kimseden kimseye hayır gelmez. Bir gün seni asimile de ederler, HAK-MUHAMMED-ALİ'nin ve Pir Hacı Bektaş Veli'nin o güzel ilkelerini elinden de alıp, yok ederler.

ALEVİLER, DİYÂNET'E BÜYÜK TEPKİ GÖSTERDİLER

Basında, Diyânet'e karşı gösterilen sert tepkilere örnek olmak için sadece iki yayın organının yazdıklarını veriyoruz:

1- *Nokta Dergisi*'nde çıkan tepki yazısı özetle şöyle:

"Alevi aydınlar ateş püskürüyor:

DİYÂNET ALEVİLERİ BÖLDÜ!...

Diyânet'te bazı Alevi temsilcileriyle yapılan toplantı, Alevi camiasını ayağa kaldırdı. NOKTA'nın haberiyle gün ışığına çıkan görüşmeye katılanların <Diyânet Müritleri> olduğu iddiası var. Onlara göre Diyânet Alevileri bölerek, <Sünnileştirme'nin> alt yapısı hazırlığında..."[1]

2- Yurt dışında (Almanya'da) yayınlanan, Alevi Demek veBirliklerinin ortak yayını olan *"Gerçek İlim Dergisi"*'nin tepkisi şöyle:

"ALEVİLERDEN DİYÂNET'E BÜYÜK TEPKİ!..."

Sünni DİYÂNET kurumuna karşı Aleviler büyük tepki gösteriyorlar. Bir çok Alevi çeşitli yayın organlarına verilen demeçlerde, Alevilerin Diyânet'te temsiline büyük bir şüpheyle baktıklarını ve Alevilerin Diyânet kontrolu altına girmesine karşı olduklarını bildirdiler. Gerçek İlim Dergisi'ni yayınlayan dernek ve birlikler de çeşitli zaman ve yerlerde, Alevilerin bugünkü siyasi iktidardan isteklerini içeren ve Diyânet'in tutumunu kınayan rapor niteliğinde bir yazı hazırlamaya çalışıyorlar. Bu konuda gelecek sayılarda

---

(1) Nokta Dergisi, 22 Aralık 1991, sh. 22.

daha geniş bilgi verebileceğimizi ve hazırlanmakta olan raporun Gerçek İlim Dergisi'nde yayınlanacağını ümit ediyoruz.

Aynı zamanda Sünni Diyânet kurumu, Alevilik içerisindeki gelişme ve örgütlenmeden büyük tedirginlik duyuyor. Diyânet Alevilik içerisindeki önemli gelişmelerin önüne geçebilmek amacıyla çeşitli çalışmalar yapıyor. Bu çalışmalardan birisi 10 Aralık 1991 günü Ankara'da Diyânet İşleri Başkanlığında Alevilik adına yapılan bir toplantı oldu. Toplantıya Diyânet adına ikinci başkan Hamdi Mert ve geçen sayılarda adından söz ettiğimiz Emevi militanı, Alevi düşmanı (bir çok Alevi'nin de ilginç dostu) Abdülkadir Sezgin katılırken, Alevilik adına da İstanbul'dan **Mehmet Yaman**, Ankara'dan Nusret Hatipoğlu, Mamak İmam Hatip Lisesi öğretmeni Hüseyin Tuğcu gibi, *artık Alevilik ile bir ilgisi kalmayan kişiler katıldı*. Diyânet'in basına yaptığı açıklamalarda Alevilik adına toplantıya katılan kişilerden söz edildikçe, bu kişilerin isimlerinin üzerine basıla basıla "öz be öz Alevi", "öz be öz Alevi dedesi" gibi kelimeler kullanılarak, Alevilik ile Sünnilik arasında üstünde durmaya değer bir ayırımın olmadığı özellikle anlatılmaya çalışıldı.

Basına sızan haberlere göre, her ne pahasına olursa olsun Diyânet, Aleviliği kontrolü altına almakta, Alevileri cami, namaz gibi Sünni kurumları içerisine çekmekte iddialı.

Diyânet yetkilileri basına, laikliği savunan Aleviler ile ortak bir noktada buluşamayacaklarını belirten, dinimiz, kitabımız bir, Sünnilerle bir farkımız yok diyen Alevilerin artık Aleviyiz demekten vaz geçmeleri gerekir gibi, Ehl-i sünnet geleneğine, siyaset ve amaçlarına ters düşen,dolayısıyla Diyânet açısından tehlike yaratan Alevilerle beraberliğin bahis konusu olamayacağına dair, üstü kapalı mesajlar veriyorlar. Diyânet Baş Müfettişi Abdülkadir Sezgin'in bir toplantıda sünnete uymayanın Alevi olamayacağını belirttiği basında çıkan haberler arasında.

Bizce en uygunu Alevilerin Diyânet'te temsili değil, bugün devlet koruması ve desteği altındaki SÜNNİ DİYÂNET KURUMU'nun tamamen lağvedilmesi veya devletin desteği ve kontro-

lu altından çıkarılmasıdır. Avrupa'da gördüğümüz gibi, kimse kimsenin inancına karışmamalı, her kesim kendi örgütlenmesini kendi yapmalı ve giderlerini kendisi karşılamalıdır. İsteyen camiye, isteyen cem-evine gitsin. Ne Alevilerin ödedikleri vergilerle Sünniliğe hizmet edilsin, ne de kimse zorla başka bir inancın içerisine çekilsin.

Yani anlatmak istediğimiz; Türkiye Cumhuriyeti laik bir ülke olacaksa, laikliği tam olarak, noksansız uygulasın. İki toplum arasındaki düşmanlık da, böylelikle son bulsun.

Şayet Aleviler Diyânet'te temsil edilirseler, dolayısıyla devlet kontrolu altına girerseler, zaman gelir Aleviliği çekemeyen veya, Aleviliğe düşman olan bir siyasi otorite yönetime gelirse Alevilik o zaman yozlaşacaktır. Biz Alevilerin Alevi örgüt ve birliklerinin amacı da böyle bir düşünceye hizmet etmek olamaz. Böyle bir düşünce sadece Alevilerin daha kolay bir şekilde Sünnileştirilmesine hizmet edebilecektir. Amacımız bugün için bazı ufak tefek geçici haklar elde etmek değil, yarını düşünerek, kalıcı haklar elde etmeye çalışmaktır."(2)

Demek ki, Aleviler haklı olarak, her kesimin kendi örgütlenmesini kendisinin yapması taraftarıdır ve zaten böyle yapılacaktır. O halde, Aleviler, vakit geçirmeden örgütlenmelidir.

---

(2) Gerçek İlim Dergisi, Ocak - Şubat 1992, sh. 3.

ALEVİ TOPLUMU ŞUNU İYİ BİLMELİDİR Kİ; "ÖRGÜTLENME LAFLA DEĞİL, ÇALIŞMAKLA OLUR..."

Özü, HAK-MUHAMMED-ALİ inancı ve "Yaratılmışlara sevgi" hamuruyla yoğrulmuş büyük Alevi toplumunun kimliğini (kendi akıllarınca) yok saymaya, ortadan kaldırmaya yönelik sinsi çalışmalar yapan kurum ve kuruluşların yanısıra, son yıllarda, sözde Alevi geçinen kimi yazar, kimi çizer ve düşünürlerin (!) de türediği, Alevilik, dinsel bir inanç değil, yaşam biçimi ve kültürdür" dedikleri; bir sürü kitaplar karalayıp, Aleviliği dejenere etmeye kalkıştıkları görülmektedir. Bir an önce bu yozlaştırıcı akıma engel olunmazsa, Aleviliğin geleceği tehlikeye düşebilir. İyi ki, bu zararlı çalışmaları günü gününe izleyen, uyumayan, inançlı Aleviler artık işbaşındalar. Bunlar çalışmalarında, bizim düşünce ve duygularımıza tercüman olarak şöyle sesleniyorlar:

"TEMEL TAŞIYLA OYNAMAYIN:

Son zamanlarda, Diyanêt İşleri Başkanına hak verircesine Aleviliğin bir din, bir mezhep olmadığını iddia edenler; Alevi toplumunu yönetme sevdasına kapılıp, farklı bir şey söylemek uğruna Alevi felsefesinin temel taşını tahribe yönelenler ortaya çıkmıştır. Alevilik bir yaşama biçimi imiş. Yani Peygamber, Kuran, Ali, Veli tasavvuf hepsi kapı önüne konacak ve Marksizmin devrimci çizgisinde yürünecek. Her Alevi aydınının bu tehlikeli gelişmeye dur demesi boynunun borcudur."[1]

---

(1) CEM Dergisi, 29 Ekim 1993, Sayı: 29, sh. 22 (Yaşar Uçar)

"Hayır! Sayın M. Nuri Yılmaz;

BİZ SUSMAYACAĞIZ... GELİN TARTIŞALIM!...

Cennet ve cehennemi, yaşadığı dünyevi hayata da sokan Aleviler için ahiret armağanlarına dayalı din hükümlerinin fazla bir cazibesi yoktur. Alevi inancına ve düşüncesine dayalı hayat anlayışı gücünü umut ve kurgulardan çok riyasız sevgi ve ahlâktan alır.

Kuru biçimcilikten çok dindeki asıl amacın özüne ve özgür düşünceye dayalı Anadolu Aleviliğinin iki hasmı vardır. Birbirleriyle iç içe bu ikilinin biri, ruhu kovup görünüşüne yönelen; özgür düşünceyi hapsedip inantılarla avunan; işine geldiğinde Allahın adını kullana kullana gerçekleri çarpıtmaktan çekinmeyen; hayatı kalıba sokup mazide yaşatan; laik ve çağdaş cumhuriyet devleti ilkelerine açıktan düşmanlık eden şeriatçı yobazlıktır. Diğeri de, hem devletin kucağına oturup nimetlenen, hem de onun sakalını yolarcasına el altından yobazlığı besleyen Diyânet Teşkilatıdır.

Dünkü Sünni İmparatorluğun Şeyhülislamı ne ise günümüz laik Cumhuriyet devletinin Sünni Diyanet Teşkilatı da maalesef odur. Dün fetvalarla Alevinin katline ferman düzüyorlardı, bugün sinsice Aleviliği yoketmeye çalışıyorlar... Dün, şiirlere yansıyan sözlerine katlanamadıkları için boynuna ip takıp gıyaben astıkları Yunus'un Alevi düşüncesini yansıtan dizelerini bugün -Ebusuud Efendilerine tükürdüğünü yalatmak pahasına- baştacı edip kullanarak, sevgiye ve batına kapalı gönüllerinin karanlığını aydınlatmaya çalışıyorlar... sonra da kalkıp; "sizin inanç ve itikadınız doğru değil, batıldasınız... bizim gibi düşünüp bizim gibi yapın" diyerek bir edeb ve akıl bütünlüğü olan Aleviliği, içini boşaltıp ruhunu öldürdükleri kuru bir tapınmanın kucağına çağırıyorlar...

Bir evvelki sayımızda bu kuruma ve onun efendilerine seslenmiştik. "**Laik bir ülkede hiçbir dini inanç imtiyazlı, hiçbir dini inanç horlanan olamaz. Üstelik kutsal kitaplar bilgelik**

üzerine de değildir. Günümüz insanı artık dinsel kurguların insanı olmaktan çıkmıştır. Şükür duasiyle zenginliğin, sabır tesellisiyle yoksulluğun eşit ve ilahi olduğunu savunan Resmi Din'deki eşitlik ile camideki eşitlik hayatın eşitliği değildir... dinin şartları ile insan olmanın şartları da özdeş değildir... Şekil ve biçimde talim etmekle insan insan olmaz. Din insanı sevmede, doğrulukta, adalettedir. Ne hakikat, ne doğruluk ne de sevgi doğrudan din etiketi taşımaz... Tanrı da ibadet edeni değil insan olanı sever... Siz kuruluş olarak Atatürk'ün düşündeki amaca da laik cumhuriyet devleti ilkesine de ihanet halindesiniz." demiştik.

Hemen belirtelim ki, bizim bütün inançlara özellikle de Sünnî kardeşlerimize büyük saygımız vardı... Ancak, birileri kalkar da kendi inancı adına Alevilere -hem de canlarına kasdedecek derecede- düşmanlık ederse, karşılığında biz de bu gerçekleri konuşuruz.. Buna karşın Diyânet'in sayın başkanı verdiği dolaylı yanıtta bakınız neler diyor:

"Alevilik bir din değil bir kültürdür.. Asırlar önce meydana gelen siyasi konuları gündeme getirip yargılamak hiç kimseye yarar sağlamaz. Bütün müslümanlar peygamberin ev halkını ve onun soyundan gelenleri severler.. Diyânet İslam dinini temsil eden bir müessesedir.. Diyânet'in belli bir mezhebi gündeme getirmesi söz konusu değildir.. Konuştuğumuz Aleviler susmak zorunda kalıyorlar.. Bir kısım Alevi dernekleri bizimle konuşarak aramızda bir fark olmadığını söylediler.." buyuruyor.

Aleviliğin bir din değil bir kültür olduğunu söylemek şimdiye kadar Diyânetin haddine düşmemişti. Ama acıdır, Aleviliğe bu ihanet evvela bizimkilerden geldi.. Son zamanlarda kişisel ihtiraslarına, ideolojik emellerine ve siyasi hesaplarına Alevileri basamak yapmak isteyen bazı kişi ve çevreler ortaya döküldü. Bunlar, Aleviliğin dini, itikadi, şuubi, paganist, panteist ve özellikle tasavvufi ve felsefi karakter ve zenginliklerine, erkân ve geleneğine, cem ve cemaatine dayalı bilgiler-

le değil, dağarcıklarına sığdırabildikleri slogan alıntılar ve kişisel eğilimleriyle ilgili bilgileriyle ortaya çıktılar. İnsan bildiğini konuşur. Onlar da öyle yaptılar. Bilmedikleri Aleviliği değil, bildikleri Alevilik dışı şeyleri Alevilik diye satmaya koyuldular. Ve neticede Aleviliği bir inanç, bir tasavvufi düşünce, bir akıl-gönül bütünlüğü olmaktan çıkarıp yalnızca "bir yaşam biçimi", "inanç dışı bir kültür", hatta "yeni bir din" potasına emsali görülmemiş bir gaflet ve ihanetle getirip oturttular.

Allah bilir, Diyânet'in ağzı açık kalmış, zevkten dört köşe olmuştur. Zira onlar çok iyi bilir ki Türkiye'de laik insan vardır ama laik sınıf yoktur. Bu gediği kapatan, onu koruyup şeriata yol vermeyen tek kütlesel güç yalnızca Alevilerdir. Ohh.. ne güzel. Şimdi o, kendi eliyle kendini parçalıyor... Artık, ikide bir başını ağrıtan bir dertten kurtulacaktır. Öyle ya, bu memlekette her temel çevrenin kendine göre bir yaşam biçimi, bir kültürü var.. böyledir diye kimse devletten ayrıca bir talepte bulunamayacağına, inanç dışı oldukları için, devletin bütçesinden pay istemleri de düşünülemiyeceğine göre, artık Aleviler ne hak talebinde bulunacaklar, ne Diyânet'in işine burunlarını sokacaklardır. Varsın kendi kültür ve yaşam biçimleriyle oyalanıp dursunlar...

Diyânet bu.. durur mu. Elbet böyle düşünecekti. Aleviliğin Brütüs'leri öyle bir kapı aralamışlardı ki, ne Yavuz'un eline böyle bir fırsat geçmişti ne de Ebusuud'un. Geleneksel amaç; Aleviliği ülkeden silip "cilâyı vatan" yaratmak değil miydi? Kendilerine sunulan bu fırsat ve uzatılan bu el tutulmalı, işbirliğinin ilk mesajı verilmeliydi; Evet, ey Aleviler!.. Siz bir inanç, bir din degil bir kültürsünüz. Kutlu olsun!..

Sayın Nuri Yılmaz, kendinizi hiç yormayın. Hiç hülyalara dalmayın.. Biz bu ihanetin de hakkından geliriz. Elbette Aleviliğin de kendine özgü bir kültürü ve yaşam biçimi vardır; ama Alevilik önce bir inançtır ve İslâm'ın özündeki amacı paylaşan yetkin bir müslümanlıktır. O özü koruyan biz, onu

dejenere eden sizsiniz.. Hem, sırası geldikçe bu ülkenin yüzde doksan dokuzu müslümandır diyen siz değil misiniz? Bu ne gaflet..

Diğer söylediklerinizin ise hepsi saptırma. Alevilik, dediğiniz gibi asırlar önce meydana gelen konuları gündeme getirerek birilerini yargılamak değildir. Kaldı ki siz, sıkışınca reddi miras eden bir misyonun sözcülüğünü yapıyorsunuz. Sizinle nasıl hesaplaşırız. "Yezid'i kim sever" deyip kenara çekilen de sizsiniz, Hz. Hüseyin'e, Yezid'e karşı çıktı diye asi diyen de sizsiniz. Bu ne tutarsızlık.. Bir de bütün müslümanlar peygamberin ev halkını ve onun soyundan gelenleri sever diyorsunuz. Bu ne biçim sevgidir ki, Yezid gibi bir melunu Hüseyin gibi bir fazilet abidesine yeğliyorsunuz? Cübbenize nasıl yakıştırıyorsunuz bu sözleri? Zahir, Müslümanlık bu yüzden bu hallere düştü..

"Diyânet İslâm Dinini temsil eder, belli bir mezhebi gündeme getirmez" derken Kuran Kurslarında, Camilerde, itikad ve ibadetinizde hangi mezhep üzerinde yürüdüğünüzü nasıl inkâr eder, bu iftirayı kendinize nasıl yakıştırırsınız?.. Okullarda okuttuğunuz mecburi din dersi hangi mezhep üzerine? Bu milletin sarı öküzün boynuzları üzerindeki bir dünyada yaşamadığını ne zaman farkedeceksiniz?

"Konuştuğumuz Aleviler susmak mecburiyetinde kalıyorlar" buyurmuşsunuz. İnat olsun diye değil, iman ve itikadımızdan aldığımız doğrularla ve inançla; susarak sizi umutsuzluğa düşürmeyeceğimize yemin ederek, siz veya sizinle beraber ekibinizi halkımızın huzurunda bir televizyon programına davet ediyoruz. Gelin tartışalım..."[2]

Bir de "Alevi Gerçeği"ni yavaş yavaş araştırmaya ve anlamaya, gerçekler ne ise anlatmaya çalışan bir Sünni bilginin bir makalesine bakalım:

---

(2) Abidin Özgünay, CEM Dergisi, 29 Ekim 1993, Sayı: 29.

"... Alevilik, esasına bakılacak ise, o zamanlar adı bu olmasa da, tarihi bir gerçeklik olarak, Türkler'in İslâm'ı kabul etmeye başladıkları miladi X. yüzyıla kadar uzanan bir olaydır. Bu yüzyıldan beri, belli coğrafi, siyasi, sosyal ve kültürel şartların yavaş yavaş oluşturduğu bir İSLÂMİ İNANÇ, sosyal yapı ve kültür olgusudur. Bu olguyu inceleyip aydınlatmak, bilimin konusudur.

... Bizce bu meseleyi halle doğru adım atmanın en açık ve seçik biçimi, herşeyden önce olayı olduğu gibi, kendi yapısı içinde görmek, yani Türkiye'de ALEVİLİK-SÜNNİLİK diye mezhepsel bir farklılığın bulunduğunu, çünkü bunun tarihten gelen bir yapı olduğunu kabullenmektir.

... Şuna hiç şüphe yok ki, elbette Aleviler ve Sünniler Türkiye müslümanlığının birbirini tamamlayan vazgeçilmez iki unsurudurlar. Ama İSLÂM'A BAKIŞ AÇILARI, İslâm'ı anlayış, yorumlayış ve yaşayış tarzları itibariyle birbirinden FARKLI yönleri vardır. Her iki taraf da bu gerçeği olduğu gibi kabul ve serbestçe ifade edebilmelidir. Eğer bu kabul ve ifade edilirse, o zaman her iki kesimin de arasında hoşgörü doğar ve bu hoşgörü onları, birbirinin inançlarını küçümsemeden, birbirlerinin adet ve geleneklerine saygı duyarak bir arada uyum içinde yaşamaya mecbur eder. Bizce Türkiye'de her iki kesim de bu mecburiyeti sonuna kadar duymak zorundadır. İslâm'ın gerektirdiği de, demokrasinin, çağdaşlığın, laikliğin, kısaca aklın ve mantığın gerektirdiği de, budur. Tarih de buna bizi zorlamaktadır.

Bu meselede hem Aleviler'in hem de Sünnilerin gözden kaçırmamak zorunda oldukları nokta şudur: Hz. Ali ve Muaviye ihtilafında olduğu gibi esas mesele şu üzücü sonuçları doğurmuştur: XVI. yüzyıldan itibaren, Osmanlı kaynaklarında Rafizi veya Kızılbaş terimleriyle horlanarak ve aşağılanarak nitelenen Aleviler kendilerini artık Sünniler arasından tecride başlamışlardır. Genellikle kontrolden uzak tenha ve dağlık mıntıkalara çekilerek yeni yerleşme merkezleri kurmuşlardır. Sünniler'le çok mecbur olmadıkça bir ilişkiye girmemişler, ihtilaflarını bile Sünni mahkemelere götürmeyip kendi aralarında halletmişlerdir. Bu ayrılık o dereceye gelmiştir ki, birbirlerin-

den kız alıp vermemeye başlamışlardır. İşte böylece, Alevilik dışa kapalı bir etnik, dini ve toplumsal yapı geliştirmeye başladı ve XVI. yüzyıldan itibaren, bugün bilinen klasik hüviyetini kazanarak zamanımıza kadar geldi. Artık şu gerçeği itiraf etmenin zamanı gelmiştir ki, bu klasik kapalı yapının oluşmasında tarih içinde en başta Sünniler'in, sonra da bizzat Alevilerin ortaklaşa katkısı olmuştur.

İşte artık yapılacak olan, her iki kesimin de elele vererek bu yapının çözülüp çağdaş hale getirilmesine yardım etmekten ibarettir. Bu işbirliğine ilk adım, her iki tarafın da açık kalplilikle, bugüne kadar birbirleri hakkında oluşturdukları inanç ve kanaatlerinin tenkitçi bir gözle muhasebesini yapmakla atılır. Bu ise, bilimsel incelemeler ve araştırmalarla olur. Diyânet İşleri Başkanlığı'nda ve İlahiyat Fakülteleri'nde genç Alevi ve Sünni araştırmacılar kullanılmak suretiyle, Aleviliğin inançları, telakkileri bilimsel metodlarla araştırılır ve gerekli bilimsel kurumlar oluşturulur. Üniversitelerimizin Edebiyat fakültelerindeki tarih, sosyoloji, psikoloji, antropoloji ve folklor bölümleri Aleviliğin bu muhtelif yönlerini aynı şekilde bilimsel metodlarla ortaya koymalıdırlar. Bu arada Alevi ve Sünni kesime mensup aydınlar, ideolojik istismarlara kapılmadan çeşitli seviyelerde yayınlar yapmak suretiyle Alevi ve Sünni kamuoyunu aydınlatmaya çalışır. İşte ancak o zaman gerçek anlamda çağdaşlaşılır, ortada gizli kapaklı mesele kalmaz. Alevi toplumu kendi inançlarını istediği yerde rahatça yapabilir, kendilerine mahsus ibadet ve âyinlerini istedikleri yerlerde icra edebilir Sünni kesime düşen ise bütün bunların tarihten gelen gerçekler olması sebebiyle hoşgörü ile karşılaması gerektiğini kabul etmek ve eski horlayıcı, tepeden bakıcı tavrını bırakarak ona göre yeniden yapılanmalıdır. Aksi halde bilimin sesine kulak vermeyen her toplum gibi, başka kültürlerin ağırlığı altında yana yakıla, aralıksız şikayetlerle hem Sünni, hem de Alevi kesimi kaybolup gitmeğe razı olmuş demektir"[3]

---

(3) Ahmet Yaşar OCAK (prof), "Türkiye'de Alevilik Meselesi", Türk Yurdu, Sayı: 36, Ağustos 1990, sh. 4.

GÜNÜMÜZDE ALEVİLİKLE İLGİLİ TOPLANTILAR

Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Veli'yi Araştırma Merkezi Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından düzenlenen "GÜNÜMÜZDE ALEVİLİK VE BEKTAŞİLİK" konulu panel 22 Şubat 1992 Cumartesi günü Ankara'da, Milli Eğitim Bakanlığı Şura Salonunda yapılmıştır.

Panelde, bir iki tanesinin dışında tamamen Aleviliğini unutmuş Alevi kökenli eğitim-öğretim görevlileri ile Sünni din görevlileri ve bilim adamları bulunmuştur.

Aslını-neslini ve tarihsel gerçekleri inkâr eden Alevi kökenli konuşmacılardan kimi ilk üç Halife'yi övdü, kimi "Namaz kılmayan, ne müslüman ne de Alevi olur" dedi, kimisi de Alevilik sanki günümüzde doğmuş gibi, Alevi yoluyla uzaktan yakından ilgisi olmayan tanımlar üretmeye çalıştı. Bu konuşmacıların sözleri salondaki izleyiciler tarafından sık sık protesto edildi, fakat panel sıkı güvenlik önlemleri altında, olaysız bir hava içinde geçti. Ali Ekber Çiçek rahatsız olduğu için panele katılmadı. Havanın ve salonun çok soğuk olmasına karşın, tüm izleyiciler sonuna dek paneli izlediler. Basına açık olarak yapılan bu ilk panelde, konuşmacılar özetle şunları söylediler:

Panel başkanı Prof. Süleyman Hayri Bolay toplantının amacının Alevi-Sünni yaklaşımını temin ve gerçekler ne ise anlatılmasını sağlamak olduğunu söyledi.

Alevi dedesi Hüseyin Piroğlu, Aleviliğin insan sevgisi olduğunu anlattı.

Prof. Ethem Ruhi Fığlalı bir bilim adamı sıfatıyla Alevilik gerçeğini özetle şöyle itiraf etti:

"İslâmi tasavvufun en musaffa bir şekli olan <Alevi cemi> denilen ibâdet biçimi de, Kur'ân'dan asla ayrı değildir. Kur'ân'ın karşı geleceği, yasak sayacağı bir tarz da değildir. İslâm Dini, <Lâ ilâhe illallah> diyen her insanı mü'min kabul ettiğine göre, Aleviler halis mü'mindir. Cem törenlerinde hep <ALLAH- MUHAMMED-ALİ vardır; dine saygı vardır; saz vardır, semah vardır.

Aleviliği bir tarafa atarsanız, elimizde tutacağımız bir şey kalmaz. Kültürün sahibi onlardır çünkü; İnfak (yardımlaşma), musahiplik kurumu Alevilerde vardır ve bunlar Kur'ân'a ne güzel uygundur.

Bugün bizim müslümanlığımız, biçimselleşmiştir tamamen; samimiyetten uzaktır. MAÛN Suresi kimler için nazil oldu? Ortalık, sözümona müslümanlarla, ikiyüzlülerle dolu..."

Hüseyin Çelikcan, halifeliğin kimin hakkı olduğu konusunda yalan yanlış bilgiler vermeye kalkışınca -ki kendisi Alevi kökenlidir- salonda şiddetli protestolarla karşılandı, yuhalandı ve kınandı.

Yine bir Alevi kökenli olan Hüseyin Tuğcu, Alevilerin de çocuklarını İlahiyat Fakültelerinde okutmalarını ve Kur'ân kursları açmalarını gerçeği (!) öğrenmelerini söyledi.

Alevi kökenli Doç. Dr. Mustafa Yılmazkılınç, Alevileri Kur'ân ve sünnete uymaya (!) davet etti, namaz kılmayanın müslüman olamayacağını anlattı (!).Bu konuşma tepkiyle karşılandı.

Eski Valilerden, Hacıbektaş'lı Kadri Eroğan, yaptığı uzunca konuşmasında, Hacı Bektaş Veli'nin "EHL-İ SÜNNET VE'L CEMÂAT" mezhebinde (!) olduğunda ısrar etti ve Alevilerin

de öyle olmaya mecbur olduğunu (!) vurguladı. Salondakiler, "Hz. Peygamber Ehl-i Sünnet diye bir mezhep getirdi mi? Nereden uydurdunuz bunları...?" diye itiraz ettiler.

Diyânet Başmüfettişi Abdülkadir Sezgin "Yüzyıllarca dövüştük, birbirimizi öldürüp durduk. Anladık ki, anlaşmak, konuşmak, barışmak gerekir. Aleviler, sünniler birbirlerinin aleyhinde durmadan dedi-kodu ve yersiz iftiralar üretip durdular. Sünnilerin, Alevilerin müslüman olmadığını, mum söndü yaptıklarını; Alevilerin de, Sünnilerin "Yezid'i sevdiklerini" söylemeleri, gerçekleri yansıtmıyor. İki taraf da birbirini tanımadığı için, biri diğerini kâfir sayıyor. Arap'tan bize ne? Aramızda Hz. Hüseyin'in şehit edildiği Kerbela olayına katılan var mı? Sanılanın tersine, Diyanet Teşkilatında çalışan Aleviler vardır. Buna inanmayanı, yanlarına götüreyim, ama arkasında namaz kılması (!) lazım..." dedi. Sezgin'in bu son sözlerine, dinleyiciler arasında bulunan ve Alevilikle ilgili dâvalara bakan Avukat Cemal Özbey şiddetle tepki gösterdi. Sezgin, son olarak, "Televizyondaki dini yayınlarda Alevilik konusunun işlenmemesinin sorumluluğunun ise TRT'ye ait olduğunu, Diyânet'in bu yayınlara karışmadığını..." söylemesi ve Sayın Cemal Özbey, hepimiz insanız, yanlışlarımız olabilir elbette... İşte bu bu yanlışlarımızı düzeltmek, anlaşmak için bu panelleri yapıyoruz. Böyle sık sık oturup konuşalım, gerçekler ortaya çıksın. Aleviliğin de Sünniliğin de halkımızca bilinmesi, eğer bizler bir araya gelip, konuşup tartışmaz isek nasıl aşılacak?" demesi üzerine, bu kez Sezgin'in sözleri hem Av. Cemal Özbey hem de salonda çoğunluğu Alevi olan izleyiciler tarafından alkışlanmıştır. Daha sonra Sezgin, sünni bilginlerinden İmam Taftazâni'nin yapıtından aldığı bir fotokopiyi gösterip, Yezid'e lânet etmenin câiz olduğunu belirtti.

Konuşmacılardan Doç. Dr. Süleyman Sarıtaş -Alevi kökenli- şöyle konuştu: "Aleviler İslâmın beş şartınıda kabul eder.Çocukluğumda Alevi köylerindeki camiye civar köylerdeki Sünniler de gelirdi. O zamanlar bütün Aleviler camiye gi-

derdi (!). Bugün aynı köyde camiye giden yok. Bunda Diyânet tarafından tayin edilen Sünni İmamın etkisi olabilir! Aleviler tavşan yemez diyorlar. Doğru yemiyor. Ama yemezse ne olur? Kaç kişi tavşan eti yiyor?" demesi üzerine, salonda gülüşmeler oldu. Burada, Doç. Sarıtaş'ın "O zamanlar bütün Aleviler camiye giderdi" sözü, gerçeğe uygun değildi. Çünkü Anadolu'daki Aleviler, tarihlerinin hiçbir döneminde camide namaz kılmamış, ibadetlerini hep Cem-evlerinde yapmışlardır.

Gazi Üniversitesi HACI BEKTAŞ-I VELİ ARAŞTIRMA MERKEZİ BAŞKANLIĞI'nı yürüten (!) Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'in, konuşmalarında yanlı tutumu gözlerden kaçmadı. Çünkü, konuşmasından asla "Alevilik gerçeği"ni anlatmaya yanaşmıyordu.

Panelde son sözü alan, Kemaliye'nin OCAK Köyünden SEYYİD HIDIR ABDAL SULTAN evlatlarından Mehmet YAMAN, şu konuşmayı yaptı:

"Sayın Vali Vekilim, sayın başkan Süleyman Hayri Bolay ve değerli dinleyiciler!

Burada Alevi-Sünni gerçeğini açıkça anlatmak, çekinmeden konuşmak ve hayati önemi çok büyük olan konulara değinmek istiyorum:

Önce, Alevi Sünni'ye olduğu gibi, Sünni de Alevi'ye iyi bakışlı olmalı. Alevi'nin hangi gidiş ve davranışında bir kötülük görülmüştür? "Kızımı keserim, yine bir Alevi ile evlendirmem!" diyen bir Sünni yurttaş, neye, hangi ayete,hangi kitaba ve mantığa dayanarak bu yargıya varıyor? Kimisi de, "Aleviler de müslümandır." diye bir lütufta bulunuyor kendince. Bu söz, "Aleviler de insandır, penguen falan değildir" gibi bir şey oluyor bizce. "Alevilerin ibadeti yoktur" deniliyor ki, çok yanlıştır. Alevinin ibadeti var, hem de en güzeli, cemi, niyazı, Muharrem ve Hızır orucu, haccı-Kâbesi, diğer bir deyimle "GÖNÜL KÂBESİ"ni ziyareti var, Dört Kapısı Kırk Makamı

var, EDEB'i var. Fakat 25 milyon Alevi, sanki yokmuş gibi görülüyor, öz kültürlerini korkarak yaşıyorlar.

Sayın dinleyicilerim,

Alevi'nin nasıl bir insan olduğunu anlamak için, bunların o güzelim kültürlerinin içinde bulunmak, sonra konuşmak gerekmez mi? Çünkü Aleviliğin nasıl bir yol olduğunu en iyi bilecek, yine insan sevgisiyle dopdolu olan tertemiz Alevi halkıdır. Bazı Sünni ailelerin çocuklarına daha küçük yaşta iken Alevileri kötü tanıtması, iyi bir davranış değildir. Bu çok yanlış bir tutumdur ve iki tarafa da yarar yerine zarar getirir.

Okullarımızda okutulan Din Bilgisi kitaplarında Musevilik, Hıristiyanlık, Budizm, Totemizm hatta küçük bir toplumun dini olan Dinka dininden hayli bilgiler verildiği, tüm mezhepler anlatıldığı halde, ALEVİLİK gibi büyük bir çoğunluğun onurla bağlı bulunduğu yol ve erkandan bir tek kelime dahi yazılmıyor, öğretilmiyor. Sonuçta, Alevi öğrenciler, manevi baskı altında kalıyor. Bunları yazmak, söylemek yurttaşlık suçu mudur? Okullarda Din Dersi öğretmenleri kin değil, sevgi ve kardeşlik aşılamalıdır. Alevi erenlerinin temelini attığı ve insanlığın "sevgi okulu" olan o güzelim cemler, törenler gelenekler niçin okutulmuyor? Alevi inancını özetleyen şu güzelim dörtlüğü, Alevi ozanından başka kim terennüm edebilir?

"Sevdiğim Allah Bir, Muhammed Ali
Üç güzel severim eli neylerim
Gülbangı çekilen Bektaş-ı Veli
Daha senden gayrı kulu neylerim."

Şurası iyice bilinmelidir ki:

Her şeyden, mal ve canımızdan ödün verebiliriz belki, ama, ALEVİLİK'ten asla! Çünkü o bize ait değil, belli ve "insân-ı kâmil" bir toplumun islâm inancı, kültürü ve yaşayış biçimidir. O kültürün yanlış bir yanı varsa, (ki olamaz) oturur konuşuruz, tartışırız. Aleviliğin köklü inancı, ilkeleri, kuralları vardır.

Bin şu kadar yıllık bu güzide kültürü değiştirmeğe kimsenin gücünün yetmesi bir yana, aklının ucundan bile geçirmemelidir. Eline-Diline-Beline sahip olmak, Ehl-i Beyt'e ve Hacı Bektaş Veli yoluna bağlanmak, 72 millete bir göz ile ve sevgiyle bakmak suç mudur?

Değerli dinleyicilerimiz,

Sayın 10. Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel, "Alevi olduğunuzu her yerde, göğsünüzü gere gere söyleyeceksiniz. Cem evlerinizi inşa edip, özgürce geleneklerinizi sürdüreceksiniz" demiştir. Şimdiye kadar bir devlet büyüğümüz bu denli berrak ve açık beyanat vermemiştir. Niçin? Bilmeden Alevileri hor gören Sünnilere "Mum Söndü" hikâyesini aşılayan suçlular kimdir? Bunun yanıtını en iyi Seyyid Nesîmi hazretleri veriyor;

"Ey Nesimi, can Nesimi, bil ki hak aynındadır
Cümle mahlûkun vebali, ulemâ boynundadır.[1]

Değerli dinleyicilerim,

Alevi toplumu; düşünce ve inanç ayrılıkları, kültür ve yaşayış biçimleri önemsenmeden, kardeşçe, insanca bir ortamı arzu ediyor. Elbette ki aydın Sünni kardeşlerimiz de öyle. Gerçekte ise, Diyanet İşleri, doğuşundan bugüne kadar *"Sünni Kurumu" olarak faaliyette bulunmuş, Alevilerle ilgilenmemiş onların sorunlarını ve varlıklarını yok saymıştır.* Şimdi çıkıp da "Biz, Alevi'nin de Diyanetiyiz..." demek inandırıcı olmaktan ve sonucu değiştirmekten çok uzaktır.

TV. de yayınlanan İnanç Dünyası, İslâm ve Toplum... gibi programlarda Alevî yolu ve erkânı ile ilgili bir tek kelime duyulmamakta, 25 milyon insan adeta yok sayılmaktadır. Hat-

(1) Bu sözler, Devletimizin başına geçen birçoklarınca söylenmiştir amma, bugüne kadar Alevîlere, hiçbirinin elle tutulur gözle görülür bir yararı dokunmamıştır. Varsa gösterin!

ta bu programı yöneten bir kişiden istenildiği halde, "Aman, işiniz mi yok, boşverin öyle konuları..." demiştir.

Ayrıca, bugün Din ve Ahlak eğitimi veren İlâhiyat Fakülteleri de eğitim yönünden ALEVİ DÜŞÜNCESİ'ne ve TASAVVUFU'na yabancıdır ve eğitim programları SÜNNİ orijinlidir. Aleviler bu kurumlara bu yüzden girmemekte, girenlerin çoğu da Alevilikten uzaklaşmakla birlikte, annesi babası Alevi olduğu için, onların yemeklerini bile yemekten kaçınacak hale gelmektedir. O Alevi anaları ki Fatıma anamız gibi tertemiz insanlardır.Devletimiz, Milli Eğitim Bakanlığımız, bu konularda halkımızı eğitmezse, bu yanlışlıklar sürüp gideceğe benziyor. Fakat, tahammül sınırı zorlanan Alevi toplumu, er-geç bu yanlışların üstesinden gelecektir!

Sayın Dinleyicilerimiz,

Diyanet'te yapılan birinci toplantıda, Alevi kökenli bir konuşmacı "Namaz kılmayan müslüman değildir..." dedi. Neye dayanarak bu yargıya varıyor? Böyle dersek, namaz kılmayan fakat "Ben müslümanım" diyen milyonlarca insan dinsiz ve kafir mi sayılacak? Örneğin, halkın çok sevdiği Alevi ozanı Aşık Veysel de namaz kılmıyordu, ona "Müslüman değilsin" mi diyeceğiz? Yoksa, Alevilik daha yeni mi doğdu? Sormazlar mı adama? "Yetmişiki millet müslüman olur, fakat Aleviler (hatta ayakları altındaki tuğlalar eriyinceye kadar yıkansa da) yine müslüman olamaz." İftirasından yola çıkılınca, bir Alevi eğer camiye gidip namaz kılsa bile, yine arkasından" O kızılbaştır, namazı kabul olmaz" demek, gerçek insanların söyleyecekleri bir söz müdür?

Yüzyıllardan beri kemikleşen bu uydurmalardan insanlarımızı arındırmamız gerekir. Televizyonda Aleviliği tanıtıcı açık oturumlar, belgesel filmler niçin gösterilmiyor? İngilizce Fransızca, İtalyanca şarkılar, filmler, yıl oniki ay gösteriliyor da Alevilik'ten bir yılda oniki dakika olsun niçin bahsedilmiyor?

Söylememiz gerekli daha çok şeyler var amma, zamanımız kısıtlı. Beni dinlediğiniz için hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım..."

"GÜNÜMÜZDE ALEVÎLİK VE BEKTAŞÎLİK" konulu panel ile ilgili CUMHURİYET GAZETESİ haberinde Mehmet YAMAN'dan şöyle bahsetti;

"Bakırköy Ticaret Lisesi öğretmeni ve Alevi Dedesi Mehmet YAMAN ise, bazı Sünni ailelerin çocuklarına Alevileri kötü tanıtmasını eleştirdi. Televizyonda Alevilikle ilgili bilgilerin konulmasını isteyen YAMAN, (Din kitaplarında Musevilik, Hıristiyanlık, hatta Taoizm bile anlatılıyor. Alevilik konusunda tek kelime yok.) dedi. YAMAN, Diyanet'in kuruluşundan bu yana bir Sünni kuruluşu olarak çalışmasını da eleştirerek, bu durumun düzeltilmesini istedi.

Îlahiyat Fakültelerinde de Aleviliğin anlatılmadığına işaret eden YAMAN'ın sözleri, salondan yoğun alkış aldı.[2]"

Ne yazık ki "ALEVİ - SÜNNİ YAKINLAŞMASI" için Diyanet'in düzenlediği göstermelik toplantılardan (inşallah öyle olmasın ama) bizim edineceğimiz sonuç yine şu olacaktır;

Eğer gökten Hz. Peygamber (A.S.) inip "Ey ümmetim! Alevilere iftira atmayın. Onlar gerçek mü'mindir!" buyursa da, yine bu kemikleşmiş yobazlar, asla O'na da inanmazlar ve "Hayır! Aleviler kâfirdir, Mum Söndü (!) yaparlar" diye ısrar ederler. Yıllardır, Alevi - Sünni çatışmaları yapılıyor, sudan bahaneler kardeş kanı akıtılıyorken; niçin bir tek Diyanet Başkanı veya cami hocası çıkıp da "Ey ahali! Hepimiz kardeşiz. niçin birbirimizi horluyoruz, öldürüyoruz? Günahtır..." demek cesaret ve imanını gösterip (Eğer gerçek bir Muhammedi ise) niçin görevini yapmadı da, şimdi kalkıp "Hepimiz kardeşiz" demek lüzumu niçin duyuluyor? İşte, düşünülmesi ve cevaplanması gereken sorular bunlardır...

---

(2) CUMHURİYET Gazetesi, 24 Şubat 1992.

TEKZİP VE CEVAPLAR

Diyânet İşleri Başkanlığı ve Diyânet Vakfı tarafından düzenlenen iki toplantıya katılmam sonucunda, bana karşı yapılan eleştirileri geç kalmış olsam da, yanıtlamak istiyorum;

1 - Diyanet Panelindeki konuşmalarım, Diyanet Dergisi'nde aynen yayınlanmadığı gibi, beni sünnileşmiş gösteren cümlelerin de eklenmesi, Alevi camiasında haklı olarak ağır eleştiri ve tepkiler almama sebep oldu. Eleştiriler, benim aslımı, neslimi, özümü bilmeyenler tarafından yapılmıştı. Bunların çoğu maksatlı kişilerce yazılmıştır. Aleviliği siyasi partilere pazarlayan, gizlice örtülü veya örtüsüz paralar kazananlar da bunlardır.

2- Diyanet Vakfı'nın panelinde ise, "Alevilik gerçeği"ni olduğu gibi anlattığım halde, bu kez de ne Alevi yazarlar ne de diğer basın - yayın organları (CUMHURİYET Gazetesi hariç) Alevilerin hislerine ve haklı davalarına tercüman olan konuşmamı yayınlamaktan kaçındılar, dürüst davranmadılar. Milletin en büyük sorunu, Alevi - Sünni tefrikası değil de, yabancı şarkıcı Madonna ve benzerlerinin Türkiye'ye gelip de konser vermesi imiş gibi; TRT, özel Televizyonlar, gazeteler ve tüm basın-yayın organları, günlerce boy boy renkli ve (marifetmiş gibi) anadan doğma resimlerle, uzun yazılarla yaza yaza bitiremediler Madonna'yı! Bu kâğıtları, kalemleri, mürekkepleri ve de boşa harcadığımız ömrümüzü ne zaman doluya harcamayı öğreneceğiz? Tüm bu masrafları, Alevî-Sünnî kardeşliği için harcasak zarar mı ederiz acaba? Ne diyelim, Allah akıl versin bizlere!

Benim Diyanet'teki toplantıya gidişim ve bu konudaki konferanslara katılmam, güzel yolumuzu açıkça haykırmak içindir. Bunu da hiç kimseden çekinmeden yaptım. Buralara katılmamızı kamuoyunda yanlış tanıtmaya çalışanların olacağını da bilmiyor değildik. Ancak bunları biz önemsemiyoruz. Toplumumuz kimin neyi niçin yaptığını bilmektedir. Bu konuda bizi eleştirmeye kalkanların kişisel çıkar ve siyasal mevki elde etmekten başka amaçları olmamıştır. Ben Aleviliği kullanarak hiçbir partiye yamanmaya çalışmadım. Yine Aleviliği kullanarak dernek/vakıflarda post kavgası yapmadım, bu inanç üzerine kurulmuş kurumları aile şirketine çevirmeye çalışmadım. Biz Hak-Muhammed-Ali divanında alnımız açık. Burada bu zavallı şahısları isim isim vermeyeceğim. İleride anılarımı derlediğim çalışmamda bu konuyu ayrıntısıyla ele alacağım.

BANA GELEN MEKTUPLAR

Alevîlikle ilgili toplantılara katılmam sonucunda, yurt içinden ve yurt dışından gönderilen tam 128 adet mektuptan, sadece iki canımızın mektubundan seçtiğim bölümleri, aleyhimde düzen düzenlerin, "Mehmet Yaman'ı kimse tanımaz, sevmez." diyenlerin okumaları için buraya alıyorum; çünkü, bu yoksul kul, Bende-i Âl-i Abâ Mehmet YAMAN'ın HAK-MUHAMMED-ALİ yoluna yaptığı hizmetleri yakından bilen canlar, kendisini çok iyi tanırlar ve severler. Ve bilirler ki; Mehmet YAMAN, bu yolda canla-başla mücadele verirken, onu eleştiren kişiler henüz meydanda yoktu. Dileriz ki, her can kendi makamında var olsun. Ama, yine dileriz ki, Aleviliğe hizmet ettiğini ve kendisinin Alevi olduğunu iddia eden her can, bu iddiasında samimi olsun, sayın Ali Rıza KÖSEOĞLU'nun bir dörtlüğünde dile getirdiği gibi, yolumuza-erkânımıza içten inanmadığı halde, yıkıcılık yapan kişilerden olmasın. Nitekim, sırf kendi çıkarı için Aleviliği sömüren, yazdığı bilim-dışı uydurma "Alisiz Alevilik" vb. masallarla dolu kitaplarla satış rekoru kırıp, uyanıklık yapan, aslında "Alevi İnancı"nı bozmaya çalışan, pir, rehber, mürşid, müsahib, edep tanımayan türediler için, sayın KÖSEOĞLU şu sonuca varıyor, diyor ki;

"Sözümüzü koz ettiler
Sazımızı yoz ettiler.
Güfteyi, besteyi bozup
Zevkimizi toz ettiler."

Diyanet İşleri'nin düzenlediği iki toplantıya katıldığım için, beni "Diyanet'in müridi" olarak suçlayan ve "Alevilikten uzaklaşıp Sünnîleştiğimi" bilerek ya da bilmeyerek yapan, böylece beni Alevi toplumunun gözünden düşürmeye çalışanlar okusun ve gerçeği anlasın diye, birisi beni yakından tanıyan, diğeri ise beni sadece panelde dinleyen iki canın bana yazdığı mektupları, okuyucunun affına sığınarak buraya aldım.

Birinci Mektup Şöyle :

"Değerli can, sevgili ağabeyim, kıymeti asla hiçbir değer ile biçilemez Mehmet Yaman Dedemize ve hane halkına! En içten saygı ve sevgilerimizi sunar, HAK-MUHAMMED-ALİ ile Hz. Pir'in himmetleri hepimizin üzerinde olsun niyazında bulunuruz.

Diyanet'te yapılan ikinci bir toplantıda, tüm Alevilik gerçeklerini dile getirdiğinize çok sevindik. Çünkü birinci toplantıda, Diyanet'te yaptığınız konuşmanın, basında (Diyanet Dergisinde) aktarılan şekildeki içeriğine ben bile inanamadım. Bu sözlerin, sizin düşünceniz olmadığına, Diyanet'in bunu yüzde yüz ters çevirip, kendi çıkarları doğrultusunda basına yansıttığı kanısındayım.

Çünkü sizleri 25 yıldan beri tanıyan, HAK-MUHAMMED-ALİ Yolu'nda canını, malını, ömrünü seve seve veren birisi olarak, üstelik Diyanet'in Emevi taktiğini çok iyi bilen, oynayan tüm oyunların perde arkasını iyi gören bir bilim adamı ve Dede olarak Diyanet'le uzlaşmanız asla düşünülemez.

Basında, sanki sizin sözlerinizmiş gibi yansıtılanlar, Avrupa'daki "ALEVİ KÜLTÜR BİRLİKLERİ" tarafından da şiddetle eleştirildi. Ben o toplantıda, sizin adınıza konuştum, "Ben, Mehmet Yaman Dede'yi 25 yıldır tanıyorum. Onun böyle bir düşüncesi olamaz. Bu olsa olsa Diyanet'in oyunudur." dedim. Sizin de her zaman dediğiniz gibi HAK-MUHAMMED-ALİ

doğrularla beraberdir. Benim zoruma giden; yıllarını bu yola veren sevgili can ağabeyimin yanlış yorumlanmasıdır.

Aleviliği en güzel ve cesur biçimde, bilimsel olarak savunduğunuz İkinci Diyanet toplantısındaki konuşmanız, inşallah basında aynen yansıtılırsa, gerçeklerin özünden olduğunuz herkesçe anlaşılmış olur.

Sevgi ve saygılarımla.

Hüseyin YILMAZ-AVUSTURYA"

Bana gönderilen 128 adet mektuptan birinde de şunlar yazılmış:

"Sayın Hocam,

22 Şubat 1992 tarihinde Ankara'da yapılan ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK panelinde sizi dinleme mutluluğuna eren şanslı kimselerden biriyim. Ayrıca, el öpmeye karşı olduğum halde (yağcılıktan nefret ederim) sizin elinizi öpmek için kürsüye koştum, iki kez elinizi öptüm. Bugün görsem yine elinizi öperim. Çünkü siz, doğruyu söyleyen, gerçekleri dile getiren, aslını inkar etmeyen, dürüst, namuslu ve günümüzde nadir bulunan insanlardan birisiniz. Sizi tanımaktan ve elinizi öpmekten gurur duyuyorum. İyi ki kartınızı almışım. Yoksa size mektup yazıp, duygularımı ifade edemezdim. Sizin, Ankara'nın göbeğinde, her meslekten beş bin kişinin karşısında Aleviliği şahane anlatmanız ve akıcı bir söylev örneği olan konuşmanızı Cem Dergisi'ne de ilettim.[1]

Tekrar saygı ve sevgilerimi sunar, ellerinizden öperim.

Kemal KILIÇ-ANKARA"

---

(1) Ne yazık ki ne Cem Dergisi ne de Alevi yazarlar, benim hakkımda olumlu davranmadı, bu konuşmama da sütunlarında yer vermediler. Düşünüyorum: Birbirlerine destek olmayan fertlerden oluşan bir toplum, diğer güçlere karşı varlığını ve benliğini nasıl koruyabilirler? Geliniz, canlar, bencilliği artık bırakalım; sevelim, sevilelim, bütünleşelim, güçlenelim, yaşayalım, yaşatalım! (Mehmet YAMAN)

DİYANET: YOLUN SONU GÖRÜNÜYOR!..(*)

Ülkemizde yüzyıllardır sürmekte olan birçok sorunlar vardır. Biz bu makalemizde inanç sorunları ve bu bağlamda din işlerinden sorumlu Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) konularına genel de olsa değinmek istiyoruz. İnanç sorunu, diyanet sorunu, dinsel ayrımcılık sorunu ne derseniz deyin böyle bir sorun var. Bu sorun çerçevesinde DİB zaman zaman yöneltilen eleştirilerin ana hedefi haline gelmektedir. Böyle zamanlarda Diyanet görevlileri 2-3 cümle söyleyerek konuyu bir dahaki tartışmaya kadar kapamaya çalışmaktadırlar.

Aslında Türkiye'de varolan bu din ve diyanet sorununun nedeni olarak salt DİB'i görmek kolaycılık olur ve bu sağlıklı bir yaklaşım değildir. Onlar görülüyor ki varolan statünün sürmesine taraftırlar ve hallerinden memnundurlar. Ancak bugünkü bu durum bir sonuçtur.

Bugün Türkiye'de inanç hizmetlerinde sorun vardır. Ve bu sorun sürekli ertelenmektedir. Çünkü din ve diyanetten sorumlu zümreler bu tekellerinden vazgeçmeye pek niyetli görünmemektedirler. Alevilik konusuna kamusal alanda ve akademik düzeyde ilgi gösterilmemesinde hükümet edenler, diğer siyasiler, Türkiye'de din işlerinden sorumlu Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat Fakülteleri sorumludurlar. Bu konudaki gerçeklerin bugün ortaya çıkmasını engelleyenler, doğ-

(*) Dr. Ali Yaman'ın bu makalesi Gönüllerin Sesi Karacaahmet Dergisi, sayı: 63'te yeralmıştır.

ruları kamuoyu ve medyadan gizleyenler birgün bu konudaki tarafgir yaklaşımları ortaya çıktığında utanmayacaklar mı acaba? Bu kurumlardaki egemen zihniyetin Aleviliğe pek de sıcak bakmayan veya sıcak bakar gözüküp gerçekleri değiştiren, onları anlamaya çalışmayan bir anlayışa sahip olunduğu dikkat çekicidir. Alevilerin inançsal ve kültürel istek ve taleplerini anlamayan ve önyargıların hakim olduğu şu örneklere bakalım:

Eski Diyanet İşleri Başkanlarından İbrahim Elmalı Aleviliği eleştiren açıklamalar yapmış ve 1966'da'nın Aleviliği eleştiren açıklamaları nedeniyle görevinden azledilmişti.[(1)]

Yine ilahiyatçı ve daha sonra RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu) başkanlığı da yapmış olan Çubukçu'nun Alevi Köylerini ziyaretleri sonrasında yazdığı "*...Onların aydınlatıcı, yumuşak mizaçlı din görevlilerine ihtiyaçları olduğunu anladık. Tutucu davranmadan geniş yürekle onlara İslamiyet anlatıldıkça yaraların daha kolay sarılacağı sonucuna vardık..*"[(2)] sözleri. Bakınız onların ihtiyaçları nedir bunu öğrenip ona göre davranalım demiyor, Aleviliği bilmeyen sünni anlayış üzerine eğitim almış din görevlileri yollamayı öneriyor.

Bir ilahiyatçı olan Prof. Fığlalı -Aleviler kendilerini böyle saymamalarına karşın- onları "*Türkmen sünnileri*" sayması na ne demeli?[(3)] Acaba hangi Alevi, Türkmen sünnisi olduğunu söyledi. Sayın Fığlalı bu kanıya nasıl vardı?

DİB Başmüfettişi Sezgin'in "*İbadet yerimiz, Alevî, Sünnî, hepimizin bir tekdir: Cami. Toplu ibadet yerimiz cami. Bütün yeryüzü mescit, ibadet her yerde yapılabilir; ama, Cuma na-*

---

(1) *Anonim (1966): "Elmalı Azledildi.", CEM, yıl: 1, sayı: 4, (5 Ekim 1966), s. 20.*

(2) *Çubukçu, İbrahim Agah (1984): MEZHEPLER, AHLÂK VE İSLAM FELSEFESİ İLE İLGİLİ MAKALELER, 2.b., Ankara, A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, s. 189.*

(3) *Fığlalı, E. Ruhi (1990): TÜRKİYEDE ALEVİLİK VE BEKTAŞİLİK, Ankara, Selçuk Yayınları, s. XII.*

mazı, Bayram namazı için belli mekânlar şarttır. Bu belli mekânlar mescittir, camidir; bunlar bizim müşterek ibadet yerlerimizdir. Bunda hiç ihtilafımız yok..."[4] *"Efendim, bugün benim gitmediklerimi de, kayıtlardan biliyorum. Alevî köylerinin bugün % 70'inde câmi var..."*[5] demesi ne kadar realiteden uzak ve yanlı bir yaklaşımı göstermektedir. Kendi aralarında ihtilaf yok söylediklerinde bu doğru. Çünkü diyanet ve ilahiyatçıların işlerine böyle geliyor. Ama adlarına konuşulan Alevilerin bu sözlerle ihtilafı var. Sayın Sezgin bilmem anlatabildim mi.

Yine İstanbul Vali ve Belediye Reisi Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay 2 Mayıs 1957 tarihli bir yazısında *"...Hiçbir şeye inanmıyan, kutsiyetleri inkar eden rafıziler, cemiyet içerisinde zehirli baldıranlardır..."* diyerek gereken önyargılı görüşlerini sergiliyor. Doğrudan Alevilik demeyerek, rafızi sözcüğü ile by-pass yapmaya çalışıyor aklı sıra.[6] Ayrıca Aleviler aleyhine yazılarıyla tanınan Sebilürreşad Dergisi de bu yazıyı ilk sayfasına almıştır. Bu konuda merhum Avukat Cemal Özbey'i de saygıyla anmak istiyorum. Bu konuyla ilgili bir kitapçık yayınlayarak Gökay'a yanıt vermişti 1957'de.

Görüldüğü üzere hakim zihniyet Alevilik konusunda ya bilgisiz, ya önyargılı ya da maksatlı sözler söyleyebilmektedirler, yazılar yazabilmektedirler. Yukarıdaki örnekler konuya nasıl yaklaşıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü objek-

---

(4) Sezgin, Abdülkadir (1998): "Osmanlı ve Cumhuriyetin Kuruluşunda Bektaşiler ve Günümüzde Bektaşilik", HACI BEKTAŞ VELİ ARAŞTIRMA DERGİSİ, (Bahar 1998/5), s. 115.

(5) Sezgin, Abdülkadir (1998b): TÜRKİYE'DE ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK, (12.06.1998 günü Başbakanlık Oluru ile İstanbul'da Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı'nda Verilen Konferans), Hizmete Özel, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayın Nu: 38, s. 67.

(6) Özbey, Cemal (1957): RAFIZİLİK NEDİR?, İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'a Açık Mektup, Ankara, Emek Basım-Yayımevi, s. 2.

tif kaynaklar ve alan araştırmalarımız sırasında gördüğümüz kadarıyla Anadolu'da yaşayan Aleviler bu görüşlerden rahatsızlık duymaktadırlar. Nasıl duymasınlar vergileriyle maaşları ödenen kişilerin inançlarına saygı duymak ve hizmet sağlamak yerine böyle yanlış ve maksatlı konuşmalarından rahatsız olmaları doğaldır.

Yine bu zihniyetle ilgili olarak 19 Mart 2001 tarihinde Kanal D'de yayınlanan ve Fatih Altaylı'nın sunduğu *"Teke Tek"* programında Diyanet konusu ele alındı. Burada en çarpıcı konuşmaları eski Diyanet İşleri Başkanı Dr. Tayyar Altıkulaç yaptı. Ancak görüldü ki Tayyar Bey, Türkiye'deki sorunları ve çözümlerini anlamada bir "kulaç" dahi yol alamamış bu kadar yıl içinde. Özetle *"Efendim Alevilik dediğiniz tek tip değil ki çeşit çeşit Alevi var. Aleviler de camiye gelsin, hizmetlerini alsınlar. Cemevi diye bir kurumu ibadethane olarak kabul edilemez, oralar kültür yuvalarıdır. Benim zamanımda 100'e yakın Alevi köyüne cami yaptırdık."* gibi sözler sarfetti. Milyonlarca insanın inançlarına bu şekilde saygısızlık yapan bu kişiler yıllarca Türkiye'de din hizmetlerinin başında bulundular. İşte Türkiye'de sorun buradan kaynaklanıyor. Birileri kendi inanç anlayışlarını herkese dayatmaya çalışıyorlar. Sayın Altıkulaç, ben senin gibi inanmak zorunda değilim ki. Bu ne saygısızlık.

Ayrıca programa katılan Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınlar Daire başkanı da biz Alevi ileri gelenleriyle yakında toplantı yapacağız, gibi sözlerle işi geçiştirmeye çalıştı. Daha önce de sıkışınca durumu kurtarmak için Diyanet çok toplantı yaptı. Ancak bu toplantılardaki hangi talebi yerine getirdiniz. Sizin zihniyetiniz cami yaptırmaktan başka bir hizmete onay verir mi? 1990'larla Alevilikle ilgili alelacele 3-4 kitap yayınladılar. Bundan başka hiç Alevilikle ilgili yayın var mı?

Bunlar konuştukça daha da trajikomik duruma düşüyor. Dediklerinin özeti şu: *"Bizim yaptığımız gibi, inancın sünni biçimiyle ibadet edecekseniz hizmet var. Bunun dışında ku-*

sura bakmayın sizin inancınızı, ibadetinizi biz kabul etmiyoruz..." Eğer deseler ki *"efendim bu konuda haksızlık ve eksiklikler var ancak buna bizim gücümüz yetmez. Biz siyasilerin aldıkları kararlara göre kurulmuş bir kurumuz. Bu bizi aşıyor."* O zaman anlayacağız. Ancak böyle demiyor ve varolan statünün korunmasını arzulayıcı açıklamalar yapıyorlar. BU TOPLUMUN VERGİLERİYLE İNANÇLARIMIZA SAYGISIZLIK EDEN BU ŞAHISLARDA HER TÜRKİYE YURTTAŞININ KUL HAKKI VARDIR. Ben kendi adıma bu hakkımı helal etmiyorum. Maaşını ben vereceğim, sen benim inancımı tanımayacaksın, bana hizmet vermeyeceksin. Atatürk Türkiyesi yurttaşlarına kendi bildiğin doğruları din diye sunacaksın. OLMAZ BÖYLE ŞEY. Artık yolun sonuna doğru gelinmektedir. Bu boş sözlerle yurttaşlara hizmet verilmez. Din Şuraları yaparak Alevileri çağırmayın. Onlara inanç hizmeti götürmeyin. Bu halinizle Avrupa Birliğine girin bakalım, nasıl gireceksiniz? Cemevlerinin ibadet yeri olup olmadığına Tayyar Altıkulaç gibi ilahiyatçı ve diyanetçiler değil bu mekanları ibadet yeri olarak gören Aleviler karar verecektir. Bu onların en temel insanlık haklarıdır. Bu hak Anayasamızın 10. maddesiyle de güvence altına alınmıştır. Diyanet bu haliyle ya kaldırılacak, ya da tarafgir yapılanmasından kurtarılarak bütün yurttaşlara eşit hizmet götüren bir kurum olacaktır.

Yapılması gerekenler şu şekilde özetlenebilir:

1. Genel bütçeden veya uygun başka bir kaynaktan Alevilerin inançlarını yaşatabilmeleri için gerekli kaynak sağlanmalıdır.

2. Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi ve kadrosu bakımından da Alevi inançlı yurttaşlara hizmet götürmeli, götürülen bu hizmet onların inançları doğrultusunda olmalıdır.

3. Bugün özellikle büyük kentlerde faaliyet gösteren *"Cem ve Kültür Merkezleri"* inanç mekanları olarak tanınmalı ve yasal bir çerçeveye oturtulmalıdır. Bugün Alevi inançlı yurttaşlar cenaze ve ibadet hizmetlerini bu mekanlarda görmek-

tedirler. Devlet kurumları Camiye hangi mesafedeyse, Cemevine de aynı mesafede olmalıdır. Bugün Camilerin bütün elektrik, su vb. giderleri Devlet tarafından karşılanırken aynı haktan Cem ve Kültür Merkezleri yararlanamamaktadırlar. Bir zamanlar eski Cumhurbaşkanı Demirel ve şimdiki Başbakan Ecevit de bu Cem ve Kültür Merkezlerinin açılışlarına resmen katılmışlar ve çeşitli vaatlerde bulunmuşlardı. Buna rağmen bugün hala bu inanç kurumlarının yasal statüsünün belli bir çerçeveye bağlanmamış olması düşündürücüdür.

4. Zorunlu Din derslerinde de gerekli düzeltmeler yapılmalıdır. Ders kitapları Alevi inancına yer vermediği gibi ders öğretmenleri de Alevi inancını eleştiren konuşmalar yapabilmektedirler. Basında ve TBMM tutanaklarında bu konuda yapılan ayrımcı olaylara ilişkin bir çok örnek mevcuttur.

Herkes inandığınca veya inanmadığınca özgürce yaşamalıdır. Bunun önündeki engeller zaman geçirilmeden kaldırılmalıdır. 2000'Lİ YILLARDA TÜRKİYE CUMHURİYETİNE YAKIŞAN DA BUDUR.

MİLLETİ BÖLMEYE ÇALIŞAN EMEVİ AJANLARI TELEVİZYON KANALLARINA TIRMANIYOR!...

"Bir kimse, İSLÂM toplumunu bir karış kadar ayırmaya kalkışırsa, boynundaki İSLÂM bağını koparıp atmıştır."

(Hz. Muhammed)

"Haksızlıklara isyan etmeyenler, onlardan gelecek belaya katlanmalıdır!"

(Hz. Ali)

Yüzyıllardır süren Emevi-Süfyani zihniyetinin sergilediği edepsizlik örneklerinden birini, 12 Mayıs 1993 tarihinde üzülerek seyrettik. Sözde Alevi-Sünni tartışması yapmak, bu konuda halkımızı aydınlatmak (!) üzere biri Alevi diğeri Sünni tarafını temsil eden iki şahıs, HBB televizyonunda, ekrana arz-ı endam ediyorlar. İlk sözü alan ve kendisini eski bir İstanbul vâizi olarak tanıtan Sünni tarafın temsilcisi Hasan Ali Buldan, daha ağzını açar açmaz *"Aleviler sapıktır, kafirdir, nikahsızdır, Ali'ye taparlar..."* gibi öyle bir saldırganlıkla yürüyor ki, ekran başında bu hezeyanları işiten milyonlarca insan önce şaşırıyor, neye uğradığını bilemiyor, sinir krizleri geçiriyor. Ama biraz sonra işin aslı anlaşılıyor: Oysa bu vaiz tortusu, 1400 yıl önce tıpkı dedesi Emevi kralı Yezit döneminde olduğu gibi, tam seksen yıl Şah-ı Velayet İmam Ali efendimize ve dolayısıyla İslâm'a, Ehl-i Beyt'e camilerde küfrettiren fakat müslümanlığıda kimseye vermeyen, Hakk'ın düşmanı,

iki yüzlü, Emevi-Süfyani övgücülerinden birisi imiş! Bu kişi öyle hızlı konuşuyor ve Aleviliğe çok ağır biçimde öyle hakaretler ediyordu ki, Alevi tarafını temsil eden konuşmacı Cemal Şener'e yanıtlama fırsatı vermiyordu. Basında, televizyonda tartışma elbette yapılacaktır. Ama Türkiye'nin bu kritik döneminde, düşmanlarımızın ülkemizi bölmek ve milletimizi birbirine düşürmek için kolları sıvadığı şu zamanda, böyle bir tartışmaya girmek için, iyice düşünmeli, bu tartışmayı edepli yapmalı değil midir? Öyle ne idüğü belirsiz birilerini ekrana çıkarıp, Alevi toplumuna küfrettirmek hakkına kimse sahip değildir. Bu Alçaklığı yapsa yapsa "Bölücülük oyunu aktörleri" yapar. Bu cennet ülkede Alevisiyle-Sünnisiyle kardeşçe ve bir bütün olarak yüzyıllardır yaşamışız ve yaşayacağız. Halkımızın bir bölümünü incitecek bir program yayınlanırsa, belki o televizyonun lehine olan bir sansasyon yaratılır, bu da bir süre sonra unutulur gider; fakat geniş kitleleri birbirine düşman edecek bir kötü iz bırakır. Terbiyesizce yapılan yalan-yanlış vaazların yaratacağı anlamsız Alevi-Sünni kavgalarının sonunda kentlerimiz yakılıp yakılır, yüzlerce insanımız ölürse, bunda bizim bir kârımız olmaz, ama düşmanlarımız hedefine ulaşmış olur.

Alevi-Sünni tartışması diye bir özel kanalda yayınlanan program aslında Alevilere küfür ve hakaret içeren, bilinçli düzenlenmiş, utanç verici çirkin bir program idi. Ağzı küfür dolu, suratı şimir suratı, Türkçeyi bile doğru dürüst bilmeyen, ayetleri yalan-yanlış hep Alevilerin aleyhinde tefsir eden, her cümlesi yalan-yanlış olan bir kişi nasıl İslam'ı temsil eder? İslam'ı edepsiz bir kişi nasıl tanıtabilir? İlkelerinin başında "insan sevgisi" olan Din-i mübin, "insanlara düşmanlık aşılayan" vaizlerin elinde mi kaldı Allahım? Tek taraflı, hatta bu Emevi vaizin kafa yapısında olan, kafir Yezid'e bile "Hz. Yezit efendimiz" diyen kuruluşlardan elbette hayır gelmez ama, ya Devlet Baba ne güne duruyor, niçin engel olmuyor buna?

Türkiye'de (inşallah olmaz ya) birgün bir kardeş kavgası çıkarsa elbette ki bu ve benzeri programlar yüzünden çıkacaktır. Öyle bir durumda, o vaiz ile onu bu programa kasıtlı getiren mel'unlar, bir gün av avlayıp tav tavladıktan (hayali ihracatlarla ülkemizin ve milletimizin kanını iliğini kuruttuktan) sonra, yurt dışına kaçıp kurtulacak, soygunlardan kazandıkları ile yan gelip keyif çatacaklardır. Bize gelince, o gün ne halde olacağımızı Allah bilir. İnsanlarımızın arasına fitne sokmak isteyenlere karşı her zaman uyanık olmalıyız. Bu "Alevilere küfür programı"nı yayınlayan özel HBB televizyonunun yöneticisi olan herif, Türkiye'de fakir fukaranın hakkını soyan, fitneler düzen, Alevi -Sünni kavgası başlatmak isteyen elebaşılardan biri ve hayali ihracat vurguncusu mu? Saf, temiz Alevi ve Sünni kardeşlerimizi birbirine kötü gösterip kavga çıkartmak isteyenlere milletçe aldanmamalı, onların inadına kardeşlik, birlik ve beraberliğimizi iyice perçinleyip, güçlü olmak zorundayız; bu, Allah'ın, peygamberin ve aklın emridir; zira, bu vatan hepimizindir ve kardeşçe yaşamak düşmanlarımızı kahredecektir!...

Şurası bir gerçektir ki Türkiye'de ALEVİLER ve SÜNNİLER vardır ve bunlar iki farklı İslam mezhebinin insanlarıdır, yani ağacın iki ayrı dallarıdır. Demokrasi'ye sığınıp, sen ey münafık, kalk televizyonun ün yapsın diye iki konuşmacı çıkart, zaten barut fıçısı gibi olan bir ortamda, oraya ateşle yaklaş!... Bu korsan televizyona, düşmanlıkları körükleyen böyle bir tartışmayı yayınlamaya kimler müsade ediyor? Basın özgürdür ama, başkalarının özgürlüğünü kısıtlamaya ve haksız biçimde onlara hakaret etmeye, yuları başından alınmış hayvanlar gibi şuraya-buraya saldırmaya, sorumsuzca davranmaya kimsenin hakkı yoktur. Ne acıdır ki, Devlet de bu sorumsuzluklara göz yumuyor, hatta destek oluyor. Basın da, Devlet de sorumluluğunu bilmelidir. Halkı birbirine düşürmek, kavga çıkarmak, böylece ülkeyi bölmek onlar için önemli mi? Yeter ki özel televizyon patronları milyarlar kazansın! Ama bu alçakça yayınların sonu nereye varır, hiç dü-

şünmezler mi? Hakaret edilen taraflardan biri (Aleviler ya da Sünniler) kızıp da toplu gösteriler başlatırsa, akla gelmeyen çok kötü sonuçlar meydana gelmez mi? İki kardeş (Alevi-Sünni) karşı karşıya gelip dövüşürse, kim kârlı çıkacaktır bundan? Elbette ki düşmanlarımız. Öyleyse, düşmanı sevindirmemek için, Alevi ve Sünni olarak, kardeşlik bilincini, Basın ve Devlet olarak da sorumluluk bilincini elden bırakmamak gerekiyor. Aksi halde cennet yurdumuz, Alevi'ye de Sünni'ye de cehennem olur. Âşık Veysel diyor ki:

"Yezit nedir, ne Kızılbaş
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ateş
Söndürmektir tek çaresi"

Nur gölünde yat ey Koca Veysel! Senin bu yüce fikirlerini Emevi-Süfyani ve de Şimir-Mülcem'lerin o kopası kafaları anlamaz anlamak istemez!...

Televizyon kanalında ağız dolusu küfürlere hedef olan Aleviler gibi, aydın Sünni kardeşlerimiz de o gece sabahlara dek sinir krizleri geçirdiklerini, o vaiz müsveddesine çok sinirlendiklerini açıkladılar. Sünni din bilginleri, kendileriyle konuştuğumuz müftü efendiler, o vaizin gerçek İslâm'la ilgisi olmadığını, yüz karası olan o herifi kınadıklarını söylediler amma, aynı o vaiz'in kafa yapısında olanlar da yok değildi, Diyanet İşleri Başkanı sayın M. Nuri Yılmaz'ın o vaiz hakkında 13 Mayıs 1993 tarihli (basit) basın açıklaması ise kısaca şöyleydi:

"...Programda <eski vaiz> olarak tanıtılan şahsın, Başkanlığımızda uzaktan-yakından alakası olmadığını ifade etmiş olmama rağmen, bazı çevreler, tepkilerini Başkanlığımıza iletmiştir.

...Size birşey söyleyeyim: Günümüz Türkiye'sinde, halk seviyesinde SÜNNİ-ALEVİ ayrımı diye ciddi bir problem yoktur. Alevisi, Sünnisi huzur ve barış içerisinde, iç-içe ve bera-

berce yaşamaktadır. Böyle bir problem yok, fakat yok olanı varmış gibi gösterme gayretleri var. Problem budur ve esasen kamuoyumuz bunun farkındadır.

...Bugün vatandaşlarımızın yüzde 99'u müslümandır. Fakat vatandaşlarımızın arasında az da olsa Musevi ve İsevilerle ve hatta ateistler de vardır. KİM KİMİN İNANCINA VEYA İNANÇSIZLIĞINA YAHUT İBADETLERİNE MÜDAHALE EDİYOR? Ben söyleyeyim: Hiç kimse. Dün de böyle idi, bugün de böyledir, o halde problem nedir?

...Yine hiç kimsenin "şu dinlidir, öbürü dinsizdir..." demeye hakkı yoktur.

...Hepinize teşekkür ediyor, sevgiler, saygılar sunuyorum."

Diyanet İşleri Başkanı'nın basın açıklamasından seçtiğimiz cümleleri okudunuz. Sonunda, "Hepinize teşekkür ederim, sevgiler saygılar sunarım..." demekle işi oldu bittiye getirip zavahiri kurtardım demek istiyor sayın Başkan. Ama kendileri gerçekten samimi iseler, biz diyoruz ki:

1- "Vâizin Diyanetle ilgisi yoksa, yani sizin adamınız değilse, hadi diyelim bunu kabul ettik. Peki, halen Diyânet örgütünüzde bulunan ve aynı o vaizin düşüncesinde olan, durmadan-oturmadan, her an her yerde, Basında, televizyonda, kitapta, dergide, gazetede, camide, okulda, kışlada velhasıl her mahalde Aleviler için "Onlar sapıktır, kafirdir, yıkanmazlar vb." diye vaaz veren, çirkin iftiralarda bulunan nice nice adamlarınız da mı yok? (Aydın, okumuş, İslâmi hoşgörüden nasibini almış sünni kardeşlerimizi tenzih ederiz.)

Sayın Başkan!

Niçin milletimizde huzur yok, niçin rahat yok bilmiyor musunuz siz bunu? Bilmiyorsanız, biz söyleyelim: Çünkü Alevi-Sünni tefrikasını durmadan körükleyen nice nice fabrikasyon vaizler türemekte. Bunları biliyorsanız, niçin söylemiyorsu-

nuz? Niçin gizliyorsunuz? *"Diyanette böyle biri yok"* diyorsunuz, doğru; yani binlercesi var demek istiyorsunuz. Nitekim, şu günlerde Eskişehir'de bir hocanız, camide, *"Ey müslümanlar! Aman ha, bir Alevi'nin kapısının önünden bile geçmeyin, kafir olursunuz"* demedi mi? Bunu duyan insanlar, Alevilere düşman olmaz mı?

2- *"Günümüz Türkiye'sinde, halk seviyesinde SÜNNİ-ALEVİ ayrımı diye ciddi bir problem"* yoksa, *"Alevisi, Sünnisi huzur ve barış içerisinde"* yaşıyorsa, peki nedir bu çalkalanmalar? Sizce "barış", "kıyım" anlamına mı geliyor yoksa? O vakit size diyecek sözümüz yok. Fakat, Sayın Diyanet yetkilisi, eğri oturup doğru konuşalım. "Allah'tan korkmuyorsan, bari kuldan utan!" diyelim. Ve bilelim ki, "Zulüm ile yürüyenin sonu, iyi olmaz!"

3- *"Kim kimin inancına veya inançsızlığına yahut ibadetlerine müdahale ediyor? Ben söyleyeyim; Hiç kimse. Dün de böyle idi, bugün de böyledir. O halde problem nedir?"* diyorsunuz.

Sayın Başkan, bu iddialarınızın ne kadar yanlış olduğunu bilmiyor musunuz, yoksa bile bile söylediğiniz bu yanlışları kulaklarınız duymuyor mu ve vicdanınız sızlamıyor mu? Kusura bakmayın amma "Allah'tan korkmayan, kuldan utanmaz" atasözünü haklı mı çıkarmak istiyorsunuz?

Aleviler, ibadetlerini özgürce yapmak için Cem-evleri inşa etmek isteseler, *"Aleviler müslümansa, camiye gelsinler!"* diye müdahale edilip, saldırılmıyor mu? İbadetlerine karışılmıyor mu? Dün Emevi, Abbasi, Selçuklu, Osmanlı'da olduğu gibi, bugün de Cumhuriyet Yönetimimiz döneminde müdahale edilmiş ve edilmektedir. Hem de hiç bir dinde, Hiç bir millette görülmemiş bir silahla, "MUM SÖNDÜ" denilen iftira silahı ile, hem de Kur'an-ı Kerim'de *"iftiracılar katildir"* âyetini bile bile. O halde, sayın Başkan, biz de sizin sözünüzü size çeviriyoruz: Dün de böyle idi bu gün de!

"O halde problem nedir?" diye, tüm bu acı gerçekleri söylemekten kaçınan bir tavır gözlemlenen sorunuzu, "ya bu sualime biri çıkar da cevap verirse, ne yaparız?" demeden soruyorsunuz. İşte yanıt şudur:

"O halde problem, Hz. Peygamberin vefatından sonra, İslâm'ı unutturup, onun yerine Emevi-Süfyani ilkelerini ikame edenlerin ekmeğe devam ettiği fitne ve fesat tohumlarını kurutmak, Alevi-Sünni halkımızı bu din tüccarlarının elinden kurtarıp, toplumu huzura kavuşturmaktır..."

4- *"Yine hiç kimsenin, (Şu dinlidir, öbürü dinsizdir) demeye hakkı yoktur."* diyorsunuz. Ah, keşke hiç olmazsa bu iddianız doğru olsaydı, ama değil. Gün geçmiyor ki bir cami hocasının, bir vaizin *"Aleviler, Ali'ye tapar; kestikleri yenmez; kafirdirler; Aleviler sapıktır, dinsizdir...v.b."* diye camilerde cemaate ulu-orta vaazlar verdiğini duymayalım? İslâm'ın nezaketine hiç de yakışmayan bu davranışlara ne dersiniz Sayın Başkan? Hayır, hayır! Gerçekleri gizlemenin bir faydası yoktur. Bulutlar çekilip de, bir sabah güneş doğarsa, hangi yalan makinesi, hangi güç o güneşi balçıkla sıvayabilir? Geliniz, ey Devlet ve Diyanet yetkilileri, görevlerimizi dürüstçe yapıp, yetkilerimizi kötüye kullanmayalım. Ey Alevi ve Sünni kardeşlerimiz, el-ele verip karanlığı yok edelim, aydınlığa doğru koşalım!... Zira, meydanı boş bulan ve bizim fırsat verdiğimiz bölücülerin gayretiyle, bir gün bu vatan batarsa, hepimiz de batar gideriz. Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de, Yüce Allah bizlere buyuruyor ki:

"Hep birden Allah ipine sımsıkı sarılın; dağılmayın!"[1]

"Alevi Gerçeği"ni bilen, bilmeyen herkese soruyoruz:

---

(1) Âl-i İmran, 103.

"Cihan mülkünü var eden Huda'dır
O'nun zikri kamu derde devadır
HAK'ı bir bilmeyen HAK'dan cüdadır
Münezzeh zâtı nûr-ı MUSTAFA'dır
RESULULLAH İmam-ı Enbiya'dır
Ali Serdar-ı Şah-ı Evliya'dır[2]

dizelerini Cem törenlerinde yüzyıllardır okuyup coşan; ALLAH-MUHAMMED-ALİ'ye candan, gönülden bağlanan inançlı-edepli Alevi toplumuna "KAFİR" demek caiz midir?

(2) Seyyid Nizâmoğlu, (Çeviren: Mehmet Yaman), İstanbul 1976, sh. 152.

EMEVİ AVUKATI BİR VAİZ ALEVİLERE SALDIRDI!...

"Sözü doğru desene, kul-il-hak[1] dedi Çalap
Bugün yalan söyleyen, yarın utanasıdır
Cümle yaradılmışa, bir göz ile bakmayan
Halka müderris ise, hakikatte âsidir"

(Yunus Emre)

Tarih: 12 Mayıs 1993. Milyonlarca insan özel bir televizyon (HBB) kanalında yapılacak Alevi-Sünni tartışmasını izlemeye hazırlanmış. Ekranda iki şahıs göründü: Vâiz Hasan Ali Buldan Sünni, Cemal Şener de Alevi tarafını temsil ediyordu. Kimler, ne amaçla çıkarmıştı bu kişileri ekrana? Yoksa, milletimiz mi bunları "Bizim temsilcilerimiz" diye seçmişti? Bu soruların yanıtı henüz belli değil. Program ise içler acısı, korkunç ve alçakça, mesnetsiz yalanlarla dolu! Burada, ister istemez insanın aklına, şairin şu mısrâsı geliyor:

"Kim etti sana bu kârı teklif?"

Olaya bakın:

Bir vâiz, uygar Alevi insanının tahammül sınırlarını zorlayacak derecede hakaretlere, iftiralara başvuruyor ve üstelik bu çirkin davranışını İslâm'a uygunmuş gibi göstermeye çalışıyor. Daha ağzını açar açmaz *"Allahü Taalâ'nın izniyle, Kur'an ve hadislere dayanarak Alevilerin sapık, kâfir ve Ya-*

---

(1) *"Doğru söyle..." anlamındadır, Kur'ân'dan bir âyettir.*

hudi olduğunu ispatlayacağım!" buyurdu (!). Tıpkı dedesi Yezid'in, Hz. Ali'nin kâfir olduğunu cahil Şam ahalisine yutturduğu gibi, Alevilerin kâfir olduğunu, utanmadan millete yutturmaya çalıştı. Hz. Ali gibi bir Evliyâlar önderine kâfir diyen, söven bir rezilin torunundan, başka ne beklenebilir ki?

Öncelikle burada şunu sormak istiyoruz:

Eğer bir Alevi dedesi bir televizyon programında Sünni kardeşlerimize yönelik böyle bir hakarete[2] kalkışsaydı ne olurdu? Büyük bir olasılıkla bu insanın yok edilmesi de dahil, her türlü fanatik eyleme girişilirdi. Yobaz zihniyetin karşıt düşüncelere olan hoşgörüsüzlüklerinin örnekleri, Anadolu tarihinin önemli bir bölümünü oluşturur.[3] İspanya'dan gelen Yahudilere kucak açmakla övünen, bunu engin bir hoşgörü örneği sayan zihniyet, Anadolu'da kendi halkını katletmeyi nasıl İslâm'a uygun görebilir? İşte Alevi düşüncesinin evrenselliği ve büyüklüğü bu noktada ortaya çıkmaktadır. Pırıl pırıl ve "doğruluk (haklılık) mücadelesi tarihi" olan geçmişiyle, kaynağını "insan sevgisi"nden alan Alevi düşüncesi, bir zavallı vâizin saçma iftiralarından münezzehtir. "Yeni Emevi Zihniyeti" olarak adlandırabileceğimiz bu zihniyetin savunucuları, İslâm'ı kendi tekellerinde görmektedirler. Ne ilginçtir ki, yıllarca Hz. Ali ve yandaşlarına camilerde küfrettiren Emeviler de bunu İslâm adına (!) yapıyorlardı.[4]

Ve bugün yine bazı çevreler, Alevi düşüncesine sövme haklarını İslâm'dan aldıklarını iddia ediyorlar. Aman, ne güzel iddia bu! Görüldüğü gibi, Emevilerin yaptıkları çirkin davra-

---

(2) *Bu sadece bir varsayımdır. Çünkü bir Alevî dedesi böyle aşağılık hareketlere hiçbir zaman başvurmaz ve başvurmamıştır da.*

(3) *Anadolu'daki Halk Hareketleri ve Osmanlının Tavrı, konusunda bakınız: Prof. Mustafa Akdağ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası; Dr. Çetin Yetkin, Türk Halk Hareketleri ve Devrimler.*

(4) *Günümüzde, Hazret-i Hüseyin'i Kerbela'da şehid eden Yezid'e bile Hazret diyecek kadar İslâm'dan uzaklaşmış müslümanlara, ayıp olarak bu davranışları yeter!...*

nışlar 1993'lerde yineleniyor, eski deyimle tarih tekerrür ediyor. Bize düşen, bu tarihsel gerçekleri sergilemek ve düşüncelere düşüncelerle yanıt vermektir. Ne mutlu bizlere ki hem doğruları, hem yanlışları kaydeden tarih, *"Alevi Düşüncesi"*ni sürekli haklı çıkarmıştır ve bundan sonra da haklı çıkaracaktır. Dünkü ve bugünkü Emevi zihniyeti ise iflas edecektir. Bir Sünni din bilgini şöyle özetliyor:

"İşte İslâm dünyasının elini kolunu bağlayan ahtapot zihniyet!

İşte asırlardan beri İslâm dünyasını geri bırakan zihniyet!

İşte cahiliyet adetlerini hortlatan zihniyet!

İşte kendisini İslâm'a değil, fakat İslâm'ı kendine uydurmaya çalışan zihniyet!

İşte İslâm'ın birinci umdesi olan Tevhid inancını, çeşitli batıl fikirlerle tahrip eden zihniyet!

İşte İslâm'ın ikinci umdesi olan Adalet'i de icraatlarıyla yıkan zihniyet!

İşte devletin malını saray halkına helal, bütün müslümanlara ise haram sayan zihniyet!

İşte çağın bütün yeniliklerine kapalı olan zihniyet!

İşte İslâm'a ikiyüzlülüğü sokan zihniyet!

İşte nâmert Ebu Süfyan ailesi ile, onların yolunda gidenlerin zihniyeti!

İşte EHL-İ BEYT'i katledenlerin zihniyeti!

İşte İmam- Azam Ebu Hanife'yi öldürenlerin zihniyeti!"[5]

---

(5) Ehl-i Beyt Yolu (dergi) Ali Akın, yıl: 1991, Sayı: 1, sh. 23.

"ALEVİLER SAPIKTIR!" DİYEN BİÇARE VÂİZ, ALEVİLİĞE NASIL SALDIRDI?

"Doğu'dan Batı'ya kadar dünya halkının
hepsi önder olsa bile, bana İmam ALİ
evlâdının önderliği yetişir.
Yürü GERÇEK YOL'da ey ATTAR!
Çünkü, kimin sapıklıkta, kimin gerçek
yolda olduğunu bildin"

(Feridüddin-i Attar)

Yıllarca Ehl-i Beyt'e (Hz. Muhammed'in temiz soyuna) olmadık küfür ve zulümleri reva gören Emevi zihniyetinin temsilcileri, Yezit övgücüleri, 20. yüzyılda da televizyon ekranlarına tırmanıp, Alevilere akıl, ahlâk, mantık ve edep dışı iftiralarda bulunuyorlar!... Televizyonda çirkin sözleri eden vâiz ve benzeri kişiler, Allahım, kimbilir camilerde ve yeraltındaki yuvalarında akla ve havsalaya sığmayacak ne gibi sözlerle saf insanları aldatıp, Alevilere karşı kışkırtıyorlar? Allahım! Türkiye'mizi, cennet vatanımızı cehenneme çevirmek isteyen bu şeytanların şerrinden sen koru!..

Kendisini "Eski bir vâiz" olarak tanıtan kişinin, Hasan Ali Buldan'ın halkımızı birbirine düşürmek için ektiği fesat tohumlarını ve uydurduğu yalanları, önce maddeler halinde (eğer kahrolmadan okuyabilirseniz) görelim, sonra bu adice-edepsizce uydurduğu yalanlarını yanıtlayalım:

1- Nedense Alevi Düşüncesi'ne kin dolu olan Vâiz Buldan, sözü ilk aldığı anda *"Aleviler sapıktır..."* diyor.

2- Aleviliğin doğuşunda Yahudi parmağı olduğunu, bu sapık yolu Abdullah b. Sebe'nin[1] kurduğunu iddia ediyor.

3- Hz. Muhammed'in bir hadisini saptırarak, kendi (Sünni) düşüncesini *Fırka-i Naciye*[2], Aleviliği ise *"Sapık Düşünce"* olarak göstermeye çalışıyor.

4- Alevilerin, Kelime-i Şahadet'i değiştirerek, "Aliyyün Veliyyullah" düşüncesini de eklediklerini, bozduklarını söylüyor.

5- Aleviler, selam verirken güya "Selâmün aleyküm" yerine "Selâmün Ali-küm" yani "Ali'nin şelamı üzerinize olsun" derlermiş. (Asla böyle bir şey yoktur; vâiz'in bu uydurması şeytan'ın bile aklına gelmez!)

6- Aleviler, Dede'ye secde ediyorlarmış.

7- Alevi köylerinde, camilere hayvan bağlanıyormuş.

8- Diyanet İşleri Başkanlığı, Alevilerin elindeymiş!

9- Diyanet, Alevilere büyük haklar(!) tanırken, Sünnilere kötülük yapıyormuş.

10- Türkiye'de Aleviler, Sünnilerden daha özgürmüş.

11- Hükümetin üçte biri Alevi imiş.

12- Alevileri, Batı ülkeleri (Avrupa) destekliyormuş.

13- Sünniler, Türkiye'de istedikleri gibi yaşayamıyorlarmış.

---

(1) Aslında Hz. Ali ve Alevîlere düşman olan yalancı yazarlar tarafından uydurulmuş bir düzmece olan "İbn-i Sebe" ile ilgili ünlü araştırmacı Abdülbaki Gölpınarlı bakınız ne diyor: "... Bu masal, yüzyıllar boyunca söylenmiştir; bugün de okumadan yazanlar, bu doğmamış adamın yaptıklarını anlatarak sayfaları karalıyorlar; düşünmeden söyleyenler, bu yaşamamış adamın işlerini çengel-sakızı gibi çiğneyip duruyorlar" Gölpınarlı, İbn-i Sebe'nin uydurma bir hayal kahramanı olduğunu kanıtlamıştır. (bk. Şiilik, A. Gölpınarlı, 1979. sh. 91)

(2) Fırka-i Nâciye: Dinden Sapmamış, İmanlı topluluk.

14- Aleviliğin, İslâm'la hiç bir ilgisi yokmuş; Alevilik, *"İslâm'ın yüzkarası"* imiş.

15- Alevi törenlerinde, dans edilip *"Mum Söndü"* yapılıyormuş ve bunu *"ağzına almaya bile utanıyormuş"* çok müslüman (!) vâiz efendi!... (Sende utanma olsa, bu çirkef iftiralarda bulunur musun?)

16- Türkiye'deki İlâhiyat Fakülteleri, Alevilerin elinde(!) imiş ve bunda da Yahudilerin parmağı varmış.

17- Aleviler, ancak *"Deve iğnenin deliğinden geçebilirse"* müslüman olur, cennete girebilirlermiş. (Bu şeytani şartı duyan saf Sünni kardeşlerimiz, vâizin bu sözünün, Kur'an'dan bir ayet olduğunu sanıp, elbette Alevi'ye düşman olurlar! Sonra da, Hz. Peygamber bile gelse, bu imajı silemez.)

18- Aleviler, "Ya Ali, bize merhamet et!" deyip, Allah'a değil, Ali'ye yalvarırlarmış ve güneşe doğru namaz(!) kılarlarmış.

19- Aleviler, Hz. Muhammed'e kin dolularmış ve eğer ellerine fırsat geçse adını Kur'an-ı Kerim'den sileceklermiş.

20- Güya Aleviler, Peygamberliği Hz. Ali'nin elinden Hz. Muhammed'in aldığını söylüyorlarmış, yani Hz. Ali'ye peygamber diyorlarmış.

21- Alevilerin nikâhı yokmuş. (Yani bu Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz Emevi artığı vâiz, "Aleviler piçtirler" demek istiyor. Dedesi Ziyad bin Ebih(3) piçinden galiba haberi yok?

22- "Sonradan kılıç zoruyla dönmelerden olduğu" açıkça belli olan bu terbiyesiz vâiz, kendi haline bakmadan, bir de kalkıp tertemiz Alevi toplumuna şu nasihatları verme, (sanki

---

(3) "Muaviye'nin annesi Hind'den doğma, fakat babası belli olmayan bu piç Ziyad'ın oğlu da, Kerbela'da Hz. Peygamberin Ehl-i Beyti'ne yapmadık zulüm bırakmamıştır.

Aleviler dedesi Yezit gibi içi-dışı pis, cıfıt çarşısı imişler gibi) irşad etme lûtfunda(!) bulunuyor ve diyor ku:

"Aleviler, gelsinler namaz kılsınlar. Ali'yi seviyorlarsa, gusül abdesti alsınlar. Gelsinler, müslüman olsunlar!.."

Allahım! Öz be öz, tertemiz İslâm toplumu olan Alevilere kâfir deyip, ortalığı karıştıran bu vâiz ve benzerlerinin şerrinden insanları sen koru! Bu vâiz, Hz. Muhammed'in *"Bir İslâma kâfir diyenin kendisi kâfirdir"* hadis-i şerifine tıpatıp uyan fesatçılardan biri değil mi?

MAHUT VÂİZ'E YANIT

"İnsanlar, bilmedikleri şeye düşmandır"

(Hz. Ali)

Hak-Muhammed-Ali yolunun talibleri, değerli okuyucular!

Eski vâiz'in safsatalarından seçtiğimiz iftiraları gördünüz! Bu dayanaksız iftiralara gülmek mi ağlamak mı gerek bilemiyoruz. Sağduyu sahibi herkes, Sünni olsun Alevi olsun, doğal olarak şöyle bir düşünceye de kapılıyor:

Durup dururken, neden biri çıkıp da bu kadar fanatik ve gerçek dışı düşünceler öne sürerek, aynı vatanın çocuklarını birbirine düşman etmeye çalışıyor ve bu düşmanlık sonucu oluşacak durumdan neler umuyor? Bu bölücü konuşmaları yapanların arkasında hangi karanlık güçler var? Bu da konunun bir başka boyutu...

Şimdi de vâiz'in kin dolu iftiralarını yanıtlayalım. Yine aynı sırayla yanıt verelim... Ancak, daha önce birkaç nokta üzerinde duralım:

Yanında kaynak kitap(!) diye getirdiği bir paçavrayı ekranda gösterip kendisine kaynak edinen eski vâiz, en büyük gafını da burada yapıyordu: Çünkü, geçen yıllarda piyasaya sürülen ve *"TARİH BOYUNCA ALEVİLİK"* adını taşıyan, ancak Aleviliği karalamak amacıyla yazılmış olan bir saçmalıklar manzumesini kendisine dayanak edinerek, yukarıda sıraladığımız iftiralarına cüret ediyordu. Bu saçmalıklar manzumesine ilk önce biz *"Cem Dergisi"* sayfalarında yanıt vermiştik ve aradığımız halde yazarını, sorumlusunu bulmamız mümkün

olmamıştı.[1] Yazarının dahi kim olduğu bilinmeyen (veled-i gayr-i meşru) bir kitabı kendine kaynak edinen ünlü(!) vâiz'in düştüğü duruma bakın! Onurlu Alevi insanını zan altında bırakmak isterken, ne hallere düşüyor? Hakkı inkar edip bâtılı savunuyor zavallı.

Diğer bir nokta, vâiz'in, Kur'an-ı Kerim'in bazı ayetlerini kasıtlı bir biçimde Aleviler aleyhinde yorumlamasıydı. (Sanki Kur'an indiği vakit Alevilik varmış gibi.) İslâm'a hizmet eder gibi görünmeye çalışan vâiz'in bu çabası da, sağduyu sahibi (değerli din adamları ve diğer meslek sahipleri olan) kişilerce de anlaşıldığı gibi "Bölücülüğün ta kendisi"dir. Bu konuda başvurduğumuz İslâm uzmanları da programda bu çabayı kaygıyla izlediklerini ve bu bölücü konuşmaların çok sakıncalı olduğunu dile getirdiler.

Bu önemli noktaları belirttikten sonra, şimdi yanıtlara geçebiliriz:

1- Mahut vâiz, Aleviliğe "sapık düşünce" dediğine göre, bu yola gönül verenler de, bu yolun kurucuları da örneğin: *Hacı Bektaş Veli, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Karaca Ahmet Sultan, Yunus Emre, Aşık Veysel...* ve daha binlercesi Alevi olan Tanrı dostları da o vâiz'e göre sapık oluyorlar! Bre münkir, eğer sana göre, Cem törenlerinde Alevilerin Allah'ı, Hz. Muhammed'i, Hz. Ali'yi anması "La ilahe illallah" diye zikir etmesi sapıklıksa, Aleviler sapıktır. Eğer, Kur'an ayetiyle (Şu-

(1) Sayın(!) vâiz'in böyle şâibeli bir kitabı kendisine kaynak edinmesi ne acı! Daha önce bu yazarının kim olduğu belirsiz, komik Kitaba verilen yanıt için, bakınız: Ali Yaman, "Bir Garip Kitap", CEM Dergisi, Ocak 1992, sayı: 8, sh. 47.

NOT: Bu soytarı kitabını düzüp-koşan alçaklar, önce Karaca Ahmed Sultan Hazretlerinin kutsal Türbesinde, Derneğin değerli yöneticileriyle dost(!) olup bir ay kadar adak kurbanlarının etini, pilavını yiyip içiyorlar ve de Cem törenlerini izleyip video ve fotoğraf çekiyorlar, sonra o mahut kitaplarında utanmadan şunları yazıyorlar: "Alevîlerin kestiği yenmez... Törenlerinde kadın-erkek dans ediyorlar... İnsana tapıyorlar... Biz içlerine gizlice girip çektiğimiz ahlaksızlık filmlerini yakında kamu oyuna sunacağız!..." Hayret!

ra) sevmemiz farz kılınan EHL-İ BEYT'i sevmek sapıklıksa, Aleviler sapıktır...

2- Okuduğu komik kitapların etkisiyle olsa gerek, Aleviliği, Yahudilikle ilişkilendiren mahut vâiz, sosyal bilimlerde izlenen yöntemin de yabancısı (hele Türkçesi ve hitabeti nefreti) olduğundan, Aleviliğin kurucusunun İbn-i Sebe olduğunu iddia etmek gibi yine yalan, komik ve dayanaksız bir sonuca varıyor. Halbuki (önce de söylediğimiz gibi) tarihte İbn-i Sebe adında bir şahıs yoktur. Böyle bir kişi asla yaşamamıştır.

3- Mahut vâiz'e, kendi mezhebi, kendi inancı, kendi görüşü dışındakileri sapıklıkla suçlama yetkisini kim verdi bilemiyoruz! Emevi kralı Muaviye ve hilekar yardımcısı Amr b. As da kendilerinin İslâm için çalıştıklarını (!) söylüyorlar ve Kur'an- Natık olan Evliyalar Şah-ı İmam Ali'ye savaş açarak İslâm kanı döküyorlardı.

4- Mahut vâiz'in "Bakın, Aleviler Kelime-i Şehadeti böyle değiştiriyor" demesi de iftira ve cehaletten ibarettir. Evet, Aleviler "La ilahe illallah, Muhammedün Resulullah ve Ali'yyün Veliyyullah" diye şehadet getirirler ve İslâm Dini yönünden bunun bir sakıncası yoktur. Ama, eğer Kelime-i Şehadet'in sonuna "Ali'yyün Veliyyullah" değil de, "Yezit Veliyyullah" denilseydi, vâiz'in hoşuna gider, ses çıkarmazdı, değil mi? Çünkü Emevi yandaşları, (Dine aykırı da olsa) bir adet koyunca doğru; Aleviler, İslâm'a uygun bir adet koyunca yanlış olur, değil mi?

5- Alevilerin, selamı değiştirip, "Selamün Ali-küm" dediklerini uydurmak, yalancılığın en edepsiz örneğidir. Şeytani vâizin, bunu nerden, nasıl bulup, bilip, duyup uydurduğu da gerçekten çok ilginç! Eğer bu vâiz, Allah'a inanıyorsa, niçin ve nasıl böyle yalanlar uydurduğunu kendisine dostça sorsak, işin gerçeğini, lütfen kamuoyuna açıklar mı acaba? Eğer, mertçe söylerse, itiraf ederse, biz razıyız, Allah da kendisinden razı olsun!

6- Aleviler, dede'ye secde etmezler. Sünniler, hocalarına nasıl saygı gösterip değer veriyorlarsa, Aleviler de dede'ye saygı gösterirler. Bu da garipsenecek bir durum değildir, çün-

kü Allah Teala Kur'an'da Adem'e secde edilmesini kesinlikle emrediyor: *"Meleklere <Adem'e secde ediniz> dediğimiz vakit, İblis'ten başka hepsi secde ettiler. İblis etmedi, kibirlendi ve kafirlerden oldu"*[2] İnsanın, eşref-i mahlukat (varlıkların en yücesi) olduğunu ve tasavvufu bilmeyen bu vâiz, nasıl din adamı olabilir? Böyleleri, insanı dinden çıkarır!

7- Alevi köylerinde cem-evleri'ne de, camilere de yüksek derecede önem verilir, kutsal yerlere saygısızlık yapılmaz. Mahut vâiz'in "Alevi köylerinde camilere hımar" (eşek) bağlandığı"nı ileri sürmesi, eşeklik ve saçmalamaktan da öte, maksatlı bir karalamadır.

8- Diyanet İşleri Başkanlığının, Alevilerin elinde olduğu iddiasına ise bırakın insanları, kargalar bile güler. Diyanet, varolduğu günden bugüne dek, Alevilerle hiç ilgilenmemiş, yakınlık göstermemiştir.

9- Diyanet, Alevilere, özel herhangi bir hak tanımamış, en ufak bir hizmet götürmemiştir; zaten Anayasa yönünden böyle bir yetkisi de yoktur. Kamuoyunca da benimsenen en geçerli görüş, Diyanetin sadece Sünnilere hizmet götürdüğüdür. (İspanya'dan getirdikleri Yahudilere kucak açan adil (!) Osmanlı, Anadolu'nun öz be öz evladı Alevilere nasıl kötü davrandıysa, günümüzdeki Diyanet'te aynı yolda. Peki, soruyoruz: "Aleviler kötüdür, kafirdir. Onları eziniz!" diye Kur'an'da ayet mi var?" Diyanet İşleri Başkanlığı, bu beyinsiz müfterilerden oluşan yapısını sürdürürse, gelecekte korkunç günler bizi beklemez mi?

10- Türkiye'de Alevilerin, Sünnilerden daha özgür olduğu iddiası da tamamiyle gerçek dışıdır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak Aleviler, vergi vermek v.d. her türlü yükümlülüklerine canla başla uymalarına rağmen, devletin kendilerine ne cem-evleri yaptırması, kültür ve geleneklerini yaşatması anlamında herhangi bir katkısını maalesef görmemiştir.

11- Hükümetin üçte birinin Alevilerden oluştuğu iddiası, herkesçe de bilindiği gibi doğru değildir. Ancak hükümette

---

(2) Bakara / 34.

Alevi kökenli olan Bakanlar vardır ve hükümetin en çalışkan bakanlarının da onlar oluşu bizi sevindirmektedir.

12- Alevileri Batılı devletlerin desteklediğini uyduran mahut vâiz, bizi kukla Arap rejimleri ve onların çuvalla para aktardıkları tarikatlarla karıştırıyor. Devletin, milletinin ve kutsal Cumhuriyetinin bekçisi olan Alevi insanının yönü bellidir: Yüksek insani ideallere sahip olan Alevilerin, ne Batılı'ların, ne de bir diğerinin desteğine gereksinmesi yoktur.

13- İran'ın, Alevileri desteklediği iddiasına, Sünni çevrelerin yayınladığı dergileri(3) okumasını söyleyerek yanıt verelim. İran Şii rejiminin, İslâm'ın biçimsel yanlarına değil, özüne sarılan Alevileri desteklemeyeceği de aşikardır. Aleviler, yetmişiki milleti bir gözle görmeyi, "Yaratılanı hoş gördük- YARATAN'dan ötürü" ilkesini savunurlar. Dini siyasetin aracı olarak kullanan zihniyet ise, KENDİLERİNDEN BAŞKA HERKESİ, Siyonistlik, sapıklık ve Masonlukla suçlayabilir. Bundan ne umdukları da belli: Kendi kepazeliklerini kamufle etmek!

14- *"Sünnilerin, Türkiye'de istedikleri gibi yaşayamadıkları"* nı iddia eden mahut vâiz, onunla tartışan yazar Cemal Şener'in deyimiyle "Türkiye'de mi yaşıyor, yoksa uzaydan mı gelmiş?" belli değil. Çoğulcu demokratik bir sistemin hakim olduğu ülkemizde, her vatandaş, özgür iradesi doğrultusunda oy kullanarak temsilcilerini TBMM'ne seçer. Tertemiz Alevi ve Sünni halkımız kardeş gibi yaşarlar ülkelerinde. "İstedikleri gibi yaşayamayanlar" olsa olsa din sömürgenleridir!

15- Kendini Allah'ın avukatı, melaikesi ve havarisi sanan, "Şeyhin Kerameti kendinden menkul" prototipi olan mahut Emevi meddahı vâiz bey *"Alevilik ve Aleviler İslâm'ın yüzkarasıdırlar!"* buyurdu! Ey utanmaz adam!

Şunu iyi bilmiş ol ki, senin söylediğinin aksine "ALEVİLİK VE ALEVİLER, İSLAM'IN YÜZAKIDIRLAR". Oluşumunu, Anadolu'nun engin inanç potasında tamamlayan *"Alevi Düşüncesi"* İslâm'a özü itibariyle bağlanmış, din tacirlerine ve sömürgenlerine hep karşı çıkmış olmakla, bir onur abidesi,

(3) Örneğin, "Yeni Zemin" Dergisi'ne bakınız. (Mayıs, 1993 sayısı, sh. 49.)

bir "YÜZAKI" değil de nedir? Alevilerin hiçbir şeyleri olmasa da, yalnızca şu beyti söylemiş ve ondaki ruha inanmış olmaları, onların, "İslam'ın yüzakı" olmalarına yetmez mi?

"Benim bu Din-ü imanım, MUHAMMED MUSTAFA'dandır.
Tenim içindeki canım, ALİ-EL-MÜRTEZA'dandır"(4)

Soruyoruz: Senin Emevilerinde bu ruh ve inanç var mı?

16- İbadetlerini, Vâiz Buldan'ın yaptığı şekilde yapmayan Aleviler, Yüce Allah'a "SEMAH" ederek, Allah'ın Hz. Muhammed'in, Hz. Ali'nin ve erenlerin mübarek isimlerinin de zikredildiği CEM törenlerinde "NİYAZ" ederek İBADETLERİNİ coşkuyla, severek, inanarak yerine getirirler.

Hiçbir sağduyu sahibi insanın kabul edemeyeceği, şeytanın dahi aklına getiremiyeceği "MUM SÖNDÜ" iftirası ise tümüyle dayanaksız ve ahlaksız moral değerlerden nasibini alamamış çevrelerin, onurlu Alevi insanına yakıştırmaya çalıştıkları çirkin bir iftiradır. Vâiz, kendisi, hayalinde arzu ettiği ahlaksızlıkları dışa vurduğunun farkında bile değil! Hak aşığı, Alevi ozanı Ali İlhami diyor ki:

"Kendi noksanını bilip arif ol
Kimsenin aybını gözetme gönül
Yetmiş üç millete bir nazarla bak
HAK sevmiş, yaratmış söz etme gönül

Bu Kızıl, şu Ak-baş diye hor bakma
Kendini göz göre göre ateşe yakma
KENDİ YAPTIĞINI ALEME TAKMA
Yaralı ciğere tuz ekme gönül!"

17- Yalancı Vâiz Buldan, İlâhiyat Fakültelerinin de Alevîlerin elinde olduğunu iddia ediyor. Bu komik iddia da ilk kez ortaya atıldı. Halbuki bu fakültelerde eğitim, sadece Sünni öğretim ile yapılmaktadır. Doğal olarak öğretim görevlileri de Sünni'dir. Bu fakültelerin yapılmasında "Yahudi Parmağı" ol-

(4) *Seyyid Nizâmoğlu (Çev. Mehmet Yaman), İst., 1976, sh. 163.*

duğu iddiası ise, bizim değil, o Vâiz'in ve sünniliğe hizmet eden Diyanet'in yanıtlayabileceği garip bir problemdir. Yalnız, şunu iyi bilmen gerek: Eğer Ehl-i Beyt dostları (Alevîler) olmasaydı, Yahudiler değil, ama siz Emevîler İslâm'ı çoktan yıkardınız. Hem Hz. Muhammed'i seviyoruz diyeceksiniz, hem de onun cânı, torunu İmam Hüseyin'i kalleşce şehit edeceksiniz! Bu nasıl müslümanlık?

18- Devenin, iğnenin deliğinden geçip geçmeyeceğini bilemeyiz ama, Alevî Düşüncesinin, Vâiz Buldan gibi ruhban sınıfı zihniyetinin temsilcilerine ve kehânetlerine ihtiyacı yoktur. Müslüman geçinen ve yüksek (!) din bilgisiyle "iman ve İslâm'ı" savunduğunu, kendi aklınca cihad ettiğini sanan, fakat nedense hep İslâm'ın baş düşmanı Emevilerin ağzıyla durmadan yalanı ve bâtılı savunan Meddâh-ı Yezit olan Vâiz, *"Yalanla iman bir arada bulunmaz"* ve *"İslâm'ı ilk bozacak adam, Emevilerden biridir"* buyuran Hz. Muhammed'i birazcık tanısa ve O'na cidden inansaydı, "Alevîlerin nikâhı yoktur" diye bir herze yer miydi ve birlik beraberlik kardeşlik içinde yaşayan toplumumuzu parçalanmaya çalışan aşağılık sözler söyler miydi? Halbuki Alevîler için nikâh, en kutsal ödevdir. (Alevî'nin nikâhı olmasa, şu elinizdeki ALEVİLİK kitabında "NİKÂH" konusu bulunur muydu?)

19- Daha önce de belirttiğimiz gibi Alevîler, ALLAH - MUHAMMED - ALİ'ye ve hakkın, doğrunun yanında yer almış ERENLERE, EVLİYÂLARA büyük saygı gösterirler.

Alevîler, türbe ve dergâh ziyaretlerinde Sünni kardeşleri gibi dua ederler. (Gözü patlayası cahil, gel içimize, gör bakalım asıl İslâm kim?) Vâiz'in mantığına ve müslümanlık anlayışına bakın: Sünni yapıyorsa doğru, Alevî yapıyorsa yanlış!

20- Yalancı Vâiz'in "Alevilerin Hz. Muhammed'e (a.s.) kin dolu oldukları" iddiası ise tam anlamıyla bir saçmalık! Böyle bir yalanı neye dayanarak söylüyor? Utanmıyor mu? Hangi topluluk kendi peygamberine kin besler? Vâiz! Aleviler Hz. Muhammed'e kin besleseler, Alevi ozanları şöyle coşar mı?

*"Her sabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir, Muhammed, Ali Diyerek
Bülbül de gül için figana başlar
Allah bir, Muhammed, Ali diyerek"*

(Kul Himmet)

21- Vâiz'in "Alevilerin, peygamberliği Hz. Ali'nin elinden Hz. Muhammed'in aldığını söylemeleri..." iddiası ise, tarih boyunca Ali ve Alevi düşmanlarının kasıtlı olarak uydurduğu saçma bir iddiadır. Alevilerin peygamberi Hz. Muhammed'dir. O'nun peygamberliğine can-ü gönülden besledikleri inancı, Alevi halkı ve ozanları, binlerce deyişlerinde dile getirmişler, Cem törenlerinde Hz. Peygamber'e "SALEVAT" okumadan "Tevhid Namazı" kılmamışlardır:

*"Muhammed Dini'dir bizim dinimiz
Tarikat altında geçer yolumuz
Cibril-i Emin'dir hem rehberimiz
Biz mü'miniz, mürşidimiz Ali'dir."*

(Pir Sultan Abdal)

Biz eski vâiz Buldan ve onun gibilere şu öneriyi yapacağız:

Bu utanmaz yalancıların yapacakları en doğru şey, camide Allah'ın divanına ilk durduklarında (eğer gerçek mü'min iseler) Aleviler hakkında söyledikleri tüm iftiralar için "Yüce Allah'tan bağışlanmalarını dilemek" olacaktır. Bize düşen, onların dayanaksız ve mantık-dışı iftiralarını, doğruları söyleyerek yanıtlamaktır. Eğer Alevileri tanımadan hüküm veriyorlarsa (ki böyle yapıyorlar), o toplumun içine (eğer zahmet olmazsa) girip, zannettiklerinin tam aksine onların inançlı, namuslu, tertemiz müminler olduğunu öğrensinler, yapageldikleri iftira günahından arınsınlar. İşte, ancak o zaman Alevilerle Sünnilerin gerçekte kardeş oldukları anlaşılacak ve toplumumuz bütünleşecek, kavga, ölüm, kıyım, huzursuzluk kalmayacak, mutlu olacağız. Ne yazık ki içimizdeki münafık din bezirganları, bizi bölmek, birbirimize düşürmek için, din adına yoğun fesatçılık propogandası yapıyorlar. İşte vâiz Buldan, bu fesatçılardan sadece basit bir örnektir.

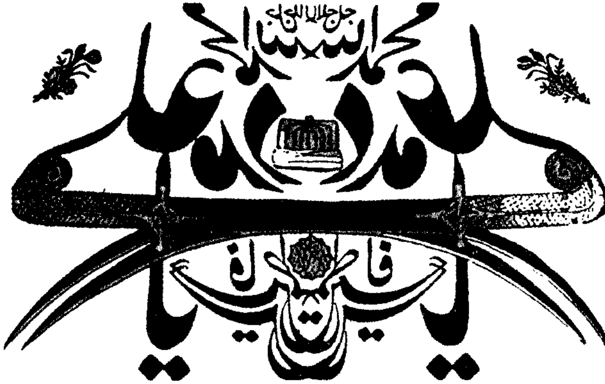
EY ALEVİ-SÜNNİ KARDEŞLER, GELİN, BÖLÜCÜLÜĞE ENGEL OLALIM!

Aleviler, televizyonda göz göre göre, milyonların gözünün içine baka baka, kelimelerin üzerine basa basa savrulan hakaretlere karşı, zor bir sınavı daha başarıyla, sabır ve suskunlukla (ülkede kargaşa çıkmasın diye, sinelerine çekerek) geride bırakmışlardır. Kendilerine karşı yapılan bu haksız davranışı, olgun bir şekilde, basın yayın yoluyla uygarca yanıtlamışlar, herhangi bir provokasyona kapılmamışlardır. ALEVİLERE DE BU OLGUN TAVIR YAKIŞIR!.. Bu olgunluğu, Sünni kardeşleriyle, aydın ve demokrat, bilinçli kesimle el-ele vererek sağlamışlardır. Ta ki milletimiz, fitnelere aldanıp, bir kardeş kavgasına (Allah korusun) düşmesin. Ta ki cennet yurdumuza, düşmanlarımızın murdar ayakları değmesin! Aynı dinin mensubu fakat iki değişik mezhebe bağlanmış bizler, Alevisiyle, Sünnisiyle "Din oyunu aktörleri"ne kanarak düşman kardeşler olmayalım: BİR OLALIM, İRİ OLALIM, DİRİ OLALIM! Çünkü, bu vatanda birlik-dirlik-mutluluk içinde yaşamalıyız. Çünkü, eğer birbirimize düşersek, gücümüz azalır ve bir gün fırsat kollayan düşman, bizi yurdumuzdan, yuvamızdan eder. O zaman daha iyi mi olur? O zaman pişmanlık fayda verir mi? O zaman şehitlerimizin ruhları sızlamaz mı? O zaman Allah ve Peygamberimiz bizden razı olur mu? O halde "Sen şu mezheptensin, ben bu mezheptenim" gibi faydası olmayan, İslâm'da da yasaklanmış olan cehalet ve sürtüşmelerden uzaklaşalım: GELİN KARDEŞLER, BİR OLALIM!..

"Son verelim iftira'ya bühtan'a
Kardeşane sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım VATAN'a
Çok okul, fabrika kuralım kardeş..."

(Aşık Veysel)

Düşünelim: Alevi ozanı Aşık Veysel'in mi, yoksa dinci Vâiz'in mi sözleri gerçek İslâm'a uygun?

MEDET YÂ ALLAH, YÂ MUHAMMED - YÂ ALİ
YÂ FÂTIMA - YÂ HASAN - YÂ HÜSEYİN

VAİZ DEDİKLERİ KİMDİR? VAİZ'İN KARAKTERİ NEDİR?

Büyük veli (Tanrı dostu, tasavvufçu) Abdurrahman CAMİ, şeriat bilginlerini üçe ayırır: Müftüler, vâizler ve kadılar. Sonra da bunların karakterini ayrı ayrı şöyle açıklar:

"Müftüler de iki gruptur: Birinci gruptan olanlar, Allah'tan korkarlar. İşlerini bilgilerine uydururlar. Fetvalarını, takvalarıyla bezerler. Gözlerini dünya malına ve mevkilerine çevirmezler. İkinci gruptan olanların HAK'tan korkuları yoktur. Eğri yola giderler. Laf ebeliği ile, batıl'ı hak olarak gösterirler. Yalanlar düzüp, halkı aldatırlar...

VÂİZLER de iki türlüdür:

Bunlardan bir grup, bir sürü anlamsız ve uydurma sözler ezberlemişlerdir ki, onlarda din bilgisinden bir eser bile yoktur. Bu gibiler, başlarına adam toplamak, mal-mülk yığmak, mevki ele geçirmek, şöhret kazanmak için alemde dolaşır dururlar. Padişahların, devlet ve hükümet adamlarının, nüfuzlu kişileren yağcılığını yaparlar. Kimi kez halkın hoşuna gidecek vaazlar verirler, kimi kez sapıklığa düşürürler, doğru yoldan saptırırlar. Kâh olur ki dünyayı halka zindan ederler. Ta ki onlar terkedip, kendileri alsınlar. Kâh her işte, her sözde dine aykırılık(!) bularak, ahirette azap görüleceğini aşırı biçimde anlatırlar. Ta ki halkı korkuya, umutsuzluğa, şaşkınlığa düşürsünler. Bazan da her harekete izin verirler, her şeyi helal gösterirler; ruhsat kapılarını ardına kadar açarlar; böylelikle insanların yüreğinden Allah kor-

kusunu kaldırırlar. Uydurma hadisler naklederek, fitneler ve yobazlıklar gösterirler; müslümanları taassuba teşvik eder, azdırmağa çalışırlar. Cehennemin ateşini alevlendiren bunlardır"(1)

İşte bizim vâiz Buldan efendi de, Molla Cami'nin anlattığı vâizlerden günümüzde yaşayan bir tip. O vâizler ki köylere, kentlere yerleşerek, televizyonlara tırmanarak, halkımızın arasına Alevi-Sünni bölücülüğü yaparak bugün de Allah'tan korkmadıklarını, kuldan utanmadıklarını, çirkin ruh ve suratlarıyla, edepsizce belli etmektedirler... Fakat bu aydınlık çağında, vâiz'in köhnemiş safsatalarına, ne Alevi ne Sünni hiçbir kimsemiz asla aldanmıyorlar. Hz. Mevlana'nın dediği gibi, "*Eskі şeyleri satanların nevbeti ve zamanı geçti. Biz şimdi yeniliği ve yeni şeyleri satıyoruz; BUGÜN PAZAR BİZİMDİR!..*" Sözümüzü, iki cihan güneşi Efendimiz Hz. Muhammed Mustafa'nın bir hadis-i şerifleri ile bitiriyoruz:

"FİTNE UYKUDADIR; ONU UYANDIRANA ALLAH LANET ETSİN!"

DİLERİM MURADIM VER KOCA LEŞKER!

Deli gönül gussalanup gam yeme
İnşallah dumanım yer Koca Leşker
Gönül intizardır her dem yoluna
Bize hayırlısın ver Koca Leşker

Koca Leşker sen kırkların birisin
Kırkların birine neşter urursun
Selman Faris'dedir kanın görürsün
Bir damla kan geldi al Koca Leşker

Selman geldi şeydallahtan yarsalar
Şeydallahın bir araya koysalar
Bir üzüm danesi vardır ezseler
Ezen el senindir er yüce Leşker

---

(1) Molla Cami, "Nefehat-ül - Üns.

Engür ezdi ol kırklara içirdi
Kanad verdi pervaneye uçurdu
Üryan biryan etti dara geçürdü
Anlara bir himmet kıl Koca Leşker

Koca Leşker seher yerde oturur
Fırat suyu bad-i saba getürür
Cümle erenlere gülbang yetürür
Cümlenin muradın ver Koca Leşker

Sultan Ağuçana çıkıyor başı
Nice erler vardır yareni eşi
Seyid İsmail Seyyid Halil sırdaşı
Taze fidan bitti gül Koca Leşker

FAKİR EDNA'm eder çağlasam aksam
Fırat suyu gibi yüzüne baksam
Üstad Hatayi'den seyrana çıksam
Dilerim muradım ver Koca Leşker[2]

---

(2) KOCA LEŞKER: Yavuz Selim ile yaptığı Çaldıran Savaş'ında (1514) Şah İsmail, Koca Leşker hazretlerinden kendisine yardım istiyor. Koca Leşker de, Şah'ın ordusunda komutan olarak görev alıyor ve bu savaşta şehid oluyor. Türbesi, Erzincan'ın Bağıştaş Köyü'ndedir ve sayılı Alevî Ocaklarından biridir. Koca Leşker'in yanında bulunan tâlibler (ki onun askerleriydi. Kendisinin şehit düşmesinden sonra, Tunceli'ye gidip yerleşiyorlar. (Bu kısa bilgiyi, günümüzde tanınmış, insan-ı kâmil bir mürşid olan, Koca Leşker evlatlarından Sayın Medet ŞAHİN DEDE'den aldım. İmam Musâ-i Kâzım soyundan gelen Koca Leşker'in şeceresi (soy kütüğü) yakında yayınlanınca, hakkında daha geniş bilgiler edineceğiz. - Mehmet Yaman.)

GÜNÜMÜZ ALEVİLİĞİ[1]

2000'li yıllara geldiğimiz şu günlere kadar ne yazık ki hükümetler bu karşılıklı önyargılardan kaynaklanan sosyal huzursuzlukların çözümüne yönelik gerekli çabayı göstermemişlerdir. Bunun sonucu olarak bu sosyal yaranın zaman zaman istismarına müsait bir ortam yaratılmıştır. Bir türlü tam olarak tedavi edilemeyen bu sosyal yaranın istismara ne kadar müsait olduğunu görmek için çok değil 1993 Sivas Olayları ve 1995 Gazi Olayları sırasında ve sonrasında yaşananları anımsamak yeterli olacaktır sanırım.

Anadolu'da Alevilik konusunun bir diğer talihsizliği de farklı yazarların ideolojik gözlüklerle olaya yaklaşması ve bunun yarattığı olumsuzluklardır. Alevilikten çok, birçoğunun kendi Aleviliğini veya önyargılarını anlattığı yayınlar özellikle halk kitleleri nezdinde olumsuz etkilerde bulunmuş deyim yerindeyse konu neredeyse içinden çıkılamaz bir görünüm almıştır. Bunun nedeni bu yayınların çoğunun masabaşı çalışmaları olmaları, bu kişilerin bu konuyu ele alabilecek bilimsel formasyondan yoksun oluşları ve araştırmalarını kendi önkabulleri doğrultusunda taraflı bir şekilde ele almalarıdır.

Sonuç olarak herkes konuyu kendine göre yorumlamış ve özellikle 1980'lerin sonlarında Alevilikle ilgili yayınlarda adeta bir patlama yaşanmıştır. Böylece bilimsel yöntemden habersiz olan birçok araştırmacı bu zamana kadar yapılmış li-

(1) Bu bölüm Dr. Ali Yaman'ın I. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumunda sunduğu bildiri esas alınarak hazırlanmıştır.

teratürü tarama ihtiyacını bile duymaksızın konunun daha da karmaşık hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Sonuçta çeşit çeşit Alevilik tanımı ortaya çıktı: *"mezheptir, meşreptir, dindir, tarikattır, yoldur, yaşam biçimidir vb."* Üniversitelerin ve devlet kurumlarının konuya sağlıklı bir şekilde yaklaşmamasının doğal bir sonucu olarak konu istismara açık bir alan halini aldı. Bir diğer nokta ise Alevilik konusunun, Sünnilikle ilgili çalışmalar gözönüne alındığında oldukça bakir kalmış ve ihmal edilmiş bir alan olduğunu görmekteyiz. Üniversiteler ve devletin ilgili kurumları bu konuda oldukça kötü bir sınav vermişler, bu konuya duyarsız kalmışlardır. Alevilerce kurulan dernek ve vakıflar da bu konuda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmemişlerdir. Bu durumda devreye ideolojik kaygılarla kaleme alınmış çalışmalar girmiş, konu iyice içinden çıkılamaz bir hale gelmiştir. Bu toz duman arasında sade vatandaş gerçek anlamda Alevilik ile değil, yandaşlar ve karşıtlar şeklinde bir ayrım gösteren tarafgir kişilerin görüşleri ile karşılaşmaktadırlar. Özetle Alevîlik-Bektaşîlik konusunun bilimsel araştırma kuruluşlarının ilgisinden mahrum kalmasının doğal bir sonucu olarak, meydan ideolojik ve spekülatif nitelikli çalışmalara kalmıştır. Bu istismar bugün de Alevilere hizmet iddiasında olanlar tarafından bile yapılabilmektedir. Bu istismarın önüne geçebilecek olan bilimsel araştırmalara olan gereksinim her geçen gün artmaktadır. Subjektif kaygılardan uzak bilimsel çalışmalara çok ihtiyaç vardır. Yaşanan kavram kargaşasının sonucunda, "İslamın içinde mi-İslamın dışında mı?" şeklinde boş tartışmalar gündeme gelmektedir. Bugün özellikle her geçen gün yitmekte olan Anadolu'da hala varolan sosyal değerlerin derlenmesi amacıyla yapılacak alan araştırmalarına büyük gereksinim vardır.

Yukarıda belirttiğim tüm olumsuzluklara karşın bugün, Anadolu'nun sosyal ve dinsel tarihi büyük ölçüde gün ışığına çıkmıştır. Bu karmaşa içerisinde bile konuya objektif veriler doğrultusunda yaklaşan bilimi kılavuz edinen araştırmacılar vardır. Yurtiçinde ve yurtdışındaki üniversitelerde bu konuda

ileride çok yararlı çalışmalar verebilecek genç bir araştırmacılar kuşağı yetişmektedir. Alevilerin yüzyıllardır okuyageldiği, "Buyruklar", "Menakıpnameler", "Vilayetnameler", "Nefesler", "Deyişler" her ne kadar hala bir bölümü yok olmuş, bir bölümü de saklanmaktaysa da, artık gün yüzüne çıkmaktadır. Yapılması gereken, alanlarında yetkili araştırmacıların bütün bu kaynakları inceleyerek, Aleviliğin Anadolu'nun sosyal ve dinsel tarihindeki çok karmaşık ve bir o kadar da büyüleyici tarihsel, sosyal serüvenini bütün yönleriyle açıklığa kavuşturmaktır. Bu zamana kadar layık olduğu değer verilmeyen bu çok önemli konunun bilimsel yöntemin ışığında araştırılmasını olanaklı kılacak koşulların hem devletin ilgili kurumları, araştırma kurumları ve Alevi-Bektaşi dernek ve vakıflarınca yerine getirilmesi zorunludur. Aksi takdirde, Alevilik konusunun istismar edilmesinin önüne geçilemez.

Özellikle 2 Temmuz 1993'te yaşanan Sivas Olayları ve 12 Mart 1995'te yaşanan Gazi ve Ümraniye Olayları sonrasında dernek/vakıf gibi kurumların sayıları giderek artmıştır. O zamanki hükümetlerin bu olaylardaki beceriksizliği ve siyasal ahlak özürlü yaklaşımı Alevi toplumu tarafından bazı savunma mekanizmaları oluşturulması gerekliliği şeklinde algılanmış, bu şekilde özellikle Pir Sultan Abdal ve Hacı Bektaş Veli Dernekleri adı altında bir çok dernek, Cemevi ve özellikle 1995'lerden itibaren de vakıflaşma faaliyeti yoğunluk kazanmıştır. Örgüt sayısındaki artış aynı şekilde özellikle Avrupa'da yaşanmıştır. Bu şekilde yayınlanan kitap sayısı da artmış, Alevilerce yayınevleri kurulmuş, siyasiler oy potansiyeli olmaları dolayısıyla Alevilerle sürekli ilgilenmişlerdir. Özellikle mali bakımdan çekici olması bakımından sanatçı sayısında büyük artış olmuş, yine Aleviliği ifadelendirmenin önemli bir yolu olarak görülen saz ve semah kurslarına yoğun talep gösterilir olmuştur.

Biz bu çalışmamızda günümüzde Alevilik konusuna bir şekilde müdahil olan aktörlere ilişkin genel bir analiz denemesi

sunmaya çalışacağız. Ne yazık ki bu konu hakkında yapılmış bilimsel çalışmalar bulunmamaktadır. Alevilere ait inanç ve kültür kurumlarının, yayın organlarının, Türkiye Birlik Partisi ve Barış Partisi gibi siyasal oluşumların ele alındığı bırakın bilimsel çalışmaları amatör çalışmalar da bulunmamaktadır. Ele alacağımız aktörleri bütün boyutlarıyla ele almak bu çalışmamızın boyutunu aşmasından dolayı mümkün olduğunca genel hatlarıyla sergilenmeye çalışılacaktır. Alevilik-Bektaşilik alanında faaliyet gösteren aktörleri şu altbaşlıklar halinde sıralayabiliriz:

1. Dergahlar, 2. Cemevleri, 3. Dernekler, 4. Vakıflar, 5. Araştırmacı-Yazarlar, 6. Ticari Kuruluşlar, 7. Dergiler, 8. İşadamları, 9. Medya Kuruluşları, 10. Hükümetler, 11. Siyasal Partiler, 12. Üniversiteler, 13. Sünni İnançlı Kişi ve Kurumlar, 14. Sanatçılar, 15. Saz/semah kursları, 16. Araştırma Kurumları, 17. Türkiye'deki Şii/Caferi Cemaati.

Şimdi sırasıyla 1980'lerden itibaren yaşanan bu gelişmeler ve bu gelişmelerin yarattığı sorunları, bu alanda faaliyet gösteren aktörleri genel olarak ele almak suretiyle tanımaya çalışalım. Burada öncelikle şuna işaret etmek gerekir ki, aşağıda vereceğimiz aktörlerden ilk dördü yani Dergahlar, Cemevleri, Dernekler ve Vakıflar işlevsel ve yönetsel bakımdan ayrı olarak ele alınmaktan uzaktırlar. Yani dergah olarak nitelenen kimi yerler aynı zamanda dernek veya vakıf olduğu gibi cemevi olarak da nitelenebilmektedir. Mesela Şahkulu Sultan Dergahı, bir vakıf tarafından yönetilmektedir. Karaca Ahmet Sultan Dergahı ise bir dernek tarafından idare edilmektedir. Yenibosna Cemevi olarak bilinen yer C.E.M. Vakfı ve Hacı Bektaş Veli Derneği Bahçelievler Şubesi'nin faaliyette bulunduğu mekandır aynı zamanda. Bu örnekleri çoğaltmak olanaklı. Demek ki işlevsel ve yönetsel bakımdan karmaşık bir yapılanmayla karşı karşıyayız. Bu nedenle burada

sunacağımız bilgilerin genel bir değerlendirme olduğu unutulmamalıdır:

1- Dergahlar:

Genel olarak ifade etmek gerekirse Anadolu ve Balkanlar'da bulunan Alevi-Bektaşi topluluklar Dergahlar/Tekkeler ve Ocaklar şeklinde ikili bir yapılanmanın derin bir nüfuzu altında bulunmaktadır. Ayrıca bazı ocak ulularının türbeleri çevresinde oluşmuş dergahların varlığı bilinmektedir. Bu şekilde yüzlerce "ziyaret" olarak adlandırılan ve kendilerine büyük kutsallık ve saygı atfedilen yerler bulunmaktadır. Merkez olarak nitelenebilecek yerlerde bulunan Bektaşi topluluklar daha çok dergahlar şeklinde örgütlenirken, çevrede yaşayan ve yarı göçebe kitlelerden de oluşabilen Kızılbaş Aleviler olarak nitelenebilecek topluluklar sosyal yapılarının doğal bir sonucu olarak dergahlar şeklinde örgütlenememişlerdir. Bugün Anadolu'daki Alevi kitlelerinin ekserisini oluşturan Kızılbaş Aleviler Ocakzade gezici dedelerin nüfuzuna tabi bir örgütlenmeye sahip olmuşlardır. Onların sosyo-ekonomik yapıları böyle bir yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Bilindiği üzere Bektaşi Dergahları Osmanlı'nın kuruluşundan itibaren önemli bir nüfuza sahip olmuşlardır. Kaldı ki proto-Bektaşiler olarak adlandırabileceğimiz heterodoks gruplar veya Babailer birçok zaviye ve dergaha sahip bulunmaktaydılar. Babailerin ayaklanması sırasında Kefersud'daki Baba İshak'ın zaviyesi başta olmak üzere önemli işlevler gören ve Selçuklu İdaresine muhalif örgütlenmeyi sağlayan bu zaviyeler ayaklanmanın bastırılmasıyla büyük tahribatla karşılaşmışlardır. Bunların ve kimi Ahi dergahlarının sonraları Bektaşi Zaviyelerine, Dergahlarına dönüştükleri söylenebilir. Sarı Saltuk, Abdal Musa, Otman Baba, Seyyid Ali Sultan, Şücaettin Veli ve Hacı Bektaşı Veli Dergahları Bektaşi Dergahlarının en tanınmışlarıdır. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla Bektaşi tarikatı da yasaklanmış ve Dergahların başına bir dönem Nakşi şeyhleri atanmıştır. Bilindiği üzere 30 Kasım 1925'te 677 sayılı yasay-

la Tekke ve Zaviyeler kapatılmış; tarikatlar yasaklanmış, şeyhlik dervişlik, seyitlik, halifelik, müritlik gibi ünvanların kullanılmasına son verilmiştir. Üfürükçülük, falcılık, muska yazma; tarikatlarla ilgili giysiler giyilmesi yasaklanmış ve türbeler kapatılmıştır.(2) Kapatılan bu yerleri açanların veya yeniden benzeri yerler kuranların ve yasaklanan ünvanları taşıyanların üç aydan az olmamak üzere hapis ve 50 liradan az olmamak üzere para cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlandı. Daha sonra yapılan değişiklikle ise cezalarda artış sağlandı ancak yasanın öngördüğü diğer hükümler korundu. Bu süreç doğal olarak Alevi-Bektaşileri de etkilemiştir. Ancak kaynaklardan ve yaptığımız alan araştırmalarından da gördüğümüz kadarıyla Aleviler bu yasayı tüm olumsuzluklarına karşın eleştirmemişlerdir. Bu yasa sonrası Aleviliğin, Bektaşiliğin Serçeşmesi olarak kabul edilen Hacı Bektaş Dergahı müze haline gelmiştir. Dergah 1958'de Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarıma başlanmış ve 16 Ağustos 1964'te Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bir müze olarak açılmıştır. Yine Abdal Musa Dergahı'da kapatılmış ve dergahın yapısı ahşap malzemelerden oluştuğundan bakımsızlıktan büyük zarar görmüştür İstanbul'da bulunan Karyağdı Baba, Çamlıca, Şahkulu, Karaağaç, Kazlıçeşme, Nafi Baba, Takkeciler, Bademler ve Dilaver Baba Tekkeleri de bakımsızlıktan büyük zarar görmüşlerdir. Zaman içerisinde birkaçı dışında diğerlerinin hem tarihi değerleri ve hem de arsaları adeta talan edilmiştir. Anadolu tarihinin önemli bir dönemine damgasını vurmuş bu tarihsel yapılar, devletin, belediyelerin yanlış politikalarına kurban olarak arazi mafyasının ve servet düşkünleri kişilerce acımasızca yok edilmiştir. Bu talana kamu görevlilerinin ve belediyelerin de göz yumması tarihsel değerlerimize yönelik büyük bir ihanettir. Benim burada amacım bu dergahların tarihsel işlevlerini ve başlarından geçenle-

(2) Bu yasa 13.12.1925 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

ri tümüyle sunmak değil. Konuya genel hatlarıyla değinerek bugün Alevilerin önemli merkezlerinden olan bazı dergahlarımızla ilgili değerlendirmelerde bulunacağım. Bugün Alevilerce dergah olarak adlandırılan en önemli merkezler 1. Hacı Bektaş Dergahı, 2. Abdal Musa Dergahı, 3. Şücaettin Veli Dergahı, 4. Karaca Ahmet Sultan Dergahı, 5. Şahkulu Sultan Dergahı, 6. Hüseyin Gazi Dergahı, 7. Erikli Baba Dergahı, 8. Garip Dede Dergahı olarak sıralanabilir. Burada adlarını saymakla tükenmeyecek Kırıkkale'de Hasan Dede, Tokat'ta Hubyar Baba, Erzincan'da Hıdır Abdal Sultan, Malatya'da Onar Baba, Isparta'da Veli Baba, Merzifon'da Piri Baba gibi daha birçok tekke bulunmaktadır. Ancak biz en tanınmışları ve en yoğun ziyaret edilenleri hakkında sırasıyla bazı genel bilgiler vereceğiz. Özellikle Hacı Bektaş Dergahı manevi anlamda Anadolu'daki hem Alevi-Bektaşi gruplarca serçeşme olarak kabul edilir. Bilindiği üzere tarihsel olarak Hacı Bektaş Dergahı "Dedebabalar" ve "Çelebiler" olmak üzere iki farklı gücün etkisi altında bulunmaktadır.[3] Bu iki grup arasında yüzyıllardır süren bir nüfuz mücadelesi sözkonusu olmuştur. Bu nüfuz mücadelesini karşılıklı eleştirilerle anlamak da olanaklıdır. Mesela Dedebaba Bedri Noyan, Çelebileri (Ulusoy ailesi) eleştirirken Ulusoylar da Dedebabaları eleştirmektedirler. Hacı Bektaş Dergahı'nın daha önce değindiğim üzere

(3) Dedebaba-Çelebi rekabeti yüzyıllara dayanmakta olup aynı zamanda Bektaşilik nüfuzu üzerindeki bir güç mücadelesidir. Kendilerini Hacı Bektaş Veli'nin soyundan gelen (bel evladı) olarak kabul eden ve taliplerince de böyle kabul edilen Ulusoyların bu savları, Hacı Bektaş Veli'nin çocuğu olmamıştır diyen Dedebabalar ve Ocakzade dedelerin bir bölümünce kabul edilmemektedir. Kendilerine yol evladı diyen Dedebabalara ise bu kurumun Osmanlı Devletince Dergahı ve dolayısıyla Bektaşiliği kontrol altına almak amacıyla kurulduğu şeklinde eleştiriler yöneltilmektedir. Bu eleştiriler bazen Ulusoyları da hedef alabilmektedir. Ayrıca Ulusoy ailesinin Hacıbektaş'taki pozisyonlarını siyasal nüfuz için kullandıkları yönünde eleştiriler de yapılmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren TBMM'de hemen hemen her dönem Ulusoy ailesinden bir kişi milletvekili olarak bulunmuştur.

1964'te müze olarak açılması ve başka gelişmeler hem Çelebilerin hem de Dedebabaların etkinlikleri bakımından zayıflatıcı bir unsur olmuştur. Son yıllarda Dedebabalar arasında bir bölünmüşlük sözkonusudur. Dedebaba Bedri Noyan'ın Hakka yürümesi sonrasında halifebabalar kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşler ve yaptıkları birkaç seçimin başarılı olamaması nedeniyle bugün hala dedebaba geleneğine bağlı Bektaşilerce genel kabul gören bir dede baba seçilmiş değildir. Çelebi ailesi özellikle Orta Anadolu'daki Aleviler ve Dedeleri üzerinde etkili olmalarına ve saygı görmelerine rağmen genel Alevilikle ilgili gelişmeler üzerinde eski güçlerini yitirmişlerdir. Hem dedebabaların hem de çelebilerin Hacı Bektaş'ın manevi gücünden kaynaklanan nüfuzlarındaki bu zayıflamanın doğal bir sonucu olarak sahneye özellikle 1990'larla birlikte yeni bir güç çıkmıştır. Bu yeni güç Hacıbektaş Belediyesidir. Bu yeni aktörün gücünü açığa vurması zaman zaman yaşanan olaylarda rahatlıkla görülebilir. Her yıl düzenlenen ve onbinlerce ziyaretçinin yanısıra devletin de en üst düzeyde temsil edildiği Hacı Bektaş Veli törenlerini belediye başkanı bir etkinlik aracı olarak kullanmaktadır. Zaman zaman tören programına ve Hacıbektaş ilçesinde yapılacaklara ilişkin yoğun tartışmalar yaşanmakta karşılıklı eleştiriler ifade edilmektedir. Alevi-Bektaşi dernek/vakıfları da törene ilişkin söz sahibi olmak istemekte bu amaçla zaman zaman toplanılmakta ancak yine de belediyece oluşturulan bir düzenleme komitesi törenin organizasyonunda esas söz sahibi olmaktadır.

Ülkemizde Hacı Bektaş Veli Dergahı dışında Alevilerin Dergah olarak nitelendirilebilecek birçok merkez bulunmaktadır ki bunların en tanınmışları Karaca Ahmet Sultan ve Şahkulu Sultan Dergahlarıdır. Ancak Garip Dede Derneği'nin çalışmalarıyla, Küçükçekmece'de bulunan türbenin, Kartal'da bulunan Kartal Cemevi'nin ve Okmeydanı'ndaki Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Kültür Merkezi'nin ve Kazlıçeşme'de bulunan Erikli Baba Derneği'nin bu anlamda bir dergah nite-

liği kazanmaya başladığı söylenebilir. Eskişehir'de varolan Şücaettin Veli Dergahı ise maddi olanaksızlıklar nedeniyle faal durumda değildir, Nevzat Dede'nin özverili çabalarıyla konuklarına hizmet sunmaya çalışmaktadır. Yaklaşık on yıldır gözlemlediğimiz bu kurumlar günümüzün koşullarına uygun birer çağdaş kültür merkezleri haline dönüşmek zorundadırlar. Bugün ne yazıkki, birçoğu bu durumdan uzak bulunuyor.

Bu yerlerin yaşadığı bir diğer sorun da yasal açıdan olmaktadır. Yasal açıdan varolan sorunlu durum bir an önce hükümetlerce sonlandırılmalıdır. Bu kurumlar yasal bir statüye kavuşturulmalıdır.

2- Cemevleri:

Alevi uyanışı beraberinde onun inanç kurumlarına da sarılmayı gerektirmiştir. Alevilerin temel ibadeti olan Cemlerin yapıldığı yerler olan Cemevleri de 1990'lardan itibaren giderek artmıştır. Özellikle İstanbul'un birçok semtine Cemevleri yapılmıştır ve hala da yapılmaktadır. İstanbul'da varolan cemevlerinden bazıları şunlardır: Okmeydanı Cemevi, Yenibosna Cemevi, İkitelli Cemevi, Gazi Cemevi, Sarıgazi Cemevi, Kartal Cemevi, Kağıthane Cemevi, Alibeyköy Cemevi, Tuzla Aydınlıköy Cemevi, Haramidere Cemevi. Bazıları inşaat aşamasında olan bu kurumların en büyük problemi nitelikli insan gücü eksikliğidir. Dergahların ve cemevlerinin dinsel ve kültürel hizmetlerinde görev alacak Dedeler ve diğer hizmet sahipleri bulmak ve yetiştirmek konusunda büyük sorunları vardır. Bütün bu gereksinime karşın sözü edilen alanlarda nitelikli insan yetiştirmek için faaliyette bulunmamaları da bu kurumların bir başka eksikliğini göstermektedir. Cemevlerinde birçok dinsel ve kültürel etkinlikler, kurslarda verilmektedir. Adak, lokma ve cenaze hizmetleri halkın en fazla yararlandıkları hizmetlerdir.

Yasal durum Cemevleri bakımından da pek içaçıcı değildir. Yasalar Cami dışında "Cemevi" diye bir mekanı ibadethane

olarak tanımamakta ve bu ad altında bir mekanın yapımı için yasal olarak izin alınamamaktadır. Ancak 1990'lardan bu yana bu durumun böyle olduğu bilinmesine karşın siyasetçiler ve devlet adamları bu cemevlerinin açılışına katılmaktan geri durmamışlardır. Bu yerler yasalardan dolayı başka adlar altında açılabilmektedir. Bu samimiyetsiz yaklaşıma bir an önce son verilmelidir.

3- Dernekler:

1960'larda Ankara'da Hacı Bektaş adı altında biri Hacı Bektaş Turizm ve Tanıtma Derneği, diğeri ise Hacı Bektaş Kültür, Kalkınma ve Yardım Derneği'nin kurulduğu ve faaliyet gösteren en eski derneklerden oldukları bilinmektedir. Ancak Aleviler 1990'lara kadar daha çok "köy dernekleri" ve "koruma, onarma, yaptırma dernekleri" biçiminde örgütlenmişlerdir. Bu dernekler daha çok yöresel/lokal gereksinimleri doğrultusunda şekillenmiş oluşumlardır. Kendi köylerinin insanlarının kentlerde de biraraya gelmeleri ve dayanışmalarını sağlamaktadırlar. Bugün hala yüzlerce köy derneği bulunmaktadır. Bunlar daha çok köylerindeki yapılacak işler, öğrenci bursları, kentlerde köylülerini birarada tutmak ve bu amaçla geceler, toplantılar düzenlemek gibi işlevler görmektedirler. Ancak 1990'lardan itibaren köy derneklerinin de dışında kurumlaşma ihtiyacı duyan Aleviler, Alevi Ulularının adlarını taşıyan onlarca dernek kurmuşlardır. Özellikle Hacı Bektaş Veli ve Pir Sultan Abdal'ın adlarına izafeten kurulmuş dernekler fazla sayıdadır. Özellikle Sivas ve Gazi Mahallesi Olayları sonrasında bu dernek sayılarında büyük artış yaşanmıştır. Bu dernekleşme faaliyeti aynı şekilde Avrupa'da da yoğun olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de Dernekler bazında Hacı Bektaş Veli ve Pir Sultan Abdal Dernekleri'nin Türkiye'nin çeşitli illerinde şubeleri bulunmaktadır. Ancak içinde bulunduğumuz dönemde artık yeni şubeler açılmaktan çok varolanlar yaşamaya çalışmaktadır. Kimilerinin hala bitme-

miş inşaatları, kadro sorunu vb. birçok sorunları bulunmamaktadır.

Avrupa'daki dernekler önceleri Almanya Alevi Cemaatleri Federasyonu olarak örgütlenmiş, daha sonra Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu adını almışlar ve ardından da Almanya'nın dışındaki derneklerin de katılımıyla Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF) adı altında birleşmişlerdir. Bugün İsviçre Alevi Birlikleri Federasyonu, Avusturya Alevi Birlikleri Federasyonu, Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu, HAK DER (Hollanda Federasyonu), İngiltere Federasyonu, Danimarka Alevi Birlikleri Federasyonu, Avustralya Alevi Toplum Konseyi, Fransa Alevi Birlikleri Federasyonu gibi kurumlar yurtdışında faaliyet göstermektedirler. Balkan Alevi Birlikleri Federasyonu adı da zaman zaman geçiyor ancak bu konuda fazla bir bilgi edinemedim. Ancak Avrupa'da az sayıda da olsa bu Federasyon bünyesi dışında kalmayı seçen dernekler vardır. Bunlar daha çok C.E.M. Vakfı'na yakın derneklerdir.

Derneklerin içerisinde bulunduğu bir diğer sorunlu nokta da zaman zaman yaşanan nüfuz mücadeleleridir. Özellikle yeni yönetim kurullarının belirleneceği dönem öncesinde yoğunlaşan bu rekabet yurtiçinde daha çok hemşehrilik temelinde yoğunlaşırken, yurtdışındaki derneklerde ise etnik temelde ve Aleviliğe bakış farklılığı temelinde yoğunlaşmaktadır.

4- Vakıflar:

Vakıfların çalışma koşullarının daha iyi olması ve yasal olarak kapatılmalarının daha zor olmaları gibi gerekçelerle Aleviliğin öncü kesimi vakıflaşma faaliyetine yönelmiş ve bu şekilde birçok vakıf kurulmuştur. Bunların en bilinenleri şu şekildedir: Karaca Ahmet Sultan Vakfı, Şahkulu Sultan Külliyesi Mehmet Ali Hilmi Dedebaba Araştırma Eğitim ve Kültür Vakfı, , Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı, Ehl-i Beyt

Vakfı, C.E.M. (Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi) Vakfı, Alevi-Bektaşi Eğitim ve Kültür Vakfı. Bu dernekleşme ve vakıflaşma faaliyetleri zaman zaman yoğun nüfuz mücadelelerine ve çekişmelere de sahne olmaktadır. Karaca Ahmet Sultan Dergahı'nda hem vakıf ve hem dernek olarak ikili bir kurumlaşma vardı ve birlikte görev paylaşımına giderek çalışmaktaydılar. Dergahı dernek yönetmekte olup, vakfın faaliyeti yoktur. Şahkulu Dergahında da dernekten sonra vakıf kurulmuş ve dernek-vakıf tartışmaları çok olumsuz gelişmelere yol açmıştır. Sonra Şahkulu Derneği Yargıtay kararıyla Dergah içerisinden çıkarılmış onlarda kısa adı Şah-Vak olan bir vakıf kurmuşlardır. C.E.M. kısaltmasıyla kurulan, Cumhuriyetçi Eğitim ve Kültür Merkezi Vakfı ise 1995'te kurulmuş başta İstanbul olmak üzere çeşitli şubeleri açılmıştır. Bu şubeler daha çok inşaatlarını bitiremeyen ve parasal yardım ümit edenlerden ve bürokratik işlerinde vakfın olanaklarından faydalanmak isteyenlerden oluşmaktadır. C.E.M. Vakfı ile diğer vakıflar arasındaki ilişkiler zaman zaman gerginleşmektedir, çünkü C.E.M. Vakfı Alevilikle ilgili gelişmelerde birlikte değil kendi başına hareket etmekte ve kendisinden başka bir aktör tanımamaktadır. Ancak bu benmerkezci tavır diğer kurumlarda da zaman zaman kendini göstermektedir. Eleştirdikleri davranışları zaman zaman kendileri de sergileyebilmektedirler. Fermani Altun'un kurduğu Ehlibeyt Vakfı ise Şii cemaati ile olduğu iddia edilen yakın ilişkilerinden dolayı Alevi taban tarafından pek itibar edilmemektedir ve bundan dolayı diğer kurumlarla yakın ilişkide olduğu pek söylenemez.

Belirtmek istediğim diğer bir konu ise Ehlibeyt Vakfı ile C.E.M. Vakfı'nın bazı konularda benzeştikleridir. İki vakıf da büyük ölçüde işadamlarına dayanmakta ve gösterişli otellerdeki toplantılar, geceler ve kokteyllerle dikkat çekmektedirler. Ayrıca C.E.M. Vakfına yakın işadamlarınca kurulan CUSİAD (Cumhuriyetçi Sanayici ve İşadamları Derneği)'ne karşılık Ehlibeyt Vakfı da DEMSİAD (Demokrat Sanayici ve İşa-

damları Derneği)'ni kurmuştur. Bu iki vakıfın başkanlarının gerek seçimler öncesi oy verilecek siyasal yönelimlerin kendilerince tayini ve basında ve kendi yayın organlarında belirtmeleri de bir başka noktadır. İki vakıftan kişiler de kendilerine yakın gördükleri partilere destek olmuşlar ve aday listelerinde yer almışlardır. Bu siyasal tercihlerin açıkça ortaya konulması Alevi tabanda kimilerince olumlu karşılanırken, olumsuz karşılayanlar da bulunmaktadır. Zaman zaman diğer dernek ve vakıflarca da yapılan bu siyasal yönlendirmeler Alevi toplumun çoğunluğunca *"kendi sırtlarından partilerle yapılan pazarlıklar"* olarak pek de tasvip edilmemektedir.

5- Araştırmacı-Yazarlar:

Ne yazık ki bugüne kadar Alevilik konusunun sağlıklı bir şekilde araştırılabilmesi olanaklı olamamıştır. Türkiye'nin sosyo-ekonomik ve siyasal yapılanması buna imkan tanımamıştır. Türkiye'de bugün hala etnik ve dinsel konular tabu olarak görülmekte, her ne kadar sık sık bu konular gündeme gelse de özgürce tartışılamamaktadır. Farklılıkların ifadelendirilebilmesi kimi çevrelerce bölücülük olarak bile nitelenebilmektedir. Alevilik konusunda da bu olumsuzlukların sonucunda meydanın tarafgir araştırmacılara bırakılmasının çok kötü sonuçları olmuştur. Ele aldığımız birçok aktörün Alevilik konusundaki dejenere edici faaliyetleri, Aleviliğin doğru şekilde araştırılamamasında büyük rol oynamıştır. Ayrıca araştırma faaliyetinin oldukça maliyetli bir alan olması ve Alevilerce hala bu alanın anlam ve öneminin kavranamamış olması da bu alandaki boşluğun nedenlerindendir. 1990'larla birlikte ortaya çıkan boşluk, akademik formasyona sahip olmayan birçok Araştırmacı-Yazar(!) tarafından doldurulmuştur. Bunların bazıları çalışmaları hiçbir bilimsel ölçüt ve kurala uymadıkları halde "Alevi-Bektaşi sırrı"nı çözdüklerini dahi iddia edebilmişlerdir. Özellikle 1990'lardan itibaren ortaya çıkan canlanma Alevilik konusunda yazılar yazan kitaplar yayınlayan bir "Araştırmacı-Yazarlar" zümresinin doğmasına yolaç-

mıştır. Kamuoyu Aleviliği bu kitaplar ve makalelerle anlamaya çalışmış, Cem, Nefes gibi dergilerde makaleler ve yurtiçi ve yurtdışında panellere katılmışlardır. Alevilik konusunda yazan çizen bu elit kesim şüphesiz bir toplumsal talebin, gereksinmenin sonucudur. Dedelik Kurumu'nun zaman içerisinde devre dışı kalması ile devreye bu kesim girmiş Aleviliği anahatlarıyla da olsa toplumu bilinçlendirmişlerdir. Tabi bunun bir geçiş aşaması olarak iş görmesi ve ardından bu konuda çok daha detaylı analizlere girebilecek konunun tarihi, edebi, kültürel vb. yönlerini ele alabilecek araştırmacıların, bilim adamlarının devreye girmesi arzu edilirdi. Ancak bugün hala bu konuda fazla yol alınmış değildir. Bu konuda ne kaynaklara yeterince hakim, ne de alan çalışmaları yapmamış olan birçok mühendis vb. değişik mesleklere mensup "araştırmacı-yazar" durmadan kitaplar yayınlamayı sürdürmektedirler. Bu durumun uzun bir süre daha bu şekilde devam etmesi Aleviliğin her yönden anlaşılmasını biraz daha zorlaştıracaktır. Çünkü bu bilimsel yöntemden habersiz çalışmalarda ileride onları kaynak olarak ele alacakları yanıltacak birçok yanlışlık bulunmaktadır. Özellikle genç araştırmacıların bu konuda seçici olmaktan başka çareleri ne yazık ki bulunmamaktadır.

6- Ticari kuruluşlar:

Burada özellikle ticari kuruluşlar deyimiyle Alevilikle ilgili kitaplar yayınlayan yayınevlerini, kaset, hediyelik eşya vd. Alevilere yönelik ürün satan kişi ve kurumları kastediyorum. Varolan yayınevlerinin büyük bir bölümü ehil olmayan kişilerin kitaplarını beşer onar basmayı sürdürmektedirler. Birtakım firmalar ise kolye, kaset, tabak, anahtarlık vb. süs ve hediyelik eşyaları pazarlamaktadırlar. Yıllardır gözlemlediğim Şahkulu, Karaca Ahmet, Garip Dede gibi yoğun olarak ziyaret edilen yerlerde halkın bunlara büyük ilgi gösterdiğini gördüm. Kimliği ifade aracı olarak görülen Alevi büyüklerinin resimleri, heykelleri, bu resimlerin, Hz. Ali'nin zülfikarının, 12

dilimli teslim taşının yeraldığı anahtarlıklar, saatler, kolyeler çok miktarda alınarak takılıyor. Yine özellikle müziğin Aleviler üzerinde yüzyıllardır süregelen etkisinin doğal bir sonucu olarak Alevi deyişlerinin yeraldığı kasetlere de yoğun ilgi vardır. Aleviler bunlara kitaptan daha çok değer vermektedirler. Bu da eğitim düzeyiyle ilgili olsa gerektir ki, bu ülkemizin genel bir sorunudur. Son yıllarda Anadolu'nun dışında bulunan Alevi geleneğinin kutsal şahsiyetlerinin türbelerinin bulunduğu yerlere de turlar düzenlendiği görülmektedir. Bu turların odak noktasını şüphesiz Hünkar Hacı Bektaş Veli, Abdal Musa ve Kerbela'da bulunan Hz. Hüseyin'in türbesi oluşturmaktadır. Ticari kuruluşlar öncelikle kâr amacıyla faaliyet göstermeleri nedeniyle konuya arz talep bağlamında yaklaşmaktadırlar. Alevi kitleler onlardan ne talep ederlerse onlar onu arzetmektedirler toplumsal yarardan çok kâr güdüsü ile hareket etmeleri sözkonusudur doğal olarak.

7- Dergiler:

1960'lardan itibaren sırayla HÜNKÂR, CEM, EHLİBEYT, HALKA REHBER, GERÇEKLER ve KARAHÖYÜK gibi yayın organlarının yayınlandığını biliyoruz. Ancak bunlar zaman içerisinde yayın hayatlarını sürdürememişlerdir. 1980'li yılların sonlarından itibaren ortaya çıkan canlanma çeşitli yayın organlarının yayınlanmasına da yol açmıştır. Alevilerin fazla kitap, dergi okumadıkları, görsel alana daha yatkın oldukları gözlemlenebilir. Milyonlarca insanın oluşturduğu bu kitlenin süreli yayın organları, ya fazla uzun ömürlü olamamakta, ya da az bir tirajla veya bazı kurumların finans sağlamasıyla yaşamaya devam etmektedir. Özellikle yabancı araştırmacıların zihninde bu kitlenin varsayılan nüfusu[4] ile sahip oldukları yayın organlarının ve tirajlarının azlığı karşılaştırılınca çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır. Yayınlanmakta olan dergilerin

(4) Türkiye'de Alevilerin nüfusuna ilişkin 10 milyon ile 25 milyon arasında değişen değerlendirmeler yapılmaktadır.

belli grup ve görüşlere angaje olmaları da onların Alevi kitleler nezdindeki konumlarını zedelemektedir. Bu yayın organlarının bir çoğu kısa süreli yayınlar olmaktan öteye gidememiş ve mali güçlükler nedeniyle kapanmak zorunda kalmışlardır. Burada isimlerini zikretmek gerekirse yurtiçi ve yurtdışında CEM, NEFES, PİR SULTAN ABDAL, KAVGA (KERVAN), GÖNÜLLERİN SESİ (GÖNÜLLERİN SESİ KARACAAHMET), BİRGEÇİT, YURTTA BİRLİK, ALEVİ HALK GERÇEĞİ, GAZİ ÜNİVERSİTESİ HACI BEKTAŞ VELİ ARAŞTIRMA DERGİSİ, MÜRŞİD, EHLİBEYT, CAN CANA, CANLARIN SESİ, KERBELA, GÖNÜL VERENLER, GERÇEK İLİM, PİR, WARE, BERHEM, HAK DER HABER BÜLTENİ, ZÜLFİKAR, BİRLİK-DİRLİK, REHBER, VELAYET, FİDAN, AŞURA, HU DOST, GENÇ ERENLER, AL-GÜL, YOL, DOST DOST, HACI BEKTAŞ VELİ, ŞAHKULUNUN SESİ, EHL-İ BEYT DÜNYASI, KIZILDELİ. Dergileri yayınlanmış olan belli başlı yayın organlarıdır. Burada tek tek bu yayın organlarının yayınlayan kişi veya kurumları belirtmiyoruz ve değerlendirmiyoruz, çünkü bu başlıbaşına farklı bir çalışma konusu olabilecek boyuttadır ve bizim burada ele aldığımızın konuyu aşmaktadır. Halihazırda Avrupa'da AABF'nin yayın organı olan Alevilerin Sesi, Türkiye'de bunlardan C.E.M. Vakfı'nın yayın organı olan Cem Dergisi, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği'nin yayın organı olan Pir Sultan Abdal Dergisi ve Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Merkezi'nce yayınlanan Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Hüseyin Gazi Derneği'nce yayınlanan Yol Dergisi düzenli olarak yayınlanabilmektedir. Bunlardan tirajı en fazla olan Cem Dergisi tüm Alevilerin değil de bir vakfın yayın organı olarak yayınlarıyla diğer dernek ve vakıflarca eleştirilmekte hatta satışı bazı cemevleri ve dergahlarda yöneticilerce yaptırılmamaktadır. Bugün ekonomik sıkıntılardan dolayı gazete bayilerine verilememekte az sayıda basılmakta ve satış vakfın şubelerinde gerçekleşmektedir. Pir Sultan Abdal Dergisi ise çok daha sınırlı bir kesime hitap et-

mekte ve bu yayını çıkaran derneğin Aleviliğe bakışı özellikle Aleviliğin İslamın dışında ayrı bir din olduğu vurgusu üzerinde yoğunlaşmaktadır ki bu da Alevi topluluklar arasında pek rağbet görmemektedir. Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Merkezi'nce yayınlanan Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi ise üç ayda bir yayınlanmakta ve halktan ziyade akademik çevrelere hitap etmektedir.

8- İşadamları:

Daha 5-10 yıl öncesine kadar Alevi olduklarını gizleyen işadamları da bu alandaki yerlerini almışlardır. Kimileri belli vakıf ve grupları desteklemiş, kimileri vakıf kurup kurultaylar düzenlemiş, kimileri de trilyonlarca lira harcayarak parti kurmuş, kimileri radyo kurmuşlardır. Özellikle bazı isimler basında oldukça fazla yer almaktadırlar. Hatta bunlardan birisi oldukça büyük ve maliyetli bir seçim kampanyası ile son yerel seçimlerde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına aday olmuştur. Diğer dernek ve vakıflarda da işadamları bulunmakla birlikte özellikle C.E.M. Vakfı ve Ehlibeyt Vakfı kuruluşundan itibaren işadamlarından yararlanmıştır ve vakıf üyelerinin önemli bir bölümü işadamlarından oluşmaktadır. Ancak bu işadamlarından en tanınmışı vakıf başkanı ile uyuşmazlığa düşerek ayrılmış hatta bu basında da yer almıştır. Ayrıca daha önce de ifade ettiğimiz üzere C.E.M. Vakfına yakın işadamlarınca CUSİAD (Cumhuriyetçi Sanayici ve İşadamları Derneği), Ehlibeyt Vakfı'na yakın işadamları da DEMSİAD (Demokrat Sanayici ve İşadamları Derneği) kurulmuştur. Ancak bu kuruluşların pek de faal olduğunu söylemek olanaklı değildir. Biz bu kuruluşların kurulmasını büyük ölçüde kendileri dışındaki benzeri kurumlara yönelik bir güç gösterme girişimi olarak algılıyoruz.

9- Medya Kuruluşları:

Medya kuruluşları deyiminden, yurtiçi ve yurtdışındaki basını ve Televizyon kanallarını kastediyoruz. Basının meseleye

yaklaşımı da tamamen tiraj eksenlidir. Büyük ölçüde sansasyonel ve dikkat çekici haberler zaman zaman gerçek yönlerini de aşan bir şekilde sunulmaktadır. Mesela "Aleviler İçin Kuran Çıktı" (Nokta 1995) veya Basın organları mensup oldukları ideoloji doğrultusunda olaya yaklaşmaktadırlar. Muhafazakar ve Özellikle İslamcı olarak nitelendirilen yayın organları (Milli Gazete, Akit vb.) konuya kendilerince "yaklaşmaktadırlar. Alevileri anlamaktan çok kendi Alevilik anlayışlarının dayatılması şeklinde bir yaklaşım sözkonusudur. Diğer basında ise Alevilik konusu özellikle kimi kriz zamanlarında (Sivas Olayları, Gazi Mahallesi Olayları gibi) ve belli günlerde(Abdal Musa ve Hacı Bektaş Törenleri gibi) medya tarafından anımsanmaktadır. İç basında yeralan taraflı ve yanlış bilgileri gözönüne alınca dış basında yeralan yanlış değerlendirmelere şaşmamak gerekir. Özellikle Sivas ve Gazi olayları sonrasında yabancı basında yeralan değerlendirmelerde oldukça yanlış ifadelerin yeraldığını söylemek olanaklı. Ancak yurtiçindeki basın organları bu kadar yanlış bilgilerle dolu olduktan sonra yabancıların konuya ilişkin yanlış değerlendirmelerine şaşmamak gerekir sanırım.

Kendilerini islami değerlerin yegane sahibi olarak bazı kesimler yıllardır saf sünni halka Aleviler hakkında yalan yanlış iftiralar yapmakla islama hizmet ettiklerini sanmışlardır. Bu konuda Sebilürreşad ve İslam-Türk Ansiklopedisi Mecmuası'nda yeralan bazı makalelere bakmak sanırım yeterli olacaktır. Bu iftiralar gerçekten Türkiye'deki sosyal barışa büyük zarar vermiştir ve verilen zararın yansımalarını bugün bile görmek olanaklıdır. Bunu kendileri bile bakın bazen nasıl kabul ediyorlar: *"Kimler tarafından kulağımıza üflendiği belli olmayan iftiralar ile belli bir kesimi tanımış olmak, sünni kesimin aydınları ve uleması için eksi bir puan."*[(5)] *"Beton kafalı, dar görüşlü ufuksuz özürlü zekalı bir takım Sünni sorumlular (sorumsuzlar) uzun yıllar boyunca Alevileri hor görmüş-*

---

(5) Şükrü Kanber, "Medya Günlüğü", Milli Gazete, 27 Eylül 1994.

ler, tahkir etmişler, onlara parya (dokunulmaz) muamelesi yapmışlar, onlarla asla diyalog kurmamışlar, onları sevgi ve anlayışla kucaklamamışlar ve sonunda bugünkü krizin meydana gelmesine sebebiyet vermişlerdir...Sünnilik sünnilerin olsun Alevilik de Alevilerin...Ama Türkiye hepimizindir..."[6] 1990'lar sonrası ise Sebilürreşadçıların misyonu tabi ki daha farklı bir boyut kazanmış bulunmaktadır. Eskiye nazaran çok daha ılımlı sayılabilecek bir çehreye bürünen yazılarda yine de dayatmacı bir yaklaşımı görmek olanaklıdır. Bakın şu zihniyetteki çarpıklığa : *"Türkiye'deki Aleviler ne kadar Alevi."*[7] Bu zihniyete göre insanların kendilerini istedikleri gibi tanımlama hakları bile yok. Bu konuda örnekleri daha ayrıntılı görebilmek için 1995 yılında Cem Dergisinde Sadık Güner dostumuzla birlikte sürdürdüğümüz "Basında Alevilik" adlı yazı dizilerine bakılabilir.

Televizyonların da basının yaklaşımına benzer bir konumda olduğunu söyleyebilirim. TV programlarında özellikle kriz zamanlarında belli kişiler çıkarılmakta, zaman zaman Aleviliği ele alan belgeseller gösterilmektedir. Ancak Alevilik konusunda yapılan TV programları ve seçilen görüntüler çok marjinal unsurları içermektedir veya medyatik belli şahısların Alevi toplumunu rahatsız eden şov yerleri haline dönüşmüştür. Bunların dışında bazı TV kanallarında ozanların ve Alevi deyişlerini söyleyen diğer sanatçıların konuk edildiği programların Alevilerce büyük ilgiyle izlendiği bilinmektedir.

10- Hükümetler:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Osmanlı'dan devraldığı tarihsel mirasında etkisiyle etnik, inançsal vb. yurttaşlarının farklı yönlerini öne çıkaran konulara "tabu" şeklinde yaklaşarak, bazı seçkinci tezleri uygulamaya koymuş ve bu tezler doğrultusunda da-

(6) Mehmet Şevket Eygi, Milli Gazete, 12 Ekim 1994.
(7) Yaşar Kaplan, Cuma Dergisi, 23 Eylül 1994.

yatmalarda bulunulmuştur. Bu dayatmalar etnik ve inançsal sorunları çözmekten çok ertelemiş ve kronik hale getirmiştir. Hükümetler Alevilere birçok vaatlerde bulunmuşlar bunları yerine getirmemişlerdir. Özellikle seçim dönemleri öncesi basında bu tür haberler çokca görülmektedir. Seçimlerden sonra verilen bu sözlerin unutulduğu görülmektedir. Çok değil 6 yıl önceki bir gazetede manşetten verilen ve sayfanın dörtte birinin ayrıldığı haberin başlığı şöyle: "Hükümetten Alevi Atağı." Haberin girişinde ise şöyle yazıyor: *"Hükümet Alevi din adamları yetiştirecek okullar açılmasını, cemevleri açılmasının yasallaştırılmasını ve Diyanet İşleri'nde Alevilerin temsilini de içeren, 'Alevilerin haklarının tanınması' konusunu tartışmaya açıyor."* (Hürriyet 26 Ekim 1994) İşte aradan altı yıl ve kaç hükümet değişmesine karşın bu belirtilen konulardan hangisi çözümlendi. Her gelen hükümet bu boş sözleri söylemeyi sürdürdü. Bugün olmuş hala açılan cem kültür evleri yasal bir statüden yoksun. Aleviler kendi inanç mekanlarını yasalar karşısında başka adlar altında açmak zorunda. Çünkü yasalar Cemevlerini bir inanç mekanı olarak tanımıyor. Bu kurumlar bugün işlevlerini sürdürmelerine rağmen yasal bir dayanaktan ne yazık ki yoksun bulunuyorlar. Bu samimiyetsizliğe bir an önce son verilmeli ve hükümet edenler bütün yurttaşlarına eşit mesafede olmalılar. 2000'li yıllara geldiğimiz şu günlerde hükümet edenler bu kurumların yasal dayanaktan yoksun bir şekilde varolmalarına daha ne kadar müsade edecekler. Halihazırda cemlerin vd. kültürel hizmetlerin icra edildiği bu mekânlar yasal anlamda da bu adlarıyla kabul görmeliler, nasıl camiler sünnilerin inanç mekânları olarak yasalarca kabul görüyorlarsa.

Yine tüm bu samimiyetsizliklere karşı zaman zaman devlet kurumları irticai olaylara müdahelede ve laikliğin sigortası olarak sadece Alevileri görme ve gösterme yolunu seçmiş görünmektedirler ki bu da oldukça yanlış bir yaklaşımdır. Bugüne kadar Diyanet yoluyla Sünni Hanefi görüşü empoze eden hükümetlerin iş kontrolden çıkınca Alevilere bel bağla-

ması pek tutarlı bir yaklaşım olmasa gerek. Eğer Türkiye'de korunması gereken "olmazsa olmaz" değerler varsa bunları korumak ne sadece Alevilere ne sadece Sünnilere düşer. Bu ülkede yaşayan herkes bu değerlere sahip çıkmalı korumalıdır. Aksi taktirde bu değerlerin belli grupların varlığına indirgenmesi veya onlarla özdeşleşmesi farklılıkları daha da körükleyici bir rol oynar. Hükümetlerin çözümlemesi gereken bir diğer konu da özellikle zorunlu din dersleri. Din dersleri konusu Alevi-Bektaşi yurttaşları en fazla rahatsız eden ve devletin bir an önce çözüm bulması gereken bir sorundur. Çünkü bugünkü eğitim sistemimiz içinde varolan Din Dersleri yarardan çok zarar getirmektedir. Dersleri veren öğretmenler daha çok hanefi ekolüne göre yetişmiş ve eğitim veren kişilerdir. Dolayısıyla Alevi çocukları aileleri ve okullarda onlara verilen arasında bocalamakta hatta bazı öğretmenlerle zaman zaman sorunlar yaşamakta ve bunlar basına da yansımaktadır. Bu konuda alan araştırmalarımız sırasında da bu sorunlara ilişkin bir çok örnek olay dinledik. Ocak 1997-Temmuz 1998 tarihleri arasında Şahkulu Dergahı'nda 1623 kişiye uygulanan bir anket çalışmasında da bu açıkça görülmektedir. Uygulanan ankette sorulan dini bilgilerin nasıl edinildiği şeklindeki soruya ancak deneklerin % 3,26'sı okullar diyerek yanıtlamıştır. Yine görüşülenlerin Alevilik-Bektaşilik konusunda verilecek eğitimi vermesini istedikleri kurum yada kişiler arasında devletin resmi okulları % 1,66 olarak yeralmaktadır. Yine bizim dedelik kurumuna ilişkin yaptığımız görüşme cetvellerinde de inançlara ilişkin devletin resmi okulları ve Diyanet İşleri Başkanlığı'na ilişkin büyük güvensizlik bulunmaktadır. Hükümetler yukarıda özetlemeye çalıştığım en öncelikli meseleleri bir an önce ele almak ve çözümlemek zorundadır.

11- Siyasal Partiler:

Özellikle Alevilerin ağırlıklı olarak yeraldığı Türkiye Birlik Partisi ve Barış Partisi adlarında iki bilinen siyasal parti oluşu-

mu sözkonusudur. Bunların oluşum ve geçirdikleri evreler bu bildirimizin boyutunu aşması bakımından ayrıntıya girmiyoruz. Türkiye Birlik Partisi 1966 tarihinde kuruldu ve partinin amblemi Hz. Ali'yi simgeleyen bir aslanla, onun çevresinde Oniki İmamları simgeleyen oniki yıldızdan oluşmaktaydı. 1969 seçimlerinde alınan % 2,8 oy ile TBMM'de temsil olundu. Bazı milletvekillerinin AP'ye katılması sonrasında parti giderek güç kaybetti ve 1981 yılında diğer bütün partilerle birlikte kapatılarak siyasal alandan çekildi. 1990'larla ise Barış Partisi adlı siyasal bir oluşum, bir işadamının öncülüğünde büyük bir finansman sağlanarak gösterişli bir çıkış yaptı. Bu partinin yönetim kadrolarında daha önce Alevilik konusunda yazıları ve kitapları yayınlanan bazı kişiler de yer aldılar. Nasıl ortaya çıktığı anlaşılamayan bu parti yine bu şekilde anlaşılamadan Türk siyasal yaşamına veda etti. İşin ilginç yanı kadroları büyük ölçüde Alevilere dayanan "Alevi partisi" oldukları yönünde değerlendirmeleri asla kabul etmedi ve bir çok konuda net olmaktan kaçındı. Sanırım 1996 veya 1997 yılında Babet Van Der Broek adlı Hollandalı bir araştırmacı ile bu partinin Alevilik konusundaki görüşlerini öğrenmeye çalışmış ve bu amaçla İstanbul'daki yöneticilere ve Genel merkezden R. Çamuroğlu'na telefon etmiştik. Nedense bu konularda bilgi vermekten kaçındılar. Bu partinin zayıflamasında hedeflerinin net olmayışı önemli bir etken oldu sanırız. Maalesef bugüne dek diğer siyasal partiler de olayı tamamen "oy potansiyeli" olarak görme zihniyeti çerçevesinde ele almışlardır. Daha çok sol partilere yakın oldukları bilinen Alevilerin, siyasal partilerce uzun uğraşlar verilerek destekleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Hatta kapatılan Refah Partisi ile ilgili bile TV'lerde "Bir kısım Aleviler ve Dedelerin partiye katıldıkları" haberleri yayılarak kamuoyuna belli mesajların verilmeye çalışıldığı da görülmüştür. Özellikle seçimler öncesi iktidarda veya muhalefette yeralan bütün partiler Alevi oylarını alabilmek için çeşitli vaatlerde bulunmakta ve listelerine bazı kurumların içinde yeralan kişileri almaktadırlar. C.E.M. Vakfı,

Ehlibeyt Vakfı'nın ve diğer bazı derneklerin siyasal partilerle özellikle seçimler öncesi bu tür yakınlıklara girdikleri bilinmektedir. Hatta oyun nereye verileceğine dair imalı veya açık adresler de verildiği olmuştur.

12- Üniversiteler:

Üniversiteler de ne yazık ki Alevilik konusuyla pek ilgilenmemektedirler. Türkiye'nin en köklü üniversitelerinden olan İstanbul Üniversitesi'nde bile bu konuda yapılmış bilimsel araştırma sayısı çok sınırlıdır. Bütün üniversiteler gözönüne alındığında da cumhuriyet tarihimiz boyunca bu konuda yapılmış bilimsel araştırma sayısı oldukça az sayıdadır. Bunların birbölümü de konuyu kendi istedikleri yöne çekmeye çalışanların yaptığı subjektif çalışmalardır. Belli üniversiteler ve akademisyenler konuyla ilgilenmektedirler. Bunların da büyük bir bölümünün "Alevilik ve Sünniliğin aslında pek farklı olmadığı", "Alevilerin öz türkler" olduğu şeklinde önkabuller üzerinde çalıştıkları söylenebilir. Açıkça ifade etmek gerekirse bugün Türkiye'deki akademik koşullar içerisinde bu konuyla uğraşmak oldukça zordur. Konunun aynı zamanda ideolojik boyutu bu zorluğa yol açmaktadır. Belli görüşlerin hakim olduğu ve kadrolaştığı bir akademik ortamda özgür bir akademik yaşamdan sözedilmesi olanaklı değildir. Sadece Alevilik konusu değil diğer bir çok konu da bu sorunlu ortamdan olumsuz yönde etkilenmektedir.

13- Sünni Yurttaşlar ve Kurumları:

Sünnilik resmiyetin yüzyıllardır tanıdığı ve kolladığı bir inanç olmanın verdiği atmosferle diğer islami yorumlara karşı pek de hoşgörülü olmamıştır. Hıristiyanlık ve Musevilik gibi farklı dinlere karşı bile kendisi dışındaki islami akımlardan daha hoşgörülü davranmıştır. Tabi bunun siyasal vb. başka nedenleri de var ki onlara burada girmiyorum. Sünni kökenli kişi ve kurumlarca, bu zamana kadar olaya hak-batıl ayrımı biçiminde bakan ve Alevi kitlelerin inançlarını kendilerince

batıl sayan bir çok yayın yapılmış ve bu yayınlar Alevi-Sünni kitleleri birbirlerinden uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramamışlardır. Dayatmacı bir anlayışla kendi islami anlayışları dışındakileri eleştirmekte, yaşam hakkı tanımak istememektedirler. Varolan mekanizmalar da ne yazık ki bu durumun sürmesine zemin hazırlamaktadır. İlahiyat Fakültelerindeki eğitim anlayışı, Devletin din konusundaki kurumu Diyanetin İslam anlayışı ve zorunlu din dersleri gibi unsurlar belli bir anlayışı empoze etmektedirler. Bugün hala bazı sünni çevrelere göre Aleviler inanç bakımından rafızi yani sapkın olarak değerlendirilmektedirler. Kendilerine göre onlar din düşmanıdırlar. Oysa Aleviler de "Esas müslüman biziz." şeklinde bir yaklaşım içerisindedirler. Kimi sünni kişi ve grupların islam dinini kendi tekellerinde sayan ve olaya sadece dinsel perspektiften bakan yaklaşımları kaçınılmaz olarak bu sonuca yol açmıştır. Oysa ki olaya sosyolojik ve sosyal tarih perspektifinden bakılması böyle bir yanlış çıkışı önleyebilir, Hak-batıl, doğru-yanlış şeklindeki subjektif yargıları bertaraf edebilirdi. Ancak maalesef özellikle ilahiyat kökenli araştırmacılar bu yanlışa düşmekten kurtulamamışlardır. Ancak bugün gelinen noktada Sünni camianın da Aleviliği anlamaya çalışması oldukça önemli bir gelişmedir. Sünniler Alevi, Aleviler Sünni yapılamayacağına ve bu zamana kadar yapılamadığına göre karşılıklı yanlış önyargılar bırakılmalı ve her inanç sahibi oldukları gibi kabul edilmelidir. Geçtiğimiz yıllarda İSAV adlı bir vakfın Alevilik konusunda Uluslararası bir sempozyum düzenlemesi ve bu sempozyumun daha sonra kitap olarak yayınlanması bile bize göre konuyu anlamaya yönelik olumlu bir yaklaşımdır.

14- Sanatçılar:

Alevi kimliğinin ifade edilebilmesinin en rahat yolu Alevi deyiş ve nefeslerinin söylendiği kasetlerin alınması ve dinlenmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda Alevilik alanında yaşanan bu canlanma en çok deyiş/türkü/nefes

söyleyen insanların sayısında büyük artışa yol açmış, bunlardan bir bölümü büyük ün kazanmışlardır. Ayrıca bu alan kasetler ve geceler yoluyla en fazla ticari kazanç getiren bir alandır. Bu alanın getirebileceği maddi ve manevi getiriler gençlerin özellikle saz ve söz sanatçısı olmaya özenmelerine yol açmaktadır. Ancak genel olarak ifade etmek gerekirse bugün Alevi deyişleri söyleyen sanatçıların büyük bir çoğunluğunun, Alevi müziğine yeni bir katkı sunmaktan çok yüzyıllardır söylenen deyişleri yinelemekten başka çabaları olmamaktadır. Anadolu'nun Alevilerle meskun bölgelerinde yeterli derecede derleme çalışmaları yapabilecek uzmanlar bile ne yazık ki bulunmamaktadır. Yeterli altyapıya sahip olmayan bazı sanatçıların yaptığı derleme çalışmaları, ne yazık ki Anadolu'da varolan engin müzikal ve edebi verilerin zarar görmesine de yol açabilmektedir. Bu kişilerin çoğunun en temel müzikal bilgilerden dahi yoksun oldukları ifade edilmektedirler. Umarız zaman içerisinde popüler sanatçıların yanı sıra uzman araştırmacıların da devreye girmesiyle yüzyıllardan bugüne intikal etmiş deyişler ve onların müzikal özellikleri daha iyi korunabilir. Ayrıca eski deyişlerin otantik yapısıyla bugüne aktarılması başlı başına yeterli olmamakta, bunların çağdaş yorumlarının da yapılması gerekmektedir.

15- Saz/semah kursları:

Özellikle son yıllarda Alevi gençlerin kimliklerini en kolay ifadelendirme yolu olarak gördükleri saz ve semah olgularına talep oldukça yüksektir. Kurulan dernekler, vakıflar ve cemevlerinin çoğunda saz ve semah kursları bulunmaktadır. Ancak bu kursların çoğunun yetersiz olduğu bilinmektedir. Özellikle semah kurslarındaki eğitici personel çoğunlukla başka işlerle geçimini sağlayan ancak hafta sonları bu işlerle uğraşan kişilerden oluşmaktadır. Semah ve saz kursu eğiticilerinin çoğunluğu Alevilikle ilgili en temel bilgilerden yoksun olduklarından, bu kursları bitiren gençler de birkaç

slogan dışında derinlemesine bilgiden yoksun olarak ortaya çıkmaktadırlar. Özellikle semah kursu eğiticilerinin alan araştırmalarına yönelerek Anadolu'nun değişik yörelerinde semahları izlemeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Ancak görebildiğim kadarıyla semah kurslarındaki uygulama daha çok, bu zahmetli işe girişmekten kaçınmak işin kolayına kaçmak şeklindedir. Sonuç olarak Aleviliğe ilişkin temel bilgileri yeterli düzeyde alamayan kurs öğrencileri iyi saz çalabilmeyi ve semah dönebilmeyi öğrenmektedir. Ancak sazı ve semahı ortaya çıkaran tarihsel ve sosyal altyapıyı bilmeksizin sazı veya semahı öğrenmektedirler. Şüphesiz bunda en büyük sorumluluk Alevi-Bektaşi kurumlarınındır.

16- Araştırma Kurumları:

Alevilikle ilgili kurumlar kurulalı beri bilimsel araştırma konuları gündemden düşmemiştir. Çünkü sözlü geleneğin ağırlığının zamanla sorun yaratmaya başlaması ve bugünün koşullarına uygun olarak yazılı/görsel kaynaklar yoluyla topluma ulaşma arzusu bir şekilde araştırmalar yapılması yönünde itici bir rol oynamıştır. 1990'lı yıllardan bu yana özellikle Alevi dernek/vakıfları bir araştırma kurumu kurma düşüncesini sürekli ifade etseler de bu henüz tam anlamıyla gerçekleşebilmiş değildir. Mesela 1990'da bir dergide yeralan haberde *"...Şimdilerde ise Avrupa'da bir Alevi ve Bektaşi kültür araştırma enstitüsü kurulması için, ön hazırlık çalışması yapıyoruz."* diyor, bir Alevi dernek başkanı.[8] Bu konuda tabi ki geçen zaman içerisinde bir emekleme döneminde olunduğu söylenebilir. Henüz Alevi kurumları bu konunun bilincine tam anlamıyla varmış değillerdir. Hiçbir kurumun maddi manevi anlamda desteklediği alan çalışmaları ne yazık ki yoktur. Bazı kurumları bu konuda yönlendirmeye çalışan araştırmacılar da bu bilinç eksikliği nedeniyle dışlanmakta,

(8) *"Alevilik/Sessizlik Sona Eriyor: Aleviler İnanç Özgürlüğü İstiyor.", Nokta Dergisi, 13 Mayıs 1990, sh. 18 - 24.*

görüşleri dikkate alınmamaktadır. Ancak çoğu kurumlarda sözde olmak kaydıyla bilimsel araştırmalar ve bilime saygı sözü de dilden düşürülmemektedir. Çeşitli kurumların başında bulunan ve Alevilik konusunda bilimsel çalışmaları olmayan kişiler, bilim adamlarının görüşlerine başvurmak yerine, yarım yamalak bilgileriyle Alevilik konusunda toplumu yanlış bir şekilde yönlendirebilmekte ve ağızdan düşmeyen "bilim" sözcüğüne en başta kendileri saygı duymamaktadırlar. Zaman içerisinde bu kurumlar bunu bir önemli gereksinim olarak gördükleri zaman bu sorunlar da ortadan kalkacak ve gerçek anlamda bilimsel araştırma kurumları kurmaya çalışacaklardır sanırım. Halihazırda Alevilik alanında son yıllarda adları anılan 4 araştırma kuruluşu ve bir Araştırma Kitaplığı bulunmaktadır. Bunlar,

Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, Alevi-Bektaşi Kültür Enstitüsü, Avrupa Alevi Akademisi, Şahkulu Sultan Külliyesi Alevilik-Bektaşilik Araştırma Merkezi Kitaplığı, Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Genel Merkezi Bilim-Araştırma Kurulu.

Bu kurumlar maddi olanaksızlıklar, kadro sorunu ve yöneticilerin meseleyi doğru analiz edememeleri nedeniyle bugüne kadar kendilerinden beklenileni veya amaçlarını gerçekleştirememişlerdir. Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi'nin bir üniversite bünyesi içerisinde olması nedeniyle sahip olduğu avantajlar vardır. Bu şekilde düzenli bir yayın organı çıkarabilmektedir. Ayrıca gerçekleştirdiği belgesel çalışması bu konuda ilk olması bakımından oldukça yararlı bir girişimdir. Bu belgeselin çekimleri sırasında gerçekten çok önemli arşiv malzemesi de toplanmıştır. Örneğin benim de katıldığım Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinde yapılan çekim çalışmalarında çok yararlı alan verileri de toplanmıştır. Bonn'da kurulan ve

---

(9) Ali Yaman, Alevilik Bektaşilik Bibliyografyası, 1998.

daha sonra Mannheim'a taşınan Alevi-Bektaşi Kültür Enstitüsü ise bir kitap yayınlamış[9] ve Bonn'da bir sempozyum düzenlemiştir. Ancak bugün faaliyetleri konusunda pek bilgi sahibi değiliz. AABF tarafından kurulan Avrupa Alevi Akademisi de bazı yayın çalışmaları yapmıştır. Alevilik Araştırmaları adlı bir dergi yayınlamışlar ve Hızır ve Hızır Orucu adlı bir kitapçık yayınlamışlardır. Avrupa'nın değişik yerlerinde kurslar açmayı da düşünmektedirler. Ancak görebildiğim kadarıyla içerisindeki araştırmacı sayısı yetersizdir. Bu da maddi kaynak sorunundan kaynaklanıyor herhalde. Şahkulu Dergahı'ndaki kitaplık ise bugün araştırmacıların hizmetine yönelik faaliyet göstermemektedir. Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfı Genel Merkezi'nce kurulan Bilim-Araştırma Kurulu yeni bir oluşum olup, geçtiğimiz yıl bir toplantı düzenlemiş ve değişik bilim adamlarından oluşan bir komisyonun koordinasyonunda bu kongreyi düzenlemiştir.

Konuya tarafsız olarak yaklaşan herkesin görebileceği gibi Alevilik konusunda yetişmiş uzman gereksinimi oldukça fazladır ve bu gereksinimi çözmeye yönelik üniversitelerimizde ne yazık ki gerekli çaba bize göre gösterilmemektedir. Alevilerce kurulan kurumların çoğu da bu önemli sorunu gidermeye yönelik çabalar yerine saz ve semah kurslarıyla işi sürdürmeye çalışmaktadırlar. Sanırım bu konudaki boşluğun en büyük nedeni araştırma kurumlarına olan gereksinimin öneminin kavranmamasından kaynaklanıyor. Bu bilinçlenme ortaya çıktığı zaman biz inanıyoruz ki Alevi-Bektaşi dernek ve vakıfları da bu konuya eğilmek zorunda kalacaklar ve araştırmalara girişilecektir. Umarız zamanla bilimsel kuruluşların sayısı artar ve Alevilik alanında değerli çalışmalar yapılır.

17- Türkiye'deki Şii/Caferi Cemaati :

Türkiye'de özellikle Kars yöresinde bulunan ve Şii/Caferi olarak nitelenen topluluklar bulunmaktadır. Ehlibeyt sevgisine dayanmaları nedeniyle zaman zaman bazı araştır-

macılarca yanlış olarak Anadolu'da yaşayan diğer Alevi gruplarla karıştırılmaktadır. Halbuki inanç ve ibadetlere ilişkin Anadolu'daki Aleviler ile bu Caferiler arasında pek fazla ortak nokta bulunmamaktadır. Bilindiği üzere sık sık yazılı ve görsel medya organlarında bu cemaatin Anadolu'daki Alevilerle ilgili bazı çalışmaları üzerine haberler yayınlanmaktadır. Ben bu konuları kaynağından öğrenmek üzere bu cemaatin Türkiye'deki önderi Selahattin Özgündüz ile bir radyo programı gerçekleştirmiştim. Kendisine bu konulara ilişkin de sorular yöneltmiştim. Doğal olarak her topluluk büyümek ve daha güçlü olmak ister, bu tabi ki doğal. Onlar kendi çıkarlarına daha uygun gördüklerinden, Ehlibeyt ekseni etrafında kendilerine daha yakın gördükleri Anadolu'daki Aleviler ile inanç yakınlığını esas alan bir birlikteliği tabi ki arzuluyorlar ve bu konuda da çalışıyorlar buna şüphe yok. Bunu yayınlanan kitap vb. dergileri ile de görmek olanaklı. Çorum'da da bu konuda bazı dikkat çeken faaliyetler oldu. Eski bir milletvekili ve oğlu bu konuda yoğun çaba sarfettiler. Ancak bir süredir Alevilik konusunu izlemeye çalışan bir araştırmacı olarak şunu ifade etmeliyim: Anadolu'daki Alevilerin kendilerine özgü bir inanç yapılanması var. Bu yapılanma Şiilikle de Sünnilikle de kimi yönlerden farklılaşan, kendine özgü nitelikler içeriyor ve bu nitelikler tarihsel ve sosyal koşulların sonucu olarak yüzyıllara yayılan bir zaman süreci içerisinde oluşmuştur. Bu nedenle Anadolu Alevileri'nin Şiiliğe meyletmesi en azından kısa vadede pek de olanaklı gözükmüyor.

Sonuç olarak günümüzde Alevilik-Bektaşilik alanında faaliyet gösteren aktörlere ilişkin ilk bakışta bizim görebildiklerimiz bunlardan ibaret. Tabi burada ele aldığımız konuların her biri ayrı bir çalışma alanı olduğundan genel olarak ele alınmıştır ve bundan dolayı yanlış anlaşılabilecek bazı ifadeler olabilir. Bildirimi burada sonlandırırken hepinizi saygıyla selamlarım.

27 Mayıs 2001 Tarihinde Garip Dede Cem Kültür Merkezinde Yapılan Konferans

ALEVİ ÖNDERİ GEÇİNEN YOL DÜŞKÜNLERİ

Bilindiği üzere Aleviler tarihsel ve sosyal koşulların doğal bir sonucu olarak kapalı bir toplumsal hayat yaşamışlar, cumhuriyet sonrası yaşanan köyden kente göç olgusunun bir sonucu olarak bu kapalı toplumsal yapı çözülmeye başlamış o zamana kadar "sır" ve "tabu" olan birçok konu ister istemez açıkça konuşulur olmuştur. Çok değil bundan 5-10 yıl önceye kadar bir çok Alevi "Ben Alevi'yim." diyemiyordu. Çeşitli nedenlerle bugün bile bu ürkekliği taşıyan Aleviler bulunmaktadır ancak bu eskiyle karşılaştırıldığında oldukça ileri durumdadır. Seksenli yılların sonlarına doğru Alevilik derlenip toparlanmış ve yeniden örgütlenmeye başlamıştır.

Avrupa'dan edindiğimiz bilgilere göre yakın zamanda Avrupa'da bulunan Alevi kurumları birlik amaçlı bir toplantıdan yine birleşme olmadan ayrılmışlar. Türkiye'deki kurumlar bakımından da durum pek farklı sayılmaz. Türkiye'de kurumlar sürekli meclis kurduklarını iddia eden ve aralarındaki siyasete pek hevesli olan kişiler yüzünden bir başarı sağlayamamaktadır. Bu siyasete hevesli kişilerin içinde kendini yazar sanan, oradan buradan aldıkları yazıları bitiştirip kitap yapan derlemeci cahiller de bulunmaktadır. Alevilik bu kişilere göre hizmet edilecek bir alan değil çıkar sağlanacak, siyasete atlanacak, aile üyeleriyle vakıf kurulacak bir alandır. Alevilik işte bu kişisel hırs, para ve siyaset meraklısı kişiler tarafından bir türlü kendini ifade edememektedir.

Eleştiriye tahammülsüzlük konusu da işin bir başka yönü. Bu konuda kişilerin kişilere veya kurumların kurumlara karşı tahammülsüzlük örnekleri dikkate değer. Böyle bir olay yaklaşık iki ay önce bizim de başımıza geldi. Bazı konularda varolan eksiklikleri yanlışlıkları düzeltmek için yazdığımız bir makalemiz birilerini o kadar kızdırmıştı ki, bana bir Cemevinde, Cemevine yakışmayan sözlerle saldırma edepsizliğini bile gösterebildiler. Bu kişiye ancak acıdım tabi ki. İşte bazılarımızın düzeyi böyle ne yapalım. En basit eleştiriye bile tahammül yok. Eleştirirsen, doğruyu söylersen saldırı ve küfür bir ilkellik nişanesi olarak kullanılabiliyor.

İşbölümü ve uzmanlaşma yok. Bir bakmışsın birisi dernek/vakıf başkanı, yazarlığa soyunuyor; yazar, dernek/vakıf başkanlığına soyunuyor. Böyle bir toplum ilerler mi. Bir toplumda her birey bilgi ve beceri sahibi olduğu konuda çalışırsa başarılı ve yararlı olur. Yoksa maddi veya manevi yarar gözeterek bilmediğimiz alanlara girmemiz içinde yaşadığımız topluma yarardan çok zarar getirir. Bunun örneklerini son on yıllık Alevilik gelişmelerinde örnekleriyle görüyoruz. Böyle olduğu içinde Alevilik konusu bir türlü sağlıklı bir zemine oturtulamıyor. Eskiden olduğu gibi bugün de herkes bilgisi ve amacına göre Aleviliği oraya buraya çekmeyi sürdürüyor. Artık bu konuları ele alacak profesyonel kadrolara kaynak ayırmanın ve bu konuları araştırmanın amatör bir faaliyet alanı olmaktan çıkarmanın zamanı gelmiştir ve geçmektedir. Bugün Alevi önderi geçinen bazı kişilerin bu konulara eğilmemelerinden anlıyoruz ki, onların öncelikli konuları farklıdır. Siyasal ve mali konular daha önemlidir. Herhalde onların akıllarından şunlar geçiyordur: *"...Alevilik konusunda uzmanlar yetiştirmek de neyin nesi biz varız ya. Böyle uzmanlar yetişirse biz ne yapacağız. Bizde sahip olduğumuz bu konumu terkedecek göz var mı?..."* Değerli dostlar böyle düşünen kişileri yine uyarıyorum. Korkunun ecele faydası yok. Siz olsa olsa bu süreci geciktirirsiniz, bencilce tavrınızla hem Aleviliğe hem de ülkemize zarar verirsiniz. Ancak siz istemese-

nizde Alevilik modern dünyanın gerektirdiği kurumsal yapılanmalarla geç de olsa ele alınır. İŞTE O ZAMAN ALEVİLİK BÜTÜN YÖNLERİYLE YAZILACAK, GEÇMİŞ SORGULANACAK VE SİZLER DE TARİH ÖNÜNDE HESAP VERECEKSİNİZ BİLMİŞ OLUN. TARİH ÖNÜNDE HESABA ÇEKİLMEDEN ÖNCE KENDİ VİCDANLARINIZLA HESAPLAŞARAK SON ON YILLIK YANLIŞLARINIZDAN DÖNÜN.

Geçmişte yaşanan Birlik Partisi ve Barış Partisi deneyimlerinde görüldü ki, bu parti kadrolarında varolan çok az sayıda özverili ve samimi kişilerin dışındaki çoğunluğun amacı para ve mevki elde etmektir. Durum böyle olunca da bu partilerin akıbeti kötü ve Alevi toplumuna maliyeti hem maddeten hem de manen çok yüksek oldu. Özverili ve samimi kişilerin dışındakilere sesleniyorum: ALEVİLERİ KENDİ ÖRTÜLÜ EMELLERİNİZ DOĞRULTUSUNDA KULLANMAKTAN VAZGEÇİN. Aleviliği siyasilere pazarlamaya çalışarak Aleviliğe değil de kendi şahsınıza veya kurumunuza sağladığınız çıkarların bedelini Aleviler ödemeye mecbur değildir.

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin de söylediği gibi YOLA BİRLİKTE GİDİLİR. Ancak yola birlikte gidilecek insanlarda Alevi yoluna ve ilkelerine bağlılık aranır. Yukarıda özetlemeye çalıştığım zihniyetteki kişilerle tabi ki yola birlikte gidilmez, gidilemiyor da. Sadece on yıllık geçmişe bakmak bunu anlamak için yeter de artar bile. Çok iyi değerlendirilebilecek bu altın yıllar liyakatsiz ve eğitimsiz sözde "Alevi önderleri" tarafından ne yazık ki çok kötü kullanılmıştır. Elbet birgün bu yılların da tarihi objektif araştırmacılarca yazılacak ve bu zihniyet sahipleri tarih önünde hesap vereceklerdir. Yeniden sormak istiyorum: Yola birlikte gidilmez mi? Gidilmez canlar bu kişisel hırs ve cahil kişilerle yola birlikte gidilmez.

KAYNAKÇA

ABBASLI, Mirza : *"Safevilerin Kökenine Dair", Belleten, XL, sayı: 158, 1976.*

ADEMHAN, Yusuf Ziya : *Müslümanlık Dergisi, Ank, 1965.*

AHMET CEMALETTİN : *Bektaşi Sırrı Risalesine Müdafaa, İst., 1341.*

AHMET REFİK (ALTINAY) : *Anadolu'da Türk Aşiretleri, İst. 1930.*

Onaltıncı Asırda Rafizilik ve Bektaşilik, İst., 1932.

AHMET RIFAT : *Mir'at-ül - Makaasıd fi Def'il Mefasid, İst, 1293.*

AKDAĞ, Mustafa : *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası, Celali İsyanları, Ank, 1975.*

Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, (iki cilt), Ank., 1971.

AKSEL, Malik : *Anadolu'da Halk Resimleri, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. İst.,1960*

ALİ KEMALİ : *Erzincan Tarihi, İst, 1932.*

ALİ ULVİ BABA : *Bektaşi Makaalatı, İst., 1320.*

AND, Metin : *Türk Köylü Dansları, İzlem Yay., İst., 1964.*

"Aşura Töreninde Dans" Forum, cilt:9, sayı:102, 1958.

A. RIFKI : *Bektaşi Sırrı, İst., 1325.*

ASAN, Veli : *"Isparta Tahtacılarına Dair Notlar", Türk Yurdu, Ank., 1954.*

AŞIK PAŞAOĞLU : *Tevarih-i Ali Osman, 1332.*

ATALAY, Besim : *Bektaşilik ve Edebiyatı, İst, 1340.*

AVCIOĞLU, Doğan : *Türklerin Tarihi (Beş Cilt), İst, 1970.*

Türkiye'nin Düzeni, Ank. 1969.

AYGÜN, Belgin : *Alevi-Bektaşi Törenleri ve Semah, AÜ- Tiyatro Bl. (Yayınlanmamış Tez), Ank., 1982.*

AYTEKİN, Sefer : *Buyruk, 1958. Ankara.*

BABİNGER, Franz : *"Anadolu'da İslamiyet- İslam Tedkikatının Yeni Yolları, "Darülfünun Ed. Fak. Mecmuası, sene:2 Sayı:3 İst. 1338.*

BABA SAİD : *"Türkiye'de Alevi Zümreleri", Türk Yurdu, No:21-28, İst, 1936-1937.*

BALCIOĞLU (Tahir Harimi) :*Türk Tarihinde Mezhep Cereyanları İst. 1940.*

BALTACIOĞLU, İ. Hakkı : *"Alevilik İlkeleri", Türk Folklor Araştırmaları, Cilt:13 Sayı:170.*

BARDAKÇI, Cemal : *Anadolu İsyanları, İst., 1940.*

Kızılbaşlık, İst., 1945.

BARKAN, Ömer Lütfi : *"Kolonizatör Dervişler", Vakıflar Dergisi, Sayı:2, İst., 1942.*

BARTHOLD, W. : *İslam Medeniyeti Tarihi, Çev: Fuad Köprülü, Ank, 1977.*

BAYATLI, Osman : *Alevilik'te Sayılar, İzmir, 1948.*

Alevi Gelini, İzmir, 1957.

BAYRAM, Mikail : *"Babailer İsyanı Üzerine" Hareket, Mart 1981.*

BAYRI, M. Halit : *"Kızılbaş Şairleri", Eminönü Halkevi Dergisi, 1940.*

BENEKAY, Yahya : *Yaşayan Alevilik, İst. 1967.*

BEŞE, Enver : *"Anadolu'da Göçebe Türkler", Türk Folklor Araştırmaları, cilt:2, sayı: 31, 1952.*

BEŞİKÇİ, İsmail : *Doğu Anadolu'nun Düzeni, İst., 1969.*

BEYHANİ (Aşık) : *Hayatı ve Deyişleri, Yay: Hüseyin Engin, İst, 1972.*

BİRGE, J., Kingsley : *The Bektashi Order of Dervishes, London, 1965.*

BİSATİ : *Menakıb-ül Esrar Behçet-ül Ahrar, (Mehmet Yaman'ın özel kitaplığındaki yazma nüsha.)*

BROWNE, E. : *Tarih-i Edebiyyat-ı İran, Tahran, 1345.*

BURAK BABA : *Geyikli Baba, Mihrap Dergisi, İst., 1924.*

CAHEN, Claude : *Pre-Ottomon Turkey, London, 1968.*

CEM DERGİSİ : *Haziran 1991- Ekim 1993 arası: No: 1-29 Yay: Abidin Özgünay.*

CEVDET PAŞA : *Tarih-i Cevdet İst., 1981.*

COŞKUNEREN, H. Haki : *Tarikati Aliyeyi Bektaşiye Evradı Şerifi, (Tarihsiz.)*

CREMERS, Wolfgang : *"Anadolu Folklorunda Şamanizm Kalıntıları", Türk Folklor Araştırmaları, cilt: 15 sayı: 297, 1974.*

ÇANTAY,H. Basri : *Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim, İst., 1957.*

ÇAVDARLI, Rıza : *Bektaşi Sırrı Çözüldü, İst., 1944.*

DAĞLI, Muhtar Yahya : *Bektaşi Tomarı ve Nefesleri İst., 1935.*

DERMAN, M. Ali : *Evliyalar Şahı, İst., 1975.*

DOĞRUL, Ömer Rıza : *İslamiyetin Geliştirdiği Tasavvuf, İst., 1948.*

DURCAN, Muhsin : *"Kırklar Cemi", Sivas Folklorü, sayı:32, 1975.*

DÜZDAĞ, M. E. : *Şeyhülislam Ebu's Suud Efendi Fetvaları... İst., 1972.*

ELİADE, M. : *Shamanism, Newyork, 1964.*

ENKİRİ, George : *Şehsuvarı İslam Hz. Ali, çev: Yakup Kenan Necefzade.*

ERDENTUĞ, Nermin : *Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki, Ank., 1959.*

ERGUN, S.Nüzhet : *Bektaşi Şairleri ve Nefesleri İst., 1955.*

ERÖZ, Mehmet : *Türkiye'de Alevilik-Bektaşilik, İst., 1977.*

ERTEK, Eşref : *"Bektaşi Nefes ve Şiirlerinden Derleme", Çorumlu, cilt: 3*

EYÜBOĞLU, İ.Zeki : *Alevilik- Sünnilik İst., 1989.*

Tarihin İlkeleri, İst., 1991.

FIĞLALI, Ethem Ruhi : *İbadiye'nin Doğuşu ve Görüşleri, A.Ü. İlahiyat Fak. Yay. Ank., 1983.*

Türkiye'de Alevilik- Bektaşilik, İst., 1990.

FIRAT, M. Şerif : *Doğu İlleri ve Varto Tarihi, Ank., 1961.*

FREİLİTZ, Ravling : *Türkmen Aşiretleri, Matbaa-i Osmaniyye, İst., 1334 (1918.)*

FUZULİ : *Saadete Ermişlerin Bahçesi, İst., 1959.*

GAZİMİHAL, Mahmut R. : *"Halk Sanatında Turna" Türk Folklor Araştırmaları, 16 Kasım 1950.*

GERÇEKLER DERGİSİ : *1970-1974 yılları arası sayıları; Yay: Mehmet Yaman .*

GÖKALP, Ziya : *"Eski Türklerde Din" Yeni Mecmua. cilt:2, sayı: 47, İst., 1918.*

GÖLPINARLI, Abdülbaki : *Nehc'ül-Belaga, İst., 1972.*

Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik, İst., 1979.

HACI BEKTAŞ VELİ : *Velayetname-i Hacı Bektaş Veli (Yazma), Tarihsiz.*

HAMİD, Sadi : *"Tekke Aleviliği- İçtimai Alevilik" Türk Yurdu, cilt:4, sayı: 21, 1926.*

HAMMER, J. Von : *Osmanlı Tarihi, Çev: Mehmet Ata, İst., 1947.*

HASLUCK, F.V. : *Bektaşilik Tetkikleri, Çev: Ragıp Hulusi, İst., 1928.*

HOCA SADETTİN : *Tacü't Tevarih, Ank., 1979.*

HÜSEYİN HÜSAMEDDİN : *Amasya Tarihi, İst., 1924.*

İBNİ BATUTA : *İbni Batuta Seyahatnamesi*

İNALCIK, Halil : *The Ottoman Empire: The Classiccal Age: 1300-1600, London, 1975.*

Fatih Devri Üzerine Vesikalar 1, Ank., 1954.

İNAN, Abdülkadir : *"Kırklar Motifi", Türk Dili, sayı: 77, 1958.*

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ : *1'den XIII. cilde kadar ilgili maddeler.*

İSMAİL Hakkı : *Çepniler Balıkesir'de, 1935.*

İZZET MOLLA : *Mihnetkeşan, (Keşan civarındaki Bektaşi Tekkesi üzerine) Taşbasma, İst., 1269.*

KAFESOĞLU, İrahim : *Selçuklu Tarihi, İst., 1992.*

KÖPRÜLÜ, M. Fuad : *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Ank., 1996.*

Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu Ank., 1959.

KÜTÜKOĞLU, Bekir : *Osmanlı-İran Siyasi Münasebetleri I, Ed. Fak. Yay. İst., 1962.*

LEWİS, Bernard : *Modern Türkiye'nin Doğuşu, TTK Yay., 1984.*

LÜTFİ : *Tarih, İst., 1872. (1290.)*

MAZAOUİ, Michel M. : *The Origins of The Saffawids, Wiesbaden, 1972.*

MEHMET SÜREYYA : *Bektaşilik ve Bektaşiler, 1914.*

MERİÇ, Rıfkı Melul : *Hurufilik, DTCF., Ank., 1935.*

MÜNCİ BABA : *Tarikat-ı Aliyye-i Bektaşiyye, İst., 1338-1340.*

NACİ KUM (ATABEYLİ) : *Türkmen, Yörük ve Tahtacılar Asarında İnceleme", Türk Folklor Araştırmaları, cilt: 1, sayı: 5, 1949.*

NECİP ASIM : *Bektaşi İlmihali, İst, 1925*

NESİMİ, Abidin : *"BİRLİK DERGİSİ", 1 Şubat 1971 ve sonraki sayılar.*

NİCHOLSON, Reynold A. : *İslam Sufileri, Kültür Bak. Yay. Ank., 1978.*

NİZAMÜLMÜLK : *Siyasetname, İst., 1954.*

OCAK, Ahmet Yaşar : *Babailer İsyanı, İst., 1980.*

Bektaşi Menakıbnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri, İst., 1983.

OĞUZ, Burhan : *Türk Halkının Kültür Kökenleri, 2 cilt, İst., 1968.*

OYTAN, M. Tevfik : *Bektaşiliğin İçyüzü, İst. 1994.*

ÖZBEY, Cemal : *Alevilik Üzerine Tartışmalar, Ank., 1963.*

ÖZBAYRI, Kemal : *Tahtadjis Et Yörüks, (Türkçe-Fransızca), İst., 1972.*

RIZA NUR : *Türk Tarihi (12 cilt), İst., 1924-1926.*

SALCI, Vahit Lütfi : *Gizli Türk Dini Oyunları, İst., 1941.*

SAMANCIGİL, Kemal : *Bektaşilik Tarihi, İst., 1945.*

SEVGEN, Nazmi : *"Tahtacılar", Coğrafya Dünyası, cilt: 1, sayı: 4, 1951.*

SEYYİD NİZAMOĞLU : *Divan, Çev: Mehmet Yaman, 1976.*

SU, Kamil : *Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler, İst., 1938.*

SUNAR, Cavit : *Melamilik ve Bektaşilik, Ank., 1975.*

SÜLEYMAN, Fikri : *"Teke Vilayetinde Tahtacılar" Türk Yurdu, cilt:5, sayı: 29., 1927.*

SÜMER, Faruk : *Oğuzlar, Ank., 1967.*

Safevi Devletinin Kuruluşu... Ank., 1976.

ŞAKİR ZİYA : *Mezhepler Tarihi, İst.*

ŞAPOLYO, E. Behnan : *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, İst. 1964*

TANKUT, H. Reşit : *Aleviliğin Menşei, İçel, 1938.*

TOGAN, Zeki Velidi : *Umumi Türk Tarihine Giriş, İst., 1946.*

TRİMİNGHAM, J. S. : *The Sufi Orders in İslam, Oxford, 1971.*

TÜRKMANİ, Kudbettin : *Alevilik, Ank., 1948.*

UYSALLAR, Ferhunde : *Bektaşilik, İstanbul, 1946.*

UZUNÇARŞILI, İ. H. : *Osmanlı Tarihi, TTK Yay. Ank.*

ÜLGENER, Sabri : *İslam, Tasavvuf ve Çözülme Devri İktisat Ahlakı, İst., 1981.*

ÜLKEN, Hilmi Ziya : *Türk Mistisizmini Tetkik, İst., 1951.*

ÜLKÜTAŞIR, Şakir : *"Abdallar", Türk Kültürü Dergisi, Ank., 1968.*

ÜNVER, Süheyl : *"Türkiye'de Mistik Folklor" Tıp Fakültesi Mecmuası, yıl: 2 Sayı: 9, İst., 1939.*

VİCDANİ, Sadık : *"Hurufilik ve Bektaşilik", Büyük Gazete, No: 90-92, 1928.*

YALTKAYA, Şerafettin : *Eski Türk Ananesinin Bazı Dini Müesseselerle Tesiri, İst., 1943.*

YAMAN, Ali : *Alevilikte Dedelik Kurumu ve İşlevleri, İst., 1996.*

Alevilikte Dedeler ve Ocaklar, İst., 1998.

YAMAN, Mehmet : *Karaca Ahmet Sultan, İst., 1974.*

Makaalat ve Müslümanlık, İst., 1986.

Alevilikte Cem, 1998.
Alevilikte Cenaze Hizmetleri, 1999.

Buyruk, Mannheim, 2000.

YEŞİL, Şemsettin : *Hz. Muhammed, İst., 1960.*

YILMAZ, A. : *Tahtacılarda Gelenekler, Ank., 1948.*

YÖNETKEN, H. Bedii : *"Bektaşilerde Müzik ve Oyun", Ülke Gazetesi, sayı: 4 Aralık 1945.*

YUSUF FAHİR BABA : *"Bektaşilik" Tarih Dünyası, 15 Eylül 1951.*

YUSUF ZİYA(YÖRÜKAN) : *"Tahtacılar", Darülfünun İlahiyat Fak. Mecmuası, sayı:12-20 İst., 1929-1931.*

ZÜBEYR, Hamit : *"Hacı Bektaş Tekkesi", Türkiyat Mecmuası, 2. cilt, İst., 1926.*

ZEYDAN, Corci : *Medeniyet-i İslamiye Tarihi, Dersaadet İst., 1328.*

Mehmet YAMAN (Dede) 1940 yılında Erzincan'ın OCAK Köyü'nde doğmuştur. KARACA AHMED SULTAN evlatlarından SEYYİD HIDIR ABDAL SULTAN'ın türbesi bulunan köy, yediyüz yıldır "DÜŞKÜNLER OCAĞI"görevini sürdürmektedir.

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden 1967 yılında mezun olan Mehmet YAMAN Dede Pertevniyal Lisesi ve diğer birçok eğitim kurumlarında öğretmenlik yapmıştır.

Arapça, Farsça ve İngilizce bilen araştırmacı-yazar'ın kimi yayınları ve çalışmaları şunlardır:

Gerçekler Gazetesi, Karaca Ahmed Sultan'ın Hayatı, Abdal Musa Sultan, Seyyid Nizamoğlu, Gülzar-ı Haseneyn, Seyyid Safi Buyruğu, Buyruk, Ebül-Vefâ, Onaltıncı Asırda Rafızilik-Bektaşilik, Makalât, Alevilik (İnanç-Edeb-Erkân).

Küçük yaşından beri CEM Törenlerinde bulunan Mehmet YAMAN Dede, aynı kutsal hizmetleri kurucusu olduğu Karaca Ahmed ve Şahkulu Dergahlarında sürdürmüş, ayrıca önce Şahkulu'nda açılmasını başlattığı "ALEVİLİK KURSLARI"nı, daha sonra Avrupa'ya taşımış, özellikle Almanya'nın MANNHEIM kentindeki ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ'nde üç yıldır açtığı kurslarda "Alevilik İlkeleri, İnancı, Oniki Hizmet ve Cenaze Hizmetleri..." gibi konularda öğrenci yetiştirmiş ve sertifikalarını vermiştir. Bu sayede, bundan sonra Avrupa'nın kurs açılan birçok yerinde dede, zâkir, rehber, oniki hizmet yönünden bir sıkıntı kalmamıştır. Dileriz ki her Alevi kurumu, bu çalışmaları bir an önce başlatsın.

Osmanlıca (eski yazı)yı da bilen Mehmet YAMAN Dede, köylerimizden topladığı yüzlerce elyazması kitabın arşivini kurmuş, Dedelerimizin getirdiği şecereleri de Türkçeye çevirmektedir. Köylerinde ve ellerinde el yazması bulunan canlarımız kendisine başvurabilirler, bu tarihsel belge ve kitapları bunların değerini bilen kişi ve kurumlarımıza teslim edebilirler. Bozatlı Hızır hepimizin yoldaşı olsun.

GARİPDEDE TÜRBESİ
KORUMA ONARMA ve YAŞATMA DERNEĞİ
Dış Kumsal Göl Kenarı Küçükçekmece
Tel.: (0212) 541 43 16 - İSTANBUL

